
Reg. No.
INDIA.

[illegible]

[illegible]

ARCHAIO[illegible] E[illegible]

TOU [illegible]

ATHENESIN

EK TOU TYPOGRAPHEIOU

P. D. SAKELLARIOU

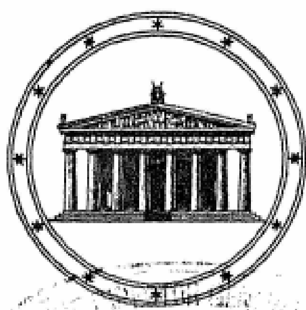
1907

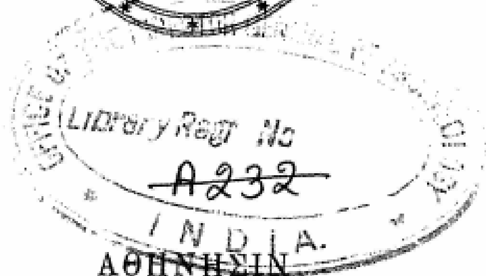
ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1906

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1907

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩι ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ ΣΥΡΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΚΑΙ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΕ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Β. Υ. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἀντιπρόεδρος

Δ. Τσιβανόπουλος

Β΄ Ἀντιπρόεδρος

Γ. Νικολαΐδης

Γραμματεύς

Π. Καββαδίας

Σύμβουλοι

Στ. Ἀνδρόπουλος
Δ. Θεοφανόπουλος
Π. Καρολίδης
Β. Λεονάρδος
Ὄθ. Λύδερς
Ἐμμ. Λυκούδης
Δ. Μακκᾶς
Γ. Μιστριώτης
Γ. Παπαβασιλείου
Ἀν. Σκιᾶς
Β. Στάης
Κλ. Στέφανος
Χ. Τσούντας

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ SAX-MEININGEN
Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΟΥ HESSEN

Ὁ Σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος.
Fried. Adler. Berlin.
Ern. Babelon Paris.
Jul. Beloch Roma.
Otto Benndorf. Wien.
Max. Bonnet. Montpellier.
R. C. Bosanquet. Liverpool.
G. Clemenceau. Paris.
Max Collignon. Paris.
Domenico Comparetti. Firenze.
Alexander Conze. Berlin.
Alfred Croiset. Paris.
Ch. Diehl. Paris.
W. Dittenberger, Leipzig
Wilhelm Dörpfeld. Ἀθήνησι.
Fr. v. Duhn. Heidelberg.
Joseph Durm. Karlsruhe.
Arthur Evans. Oxford.
Sir John Evans. London.
Paul Foucart. Paris.
Adolph Furtwängler. München.
Fr. Hiller v. Gaertringen. Berlin.
Ernst Gardner. Cambridge (England).
Percy Gardner. Oxford.
B. L. Gildersleeve. Baltimore. U. S. America.
Will. Watson Goodwin. Cambridge. U. S. America.
Hamdy Bey. Ἐν Κωνσταντινουπόλει.
Jos. Hampel. Budapest.
B. Haussoulier. Paris.
L. Heuzey. Paris.
D. Hogarth Oxford.
M Holleaux Ἀθήνησι.
Th. Homolle. Paris.
K. Καραπάνος. Ἀθήνησι.
Bruno Keil. Strassburg.
R. Kekulé. Berlin.
Adolph Kirchhoff. Berlin.
G. A. Macmillan. London.
Lucien Magne. Paris.
Rev. J. P. Mahaffy.
Hor. Marucchi. Roma.
Adolph. Michaelis. Strassburg.
L. A. Milani. Firenze.
Oscar Montelius. Stockholm.
D. C. Monro. Oxford.
A. S. Murray. London.
Charles Elliot Norton. Cambridge U. S. America.
Th. Ouspensky. Ἐν Κωνστ/πόλει.
G. Perrot. Paris.
Luigi Pigorini. Roma.
W. M. Ramsay. Aberdeen (Scotland).
S. Reinach. Paris.
E. Reisch. Wien.
W. Ridgeway. Cambridge. (England).
La Comt. de Riencourt. Ἀθήνησι.

Rufus B. Richardson. New York. America.
Ῥόστοβιτς Ἀλ. Κάϊρον.
Rev. A. H. Sayce. Oxford.
G. Schlumberger. Paris.
R. A. H. Schneider. Wien.
H. Schrader. Innsbruck.
Cecil Smith. London.
Th. D. Seymour. New-Haven U. S. America.
E. v. Stern. Odessa.
Gr. G. Tocilescu. Bucarest.
G. Treu. Dresden.
Charles Waldstein. Cambridge (England).
Th. Wiegand. Ἐν Κωνστ/πόλει.
Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff. Berlin.
Ad. Wilhelm. Wien.
Paul Wolters. Würzburg.
Henri Weil. Paris.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1906

Οἱ ἑταῖροι, ὧν τὰ ὀνόματα εἶνε τετυπωμένα διὰ κυρτῶν γραμμάτων, εἶνε ἑταῖροι ἰσόβιοι.

Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος Θρ.
Ἀγγελόπουλος Ἠλίας
Altmann W.
Ἀθηνογένης Γ.
Ἀνδρόπουλος Στ.
Ἀνέζης Δ.
Anthes Ed.
Ἀντωνιάδης Δ.
Ἀντωνόπουλος Κ.
Ἀξελὸς Μιλτ.
Ἀποστολάκη Ἄννα
Ἀραβαντινὸς Ι.

Βακράτσας Εἰρ.
Βαλαωρίτης Ι.
Βαλλώσης Δ.
Βαλτατζῆς Π. Γ.
Βαρβαρέσος Π. Μ.
Βάσης Σπυρ.
Βάσος Ἀλέξ.
Βάσσος Τιμ.
Βαφειαδάκης Ν.
Βεκούσης Δ.
Βερναρδάκης Ἀθ.
Βερναρδάκης Γρ.
Βικέλας Δ.
v. Bissing Fr. W.
Βοίσχος Ἐπ.
Bosanquet R. C.
Βούκρας Δ.
Βουλπιώτης Δ.
Bulle H.
Bourguet Ém.

Γεννάδιος Ἰωάν.
Γενοβέλης Π.
Γεωργακόπουλος Ε.
v. Gaertringen Hiller. Fr.
Γεωργιάδης Ἀθ.
Γκιὼν Ἀνδρέας
Graef B.
Γρηγοράκης Γρ.
Γρυπάρης Π.

Δαμβέργης Ἀν.
Δαμβέργης Ν.
Δελακοβίας Ν.
Σεβ. Δελένδας Ἀντ.
Δέλλιος Ἰωάν.
Δεληγεώργης Δ.

Δεμερτζῆς Α.
Δημητριάδης Χ.
Διγενῆς Μ.
Διπλαράκος Γ.
Dörpfeld W.
Δραγάτσης Ἰάκ.
Δραγούμης Μ.
Δραγούμης Σ.
Δρακίδης Π.
Δυοβουνιώτης Γ.

Ἐλευθεριάδης Σωκ.
Εὐκλείδης Ι.
Εὐταξίας Ἀθ.
Εὐταξίας Ι.

Ζαΐμης Ἀλ.
Ζαρίφης Γ.
Ζητουνιάτης Π.
Ζυγομαλᾶς Α.

Ἠλιόπουλος. Χρ.

Θεοδωρακάκης Στυλ.
Θεοδωράκης Γ.
Θεοδωρόπουλος Β.
Θεοφανόπουλος Δ.

Ἰορδανόπουλος Μ.
Judeich Walther

Καββαδίας Π.
Καγκάδης Ἰάκ.
Καζάζης Ν.
Καλαποθάκης Μ.
Καλβοκορέσης Μ.
Καλλιγᾶς Πέτρος
Καλλιοντζῆς Εὐάγγ.
Καλογερόπουλος Ν.
Καμαρινὸς Σ.
Κανάκης Π.
Καπετανάκης Κ.
Καπλάνογλους Κ. Π.
Καραβασίλης Σπ.
Καράλης Α.
Καραθεοδωρῆς Στέφ.
Καραπάνος Κ.
Καρατζᾶς Ἀλ.
Καρκούλιας Ἠλ.
Καρολίδης Π.
Κάρω. Γ.
Καστριώτης Π.
Κατριβάνος Α.
Καυταντζόγλους Ἰω.
Κεραμόπουλος Α.
Κεφάλας Γ.
Kinch Fr.
Κλοντηρόπουλος Γ.
Κολυβᾶς Α.
Κόντος Κ.
Κοντόσταυλος Α.
Κουλομόπουλος Κ.
Κουρουνιώτης Κ.
Κοσσὲ Α.
Κοφινιώτης Ἰω.
Κριεζῆς Ἀντ.
Κρῖνος Π.
Κύρης Μ.
Κωνσταντινίδης Π.
Κωνσταντόπουλος Κ.

Λάππας Μ.
Λαμπρόπουλος 'Αλ.
Λάμπρος Σπ
Λαμπρυνίδης Μ.
Λεονάρδος Β.
Λεονάρδος Δ.
Loewy Em.
Λιόλιος Γ.
Λύδερς Όθ.
Λυκάκης 'Αλ.
Λυκούδης Έμ.
Λύρης 'Ιωάν.

Μαγγιῶρος Σπ.
Μαγιάσης 'Ιωάν.
Μακκᾶς Δ.
Μακκᾶς Κ.
Μακκᾶς Ν.
Μανδραπήλιας Α.
Μανέτας Π
Μανιάκης Κ.
Μαντζάκος Χ.
Μαντζούφας 'Ανδρ.
Μανωλίδης Σωκρ.
Μαρκόπουλος 'Ιω
Μαρούδης Μ.
Μαυρομιχάλης Π. Κυρ.
Μελισσουργός Γ.
Μητσόπουλος Κ.
Μιστριώτης Γ.
Μούσης 'Ιωάν.
Μουτσούπουλος 'Αθ.
Μπαλτῆς Θ.
Μπαλάνος Ν.
Μπάρτ. Γουλ.

Μπενάκης 'Εμμ.
Μυλωνᾶς Κ.

Νεγρεπόντης Μ. Μ.
Νικολαΐδης Γ.
Νικολαΐδης Ι.
Νικολαΐδης Λουδ.
Νικολόπουλος Σ.
Noack F.

Ξανθάκης Π.

Οἰκονόμος Π.

Πάλλης Άγ.
Παναγιωτόπουλος 'Αν.
Πανταζῆς Μιλτ·
Παντελίδης 'Εμμ.
Παπαβασιλείου Γ.
Παπαδημητρακόπουλος Θ.
Παπαδιαμαντόπουλος Ι.
† Παπαδόπουλος Β.
Παπαμιχαλόπουλος Κ.
Παπαναστασίου Π.
Παπανδρέου Π.
Παπαφράγκος Σπ.
Παπαχρήστου Γ.
Pernice Er.
Περρῆς Π.
Περρῆς Σ.
† Πεσμαζόγλου 'Ιωάν.
Πολίτης Ν,

Ραγκαβῆς Κλ.
† Ροσέτος 'Αλ.

Ράλλης Δ.
Ράλλης Στ,
Robert K.
Ρωμάνος Ἄθ.
Σακελλαρόπουλος Σπ.
Σακελλαρόπουλος Σωτ.
Schiff Al.
Schrader H.
Σιμόπουλος Ἰω.
Σκιᾶς Α.
Σκουζὲς Ἀλ.
Σκουζὲς Π.
Σκουλούδης Σ.
Σοφούλης Θ.
Στάης Β.
Στάης Σ
Σταμούλης Ἀναστ.
Σταυρόπουλος Δ.
Steele Daniel
Στέφανος Κλὼν
Στέφανος Κυπ.
Στεφανάκος Φιλόθεος
Στρέϊτ Γ.
Στρέϊτ Στ.
Studniczka F.
Σφακιανάκης Π.
Σχλίεμαν Ἀγ.
Σωτηριάδης Γ.

Τραπάντζαλης Γ.
Τριανταφυλλάκος Ν.
Τσάτσος Ἰω.
Τσιβανόπουλος Δ.
Τσίλλερ Ἐρ.
Τσούντας Χρ.
Τυπάλδος Μπασιᾶς Ἀθ.

Fabricius E.
Φίλιος Δ.
Φωτίου Ἰω.

Χατζιδάκις Γ.
Χατζιδάκις Ι.

Ψαλτήρας Γ.
Ψάλτης Ἰάκ.

Wide Sam.
Wiegand Theodor
Wilhelm Ad.

Zahn Robert.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1906

ΜΕΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ

Προϋπολογισμού		*Είδος εσόδων*	Προϋπολογισθέντα		Εισπραχθέντα		*Εισπραχθέντα*			
Κεφ.	Άρ.						Επί πλέον		Επί έλαττον	
Δ	*1*	Εισφοραί	2,500	—	2,250	—	—	-	250	—
	2	Τόκοι καί μερίσματα....	14,790	-	17,802	50	3,012	50	—	-
	3	*Έσοδα*								
	4	Ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	168	-	—	—	--	—	168	—
	5	Ἐκ δημοσιευμάτων ...	3,500	—	4,438	85	938	85	—	—
	6	Ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	500	—	308	—	—	-	192	—
	7	Διάφορα	250	—	432	70	182	70	—	—
		Ἐκ τοῦ Λαχείου.....	300,000	—	300,000	—	—	—	—	—
		Ἀπρόοπτα Γ' καί Δ' κληρώσεως 1905 τοῦ Λαχείου τῆς Ἑταιρείας καί ἐξ ἄλλης αἰτίας	—	—	5,586	65	5,586	65	—	—
			321,708	—	330,818	70	9,720	70	610	—

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906.

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

Ὁ Λογιστής
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1906

Προϋπολογισμού Κεφ.	*Προϋπολογισμού* Άρ.	*Εἶδος ἐξόδων*	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαί		*Διαφορά* Ἐπὶ πλέον		*Διαφορά* Ἐπὶ ἔλαττον	
Α		*Προσωπικόν*								
	1	Μισθοὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων	8,630	—	8,638	—	—	—	—	—
	2	Μισθοὶ τοῦ προσωπικοῦ ἐπὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων	18,660	—	16,116	65	—	—	2,543	35
Β		*Γραφεῖα, Διαχείρ. καὶ Βιβλιοθήκη*								
	1	Ἔξοδα Γραφείων καὶ Διαχειρίσεως	3,640	—	2,942	55	—	—	697	45
	2	Βιβλιοθήκη	6,800	—	6,619	45	—	—	180	55
Γ		*Ἀνασκαφικὰ ἔργα καὶ δημοσιεύματα .....*								
	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ συντήρησις ἀρχαίων μνημείων	246,832	15	92,837	95	—	—	153,994	20
	2	Δημοσιεύματα	26,000	—	20,242	45	—	—	5,756	55
Δ		*Ἔκτακτοι δαπάναι καὶ διάφορα ἔξοδα.....*	9,767	—	9,761	70	—	—	5	—
Ε		*Ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων.........*	1,378	85	1,339	85	—	—	39	30
		Τὸ ὅλον Δραχ.	321,708	—	158,491	60	—	—	163,216	40

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐχορηγήθησαν πιστώσεις.	Δραχ.	321,708.—
Ἐνετάλησαν πληρωμαὶ	»	158,491.—
Ἀδιάθετοι πιστώσεις	»	163,216.40

Ἐκ τούτων θέλουσι διατεθῆ ἐντὸς τοῦ ἐπομένου ἔτους πρὸς πληρωμὴν ἐξόδων τοῦ ἔτους 1906 εἰς βάρος τῶν ὁποίων κατελογίσθησαν Δρ. 2,480.45 ὧν ἡ πληρωμὴ δὲν ἐνετάλη ἐντὸς τοῦ ἔτους τούτου ἕνεκα τοῦ ἀνεκκαθαρίστου τῶν σχετικῶν λογαριασμῶν (ὅρα παθητικὸν τῆς Ἑταιρείας ἐν τῷ Γενικῷ Ἰσολογισμῷ 31 Δεκεμβρίου 1906 «Πιστωταὶ Διάφοροι»).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906.

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

Ὁ Λογιστὴς
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1906

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Ἄρθρον 1.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Εἰσπραχθέντα: ἐξ εἰσφορῶν τακτικῶν ἑταίρων..	Δρ.	2,250.—	Δρ.	2,250.—

Ἄρθρον 2.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Εἰσπραχθέντα:				
Ἀπὸ μέρισμα Β' ἑξαμηνίας 1905 καὶ Α' ἑξαμηνίας 1906 ἔτους 56 Μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ...	Δρ.	10,080.—		
Ἀπὸ τόκους Β' ἑξαμηνίας 1905 καὶ Α' ἑξαμηνίας 1906 ἔτους 754 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898...	»	3,770.—		
» τόκους Β' ἑξαμηνίας 1905 καὶ Α' ἑξαμηνίας 1906 τῶν παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ ἐντόκων καταθέσεων...	»	9,352.50	Δρ.	17,802.50

Ἄρθρον 3.

....

Ἄρθρον 4.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα:				
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῆς Ἀρχ. Ἐφημ.	Δρ.	3,679.35		
» ἀντίτιμον πωλ. τευχ. τῶν Πρακτ. τῆς Ἑταιρ.	»	153.—		
» ἀντίτιμ. πωλ. τόμων τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ	»	30.—		
» ἀντίτιμον πωλ. τόμων Καταλογ. Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ...	»	37.50		
» ἀντίτιμον πωληθείσης σειρᾶς Πρακτικῶν καὶ Ἐφημερίδος καὶ Εὑρετηρίου αὐτῆς...	»	539.—	»	4,438.85
Εἰς μεταφορὰν ...			Δρ.	24,491.35

Ἐκ μεταφορᾶς........................			Δρ.	24,491.35

Ἄρθρον 5.

ΕΣΟΔΑ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Εἰσπραχθέντα:				
Ἀπὸ ἐνοίκιον τῆς ἐν Ἐλαιοτριβείοις οἰκίας τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1905..................	Δρ.	150.—		
» ἐνοίκιον τῆς ἐν Ἐλευσῖνι οἰκίας τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1905......................	»	18.—		
» εἰσφορὰς ἑταίρων τοῦ ἔτους 1905..........	»	140.—	Δρ.	308.—

Ἄρθρον 6.

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰσπραχθέντα:				
Ἐκ πωλήσεως ἀχρήστου σιδήρου 1170 ὀκάδων....	Δρ.	351.—		
» πωλήσεως 33 ἀχρήστων σάκκων	»	31.60		
Ἐξ ἀμοιβῆς διὰ τὴν συγγραφὴν ἄρθρου ἐν τῇ ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1905 ὑπὸ Στεφάνου Δραγούμη, ἣν ἐδώρησε τῇ Ἑταιρείᾳ......................	»	37.50		
» ἀντιτίμου 12 ἀργυρῶν δραχμῶν εὑρεθεισῶν ἐν τῷ παλαιῷ χρηματοκιβωτίῳ τῆς Ἑταιρείας.	Δρ.	12,60	Δρ.	432.70

Ἄρθρον 7.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΤΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

Ἀπὸ ἔσοδα τῶν τεσσάρων κληρώσεων τοῦ Λαχείου ὑπὲρ τοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων κατὰ τὸν Νόμον ,ΓΝΣ'......................	Δρ.	300,000.—		
Ἀπὸ ἀπρόοπτα ἔσοδα τρίτης καὶ τετάρτης κληρώσεως 1905 τοῦ Λαχείου τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας..........................	»	5,586.65	Δρ.	305,586.65
				330,818.70

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1906

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Προσωπικὸν

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

Δαπανηθέντα..................................	Δρ.	8,630.—	Δρ.	8,630.—

Ἄρθρον 2.

ΜΙΣΘΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Δαπανηθέντα..................................	Δρ.	16,116.65		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Πιστωταὶ Διάφοροι» πρὸς χρέωσιν τοῦ παρόντος Κεφαλαίου..........................	»	645.—	»	16,761.65

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Γραφεῖα, Διαχείρισις καὶ Βιβλιοθήκη

Ἄρθρον 1.

ΕΞΟΔΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δαπανηθέντα	εἰς	θέρμανσιν καὶ φωτισμόν........	Δρ.	596.25		
»	»	χάρτην καὶ τυπωτικὰ διαφόρων ἐντύπων.......................	»	49.50		
»	»	δημοσιεύσεις εἰς τὰς Ἐφημερίδας	»	81.—		
»	»	γραφικὴν ὕλην...............	»	147.85		
»	»	διάφορα ἔξοδα................	»	208.75		
»	»	φύλακτρα χρεωγράφων.........	»	9.20		
»	»	εἰς καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος	»	180.—		
»	»	κατανάλωσιν ὕδατος 1906......	»	124.—		
»	»	βιβλιοδέτησιν 5 τόμων Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος..................	»	21.—		
»	»	ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου........	»	1,440.—		
»	»	ταχυδρομικὰ τέλη............	»	85.—		
			Δρ.	2,942.55		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Πιστωταὶ Διάφοροι» πρὸς χρέωσιν τοῦ παρόντος Κεφαλαίου..............................			Δρ.	80.50	Δρ.	3,023.05

Ἄρθρον 2.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Δαπανηθέντα εἰς ἀγορὰν διαφόρων βιβλίων......	Δρ.	3,838.15		
» » δετικὰ » »	»	831.30		
» » μισθοδοσίαν τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	1,800.—		
» » κατασκευὴν δύο βιβλιοθηκῶν	»	150.—		
	Δρ.	6,619.45	Δρ.	6,619.45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἀνασκαφικὰ ἔργα καὶ δημοσιεύματα

Ἄρθρον 1.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀμφιαρείῳ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	Δρ.	3,459.25		
» » Ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν, κατὰ τὸν νόμον, τοῦ Ἐφόρου Β. Λεονάρδου	»	909.60		
» » ἀποζημίωσιν διαχειριστοῦ Ν. Ῥάπτου	»	280.—		
» » ἀγορὰν παρὰ κληρονόμων Κωλιγεώργα δι' ἀνασκαφὴν ἀγροῦ ἐκτάσεως 4 στρεμμάτων..........	»	520.—		
» » συμβολαιογραφικὰ δικαιώματα διὰ τὴν ἄνω ἀγοράν.............	»	40.—		
» » ἀξίαν ζεμπιλίων, κεράμων, κλείθρων ἀξίνης κλπ.............	»	156.80		
» » ὁδοιπορικὰ ἐργατῶν..........	»	63.50		
» » ἀξίαν γραφικῆς ὕλης..........	»	14.50		
» » ἐπισκευὴν ἀξίνης καὶ σκαπανῶν..	»	10.40		
	Δρ.	5,454.05	Δρ.	5,454.05

Ἀνασκαφαὶ ἐν Σουνίῳ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	Δρ.	756.—		
» » ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν νόμον καὶ ὁδοιπορικὰ Ἐφόρου Β. Στάη....	»	268.—		
» » ἀποζημίωσιν διαχειριστοῦ Καλλινίκου	»	160.—		
» » μεταφορὰν ἀγάλματος ἐκ Σουνίου εἰς Ἐθνικὸν Μουσεῖον.........	»	210.90		
» » ἀξίαν ξυλείας, ἀσβέστου, ζεμπιλίων, σπάγγου καὶ ἄλλων ὑλικῶν	»	82.60		
	Δρ.	1,477.50	»	1,477.50
Εἰς μεταφορὰν........................			Δρ.	6,931.55

Ἐκ μεταφορᾶς........................	Δρ.		Δρ.	6,931,55
Ἀνασκαφαὶ ἐν Εὐβοίᾳ.				
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	»	1,733.—		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς Συμβούλου Γ. Παπαβασιλείου......	»	389.40		
» » ἀξίαν χειραμαξῶν καὶ πτύων....	»	88.40		
» » » ὀκτὼ φωτογραφιῶν καὶ ἕξ σχεδίων....................	»	115.—		
	Δρ.	2,325.80		
Ὅσα ἐγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Διάφοροι Πιστωταὶ» πρὸς χρέωσιν τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀνασκαφῶν...........................	»	68.50	Δρ.	2,394.30
Ἀνασκαφαὶ κατὰ τὰς νήσους.				
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	Δρ.	280.20		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν νόμον τοῦ διευθύναντος τὰς ἀνασκαφὰς συμβούλου Κλ. Στεφάνου......................	»	211.—		
» » μεταφορὰν ὑλικῶν καὶ συνάθροισιν τῶν εὑρημάτων εἰς Νάξον......	»	85.50		
» » μεταφορὰν τῶν εὑρημάτων εἰς Ἀθήνας....................	»	41.80		
» » φύλαξιν τῶν εὑρημάτων........	»	25.—		
» » ἀξίαν χάρτου πρὸς περιτύλιξιν καὶ κιβωτίων πρὸς ἔνθεσιν τῶν εὑρημάτων.....................	»	18.—		
	Δρ.	661.50	Δρ.	661.50
Ἀνασκαφαὶ ἐν Θέρμῳ.				
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	Δρ.	968.60		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ Ἐφόρου Γ. Σωτηριάδου.......	»	320.25		
	»	1,288.85	Δρ.	1,288.85
Ἀνασκαφαὶ ἐν Χαιρωνείᾳ.				
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	Δρ.	1,860.—		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ Ἐφόρου Γ. Σωτηριάδου.......	»	296.60		
» » ἀξίαν 30 ζεμπιλίων...........	»	34.75		
	Δρ.	2,191.35	Δρ.	2,191.35
Ἀνασκαφαὶ ἐν Λυκοσούρᾳ.				
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	Δρ.	1,435.50		
» » ἀξίαν καὶ ἐπιδιόρθωσιν ἐργαλείων	»	15.90		
» » ἀξίαν φωτογραφικῶν πλακῶν, χάρτου καὶ μελάνης..............	»	69.75		
	»	1,521.15	»	1,521.15
Εἰς μεταφορὰν........................			Δρ.	14.988.70

Ἐκ μεταφορᾶς........................			Δρ.	14,988.70
Ἀνασκαφαὶ ἐν Κορίνθῳ.				
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	Δρ.	654.—		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἐφόρου Ἀ. Σκιᾶ..	»	152.15		
» » ὁδοιπορικὰ ἐργάτου Κουντουριώτου	»	15.20		
» » ὁδοιπορικὰ ἀξιωματικοῦ Μαζαράκη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ χάρτου...	»	68.—		
	Δρ.	889.35	Δρ.	889.35
Ἀνασκαφαὶ Ἐπιδαύρου, ἀνέγερσις τῶν μνημείων καὶ καταρτισμὸς τοῦ Μουσείου.				
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν, ξυλουργῶν, κτιστῶν καὶ λιθοξόων.........	Δρ.	7,506.15		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν ἐργοδηγοῦ Ἀχ. Ἀγγελίδου........	»	362.05		
» » ἀμοιβὴν τοῦ Ἰταλοῦ τεχνίτου Ἰωάννου Βούδα..............	»	2,645.30		
» » χορήγημα πρὸς συντήρησιν τῶν συλλογῶν, ἔξοδα τῶν Μουσείων καὶ γραφικὴν ὕλην............	»	270.—		
» » ὁδοιπορικὰ τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν.	»	615.30		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν Νόμον τοῦ διευθύνοντος τὰς ἐργασίας Γενικοῦ Ἐφόρου κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον, Αὔγουστον Σεπτέμβριον καὶ Δεκέμβριον....	»	720.90		
» » ἀξίαν γύψου λευκοῦ καὶ μαύρου, πλακῶν, ἀσβέστου καὶ τσιμέντου.	»	1,378.—		
» » μεταφορὰν ἐξ Ἀθηνῶν γύψου, καὶ μεταφορὰν ἀσβέστου...........	»	500.25		
» » μεταφορὰν ξυλείας ἐκ Ναυπλίου ἐκμαγείων καὶ ἀγαλμάτων ἐξ Ἀθηνῶν	»	376.10		
» » ἀξίαν ξυλείας, ὑαλοπινάκων, κεράμων, τσινετίων, χρωμάτων, ζεμπιλίων καὶ ἄλλων ὑλικῶν...	»	1,298.65		
» » ἀξίαν βιτρίνας, (ἀρχαιοθήκης) κορνιζῶν, γραφικῆς ὕλης, σχοινίου, λινάτσας, κλίνης σιδηρᾶς, στρώματος κλπ..................	»	434.55		
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ ἐπιστάτου Π. Βοστιτσάνου πρὸς ἐξαργύρωσιν τῶν χρηματικῶν ἐπιταγῶν καὶ πρὸς παραλαβὴν τῶν ὑλικῶν........	»	195.70		
» » φύτευσιν πεύκων..............	»	139.—		
» » μισθὸν καὶ ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου Ε. Καμπάνη...........	»	130.—		
Εἰς μεταφορὰν.................. ......Δρ.		16,571.95	Δρ.	15,878.05

Ἐκ μεταφορᾶς.........................	Δρ.	16,571.95	Δρ.	15,878.05
Δαπανηθέντα εἰς ἀξίαν κινίνης πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενούντων................	»	16.25		
	Δρ.	16,588.20		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Διάφοροι Πιστωταὶ» πρὸς χρέωσιν τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐργασιῶν......................	»	874.50	Δρ.	17,462.70

Δαπάναι πρὸς ἀναστήλωσιν τοῦ ἐν Φιγαλίᾳ Ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ μαρμαράδων......................	Δρ.	2,366.25		
» » μισθὸν καὶ ἀποζημίωσιν Ν. Ἰωαννίτου, βοηθοῦ Μηχανικοῦ διὰ τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας...........	»	1,350.—		
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διαχειριστοῦ Χρ. Λαμπράκη.................	»	533.25		
» » ἀξίαν καὶ μεταφορὰν ξυλείας, τσιμέντου καὶ ἄλλων ὑλικῶν......	»	198.30		
» » ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς Ἰωαννίτου, Λαμπράκη, 4 ἐργατῶν καὶ 3 μαρμαράδων...	»	564,55		
» » ἐπισκευὴν τῶν ἐκεῖ τριῶν οἰκημάτων πρὸς διαμονὴν τοῦ διαχειριστοῦ Ἰωαννίτου καὶ τῶν ἐργατῶν	»	184.95		
» » ἀξίαν γραφικῆς ὕλης...........	»	5,60		
» » ἀξίαν διαφόρων σιδηρικῶν, σπόγγου καὶ στόκου..............	»	19,05		
	Δρ.	5,221.95	Δρ.	5,221.95

Δαπάναι πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Ναοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τῆς κρήνης Πειρήνης.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν	Δρ.	1,107.90		
» » ἀξίαν καὶ μεταφορὰν ἐξ Ἀθηνῶν 120 στατήρων ἀσβέστου........	»	125.35		
» » μεταφορὰν ξυλείας ἐξ Ἀκροπόλεως εἰς Νέαν Κόρινθον.......	»	162.—		
» » μεταφορὰν ἐκ Νέας εἰς Παλαιὰν Κόρινθον ξυλείας, ἀσβέστου, ζεμπιλίων καὶ ἄλλων ὑλικῶν.....	»	162.40		
» » ἀξίαν τεσσάρων σάκκων τσιμέντου Ἐλευσῖνος..................	»	24.—		
» » ὁδοιπορικά, μισθὸν καὶ ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου Κ. Καμπάνη...	»	454.70		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν Νόμον τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου.	»	38.70		
Εἰς μεταφορὰν.........................	Δρ.	2,075.05	Δρ.	38,562.70

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	2,075.05	Δρ.	38,562.70
Δαπανηθέντα εἰς ἀξίαν διαφόρων ὑλικῶν	»	49.70		
» » μεταφορὰν τσινετίων κλπ.	»	6.05		
» » ὁδοιπορικὰ ἐργατῶν	»	9.20		
» » » διαχειριστοῦ Ἀλβανάκη	»	31.—		
	Δρ.	2,171.—		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Πιστωταὶ Διάφοροι» πρὸς χρέωσιν τῶν ἐν Φιγαλίᾳ ἐργασιῶν	»	48,10	Δρ.	2,219.10

Δαπάναι πρὸς ὑποστήριξιν τῶν μνημείων τοῦ Μυστρᾶ.

Δαπανηθέντα εἰς Ἀδαμ. Ἀδαμαντίου δι' ὁδοιπορικὰ ἔξοδα αὐτοῦ χάριν ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν ἐν Μυστρᾷ	Δρ.	224.95		
» » τὸν αὐτὸν δι' ἀποζημίωσίν του ἀπὸ 9 Ἰουλίου ἕως 4 8βρίου ἐ.ἔ.	»	348.—		
» » τὸν αὐτὸν δι' ἡμερομίσθια ἐργατῶν ἐργασθέντων εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου	»	361.—		
» » ἡμερομίσθια ἐργατῶν ἐργασθέντων πρὸς ὑποστήριξιν ἄλλων ἐκεῖ μνημείων	»	361.70		
» » κατασκευὴν θυρῶν καὶ ἀξίαν κλείθρων, κεράμων καὶ ἀσβέστου	»	303.—		
	»	1,598.65	Δρ.	1,598.65

Οἰκοδομὴ Μουσείου ἐν Λυκοσούρᾳ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν, κτιστῶν καὶ ξυλουργῶν	Δρ.	4,395.75		
» » ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ Ἐφόρου Κ. Κουρουνιώτου	»	637.10		
» » μισθὸν καὶ ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου Ἐλευθ. Καμπάνη	»	780.—		
» » ὁδοιπορικὰ τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν	»	189.40		
» » ἀξίαν ἀσβέστου, κεράμων, ζεμπιλίων καὶ ἄλλων ὑλικῶν	»	935.20		
» » ἀξίαν ξυλείας, πλακῶν, χρωμάτων καὶ κεράμων	»	1,570.30		
» » ἐνοίκιον πρὸς διαμονὴν τοῦ Ἐφόρου μετὰ τοῦ ἀρχιεργάτου Ἐλευθ. Καμπάνη	»	50.—		
» » ἀξίαν φαρμάκων πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενησάντων ἐργατῶν	»	15.50		
	»	8,573.25	»	8,573.25
Εἰς μεταφοράν			Δρ.	50,953.70

Ἐκ μεταφορᾶς........................			Δρ.	50,953.70
Οἰκοδομὴ Μουσείου ἐν Κερκύρᾳ.				
Δαπανηθέντα εἰς ἐργολάβον Θεόδ. Κυριάκον δι' ἐκτελεσθεῖσαν ἐργασίαν διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Μουσείου ὡς οἱ τέσσαρες σχετικοὶ λογαριασμοὶ τοῦ μηχανικοῦ Π. Λοπρέση.......	Δρ.	17,286.65	»	17,286.65
Μεγέθυνσις τοῦ ἐν Σπάρτῃ Μουσείου.				
Δαπανηθέντα εἰς ἐργολάβον Γρηγ. Γρηγορίου διὰ τὴν ἐκτελεσθεῖσαν ἐργασίαν διὰ τὴν ἐπαύξησιν τοῦ ἐν Σπάρτῃ Μουσείου ὡς οἱ δύο σχετικοὶ λογαριασμοὶ τοῦ Νομομηχανικοῦ Σπάρτης....................	Δρ.	6,896.—		
» » ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς καὶ ἀποζημίωσιν τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς τῆς μεταβάσης πρὸς κανονισμὸν τῶν ἐκεῖ ἐργασιῶν	»	449.65		
» » ὁδοιπορικὰ ἐργοδηγοῦ Ἀχ. Ἀγγελίδου διὰ τὴν σύνταξιν διαγράμματος......................	»	60.80		
» » μισθὸν ἐπιτηρητοῦ Καβαλλίνη καὶ χορήγημα αὐτοῦ πρὸς συντήρησιν τῆς ἀρχαιολ. συλλογῆς........	»	200.—		
	Δρ.	7,606.45		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Πιστωταὶ Διάφοροι» πρὸς χρέωσιν τῶν διὰ τὴν ἐπαύξησιν τοῦ Μουσείου Σπάρτης ἐργασιῶν......	»	100.—	Δρ.	7,706.45
Δαπάναι διὰ τὴν νέαν πτέρυγα τοῦ Ἐθν. Μουσείου (ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις).				
Δαπανηθέντα εἰς Δημ. Σπανόπουλον διὰ ἐλαιοχρωματισμὸν τῆς νέας πτέρυγος τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου............	Δρ.	1,934.30		
» » Ἰωάννην Μαμάην διὰ τὴν μεγέθυνσιν τοῦ φωταγωγοῦ αὐτῆς....	»	2,454.—		
» » Π. Κοντολούκαν δι' ἀξίαν 197 ὑαλοπινάκων εἰς ἀντικατάστασιν παλαιῶν....................	»	370.—		
	Δρ.	4,758.30	Δρ.	4,758.30
Δαπάναι πρὸς ἐκτέλεσιν κτιστικῶν Μουσειακῶν ἔργων ἐν Δήλῳ.				
Δαπανηθέντα εἰς μισθόν, ἐπιμίσθιον καὶ ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς τοῦ ἀρχιεργάτου διὰ τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας Κωνστ. Καμπάνη......	Δρ.	1,354.50	»	1,354.50
Εἰς μεταφορὰν.......................			Δρ.	82,059.60

Ἐκ μεταφορᾶς........................			Δρ.	82,059.60
Κατασκευὴ καὶ τοποθέτησις σιδηροῦ κιγκλιδώματος περὶ τὸ ἐν Θήβαις ἀρχαιολ. Μουσεῖον				
Δαπανηθέντα εἰς σιδηρουργὸν Σ. Ἐλευθεριάδην διὰ κατασκευήν, μεταφορὰν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Θήβας καὶ τοποθέτησιν τοῦ κιγκλιδώματος καὶ τῆς θύρας αὐτοῦ......................	Δρ.	2,287.90		
» » μισθόν, ἐπιμίσθιον καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ ἀρχιεργάτου Κωνστ. Καμπάνη	»	99.45		
	»	2,387.35		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Πιστωταὶ Διάφοροι» πρὸς χρέωσιν τῆς μερίδος ταύτης..............................	Δρ.	257.55	Δρ.	2,644.90
Δαπάναι πρὸς περισυναγωγήν, καταγραφὴν καὶ ἀνεύρεσιν ἀρχαίων Θεσσαλίας.				
Δαπανηθέντα εἰς μισθὸν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ διδάκτορος Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου....	Δρ.	2,207.40		
» » ἀγορὰν εὑρετηρίων, χημικῆς μελάνης, χάρτου ἐπιγραφῶν, ἐγχρώμου σχεδίου κλπ.................	»	104.65		
» » ἀγορὰν διαφόρων ἀρχαίων καὶ εἰς ἀξίαν φωτογραφικῶν πλακῶν....	»	287.90		
» » ἡμερομίσθια ἐργατῶν..........	»	282.50		
» » περισυναγωγὴν ἀρχαίων	»	196.60		
	»	3,079.05		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Πιστωταὶ Διάφοροι» πρὸς χρέωσιν τῆς μερίδος ταύτης..............................	Δρ.	69.30	Δρ.	3,148.35
Δαπάναι δι' ἀρχαιολογικὴν περιήγησιν ἀνὰ τὴν Θεσσαλίαν.				
Δαπανηθέντα εἰς ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν νόμον τοῦ συμβούλου Χρ. Τσούντα....................	Δρ.	325.25		
» » ἀξίαν φωτογραφικῶν πλακῶν, χάρτου Θεσσαλίας καὶ γραφικῆς ὕλης	»	10.40		
» » ἡμερομίσθια ἐργάτου...........	»	7.—		
	Δρ.	342.65	»	342.65
Ἐπισκευὴ τῆς καταπεσούσης γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Κλαδέου.				
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν	Δρ.	89.90		
» » μισθόν, ἐπιμίσθιον καὶ ὁδοιπορικὰ ἀρχιεργάτου Κ. Καμπάνη......	»	170.95		
Εἰς μεταφορὰν......................	Δρ.	260.85	Δρ.	88,195.50

Ἐκ μεταφορᾶς........................	Δρ.	260.85	Δρ.	88,195.50
Δαπανηθέντα εἰς ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ ἐργοδηγοῦ Ἀχιλ. Ἀγγελίδου......	»	153.05		
» » ἀξίαν διαφόρων εἰδῶν ξυλείας καὶ ἄλλων ὑλικῶν..............	»	330.60		
	Δρ.	744.50	Δρ.	744.50

Διάφοροι ἐργασίαι.

Δαπανηθέντα εἰς μισθὸν ἀρχιεργάτου διὰ τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας Κωνστ. Καμπάνη	Δρ.	846.70		
» » μισθὸν βοηθοῦ Μηχανικοῦ διὰ τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας Ν. Ἰωαννίτου	»	1,846.65		
» » μισθὸν ἀρχιεργάτου διὰ τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας Ἐλευθ. Καμπάνη	»	1,700.—		
» » ἐνοίκιον τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ οἰκίας Δ. Παπαγγελῆ χρησιμευούσης πρὸς φύλαξιν τῶν ἐκεῖ ἀρχαίων......	»	180.—		
» » ἐπισκευὴν τοῦ Φυλακείου τῆς Παλαιᾶς Ἀγορᾶς..............	»	134.30		
» » ὁδοιπορικά, μισθὸν καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ τεχνίτου Παπανικολάου ἐργασθέντος εἰς καθαρισμὸν καὶ τὴν συγκόλλησιν τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ Χαλκίδος ἀγγείων, καὶ εἰς ἀξίαν ὑλικῶν....................	»	294.35		
» » μεταγραφὴν τοῦ ἀγορασθέντος οἰκοπέδου ἐν Χαιρωνείᾳ Λουκᾶ Κόνιτσα......................	»	8.50		
» » ἡμερομίσθια ἐργατῶν ἐργασθέντων πρὸς καθαρισμὸν τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογ. μερῶν, καὶ εἰς ἀξίαν ἓξ ζεμπιλίων................	»	172.85		
» » ἡμερομίσθια ἐργάτου Κουνάδη ἐργασθέντος εἰς σκαφικὴν ἐργασίαν πρὸς ἐξακρίβωσιν ἀποκαλυφθέντων ἀρχαίων μνημείων ἐν τῷ κατὰ τὴν Καλλιθέαν κτήματι Κοσσέ......	»	100.—		
» » Κ. Καμπάνην διὰ διαμονήν του ἐν Μυκόνῳ πρὸς σύνταξιν τοῦ διὰ τὴν στέγην τοῦ ἐκεῖ Μουσείου προϋπολογισμοῦ..............	»	27.50		
» » ἀξίαν πτεροῦ καὶ σαρώθρων διὰ τὸ Μουσεῖον Ἐλευσῖνος..........	»	5.05		
	Δρ.	5,315.90		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Διάφοροι Πιστωταὶ» πρὸς χρέωσιν τῶν διαφόρων ἐργασιῶν............................	»	165.—	»	5,480.90
			Δρ.	94,420.90

Ἄρθρον 2.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Δαπανηθέντα διὰ	τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημ. 1905................	Δρ.	1,254.—
» »	τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημ. 1906................	»	4,896.25
» »	τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημ. 1907................	»	1,000.—
» »	τὴν ἔκδοσιν τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1905.....	»	918.70
» »	ταχυδρομικὰ τέλη πρὸς ἀποστολὴν τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος, τῶν Πρακτικῶν καὶ ἄλλων δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας.........	»	218.30
» »	ἐκτύπωσιν εἰς 500 ἀντίτυπα τοῦ Ἰσολογισμοῦ τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1905 κλπ...............	»	277.—
» »	ἐκτύπωσιν εἰς 100 ἀντίτυπα τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1906...............	»	30.—
» »	τὴν ἔκδοσιν τοῦ περὶ ἀνασκαφῶν τῆς Θεσσαλίας συγγράμματος Χ. Τσούντα.....................	»	4,325.50
» »	τὴν ἔκδοσιν τῶν πινάκων τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀκροπόλεως....	»	809.50
» »	ἀμοιβὴν τῶν συγγραφέων τοῦ Α′ τόμου τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος.........................	»	1,140.—
» »	ἐκτύπωσιν εἰς 500 ἀντίτυπα 5 τυπογρ. φύλλων τοῦ Α′ Τόμου τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος.......	»	275.—
» »	βιβλιοδέτησιν 202 ἀντιτύπων τοῦ Α′ Τόμου τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος...................	»	545.—
» εἰς	χήραν Γ. Κόλμαν δι' ἀξίαν τῶν ὑπὸ τοῦ Γρούδμαν παρασκευασθέντων πινάκων τῆς Ἀκροπόλεως..	»	3,000.—
» »	ἀμοιβὴν Π. Ἔνγκαντ, διὰ τὴν εἰς τὸ Γερμανικὸν μετάφρασιν ἐκθέσεων περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀκροπόλεως	»	121.—
Εἰς μεταφοράν		Δρ.	18,810.25

Ἐκ μεταφορᾶς		Δρ.	18,810.25		
Δαπανηθέντα δι' ἐκτύπωσιν εἰς 1500 ἀντίτυπα 4 τυπογρ. φύλλων τῆς εἰς τὸ γαλλικὸν μεταφρασθείσης Ἱστορίας τῆς Ἑταιρείας		»	720.—		
» » βιβλιοδέτησιν 10 ἀντιτύπων Πρακτικῶν 1903 καὶ 1904		»	23.—		
» » χάρτην καὶ τύπωσιν εἰς 200 ἀντίτυπα τοῦ Β' τεύχους τοῦ Καταλόγου τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑταιρείας		Δρ.	690.20		
		»	20,243.45		
Ὅσα ἐνεγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Πιστωταὶ Διάφοροι» πρὸς χρέωσιν τοῦ παρόντος Κεφαλαίου		»	172.—	Δρ.	20,415.45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἔκτακτοι δαπάναι καὶ διάφορα ἔξοδα.

Δαπανηθέντα διὰ	σύνταξιν τοῦ πρώην Κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας Κ. Πάνου	Δρ.	567.—
» »	ἐπιχορήγησιν ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου—1 Νβρίου 1906 καὶ ὁδοιπορικὰ ἔξοδα ἐπιστροφῆς τῶν δύο ὑποτρόφων τῆς Ἑταιρείας Εὐστρατ. Πελεκίδου καὶ Γ. Οἰκονόμου	»	8,000.—
» »	συνδρομὴν τῆς Ἑταιρείας πρὸς κατασκευὴν τῆς προτομῆς τοῦ ἀρχαιολόγου L. Ross	»	400.—
» »	ὁμοίως πρὸς κατασκευὴν τῆς προτομῆς τοῦ Evans	»	276.50
» εἰς	Π. Γρατσιᾶτον, δι' ἣν ὑπέστη ζημίαν, μὴ ἀποδοθέντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταβληθέντων εἰς ξυλουργὸν δι' ἐργασίαν τῆς Ἑταιρείας	»	25.—
» διὰ	κατασκευὴν δύο ἐνδυμασιῶν τοῦ Κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας (θερινῆς καὶ χειμερινῆς) καὶ δύο ὁμοίων τοῦ θυρωροῦ τῆς Ἑταιρείας	»	170.—
» »	ὁδοιπορικὰ φύλακος ἐν Σουνίῳ Ἰωάννου Μανθοπούλου	»	25.20
» »	ἔξοδα κηδείας Ματθοπούλου	»	50.—
Εἰς μεταφορὰν		Δρ.	9,518.70

Ἐκ μεταφορᾶς			Δρ.	9,518,70	
Δαπανηθέντα διὰ	ἀγορὰν κάρρου διὰ τὰς ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας		»	190.—	
»	» δημοσίευσιν ψηφίσματος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας		»	14.—	
»	» ἁμαξαγώγια διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπήν		»	8.—	
»	» δικαστικὰ ἔξοδα		»	31.—	
			Δρ.	9,761.70	Δρ. 9,761.70

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων.

Δαπανηθέντα	διὰ τὴν ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἐπίδαυρον μεταφορὰν τῇ 23 Δεκεμβρίου π.ἔ. πέντε κιβωτίων ἀγαλμάτων καὶ ἐκμαγείων καὶ ἑπτὰ σάκκων γύψου	Δρ.	32.—
»	» ὁδοιπορικὰ πρὸς μετάβασιν ἐξ Ἐπιδαύρου εἰς Ναύπλιον καὶ τἀνάπαλιν τῇ 8ῃ καὶ 16ῃ Δεκεμβρίου π.ἔ. τοῦ ἐπιστάτου Π. Βοστιτσάνου πρὸς ἐξαργύρωσιν ἐπιταγῶν	»	12.—
»	εἰς Π. Βοστιτσάνον διὰ χορήγημα πρὸς συντήρησιν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀρχαιολ. συλλογῆς κατὰ τοὺς μῆνας 8βριον, 9βριον καὶ 10βριον π.ἔ.	»	90.—
»	διὰ ἀξίαν κὼκ 980 ὀκάδων ἀγορασθέντος τῇ 31 8βρίου π. ἔ. πρὸς θέρμανσιν τοῦ καταστήματος τῆς Ἑταιρείας	»	68.60
»	» διὰ δικαίωμα ὕδατος διὰ τὸ Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1905	»	80.—
»	» μισθώματα ἔτους 1905 τῶν πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν εὑρημάτων ἀνασκαφῶν ἐν Ρηνείᾳ μεμισθωμένων οἰκημάτων ἐν Δήλῳ	»	156.—
»	» ἀξίαν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεργάτου Κ. Καμπάνη διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ Ἐρεχθείου παρὰ Κοντολούκα ἀγορασθέντος μολύβδου 70 ὀκάδων	»	42.—
Εἰς μεταφοράν		Δρ.	480.60

Ἐκ μεταφορᾶς			Δρ.	480.60		
»	»	ἀξίαν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Γ. Σωτηριάδου διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ Μουσείου τῇ 13 7βρίου 1904 ἀγορασθέντων 20 ζεμπιλίων	»	26.—		
»	»	ἀξίαν τοῦ ὑπὸ Κ. Καμπάνη διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Μουσείου Δήλου τῇ 11 8βρίου 1904 ἀγορασθέντος στόκου 10 ὀκάδων	»	8.—		
»	»	ἀξίαν τοῦ διὰ τὸν θυρωρὸν τῆς Ἑταιρείας ἀποφάσει τοῦ Συμβουλίου κατασκευασθέντος ἐπανωφορίου	»	50.—		
»	»	ἀξίαν γραφικῆς ὕλης καὶ διάφορα ἔξοδα 1905 διὰ τὰ Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας	»	154.70		
»	»	ἡμίσειαν ἀμοιβὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 144420 Γραμματίου Λαχείου Γ' τριμηνίας 1905, οὗ προσηνέχθη τὸ ἥμισυ μέρος	»	25.—		
»	»	κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος πρὸς φωτισμὸν τοῦ καταστήματος τῆς Ἑταιρείας κατὰ τοὺς μῆνας 9βριον καὶ 10βριον 1905	Δρ.	109.55		
»	»	μίσθωμα δωματίου τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ οἰκίας Παπαγγελῆ μηνῶν Νβρίου καὶ Δβρίου π. ἔ. χρησιμεύοντος πρὸς φύλαξιν τῶν ἐκεῖ ἀρχαίων	»	30.—		
»	»	συμπληρωτικὸν μισθὸν δραχμῶν 10 κατὰ μῆνα τοῦ φύλακος ἀρχαίων Δελφῶν Π. Βριχέα ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1904 μέχρι 31 Δβρίου 1905	»	210.—		
»	»	ὅμοιον φύλακος ἀρχαίων Δήλου Ν. Τσάνε ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1904 —31 Δβρίου 1905	»	210.—		
«	»	ἡμερομίσθια τεχνίτου Πολυκαντριώτου ἐργασθέντος εἰς τὴν συγκόλλησιν τῶν εὑρημάτων τῶν ἀνασκαφῶν Δήλου καὶ Ῥηνείας κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον 1904	Δρ.	36.—	Δρ.	1,339.85

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1906

Χρέωσις	Ποσὸν		Πίστωσις	Ποσὸν	
Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1905............Δρ.	4,689	53	Ἐπληρώθησαν εἰς ἔξοδα Γεν. Προϋπολογισμοῦ Δρ.	159,109	—
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γεν. Προϋπολογισμοῦ »	325,232	05	» » προκαταβολάς............ »	13,866	55
» » προκαταβολάς............. »	11,708	55	» » Τράπεζαν Γ. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)........ »	153,952	50
» » Τράπεζαν Γ. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)............. »	140,000	—	» » πιστωτὰς διαφόρους....... »	3,942	85
» » ἐπιστροφὰς χρημάτων...... »	617	40	» » παρακαταθήκας ξένων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν...... »	3,060	55
» » παρακαταθήκας ξένων ἀρχαιλογικῶν Σχολῶν....... »	3,660	55	» » Τράπεζαν τῆς Ἀνατολῆς (ἔντοκοι καταθέσεις)....... »	150,000	—
			Ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906.. »	1,376	63
Δραχ.	485,908	08	Δραχ.	485,908	08

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

Ὁ Λογιστὴς
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

ΕΞΟΔΑ

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων..................	Δρ.	8,630	—
» » » » ἐπὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων.........	»	16,761	65
» ἔξοδα Γραφείων καὶ διαχειρίσεως.....................	»	3,023	05
» » Βιβλιοθήκης................................	»	6,649	45
» ἀνασκαφὰς καὶ συντήρησιν ἀρχαίων μνημείων...........	»	94,420	90
» δημοσιεύματα......................................	»	20,415	45
» ἐκτάκτους δαπάνας καὶ διάφορα ἔξοδα	»	9,761	70
» ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων.........................	»	1,339	85
» Κεφάλαιον, τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων προστιθέμενον εἰς Κεφάλαιον..............................	»	174,604	95
	Δραχ.	335,577	—

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

«ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ»

ΕΣΟΔΑ

Ἀπὸ εἰσφορᾶς	Δρ.	2,250	—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	17,802	50
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	»	—	—
» » ἐκ δημοσιευμάτων	»	4,438	85
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	»	308	—
» » διάφορα	»	432	70
» » ἐκ τοῦ Λαχείου	»	300,000	—
» ἀπρόοπτα ἔσοδα Γ' καὶ Δ' κληρώσεως 1905 τοῦ Λαχείου τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας	»	5,586	05
» ἀνάληψιν ἐκ παρακαταθήκης δι' ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις	»	4,758	30
	Δραχ.	335,577	—

Ὁ Λογιστὴς
Γ. ΚΛΟΝΤΙΠΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμεῖον	Δρ.	1,376	63
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	131,320	—
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	»	71,837	75
» *Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000,000*	»	45	—
» *Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως*	»	640	—
Προκαταβολαὶ	»	3,874	85
Τράπεζα Γ. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	«	159,289	20
Χρεῶσται ἐκ γραμματίων Λαχείου	»	1,331	60
Ἀκίνητα κτήματα	»	65,170	24
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863	80
Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς (ἔντοκος κατάθεσις)	»	150,000	—
	Δρ.	844,749	07

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1906

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Ἐγγυοδοσίαι	Δρ.	1,500	—
Παρακαταθῆκαι δι᾽ ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις	»	101,075	47
Πιστωταὶ διάφοροι	»	2,480	45
Κεφάλαιον ... *Δρ.* 565,088.20	»		
» *τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων τῆς ληγούσης χρήσεως 1906 Δρ.* 174,604.95	»	739,693	15
	Δρ.	844,749	07

Ὁ Λογιστὴς
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΛΗΨΟΔΟΣΙΑ

	ΧΡΕΩΣΙΣ					
	Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβ. 1905		*Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1906*		*Τὸ ὅλον τῆς χρεώσεως*	
Ταμεῖον .... Δρ.	4,689	53	481,218	55	485,908	08
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης..... »	131,320	—			131,320	—
Ὁμολογίαι Ἐθν. Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898............. »	71,837	75			71,837	75
Ὁμολογίαι Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000,000 .... »	45	—			45	—
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως .... »	640	-			640	—
Προκαταβολαὶ .... »	1,716	85	13,866	55	15,583	40
Τράπεζα Γ. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις).................. »	145,336	70	153,952	50	299,289	20
Χρεῶσται ἐκ γραμματίων Λαχείου 1897—1900............... »	1,331	60			1,331	60
Ἐγγυοδοσίαι .... »						
Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις........... »			4,758	30	4,758	30
Πιστωταὶ διάφοροι .... »			9,529	50	9,529	50
Κεφάλαιον................... »						
Ἀκίνητα κτήματα .... »	65,170	24			65,170	24
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας ..... »	259,863	80			259,863	80
Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς (ἔντοκος κατάθεσις).. .... »			150,000	—	150,000	—
Δρ.	681,951	47	813,325	40	1,495,276	87

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1906

ΠΙΣΤΩΣΙΣ						ΥΠΟΛΟΙΠΑ 31 Δεκ. 1906			
Ὑπόλοιπα 31 Δεκεμ. 1905		*Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1906*		*Τὸ ὅλον τῆς πιστώσεως*		*Χρέωσις*		*Πίστωσις*	
		484,531	45	484,531	45	1,376	63		
						131,320	—		
						71,837	75		
						45	—		
						640	–		
		11,708	55	11,708	55	3,874	85		
		140,000	—	140,000	--	159,289	20		
						1,331	60		
1.500	—			1,500	—			1.500	—
105,833	77			105,833	77			101,075	47
9,529	50	2,480	45	12,009	95			2,480	45
565,088	20	174,604	95	739,693	15			739,693	15
						65,170	24		
						259,863	80		
						150,000	—		
681,951	47	813,325	40	1,495,276	87	844,749	07	844,749	07

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

Ὁ Λογιστής
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ

τῶν Γενικῶν Λογαριασμῶν, ἐφ' ὧν ἐπῆλθε μεταβολὴ ἢ οὔ, κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἔτους 1906.

Α'. Ἐπὶ τῶν Γενικῶν Λ/σμῶν τοῦ Ἐνεργητικοῦ.

Ταμεῖον

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον....................	Δρ.	4,689.53
ἐχρεώθη ὁ Λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1906 ἐνεργηθείσας εἰσπράξεις..................................	»	481,218.55
Τὸ ὅλον..........	»	485,908.08
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθείσας πληρωμάς.....	»	484,531.45
καὶ ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906.................	»	1,376.63

Χρηματόγραφα

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχον 56 Μετοχαὶ ἀξίας............	Δρ.	131,320.—
τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1906................	»	131,320.—
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχον 754 Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898 ἀξίας................................	»	71,837.75
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1906..................................	»	71,837.75
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχον 36 Ὁμολογίαι τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000.000 ἀξίας...........................	»	45.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1906..................................	»	45.—
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχον Ὁμολογίαι τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως ἀξίας.................................	»	640.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1906..................................	»	640.—

Προκαταβολαὶ ἐπὶ ἀποδόσει Λ/μοῦ εἰς ἐφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιπούς.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὠφείλοντο εἰς τὴν Ἑταιρείαν προκαταβολαί	Δρ.	1,716.85
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1906 γενομένας προκαταβολάς...................................	»	13,866.55
	»	15,583.40
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς γενομένας ἀποδόσεις προκαταβολῶν..........	»	11,708.55
Ὑπόλοιπον ἀποδοτέον τὴν 31 Δβρίου 1906.......................	»	3,874.85

Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ ἀνήρχετο εἰς.....	Δρ.	145,336.70
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1906 γενομένας ἐντόκους καταθέσεις..........	»	153,952.50
	»	299,289.20
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς γενομένας ἀναλήψεις..........	»	140,000.00
Ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δβρίου 1906..........	»	159,989.20

Χρεῶσται ἐκ Γραμματίων Λαχείου.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 τὸ ὑπόλοιπον τῶν χρεωστῶν ἐκ γραμματίων Λαχείου ἀνήρχετο ἐν συνόλῳ εἰς..........	Δρ.	1,331.60
ἐπὶ τοῦ Λ/σμοῦ τούτου οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή. Ὑπόλοιπον τὴν 31 Δβρίου 1906..........	»	1,331.60

Ἀκίνητα κτήματα.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον..........	Δρ.	65,170.24
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, ἑπομένως σημειοῦται ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1906..........	»	65,170.24

Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 τὸ ὑπόλοιπον ἀνήρχετο εἰς..........	Δρ.	259,863.80
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας τὴν 31 Δβρίου 1906..........	»	259,863.80

Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 οὐδὲν ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον, ἐχρεώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1906 γενομένας ἐντόκους καταθέσεις..........	Δρ.	150,000.—
Ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1906..........	»	150,000.—

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δβρίου 1906

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

Ὁ Λογιστὴς
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Β'. Ἐπὶ τῶν Λ/σμῶν τοῦ Παθητικοῦ.

Ἐγγυοδοσίαι.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον..........	Δρ.	1,500.—
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή. Ὑπόλοιπον τῇ 31 Δβρίου 1906..	»	1,500.—

Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐκτελεστέα ἐν Ἀθήναις.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον....................	Δρ.	105,833.77
ἐχρεώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰ πληρωθέντα....................	»	4,758.30
Ὑπόλοιπον τῇ 31 Δβρίου 1906.............................	»	101,075.47

Πιστωταὶ Διάφοροι.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον			Δρ.	9,529.50
ἐπιστώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰ ὀφειλόμενα τὴν 31 Δβρίου 1906..................			»	2,480.45
			»	12,009.95
καὶ ἐχρεώθη 1) μὲ τὰς γενομένας πληρωμάς	Δρ.	3,942.85		
καὶ 2) μὲ τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας παραγραφέντα ἐκ κληρωθέντων λαχείων καὶ πάσης ἄλλης αἰτίας.	»	5,586.65	»	9,529.50
Ὑπόλοιπον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906............			»	2,480.45

Πληρωτέα ἐντάλματα.

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1906 ἐξεδόθησαν ἐντάλματα 1007 ἀξίας........	Δρ.	484,531.45
ἅτινα καὶ ἐξωφλήθησαν ὅλα ὑπὸ τοῦ Ταμείου τῆς Ἑταιρείας		

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δβρίου 1906

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

Ὁ Λογιστής
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δ/βρίου 1905 ἀνήρχετο εἰς			Δρ. 565,088.20
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :			
ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ Ταμείου κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1905........		Δρ. 4,689.53	
ἐκ 56 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀξίας		» 131,320.—	
ἐξ 754 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως τοῦ ἔτους 1898.		» 71,837.75	
ἐκ 36 ὁμολογιῶν πατριωτικοῦ δανείου τῶν 30,000.000.......		» 45.—	
ἐκ μιᾶς ἀποδείξεως καὶ ἑνὸς ὁριστικοῦ τίτλου τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως		» 640.—	
ἐκ προκαταβολῶν		» 1,716.85	
ἐξ ἐντόκου καταθέσεως παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζέ.........		» 145,336 70	
ἐκ χρεωστῶν ἐκ γραμματίων Λαχείου 1897 - 1900		» 1,331.60	
ἐξ ἀκινήτων κτημάτων ἀξίας		» 65,170.24	
ἐκ τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας		» 259,863.80	
		» 681,951.47	
Ἐκπιπτομένων τῶν ὀφειλομένων κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905			
εἰς ἐγγυοδοσίαν ἐργολάβου Ν. Μοσχοῦ	Δρ. 1,500.—		
» ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐκτελεστέα	» 105,833.77		
» μισθοὺς φυλάκων τοῦ ἔτους 1905	» 1,377 65		
» ἀνεκκαθαρίστους λογαριασμοὺς τοῦ ἔτους 1905.............	» 2,551 85		
» ὀφειλομένας ἀμοιβὰς Λαχείου Γ' τριμηνίας	» 2,050.—		
» ὀφειλομένας ἀμοιβὰς Λαχείου Δ' τριμηνίας	» 3,550.—	Δρ. 116,863.27	Δρ. 565,088.20

Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1906 ἐπῆλθον αἱ ἑξῆς αὐξομειώσεις :

α') εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Ταμείου τῆς 31 Δβρίου 1905........ Δρ. 4,689.53

προσετέθησαν αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1906 ἐνεργηθεῖσαι εἰσπράξεις κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν κατάστασιν τῆς κινήσεως τοῦ Ταμείου	Δρ. 481,218.55	
Τὸ ὅλον.......	» 485,908.08	
ἀφαιρουμένων δὲ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθεισῶν πληρωμῶν	» 484,531.45	
ἔμενεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1906..............	» 1,376.63	Δρ. 1,376.63
β') Ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, 56 τὸν ἀριθμὸν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν....		» 131,320.—
γ') Ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898, 754 τὸν ἀριθμόν, οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δ' ἡ ἀξία αὐτῶν............		» 71,837.75
δ') Ἐπὶ τῶν Ὁμολ. τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000.000 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ (ἀριθμοὶ 81,885 ἕως 81,890, 81,892 — 81,893, 81,895 — 81,905, 81,907 — 81,909, 81,911 — 81,914, 86,886 — 86,889, 128,955, 128,957, 187,052 ἕως 187,053 καὶ 187,055 — 187,056) σημειοῦται δ' ἡ ἀξία αὐτῶν........		» 45.—
ε') Ἐπὶ τῶν Ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δ' ἡ ἀξία αὐτῶν εἰς.................		» 640.—
στ') Ἐκ προκαταβολῶν εἰς ἐφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιποὺς ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ ὠφείλοντο κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1905 ...	Δρ. 1,716.85	
ἐδόθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1906 νέαι προκαταβολαί............	» 13,866.55	
	» 15,583.40	
καὶ ἀπεδόθησαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος	» 11,708.55	
ἐπομένως ὀφείλονται κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906...........	» 3,874.85	» 3,874.85
Εἰς μεταφοράν...........		Δρ. 209,094.23

Ἐκ μεταφορᾶς		Δρ. 209,094.23
ζ΄) Εἰς τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζέ................	Δρ. 145,336.70	
προσετέθησαν διὰ νέων καταθέσεων ἐντὸς τοῦ ἔτους 1906........	» 153,952.50	
	» 299,289.20	
καὶ ἀνελήφθησαν ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἔτους	» 140,000.—	
ἑπομένως ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1906........	» 159,289.20	Δρ. 159,289.20
η΄) Εἰς τοὺς χρεώστας ἐκ γραμματίων Λαχείου οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ τὸ ὀφειλόμενον ποσόν..........		» 1,331.60
θ΄) Εἰς τὰ ἀκίνητα κτήματα οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δ' ἡ ἀξία αὐτῶν......		» 65,170 24
ι΄) Ἐπὶ τῆς γενομένης δαπάνης μέχρι τῆς 31 Δβρίου 1899 τοῦ ἀνεγερθέντος καταστήματ. τῆς Ἑταιρείας οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ αὕτη		» 259,863.80
ια΄) Εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀνατολῆς, ἐν ᾗ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 οὐδὲν ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον, κατετέθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1902 δρ. 150,000.00, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, ἑπομένως τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας ὑπόλοιπον τῇ 31 Δβρίου 1906 ἀνήρχετο εἰς....		» 150,000.—
		Δρ. 844,749.07
Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906 ἀποτελεῖται...		
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ ...		» 1,376 63
2) » 56 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀξίας		» 131,320.00
3) » 754 Ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως τοῦ 1898 ἔτους.............		» 71,837.75
4) » 36 Ὁμολογίας Πατριωτ. Δανείου τῶν 30,000.000		» 45.—
5) » 1 ἀπόδειξιν καὶ ἕνα ὁρι-		
Εἰς μεταφορὰ		Δρ. 204,579.38

Ἐκ μεταφορᾶς		Δρ. 204,579.38
στικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως		» 640.—
6) » Προκαταβολὰς		» 3,874.85
7) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σχουζέ...		» 159,289.20
8) » χρεώστας ἐκ γραμματίων Λαχείου 1877 - 1900....		» 1,331.60
9) » ἀκίνητα κτήματα ἀξίας...		» 65,170.24
10) » Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας ἀξίας		» 259,863.80
11) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς..		» 150,000.—
Τὸ ὅλον...........		Δρ. 844,749.07
ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων		
1) εἰς ἐγγυοδοσίαν ἐργολάβου Ν. Μοσχοῦ	Δρ. 1,500.—	
2) » ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις	» 101,075.47	
3) » μισθοὺς φυλάκων τοῦ ἔτους 1906..................	» 645.—	
4) » ἀνεκκαθαρίστους λογαριασμοὺς τοῦ ἔτους 1906 ...	» 1,835.45	
	» 105,055.92	Δρ. 105,055.92
Ὑπολείπεται καθαρὰ περιουσία τῇ 31 Δβρίου 1906		» 739,693.15

Ἐν Ἀθήναις 31 Δ/βρίου 1906

Ὁ Ταμίας
Θ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

Ὁ Λογιστής
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΙΡΟΠΟΛΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΩΝ

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1906

συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας Π. Καββαδία καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν ἑταίρων τῇ 28 Ἰανουαρίου 1907.

Κύριοι,

Τὸ Συμβούλιον, ἀρχόμενον τῆς περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους λογοδοσίας του, λόγον ποιεῖται ἐν πρώτοις περὶ ἑταίρων. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐνεγράφησαν νέοι ἑταῖροι δέκα, ἀνῆλθε δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἑταίρων εἰς διακοσίους καὶ τέσσαρας ἐν ὅλῳ. Μετὰ λύπης δὲ ἀναφέρει τὸ Συμβούλιον, ὅτι τῶν παλαιῶν ἑταίρων ἀπεβίωσαν δύο, ὁ *Α. Ροσσέτος* καὶ ὁ *Ἰωάννης Πεσματζόγλου*. Ἀτυχῶς δὲ ὁ θάνατος ἔπληξε καὶ ἄλλον ἄνδρα, ἐπισημότατον τοῦτον ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ καὶ ἐπιτίμιον ἑταῖρον τῆς ἡμετέρας ἑταιρείας, τὸν *Ὄθωνα Benndorf*, διευθυντὴν τοῦ ἐν Βιέννῃ αὐστριακοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου. Ὁ Benndorf καὶ διὰ τῆς ἀρχαιολογικῆς αὐτοῦ παιδείας καὶ διὰ τῆς μεγάλης ὀργανωτικῆς καὶ διοικητικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος κατέλαβε περιφανεστάτην θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν καὶ ἐργασιῶν τῶν ἡμετέρων χρόνων. Καθηγητὴς τῆς ἀρχαιο-

λογίας καὶ τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς παιδείας, αὐτὸς ἦτο ὁ κύριος μοχλὸς ἐν Αὐστρίᾳ ὁ τὰ πάντα κινῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης· αὐτός συνετέλεσεν ἐν τοῖς πρώτοις εἰς τὴν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους γενομένην μεγάλην ἔξαρσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ἐν τῇ αὐστριακῇ μοναρχίᾳ, αὐτὸς ἐγένετο ὁ ἱδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, αὐτὸς ἦτο ὁ προκαλέσας καὶ συνεργήσας εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων ἀνασκαφῶν τῆς Ἐφέσου, αὐτὸς τέλος ἦτο ὁ συντελέσας εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἵδρυσιν τοῦ αὐστριακοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ὁ μεγάλας ἐπὶ μακρὸν χρόνον καταβαλὼν προσπαθείας πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἀναγκαίων πόρων, ὅπως τὸ Ἰνστιτοῦτον τοῦτο ἀποκτήσῃ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἴδιον μέγαρον καὶ οὕτω μονιμοποιηθῇ παρ' ἡμῖν. Ἀλλ' ὁ θάνατος δὲν ἐπέτρεψε τῷ Benndorf νὰ ἴδῃ πληρούμενον τὸ γλυκὺ αὐτοῦ ὄνειρον, διότι γλυκὺ αὐτοῦ ὄνειρον ἦτο νὰ παραστῇ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ὅσον οὔπω περατουμένου μεγάρου τοῦ αὐστριακοῦ Ἰνστιτούτου κατὰ τὴν λεωφόρον Ἀλεξάνδρας. Τοιοῦτον ἄνδρα ἀποιχόμενον δικαίως θρηνεῖ σὺν πᾶσι τοῖς ἀρχαιολόγοις ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία.

Μεταβαίνοντες νῦν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑμῖν λογιστικῶν πινάκων, ἐν οἷς ἐκτίθενται ἀναλελυμένως τά τε ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Ἑταιρείας.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἡ Ἑταιρεία εἰσέπραξεν ἐκ τοῦ ἡνωμένου λαχείου τοῦ στόλου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων δρ. 300,000, αὐτὸ δηλ. τὸ ποσὸν τὸ ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ ͵ΓΝΖ' νόμου τῆς 7 Ἰουλίου 1905. Τὰ ὅλα δὲ ἔσοδα τῆς

Ἑταιρείας ἀνῆλθον εἰς δρ. 330,818, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς δρ. 158,492, ὥστε προέκυψε πλεόνασμα δρ. 172,326. Τὸ πλεόνασμα τοῦτο ἦτο ἀναγκαιότατον, ὅπως καλυφθῶσι δι' αὐτοῦ ὑποχρεώσεις τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐλλείμματα τῶν παρελθόντων ἐτῶν, βελτιωθῇ δὲ οὕτως ἡ ἐκ βάθρων διασαλευθεῖσα οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Ἑταιρείας.

Νέα μεγάλα ἔργα, ἅπερ ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, οἷα ἡ στερέωσις τοῦ Παρθενῶνος, ἐφ' ᾧ μόνῳ ἔργῳ ἐδαπανήθησαν δρ. 232,540, ἡ στερέωσις τῶν μωσαϊκῶν καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνίου, ἡ ἀναστήλωσις τοῦ λέοντος τῆς Χαιρωνείας, ἡ ἀνέγερσις τοῦ ἐν Φιγαλίᾳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἄλλα, καὶ ἐπὶ πλέον ἡ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ λαχείου τοῦ στόλου μείωσις τῶν ἐκ τοῦ λαχείου τῆς Ἑταιρείας ἐσόδων, μὴ πωλουμένων ἁπάντων τῶν ἐκδιδομένων γραμματίων, ἐπήνεγκον ἐλλείμματα ἐν τοῖς προϋπολογισμοῖς τῶν τελευταίων ἐτῶν καὶ ἠπείλησαν πρὸς στιγμήν, ἕνεκα τοῦ ἀβεβαίου μέλλοντος τοῦ λαχείου, αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἑταιρείας. Ἕνεκα τούτου τὸ Συμβούλιον περιώρισε κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἔμελλε νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ πρῶτον ὁ νέος νόμος ὁ συγχωνεύων τὰ δύο λαχεῖα καὶ οὕτω νὰ φανῶσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.

Διὰ τοῦ ἐπιτευχθέντος νῦν πλεονάσματος πληροῦνται τὰ πρότερα ἐλλείμματα καὶ καλύπτεται ἡ εἰς βάρος τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας παρακαταθήκη ἐκ δρ. 101,075, ἥτις κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 7 Ἰουλίου 1901 εἶνε προωρισμένη εἰς ἐκτέλεσιν μουσειακῶν καὶ ἀνασκαφικῶν ἔργων ἐν Ἀθήναις.

Ἀποτραπέντος οὕτω τοῦ οἰκονομικοῦ κινδύνου τῆς Ἑταιρείας, δύναται τὸ Συμβούλιον μετὰ θάρρους νὰ προβῇ εἰς ἄλλα ἔργα καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις, ἤτοι εἰς τὴν ἀνα-

σκαφὴν τῆς παλαιᾶς ἀγορᾶς, εἰς τὴν *ἀποπεράτωσιν τῶν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν μνημείων* ἔργων καὶ τῆς περὶ τὴν *Ἀκρόπολιν ἀνασκαφῆς,* καὶ εἰς τὴν *ἀποπεράτωσιν τῶν κατὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον ἔργων,* εἰς τὴν ἀνασκαφὴν δηλ. τοῦ χώρου καὶ εἰς τὴν διὰ λίθων ἀνοικοδόμησιν τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ, καθ' ἃ ἀπεφάσισεν ἤδη τὸ Συμβούλιον. Μεγάλα εἶνε τὰ ἔργα ταῦτα, πολλῆς δαπάνης δέονται καὶ συντόνου ἐνεργείας· ἀλλ' ἡ διεξαγωγὴ αὐτῶν εἶνε καὶ ἔργον φιλοτιμίας διὰ τὴν Ἑταιρείαν, διότι δι' αὐτῶν θὰ ἐπιθέσῃ τὴν κορωνίδα εἰς ὅσα αὕτη ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι σήμερον διεξήγαγεν ἔργα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους καὶ ὑπὲρ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Τρέπομεν νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ ἀνασκαφικὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας, ὧν τὰς καθ' ἕκαστα δαπάνας βλέπει τις ἐν τῷ ὑπ' ὄψει ὑμῶν ἀναλυτικῷ ἀπολογισμῷ. Λεπτομερεῖς ἐκθέσεις περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, ὑποβληθεῖσαι ὑπὸ τῶν διευθυνάντων αὐτὰς ἐφόρων ἢ μελῶν τοῦ Συμβουλίου, θέλουσι δημοσιευθῇ ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τῆς Ἑταιρείας (ἴδε τὰς ἐκθέσεις ταύτας ἐν τέλει τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους). Κατὰ τὸ περιεχόμενον δὲ τῶν ἐκθέσεων τούτων ἀνακοινοῦμεν ἐνταῦθα βραχέα τινά, τὰ ἑξῆς :

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐξηκολούθησαν αἱ ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ συμβουλίου Β. Λεονάρδου ἐνεργούμεναι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ παρὰ τὸν Ὠρωπὸν *Ἀμφιαρείῳ*. Ἐργασίαι ἐγένοντο ἐν πρώτοις παρὰ τὴν νῦν ἔτι ῥέουσαν ἀρχαίαν πηγὴν καὶ κρήνην, ἥτις ὡς ἐξ ἐπιγραφῶν δηλοῦται ἐπεσκευάσθη κατὰ τὴν 4ην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἐξῳκοδομήθη δὲ τῷ 333 π. Χ. *καινὴ κρήνη*, τὸ δὲ ὕδωρ διωχετεύετο εἰς μεγάλην δεξαμενὴν καὶ εἰς λουτρῶνας. Κατὰ χώραν σώζονται δύο μεγάλαι

λεκάναι, ὧν ἡ ἑτέρα μαρμάρου Πεντέλης. Γλυπτὰ δὲ εὑρέθησαν μαρμαρίνη κεφαλὴ νεανίου καὶ μέρος κορμοῦ ἀγάλματος. Ἐγένετο δὲ σκαφὴ καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄχθης τοῦ χειμάρρου, ἐν ἰδιωτικῷ ἀγρῷ ἀγορασθέντι ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας. Ἐν τούτῳ ἀνεκαλύφθησαν περὶ τὰ 12 δωμάτια, ὧν οἱ τοῖχοι σώζονται εἰς ὕψος ἡμίσεος μέχρι ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου. Ἐνταῦθα πιθανῶς ἦσαν τὰ καταλύματα τῶν κατὰ τὴν πεντετηρίδα προσερχομένων ξένων καὶ τὰ ἐν ἐπιγραφῇ μνημονευόμενα *καπηλεῖα*, ἐξ ὧν ἐλήφθη μέρος τῶν χρημάτων τῶν ἀναλωθέντων εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῆς κρήνης καὶ τῶν λουτρώνων. Καὶ ἐν τῇ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀνασκαφῇ εὑρέθησαν διάφορα γλυπτὰ καὶ ἐπιγραφαὶ καὶ πρὸς τούτοις σφενδόνη δακτυλίου χαλκῆ ἐφ' ἧς Ἔρως ἀναβαίνων διὰ κλίμακος εἰς δένδρον, φοίνικα, ὡς φαίνεται, τέχνης καλῆς.

Δευτέρα σκαφὴ ἐγένετο ἐν *Σουνίῳ* διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Β. Στάη, ἐξακολούθησις καὶ αὕτη τῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐφόρου ἐνεργουμένων ἐκεῖ ἀνασκαφῶν. Ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ εὑρέθησαν ἐφέτος ἔργα τέχνης ἀξιολόγου, ἤτοι δύο κολοσσαῖα ἀρχαϊκὰ ἀγάλματα τοῦ τύπου τῶν καλουμένων Ἀπολλώνων, καὶ αἱ βάσεις μετὰ τῶν ποδῶν δύο ἑτέρων ὁμοίων, μικροτέρων κατά τι. Τὰ εὑρήματα ταῦτα προέρχονται ἐκ τῆς μετὰ τὰ Περσικὰ γενομένης ἐπιχώσεως πρὸς ἰσοπέδωσιν τοῦ πέριξ τοῦ ναοῦ χώρου, ὑπάρχει δὲ ἐλπὶς ἐν μελλούσῃ ἀνασκαφῇ ὁλοκλήρου τοῦ χώρου νὰ εὑρεθῶσι καὶ ἄλλα πολλὰ παραπλήσια ἀγάλματα, ὡς ἐγένετο ἤδη καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

Τὸ ἕτερον τῶν δύο κολοσσαίων ἀγαλμάτων, ὅπερ σώζεται σχεδὸν ὁλόκληρον, ἐξετέθη ἤδη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχαϊκῆς αἰθούσης τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου, ἀποτελέσαν διὰ τῶν μεγάλων αὐτοῦ διαστάσεων καὶ τῆς μοναδικῆς αὐ-

τοῦ τεχνικῆς ἐπεξεργασίας ἐξαιρετικὸν κόσμον τούτου.

Ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ ἐν *Χαλκίδι* διὰ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Γ. Παπαβασιλείου. Δι' αὐτῶν ἀνεκαλύφθησαν ἐν θέσει *Μάνικα* ὥραν περίπου ἀπεχούσῃ τῆς Χαλκίδος περὶ τοὺς πεντήκοντα πανάρχαιοι τάφοι, ὅμοιοι πρὸς τοὺς Κυκλαδικοὺς τῶν νήσων, συγκείμενοι ἐκ δύο μερῶν, ἐκ τῆς εἰσόδου ἐχούσης σχῆμα περίπου τετράγωνον καὶ ἐκ τοῦ κυρίως τάφου, εἰς ὃν εἰσέρχεταί τις διὰ θύρας καλυπτομένης διὰ πλακὸς ἀκατεργάστου ἢ διὰ πολλῶν λίθων. Κτερίσματα εὑρέθησαν ἐν μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις τούτων τέσσαρα λίθινα ἀγγεῖα καὶ δύο εἰδώλια ἐκ μαρμάρου, ὧν τὸ ἕτερον γυναικός, πρὸς δὲ τούτοις καὶ πήλινα ἀγγεῖα ἡμίοπτα ποικίλα τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα. Ἐν ἑνὶ τῶν τάφων, τῶν τεχνικωτέρων καὶ ὡραιοτέρων, εὑρέθη καὶ χαλκοῦν μαχαίριον καὶ ἔλασμά τι ἀργυροῦν φέρον ἔτι ἥλους μικρούς.

Παρὰ τὴν *Βρωμοῦσαν* ἀνευρέθησαν τάφοι Μυκηναϊκοὶ τῶν προσεγγιζόντων εἰς τοὺς γεωμετρικοὺς χρόνων, ὡς φαίνεται ἐκ γεωμετρικοῦ ἀγγείου εὑρεθέντος ἔν τινι τούτων. Τὰ εὑρεθέντα ἀγγεῖα εἶνε πιθοειδῆ καὶ ἄλλων σχημάτων, ἔχουσι δὲ κοσμήματα ἐρυθρά. Πρὸς τοῖς ἀγγείοις εὑρέθησαν καὶ χαλκᾶ πράγματα, οἷον ξυρός, ἐγχειρίδιον ὀξὺ κτλ.

Ἐν θέσει *Πεϊ* ἀνεφάνη ἱερόν τι, ἔνθα ἀνευρέθησαν 13 μικροὶ χαλκοῖ βόες, δύο σατυροειδεῖς μορφαὶ ὡσαύτως χαλκαῖ καὶ κόκκοι, ὅρμου πιθανῶς, περὶ τοὺς τεσσαράκοντα.

Ἐξηκολούθησαν δὲ καὶ αἱ ἐν *Νάξῳ* ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ Μουσείου καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Κλωνὸς Στεφάνου. Ἀπεκαλύφθησαν πολλοὶ τάφοι προμυκηναϊκοί: νεκροταφεῖον κατὰ τὴν θέσιν *Κάμπος τῆς Μάκρης* καὶ τάφων συστάδες κατὰ διαφόρους ἄλλας θέσεις.

Οἱ τάφοι ὁμοιάζουσι καθ' ὅλου πρὸς τοὺς ἀνασκαφέντας κατὰ τὰ πρότερα ἔτη, ἐνέκλειον δὲ συνηθέστερον μὲν ἕνα νεκρόν, σπανιώτερον δὲ δύο, τρεῖς ἢ πλείονας.

Τὰ κτερίσματα ἀπετελοῦντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ πηλίνων ἀγγείων μὴ φερόντων ἴχνη τροχοῦ, τινῶν δὲ ἐκ τῶν λίαν σπανίων. Καὶ ἐν μὲν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Μάκρης δεσπόζοντα κτερίσματα ἦσαν κυλινδρικαὶ πυξίδες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κεκοσμημέναι δι' ἀποκλειστικῶς εὐθυγράμμων χαρακτῶν κοσμημάτων, σπανιώτερον σφαιρικαί· ἔλειπον δὲ ὁλοσχερῶς πήλιναι προχοΐδες. Τοὐναντίον δέ, ἐν τάφοις ἐν θέσει *Σπεδῷ* ἔλειπον μὲν κυλινδρικαὶ πυξίδες, ἐδέσποζον δὲ προχοΐδες, τὸ πολὺ ἄκοσμοι. Ἐκ τούτων ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας μικρὰ προχοῒς κεκοσμημένη διὰ γραπτῶν καστανοχρόων δρυφακτοειδῶν κοσμημάτων ἐπὶ πεδίου λευκοκιτρίνου, φέρουσα δὲ φθαρὲν ἐπένδυμα ἀργυροῦν, ὅπερ νῦν τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ εἰς πήλινα ἀγγεῖα τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Τῶν εὑρεθέντων δὲ μαρμαρίνων κτερισμάτων μνημονευτέον τρία ἄμορφα εἰδώλια ἐν Μάκρῃ καὶ τέσσαρα μικρὰ ἄχειρα, ἄποδα εἰδώλια ἐν τάφῳ τοῦ Σπεδοῦ. Λίθινα ἐργαλεῖα μόνον ὀλίγαι λεπίδες ὀψιανοῦ εὑρέθησαν. Μετάλλινα δὲ εὑρέθησαν κρίκος χαλκοῦς ἐν Πανόρμῳ καὶ σπαθὶς χαλκῆ ἐν Σπεδῷ. Τὸ νεκροταφεῖον τῆς Μάκρης οὐδὲν ἴχνος μετάλλου παρέσχε.

Σκαφικαὶ δὲ ἐργασίαι ἐγένοντο καὶ ἐν *Αἰτωλίᾳ*, ἐν τῇ *Ἑσπερίᾳ Λοκρίδι* καὶ ἐν *Φωκίδι* διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Γ. Σωτηριάδου. Ἐν Αἰτωλίᾳ ἐξηκολούθησαν αἱ ἔρευναι ἐν Θέρμῳ καὶ ἐν τῇ περιχώρῳ αὐτοῦ, ἐν Θέρμῳ μὲν πρὸς ἐξακρίβωσιν ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ αὐτόθι ναοῦ, ἐν δὲ τῇ περιχώρῳ, ὁπόθεν πρὸ τριετίας εἰς φῶς προῆλθον σημαντικὰ τάφων εὑρήματα, πρὸς ἀνασκαφὴν νεωστὶ παρατηρηθέντων τύμβων καὶ τάφων. Ἐν

τῇ Ἑσπερίᾳ Λοκρίδι ἡ ἔρευνα ἀπέβλεψεν ὁμοίως τοῦτο μὲν εἰς τὴν ἀναζήτησιν ἀρχαιοτάτου ἱεροῦ τῆς χώρας, τοῦ ἐκ τοῦ Θουκυδίδου καὶ Πλουτάρχου γνωστοῦ Λοκρικοῦ Νεμείου, τοῦτο δὲ εἰς τὴν ἐξέτασιν τάφων τῆς Νεκροπόλεως τῆς παρακειμένης Λοκρικῆς πόλεως Οἰνεῶνος. Ἐν δὲ τῇ Φωκίδι ἐξηκολούθησαν αἱ ἔρευναι ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἐλάτειαν συνοικισμοῖς τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος καὶ ἀνεσκάφη τύμβος καλύπτων τάφον προμυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Προσοχῆς ἄξια εἶνε τὰ ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ εὑρεθέντα χρυσᾶ κοσμήματα γυναικός, ἀναλογοῦντα καὶ παντελῶς μάλιστα ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ ἐκ τῆς δευτέρας πόλεως τοῦ Ἰλίου γνωστά, ὑπὸ Σλεῖμαν ἀνευρεθέντα. Ἐν τῇ αὐτῇ Φωκικῇ χώρᾳ παρὰ τὴν πόλιν Ἀβὰς ἀνεσκάφησαν ἱκανοὶ τάφοι καλῶν ἑλληνικῶν χρόνων, ἐξ ὧν εἰς φῶς προῆλθον πολυάριθμα ἀγγεῖα καὶ πήλινα εἰδώλια.

Μικραὶ σκαφικαὶ ἐργασίαι ἐγένοντο καὶ ἐν *Λυκοσούρᾳ* ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Δεσποίνης, διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Κ. Κουρουνιώτου, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργηθεισῶν ἐκεῖ ἀνασκαφῶν. Ἀνεσκάφη ὁ παρὰ τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου χῶρος πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τῆς Ἡγεμόνης Ἀρτέμιδος, ἀπεκαλύφθη δ' ἐν μέρει καὶ ὁ τοῖχος τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ τῆς Δεσποίνης πρὸς ἀνατολάς. Δι' ἄλλης δὲ πρὸς βορρᾶν σκαφῆς καθωρίσθη καθ' ὁλοκληρίαν τὸ σχέδιον τοῦ Μεγάρου, ὁμοιάζον πρὸς τὸν κυρίως βωμόν, ἐφ' οὗ ἐγένοντο αἱ θυσίαι, τοῦ περιφήμου βωμοῦ τῆς Περγάμου. Συνεπληρώθη δὲ καὶ ἡ ἀνασκαφὴ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ Τερζῆ σωζομένων μνημείων, ἀποκαλυφθέντος καὶ μακροῦ τοίχου, ὅστις ἦτο ἴσως ἡ βάσις τῆς πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Πανὸς στοᾶς.

Ἄλλη μικρὰ σκαφὴ ἐγένετο ἐν *Κορίνθῳ* διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Α. Σκιᾶ πρὸς

συμπλήρωσιν προηγουμένων ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκτελεσθεισῶν.

Σκοπὸς τῆς συμπληρωματικῆς ταύτης ἀνασκαφῆς ἦτο ἡ ἐξακρίβωσις τῆς θέσεως τῆς ἀγορᾶς, ἐγένοντο δὲ πρὸς τοῦτο πολλαὶ δοκιμαστικαὶ σκαφαὶ μεταξὺ τῆς πόλεως τῆς ἀρχαίας Κορίνθου καὶ τῆς κατὰ τὸ Λέχαιον παραλίας. Διὰ τῶν σκαφῶν τούτων ἀνευρέθησαν ἐκ νέου ἴχνη τῶν ὑπὸ Παυσανίου μνημονευομένων δύο ὁδῶν, αἵτινες ἔφερον εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ μέρη τινὰ τοῦ δυσμικοῦ μακροῦ τείχους. Διὰ τούτων δεικνύεται, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐνεργήσαντος τὰς ἀνασκαφάς, ὅτι ἡ ἀγορὰ ἔκειτο ἐν ᾗ θέσει εἶχεν αὐτὴ ὁρισθῆ καὶ προηγουμένως ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὄχι ἔνθα αὐτὴ ὑπ' ἄλλων τίθεται.

Αἱ δὲ ἐν *Ἐπιδαύρῳ* ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Π. Καββαδία ἐκτελούμεναι ἐργασίαι ἐξηκολούθησαν δι' ὅλου τοῦ ἔτους. Σκαφικαὶ ἐργασίαι ἐγένοντο μικραί, ἀναγκαῖαι πρὸς ἔρευναν καὶ ἐξακρίβωσιν τινῶν τῶν κατὰ τὰ πρότερα ἔτη ἀποκαλυφθέντων οἰκοδομημάτων. Αἱ κύριαι ἐργασίαι ἦσαν αἱ πρὸς ἀνέγερσιν τμημάτων τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων ἐν τῷ Μουσείῳ. Διακριθέντων τῶν εἰς τὰ διάφορα οἰκοδομήματα ἀνηκόντων λίθων, ἐκομίσθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον οἱ κάλλιον διατηρούμενοι. Διὰ τούτων δὲ ἀνηγέρθησαν ἤδη ἐντὸς τοῦ Μουσείου τμῆμα τοῦ θριγκοῦ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τμῆμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, τμήματα τῶν Προπυλαίων τοῦ Ἱεροῦ, τμῆμα τῆς περιστάσεως τῆς θόλου τοῦ Πολυκλείτου. Ἐπὶ πλέον, συναρμολογηθέντων καὶ γύψῳ συμπληρωθέντων πλέον τῶν πεντακοσίων τεμαχίων τῶν μαρμαρίνων φατνωμάτων τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος, ἀπετελέσθη μέγα τμῆμα τῆς λαμπρᾶς ὀροφῆς τοῦ περιφανοῦς τούτου μνημείου. Ἤρξατο δὲ καὶ ἡ ἐν τῷ Μουσείῳ τοποθέτησις καὶ ἐπὶ βάθρων ἀνίδρυσις τῶν σπουδαιοτέρων ἐπιγραφῶν

καὶ κατεσκευάσθη ὑπόστεγον παρὰ τὸ Μουσεῖον πρὸς ἵδρυσιν ὑπ' αὐτὸ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων. Λήγοντος δὲ τοῦ ἔτους, ἤρξατο καὶ ἄλλη ἐργασία σπουδαία καὶ ἀναγκαιοτάτη, ἡ τῆς ἀνιδρύσεως τῶν πυλῶν τοῦ θεάτρου καὶ ἡ συμπλήρωσις καὶ στερέωσις τῶν ἀναλημμάτων τοῦ κοίλου, ἅτινα ἱκανῶς ἐφθαρμένα ὄντα διέτρεχον κίνδυνον ὁλοσχεροῦς σχεδὸν καταπτώσεως.

Ὁ περὶ τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐκτελουμένων ἔργων λόγος τρέπει ἡμᾶς εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν κατ' ἐξοχὴν ἔργων τῆς Ἑταιρείας, διότι αἱ πρὸς ὑποστήριξιν συντήρησιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν μνημείων ἐργασίαι καὶ οὐχὶ αἱ πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν εἶνε τὰ κατ' ἐξοχὴν ἔργα τῆς Ἑταιρείας ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον. Τὰ ὑπὸ τὴν γῆν κείμενα ἀρχαῖα δύνανται ἀσφαλῶς νὰ μένωσιν εἰσέτι χρόνον τινὰ ἐκεῖ κεκρυμμένα. Ἡ ὑποστήριξις ὅμως κινδυνευόντων μνημείων ἐπείγει. Ἡ δὲ ἐξασφάλισις τοῦ τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένου ἀρχιτεκτονικοῦ ὑλικοῦ καὶ ἡ διὰ τούτου ἀνέγερσις, ὅπου εἶνε δυνατόν, τῶν κατηρειπωμένων μνημείων εἶνε τὸ λαμπρότατον τῶν ἔργων, ὃ δύναται ἡ Ἑταιρεία ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους νὰ ἐκτελέσῃ. Ἡ δὲ περισυναγωγὴ τῶν τῇδε κακεῖσε διεσπαρμένων καὶ εἰς καταστροφὴν ὑποκειμένων κινητῶν ἀρχαίων, ἡ οἰκοδομὴ Μουσείων καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς κατάθεσις καὶ προσήκουσα τοποθέτησις τῶν ἀρχαίων τούτων εἶνε ἔργον εἴπερ καὶ ἄλλο τι ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν, διότι, πρὶν ἢ φροντίσωμεν περὶ ἐκτελέσεως νέων ἀνασκαφῶν καὶ ἐξαγωγῆς ἀρχαίων ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, ὀφείλομεν τὰ ἀποκαλυφθέντα ἤδη νὰ περισώσωμεν καὶ τῇ ἐπιστήμῃ προσιτὰ αὐτὰ νὰ καταστήσωμεν.

Αἱ ἐν *Φιγαλίᾳ* ἀπὸ ἐτῶν ἐκτελούμεναι ἐργασίαι πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τοῦ σωζομένου ἀρχαίου ὑλικοῦ ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος.

Οἱ τοῖχοι τοῦ ναοῦ ἀνηγέρθησαν σχεδὸν ὁλόκληροι, ὡσαύτως ἀνηγέρθησαν οἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἡμικίονες· ἡ ὅλη δὲ ἐργασία ἐν γένει προὐχώρησε ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε τὸ ἀρξάμενον τοῦτο ἔτος θέλει περατωθῆ καὶ θέλει γείνει καὶ ἔναρξις τῆς στερεώσεως τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ, εἶνε δὲ ἐλπὶς ὅτι θέλει κατορθωθῆ καὶ ἡ ἐπίθεσις ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει ἐπιστυλίων τινῶν.

Νέον δὲ ἔργον ἀνέλαβε τὸ Συμβούλιον ἀπὸ τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ ἐξακολουθεῖ νῦν ἐκτελοῦν αὐτό, τὴν ὑποστήριξιν τοῦ κινδυνεύοντος ναοῦ τῆς παλαιᾶς *Κορίνθου*, τοῦ ἀρχαιοτάτου τῶν ἐν Ἑλλάδι σωζομένων ναῶν, οὗτινος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Stuart, τῷ 1766, ἐσώζοντο δώδεκα κίονες, νῦν δὲ σώζονται μόνον ἑπτά, καὶ οὗτοι εἰς λίαν ἐπικίνδυνον κατάστασιν. Διὰ τῶν ἀρξαμένων ἐργασιῶν ἐστερεώθησαν ἤδη τὰ ἑτοιμόρροπα ἐπιστύλια, πρόκειται δὲ νῦν νὰ στερεωθῶσιν οἱ στυλοβάται τῶν κιόνων καὶ νὰ ἀνεγερθῶσι καί τινες κατακείμενοι κίονες. Ἤρξαντο δὲ ἐργασίαι καὶ ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς στερέωσιν τῆς περιφήμου κρήνης Πειρήνης, τῆς ἀνακαλυφθείσης ἐν ταῖς ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐνεργηθείσαις ἀνασκαφαῖς. Καὶ ἡ κρήνη αὕτη διετέλει εἰς ἐπικίνδυνον κατάστασιν σοβαρῶς ἐπιδεινωθεῖσαν ἐκ τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος γενομένων μεγάλων βροχῶν.

Ἄλλου δὲ ἔργου τὴν ἐκτέλεσιν, μεγάλου τούτου καὶ πολυδαπάνου, ἀνέλαβεν ἡ Ἑταιρεία ἀπὸ τοῦ λήξαντος ἔτους, τὴν ὑποστήριξιν, ἀνέγερσιν καὶ εὐπρέπειαν τῶν μνημείων τοῦ *Μυστρᾶ*, τῆς περιλαλήτου ἐκείνης βυζαντιακῆς πόλεως τῶν Παλαιολόγων. Ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐργασίας ἐτάχθη ὁ βυζαντινολόγος Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου, βιβλιοφύλαξ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ, ὅστις εἶχεν ἀποσταλῆ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς παιδείας εἰς Μυστρᾶν ἐν συνοδείᾳ τοῦ γάλλου βυζαντινολόγου Γαβριὴλ Millet καὶ

συντάξει κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ τελευταίου τούτου καὶ κατὰ τὰς ἰδίας παρατηρήσεις μακρὰν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐκτελεστέων ἐργασιῶν. Μέχρι τέλους τοῦ ἔτους ἐγένοντο ἐπείγουσαί τινες ἐπισκευαὶ τοῦ καταρρέοντος ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ χρονολογουμένου ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος· τούτου τὸ ἱερὸν ἦτο κατεστραμμένον· τὸ τύμπανον δὲ τοῦ τοίχου, τοῦ χωρίζοντος τὸ ἱερὸν ἀπὸ τοῦ μεσονάου, δεινῶς διερρωγός, μόλις συνεκρατεῖτο, ἐπεκρέματο δὲ ἡ πτῶσις ὅλου τοῦ ἁγίου βήματος περιέχοντος ἀξίας λόγου τοιχογραφίας. Διὰ τῶν γενομένων ἐργασιῶν ἐξησφαλίσθη ἡ στερεότης ὅλου τοῦ ἁγίου βήματος, ὅπερ πάντοθεν συνεκρατήθη καὶ πρὸς τούτοις ἐστεγάσθη τελείως πρὸς προφύλαξιν τῶν ἐκ τῆς ὑγρασίας φθορῶν τῶν τοιχογραφιῶν.

Ὁ κ. Ἀδαμαντίου προσεκολλήθη διὰ Β. Διατάγματος ἐν τῇ ἐν Μυστρᾷ ὑπηρεσίᾳ, ἀπῆλθε δὲ ἐκεῖσε ἐπιθυμῶν καὶ αὐτός, ἔχων δὲ καὶ ἐντολὴν ἵνα μονίμως διαμείνῃ ἐκεῖ μέχρι ἀποπερατώσεως τῶν ἐργασιῶν. Ὑπάρχει ἄρα ἐλπὶς νὰ περατωθῇ τὸ ὅλον ἔργον, οὗτινος τὴν ἐκτέλεσιν πρὸ πολλοῦ διακαῶς ἐπεθύμει τὸ Συμβούλιον, δὲν ἐδύνατο ὅμως νὰ πραγματοποιήσῃ ἕνεκα ἐλλείψεως ἀνδρὸς εἰδικοῦ θέλοντος καὶ δυναμένου νὰ διαμείνῃ ἐπὶ μακρὰν χρονικὴν περίοδον ἐν Μυστρᾷ. Αὕτη δ' ἐν γένει ἡ παρ' ἡμῖν σπάνις ἀνδρῶν εἰδικῶν εἶνε ἡ κυρία ἀφορμή, δι' ἣν δὲν εἶνε κατορθωτὸν νὰ ἐκτελῶνται πολλὰ συγχρόνως ἔργα ὑποστηρίξεως τῶν μνημείων· διὰ τοῦτο ὑπάρχουσιν ἀτυχῶς εἰσέτι ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν πολλὰ μνημεῖα δεόμενα ὑποστηρίξεως, οὐ μόνον χριστιανικὰ ἢ μεσαιωνικὰ ἀλλὰ καὶ ἀρχαῖα, οὐχὶ ὀλίγα.

Περὶ Μυστρᾶ δ' ὄντος τοῦ λόγου σημειωτέον ὅτι καὶ ἄλλαι τινὲς μικραὶ ἐπισκευαὶ τῶν ἐν αὐτῷ μνημείων ἐγένοντο κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Γ.

Σωτηριάδου διαμένοντος τότε ἐν Σπάρτῃ ἕνεκα ἄλλης ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

Τὰς δ' ἐργασίας πρὸς οἰκοδομὴν Μουσείων κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐξηκολούθησε τὸ Συμβούλιον, ὡς εἰκός, καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος.

Τῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εὑρεθέντων ἐν Λυκοσούρᾳ περιφήμων κολοσσιαίων ἀγαλμάτων, ἔργων Δαμοφῶντος τοῦ Μεσσηνίου, εἰς Ἀθήνας εἶχον κομισθῆ μόνον αἱ κεφαλαί, συντετριμμένον ἄγαλμα καί τινα ἄλλα τεμάχια· οἱ κορμοὶ τῶν ἀγαλμάτων δυσμετακόμιστοι ὄντες ἕνεκα τοῦ κολοσσιαίου αὐτῶν μεγέθους ὑπελείφθησαν ἐν Λυκοσούρᾳ, ἔνθα μέχρι τοῦδε κεῖνται. Πρὸς συναρμολόγησιν τῶν γλυπτῶν τούτων, τοῦ τε ἐν Λυκοσούρᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις, πρὸς ἀπαρτισμόν, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, τοῦ ὅλου συμπλέγματος τοῦ Δαμοφῶντος, τοῦ ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τῆς Δεσποίνης, τῆς Δήμητρος, τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ τιτᾶνος Ἀνύτου συγκειμένου, καὶ πρὸς τούτοις πρὸς εὐπρεπῆ τοποθέτησιν τῶν λοιπῶν ἐν ταῖς ἐκεῖ ἀνασκαφαῖς γενομένων εὑρημάτων ᾠκοδόμησε τὸ Συμβούλιον κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος *Μουσεῖον ἐν Λυκοσούρᾳ*. Ἐν τῷ Μουσείῳ τούτῳ θέλει συμπληρωθῆ καὶ ἀνιδρυθῆ ἐπὶ βάθρου τὸ τοῦ Δαμοφῶντος σύμπλεγμα, πεμπομένων εἰς Λυκόσουραν ἐκμαγείων τῶν ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἐθνικῷ Μουσείῳ κεφαλῶν καὶ κομιζομένων ἐκεῖσε τῶν τεμαχίων τῶν ἀγαλμάτων.

Ἄλλο δὲ Μουσεῖον ᾠκοδόμησεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν *Κερκύρᾳ*, παρὰ τὸ Μενεκράτειον μνημεῖον, ἐν γηπέδῳ δωρηθέντι τῇ Ἑταιρείᾳ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τοῦ δήμου Κερκυραίων. Ἐν τῷ Μουσείῳ τούτῳ θέλουσι κατατεθῆ τὰ ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ κτιρίου τῆς πάλαι Ἰονίου Ἀκαδημίας σεσωρευμένα ἀρχαῖα, τὰ ἐκ τοῦ χώρου τοῦ παρὰ τὸ Μενεκράτειον μνημεῖον εὑρήματα καὶ ἄλλα

ἀρχαῖα πολλαχοῦ τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων κείμενα.

Τὸ δὲ *Μουσεῖον Σπάρτης*, ὅπερ ἀνεπαρκέστατον χῶρον παρεῖχεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐκεῖ ἀρχαίων, ἐμεγέθυνε τὸ Συμβούλιον κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος προσθέσαν δύο μεγάλας πτέρυγας. Οὕτω παρήχθη χῶρος ἱκανὸς ὄχι μόνον διὰ τὰ σεσωρευμένα, σχεδὸν εἰπεῖν, ἐν τῷ παλαιῷ Μουσείῳ ἀρχαῖα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ εὑρήματα τὰ ἐκ τῶν ἐκτελουμένων ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἀνασκαφῶν.

Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰ ἔργα τὰ πρὸς περισυναγωγήν, καταγραφὴν καὶ ἐν Μουσείοις κατάθεσιν τῶν κινητῶν ἀρχαίων ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον, ὅτι ἀπὸ τοῦ λήξαντος ἔτους προσέλαβεν ἐκτάκτως καὶ προσωρινῶς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἑταιρείας τὸν διδάκτορα Α. Ἀρβανιτόπουλον, ὃν ἐγκρίσει καὶ συνδρομῇ τῆς κυβερνήσεως ἐτοποθέτησεν ἐν *Θεσσαλίᾳ* πρὸς ἐκτέλεσιν τοιούτων ἐργασιῶν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἐξερεύνησιν τῆς χώρας. Οὗτος περισυνέλεξε τῇδε κἀκεῖσε κατεσπαρμένα ἀρχαῖα, ἃ κατέθηκεν ἐν Βόλῳ, Λαρίσῃ, Τυρνάβῳ καὶ Ἁλμυρῷ, ἐν πόλεσιν, ἐν αἷς τὸ Συμβούλιον προτίθεται νὰ οἰκοδομήσῃ Μουσεῖα. Ὁ αὐτὸς ἐξετέλεσε διαφόρους ἀνασκαφικὰς ἐν Θεσσαλίᾳ ἐργασίας, ἰδίᾳ παρὰ τὸν Βόλον καὶ τὰ Τρίκκαλα, καὶ ἀνεῦρε διαφόρους θέσεις, ἐν αἷς εἶνε ἀνάγκη νὰ γείνωσιν ἀνασκαφαί. Τούτων μνημονευτέον ἰδίᾳ τὴν θέσιν τοῦ Μαντείου τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Μπούφας ἐν τῷ Παγασητικῷ κόλπῳ, τρεῖς περίπου ὥρας ἀνατολικῶς τοῦ Βόλου.

Ἄλλων δὲ ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας, ἃς βλέπει τις ἁπάσας ἐν τῷ ὑπ' ὄψει Ὑμῶν ἐντύπῳ ἀπολογισμῷ τοῦ λήξαντος ἔτους, μνημονευτέον ἐνταῦθα τὴν ἐπισκευὴν καὶ ἀνόρθωσιν τῆς καταπεσούσης ξυλίνης γεφύρας τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ποταμοῦ *Κλαδέου* καὶ τὴν κατασκευὴν καὶ τοπο-

θέτησιν σιδηροῦ κιγκλιδώματος περὶ τὸ ἐν *Θήβαις* ἀρχαιολογικὸν *Μουσεῖον*.

Ὡς πρὸς δὲ τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας ἀνακοινοῦμεν, ὅτι ἡ ἔκδοσις τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος* ἐξακολουθεῖ τακτικῶς, ἐπίσης καὶ ἡ τῶν *Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας* ἔκδοσις βαίνει νῦν τακτικῶς, ἐκδοθέντων κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ τῶν καθυστερουμένων τόμων παρελθόντων ἐτῶν. Ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ νέον δημοσίευμα ὑπὸ τὸν τίτλον «*Τὰ μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος*», τόμος περιέχων 33 φωτοτυπικοὺς πίνακας τῶν σπουδαιοτέρων γλυπτῶν τῆς Ἀκροπόλεως μετὰ ἑρμηνευτικοῦ κειμένου. Οἱ φωτοτυπικοὶ πίνακες, παρασκευασθέντες ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀνασκαφῶν, ἐδόθησαν ὑπ᾽ αὐτοῦ τῇ Ἑταιρείᾳ πρὸς ἔκδοσιν.

Ἀποφάσεις δέ τινας τοῦ Συμβουλίου περὶ ληπτέων μέτρων ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀνακοινώσωμεν ἐνταῦθα, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ πράξωμεν τοῦτο, ὅταν αἱ ἀποφάσεις αὗται μετατραπῶσιν εἰς ἔργα. Ἐξαιρετικῶς ὅμως νομίζει ἀναγκαῖον τὸ Συμβούλιον νὰ προβῇ εἰς τὴν ἑξῆς ἀνακοίνωσιν:

Ἡ Ἑταιρεία περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἐξασφάλισιν τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἀρχαιοτήτων καὶ τὴν περισυναγωγὴν αὐτῶν τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένων καὶ ἐν Μουσείοις κατάθεσιν, ᾠκοδόμησε μέχρι τοῦδε Μουσεῖα ἐν Ἐλευσῖνι, ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ, ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἐν Ναυπλίῳ, ἐν Σπάρτῃ, ἐν Λυκοσούρᾳ, ἐν Κερκύρᾳ, ἐν Δήλῳ καὶ ἐν Μυκόνῳ, ἐν Χαλκίδι, ἐν Τανάγρᾳ, ἐν Θήβαις καὶ ἐν Χαιρωνείᾳ· καὶ ἄλλα δὲ Μουσεῖα ἀπεφάσισε νὰ οἰκοδομήσῃ, ἐν Τεγέᾳ, ἐν Θεσσαλίᾳ ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλ᾽ ὁ προσήκων καταρτισμὸς τῶν Μουσείων τούτων, ἡ ἐξασφάλισις τῶν ἐν αὐτοῖς ἀρχαίων καὶ ἡ κανονικὴ αὐτῶν λειτουργία ἀπαιτοῦσι τὸν διορισμὸν

εἰδικῶν ὑπαλλήλων. Τοιοῦτοι δὲ ὑπάλληλοι δὲν ὑπάρχουσιν ἐπαρκεῖς, ἀνεπαρκέστατοι δὲ εἶνε καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἀρχαιοτήτων τεταγμένοι. Τὸ Συμβούλιον βλέπον, ὅτι ὑπὸ τὰς κρατούσας περιστάσεις ἀδύνατος εἶνε ἡ θεραπεία τοῦ πράγματος ἀπεφάσισε νὰ προβῇ αὐτὸ εἰς τὰς ἀναγκαίας πρὸς διορισμὸν τοιούτου προσωπικοῦ δαπάνας, νὰ παρακαλέσῃ δὲ τὴν κυβέρνησιν, ὅπως διὰ νόμου ἱδρύσῃ θέσεις ἐπιμελητῶν καὶ ἐπιτηρητῶν τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἀρχαιοτήτων, τῆς μισθοδοσίας αὐτῶν καταβαλλομένης ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ὑπάρχουσι δὲ παρ' ἡμῖν οἱ δυνάμενοι νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις ταύτας, διότι ἡ Ἑταιρεία ἀποστείλασα πρὸ ἐτῶν εἰς Ἑσπερίαν ἑπτὰ ἐν ὅλῳ διδάκτορας τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου πρὸς σπουδὴν τῆς ἀρχαιολογίας, προὐνόησεν οὕτω ἐπαρκῶς πρὸς μόρφωσιν εἰδικῶν ἀρχαιολόγων σπουδαίαν κεκλημένων νὰ παράσχωσιν ὑπηρεσίαν ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ ἔθνους.

Τοσαῦτα εἶχε νὰ ἀναγγείλῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

Α' Τακτική συνέλευσις πρὸς λογοδοσίαν καὶ πρὸς ἀρχαιρεσίας

Τῇ 28 Ἰανουαρίου 1907, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 1/2 π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς πρώτην γενικὴν συνέλευσιν, ἵνα κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν τριμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν καὶ ἀκούσωσι τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου περὶ τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος 1906. Παρῆσαν ἑταῖροι 38.

Εἰς τοὺς παρόντας ἑταίρους διενεμήθη ἔντυπος γενικὸς ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1906 μετὰ ἀναλυτικῶν πινάκων (Ἴδε σελ. 13-44).

Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν ὁμοφώνως Πρόεδρος τῆς συνελεύσεως ὁ κ. Δ. Βικέλας, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Λουδ. Νικολαΐδης, α' Γραμματεὺς ὁ κ. Δ. Ἀντωνιάδης καὶ β' Γραμματεὺς ὁ κ. Κ. Κουρουνιώτης.

Ἀκολούθως, προεδρεύοντος τοῦ κ Λ. Νικολαΐδου, ἀνεδείχθησαν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας οἱ κ. κ. Π. Μπαρμπαρέσος, Β. Θεοδωρόπουλος καὶ Δ. Ἀνέζης.

Προσῆλθεν εἶτα ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας, ὁ δὲ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνω τὴν ἐν σελ. 45-60 ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας.

Β'. Τακτικὴ Συνέλευσις

Τῇ 11 Φεβρουαρίου 1907, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 1/2 π.μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς δευτέραν γενικὴν συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Δ. Βικέλα. Παρῆσαν ἑταῖροι 26.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Δ. Ἀντωνιάδης ἀνέγνω τὴν ἐν σελ. 62-65 ἔκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1906.

Ἡ συνέλευσις ἐνέκρινεν ὁμοθύμως τὴν γενομένην διαχείρισιν τοῦ ἔτους 1906 καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας.

Εἶτα ἐξελέγη πενταμελὴς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Βαλτατζῆ, Ι. Καυταντζόγλου, Γ. Δυοβουνιώτου, Δ. Ἀντωνιάδου καὶ Σπ. Παπαφράγκου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Λαβόντες γνῶσιν τῆς κατὰ τὴν τῇ 28ῃ Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. συγκροτηθεῖσαν Γενικὴν Συνέλευσιν ἐκλογῆς ἡμῶν ὡς μελῶν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 ἀπὸ 29 ἰδίου μηνὸς ἐγγράφου τοῦ Προέδρου τῆς Συνελεύσεως, μετέβημεν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπελήφθημεν τοῦ ἐλέγχου τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1906 διαχειρίσεως τῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἄρθρον 34 τοῦ Ὀργανισμοῦ αὐτῆς, τὸ πόρισμα δὲ τοῦ ἔργου ἡμῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

Α'. Χρηματικον

Ταμεῖον.

α'. Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ Ταμείῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1905 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν	Δρ.	4,689.53
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	»	325,232.05
» » προκαταβολάς	»	11,708.55
» » Τράπεζαν Γ. Σκουζέ	»	140,000.—
» » ἐπιστροφὰς χρημάτων	»	617.40
» » παρακαταθήκας ξένων ἀρχαιολογικ. Σχολῶν	»	3,660.55
Τὸ ὅλον	Δρ.	485,908.08

β'. Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρ.	159,109.—
» » προκαταβολάς	»	13,866.55
» » Τράπεζαν Γ. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	»	153,952.50
» » Πιστωτὰς διαφόρους	»	3,942.85
» » Παρακαταθήκας ξένων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν	»	3,660.55
» » Τράπεζαν Ἀνατολῆς (ἔντοκος κατάθεσις)	»	150,000.—
Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ ταμείῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906	»	1,376.63
Τὸ ὅλον	Δρ.	485,908.08

Β'. Εσοδα και Εξοδα

α'. Ἔσοδα.

Εἰσπράξεις ἀπὸ εἰσφορὰς ἑταίρων	Δρ.	2,250 —
» » τόκους καὶ μερίσματα.	»	17,802.50
» ἐκ δημοσιευμάτων	»	4,438.85
» » κεκλεισμένων χρήσεων	»	308.—
» » διαφόρων ἐσόδων.	»	432 70
» » τοῦ Λαχείου	»	300,000.—
» ἀπὸ ἀπρόοπτα ἔσοδα Γ' καὶ Δ' κληρώσεως 1905 τοῦ Λαχείου τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας . . .	»	5,586.65
Ἀπὸ ἀνάληψιν ἐκ παρακαταθήκης δι' ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις.	»	4,758.30
Τὸ ὅλον	Δρ	335,577 —

β'. Ἔξοδα.

Πληρωμαὶ εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων. . . .	Δρ.	8,630.—
» » μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ ἐπὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων	»	16,761.65
» » ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	»	3,023.05
» » ἔξοδα Βιβλιοθήκης	»	6,619.45
» » ἀνασκαφὰς καὶ συντήρησιν ἀρχαίων μνημείων .	»	94,420.90
» » διάφορα δημοσιεύματα	»	20,415.45
» » ἐκτάκτους δαπάνας καὶ διάφορα ἔξοδα . . .	»	9.761.70
» » ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων	»	1,339.85
» » Κεφάλαιον, τὸ καθαρὸν περίσσευμα τῶν ἐξόδων προστιθέμενον εἰς τὸ Κεφάλαιον τῆς Ἑταιρείας . . .	»	174,604.95
Τὸ ὅλον	Δρ.	335,577.—

Γ'. Γενικος Ισολογισμος

Τὸ ἐνεργητικὸν κεφάλαιον τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906 ἀνήρχετο εἰς . . . . Δρ. 844 749.07

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) ἐκ μετρητῶν ἐν τῷ ταμείῳ	Δρ.	1,376.63
2) » Μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. .	»	131,320.—
3) ἐξ Ὁμολ. Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως	»	71,837.75
4) » Ὁμολογιῶν Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000,000	»	45.—
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	204,579.38

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ. 204,579.38	
5) ἐξ Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως		Δρ. 640.—	
6) » προκαταβολῶν		» 3,874.85	
7) » ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Σχουζὲ		» 159,289.20	
8) » ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς		» 150,000.—	
9) ἐκ χρεωστῶν ἐκ γραμματίων Λαχείου		» 1,331.60	
10) ἐξ ἀκινήτων κτημάτων		» 65,170.24	
11) ἐκ τοῦ καταστήματος τῆς Ἑταιρείας		» 259,863.80	
Τὸ ὅλον		Δρ. 844,749.07	

Τὸ δὲ παθητικὸν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 844,749.07
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) ἀπὸ ἐγγυοδοσίας	Δρ. 1,500.—	
2) » παρακαταθήκας δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις	» 101,075.47	
3) » πιστωτὰς διαφόρους	» 2,480.45	
4) » τὸ Κεφάλαιον	» 565,088.20	
5) » τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων τῆς ληξάσης χρήσεως 1906	» 174,604.95	
Τὸ ὅλον	Δρ. 844,749.07	

Δ'. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906 ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀνήρχετο εἰς . . . . Δρ. 739,693.15
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ Ταμείου κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906	Δρ. 1,376.63	
Ἐκ 56 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	» 131,320.—	
Ἐξ 754 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως τοῦ ἔτους 1898	» 71,837.75	
Ἐκ 36 ὁμολογιῶν Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000,000	» 45.—	
Ἐκ μιᾶς ἀποδείξεως καὶ ἑνὸς ὁριστικοῦ τίτλου τοῦ Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	» 640.—	
Ἐκ προκαταβολῶν	» 3,874.85	
Ἐξ ἐντόκου καταθέσεως εἰς τὴν Τράπεζαν Γ. Π. Σχουζὲ	» 159,289.20	
Ἐκ χρεωστῶν ἐκ γραμματίων Λαχείου ἐτῶν 1897-1900	» 1,331.60	
Ἐξ ἀκινήτων κτημάτων τῆς Ἑταιρείας ἀξίας	» 65,170.24	
Εἰς μεταφορὰν	Δρ. 434,885.27	

Ἐκ μεταφορᾶς		Δρ 434,885.27
Ἐκ τοῦ καταστήματος αὐτῆς		» 259,863.80
Ἐξ ἐντόκων καταθέσεων ἐν τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς		» 150,000.—
		Δρ. 844,749.07
Ἐκπιπτομένων τῶν ὀφειλομένων κατὰ τὴν 31 Δ/βρίου 1906		
Εἰς ἐγγυοδοσίαν ἐργολάβου Ν. Μοσχοῦ . . .	Δρ. 1,500.—	
Εἰς ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις	» 107,075.47	
Εἰς μισθοὺς φυλάκων τοῦ ἔτους 1906 . . .	» 645.—	
Εἰς ἀνεκκαθαρίστους λογαγαριασμοὺς . . .	» 1,835.45	Δρ. 105,055.92
Ἦτοι καθαρὰ περιουσία τῇ 31 Δ/βρίου 1906		Δρ. 739,693.15

Ἐκτὸς τῆς περιουσίας ταύτης ἡ Ἑταιρεία κέκτηται καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἤτοι Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κλπ., καταγεγραμμένα ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ, τηρουμένῳ ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἑταιρείας. Κατὰ τὸ ὑπόλογον ἔτος ἐπωλήθησαν διάφορα δημοσιεύματα, ἐξ ὧν εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 4,438.85, αἱ ὁποῖαι ἀνεγράφησαν εἰς τὰ τακτικὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4. Ἡ διαχείρισις τῶν ἐντύπων εὑρέθη τακτικὴ καὶ ἀνελλιπής.

Ἐκ τοῦ γενομένου ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως τῶν τῆς Ἑταιρείας ἐξάγεται, ὅτι αὕτη εἶνε ἀκριβεστάτη, τηρουμένων ἀνελλιπῶς τῶν τε βιβλίων τοῦ Λογιστηρίου καὶ τοῦ Ταμείου, διὸ προτείνομεν ὅπως ἡ ἐν λόγῳ διαχείρισις τοῦ 1906 θεωρηθῇ ὀρθῶς ἔχουσα καὶ ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ὅ τε Ἰσολογισμὸς καὶ Ἀπολογισμὸς τοῦ λήξαντος ἔτους 1906, συγχρόνως δὲ νὰ ἐκφρασθῇ ἡ εὐαρέσκεια τῆς Συνελεύσεως τῷ ἐνδελεχῶς ἐποπτεύοντι Διοικητικῷ Συμβουλίῳ καὶ ἔπαινος εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 6 Φεβρουαρίου 1907.

Τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς
Β. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ
Π. Μ. ΜΠΑΡΜΠΑΡΕΣΟΣ
Δ. ΑΝΕΖΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἀπὸ τῆς 21 Μαΐου μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1906

α') Ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς:

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τοῦ ἔτους 1906, τεῦχος α' β' εἰς 500 ἀντίτυπα.
2) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος, Τόμος Α' εἰς 469 ἀντίτυπα.

β') Ἐπωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἑξῆς:

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, Α' Περίοδος (1837-1860). Ἐπωλήθη ἓν ἀντίτυπον τοῦ 3ου τεύχους 1837 ἀντὶ δρ. 1.
2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, Β' Περίοδος (1862-1874). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τοῦ 10ου καὶ 12ου τεύχους 1862 ἀντὶ δρ. 2.
3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, Γ' Περίοδος (1883-1906). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν τόμων τῶν ἐτῶν 1884, 1889-1892, 1902 καὶ 1903 ἀντὶ δρ. 175, ἓν ἀντίτυπον τεύχους, α'-β' 1901 καὶ ἕτερον τεύχους α'-β' 1903 ἀντὶ δρ. 25, πέντε τόμοι 1905 ἀντὶ δρ. 125, ἀντίτυπα 102 τοῦ δ' τεύχους 1905 ἀντὶ δρ. 637,50 καὶ 4 ἀντίτυπα τοῦ α'-β' τεύχους 1906 ἀντὶ δρ. 50. — Διενεμήθησαν εἰς Καταστήματα. Βιβλιοθήκας καὶ Ἑταίρους εἰς τόμος 1896, ἓν ἀντίτυπον ἑκάστου τῶν τευχῶν γ'-δ' 1901, α'-β' 1902, γ'-δ' 1903. — καὶ ἀντίτυπα 201 τοῦ α'-β' τεύχους 1906.
4) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1842-1904). Ἐπωλήθησαν ἓν ἀντίτυπον τῶν Πρακτικῶν τοῦ ἔτους 1900, δύο τοῦ 1901, δύο τοῦ 1902, 22 τοῦ 1903 καὶ 21 τοῦ 1904, ἀντὶ δρ. 138 ἐν συνόλῳ. — Ἐδωρήθησαν εἰς τὸ Institut National Genevois σειρὰ Πρακτικῶν ἀπὸ τοῦ 1880-1904, εἰς δὲ τὴν ἐν Κοπενάγῃ Société des antiquaires du Nord ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1893-1894. Εἰς καθιδρύματα δὲ βιβλιοθήκας καὶ ἑταίρους ἐδόθησαν 49 ἀντίτυπα τῶν τοῦ 1903 καὶ 51 τῶν τοῦ 1904.

5) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ Μουσείου. Ἐπωλήθη ἓν ἀντίτυπον ἀντὶ δρ. 12.50.
6) Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα ἀντὶ δρ 30.
7) Εὑρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος Τόμ. Α'. Ἐδωρήθη ἓν ἀντίτυπον εἰς Α. Ἀναγνωστόπουλον.
8) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. Α'. Διετέθησαν εἰς Καθιδρύματα, Βιβλιοθήκας καὶ Εταίρους ἀντίτυπα 65, ἐδόθησαν δὲ 80 πρὸς πώλησιν ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ εἰς τοὺς ἐνταῦθα βιβλιοπώλας Μπὲκ-Μπάρτ καὶ Ἐλευθερουδάκη.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω τὰ πρὸς πώλησιν ἔντυπα τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906 εἶχον ὡς ἡ ἑξῆς κατάστασις ἀναγράφει:

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1906.

I

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837—1860)

Ἔτη	*Τεύχη*	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν*
1837	1	155
»	2	211
»	3	403
1839	11	1
»	12	1
»	15	8
»	17	13
1840	18	1
»	19	22
»	20	14
»	21	20
1841	22	27
Εἰς μεταφορὰν		876

	Ἐκ μεταφορᾶς	876
1841..................	23	31
»	24	30
1842..................	25	50
»	26	60
»	27	53
»	28	31
1843..................	29	37
1858..................	50	90
1859..................	51	322
1860..................	53	48
»	54	18
»	55	43
	Τὸ ὅλον	1689

II

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

Β′ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869-1874)

Ἔτη	*Τεύχη*	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν*
1862..................	α′	275
»	β′	288
»	γ′	279
»	δ′	295
»	ε′	283
»	ς′	292
»	ζ′	279
»	η′	281
»	θ′	303
»	ι′	298
» ....».....	ια′	295
»	ιβ′	286
	Εἰς μεταφορὰν	3454

	Ἐκ μεταφορᾶς	3454
1869	ιγ΄	169
1870	ιδ΄	123
1872	ιε΄	303
1873	ιϛ΄	306
1874	ιζ΄	297
	Τὸ ὅλον	4652

III

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

Γ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ 1883 κ. ἑ.)

α΄) Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἑταιρείας ὑπάρχουσιν 73 πλήρεις σειραὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ΄ Περιόδου τῶν ἐτῶν 1883-1905, ὧν ἑκάστη πωλεῖται πρὸς δραχμὰς 575.

β΄) Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἑξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἕκαστος δραχ. 25, ἕκαστον δὲ τεῦχος δραχ. 6,25.

Ἔτη	*Ἀριθμὸς τόμων*	*Ἀριθμὸς τευχῶν*			
		α΄	*β΄*	*γ΄*	*δ΄*
1883	102	—	—	8	6
1884	114	2	2	17	—
1885	25	—	—	—	1
1886	13	1	1	—	4
1887	21	2	—	—	1
1888	27	—	—	2	2
1889	28	—	—	—	—
1890	27	—	—	2	2
Εἰς μεταφορὰν	357	5	3	29	16

Ἐκ μεταφορᾶς	357	5	3	29	16
1891	34	—	—	—	—
1892	36	—	—	—	—
1893	57	—	—	—	1
1894	61	—	—	7	2
1895	14	31	3	3	—
1896	6	—	—	9	9
1896	13	1	1	—	—
1898	7	2	2	—	—
1899	—	—	8	8	20
1900	12	—	—	3	—
1901	6	—	—	1	1
1902	4	—	—	7	7
1903	4	—	—	2	2
1904	6	—	—	8	8
1905	11	—	—	—	4
1906	18	295	295	77	70
	728	334	312		

IV

Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας

1842 - 1904

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων
1842	87	Ἐκ μεταφορᾶς	3153
1848 — 1849 . . .	182	1878 — 1879 . . .	654
1858 — 1859 . . .	237	1879 — 1880 . . .	599
1871 — 1872 . . .	618	1880 — 1881 . . .	571
1872 — 1873 . . .	102	1881 — 1882 . . .	389
1873 — 1874 . . .	262	1882 — 1883 . . .	118
1874 — 1875 . . .	627	1883	67
1876 — 1887 . . .	508	1884	28
1877 — 1878 . . .	530	1885	134
Εἰς μεταφορὰν	3153	Εἰς μεταφορὰν	5713

Ἐ μεταφορᾶς	5713	Ἐκ μεταφορᾶς	6924
1886.....	91	1895.....	74
1887.....	75	1896.....	65
1888.....	150	1897.....	77
1889.....	143	1898.....	75
1890.....	102	1899.....	73
1891.....	165	1900.....	58
1892.....	185	1901.....	35
1893.....	229	1902.....	39
1894.....	71	1903.....	43
Εἰς μεταφορὰν	6924	1904.....	45
		Γενικὸν ἄθροισμα	7508

Τὰ πρακτικὰ τῆς Ἑταιρείας ἑκάστου ἔτους πωλοῦνται δραχ. 3.

V

Γενικαὶ συνελεύσεις

τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1860-1870.

Ἔτος	*Φυλλάδια*
1860........................	197
1861........................	347
1862........................	272
1863........................	247
1864........................	21
1866........................	316
1867........................	43
1868........................	74
1869........................	114
1870........................	172
Γενικὸν ἄθροισμα.............	1803

Ἕκαστον φυλλάδιον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

VI

Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι

ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου. Ἐν Ἀθήναις 1852-1855.

Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀντίτυπα*
1852.........	2ον	87
1855.........	3ον	239

Ἕκαστον φυλλάδιον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

VII

Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπῆς

ἡ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 45, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δρ. 1.

VIII

Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ

κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι ἐκδιδόμεναι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 140, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

IX

Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ Μουσείου

ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τόμος πρῶτος. Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος πρῶτον. Ἀρχαϊκαὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί, ὑπὸ H. G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1899, ἀντίτυπα 253, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δρ. 12.50.

X

Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ

καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἀθήνησι 1900, ἀντίτυπα 153, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δρ. 15.

XI

Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 685, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

XII

Εὑρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος

τῆς τρίτης περιόδου, συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883 - 1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 322, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 30.

XIII

Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων

Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος τεῦχος γ´ καὶ δ´

Ἀντίτυπα 103, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 5.

XIV

Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος.

(Τόμος Α´ 1906).

Πίνακες 1-33. Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀντίτυπα 324, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δρ. 25.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Α'

Κατάλογος βιβλίων ἀγορασθέντων ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης (Ἰουλίου 1906) μέχρι τέλους τοῦ 1906.

Achelis T. Abriss der vergleichenden Religionswissenschaft (Samm. Göschen).

Benzinger J. Geschichte Israels (Samm. Göschen) Leipzig.

Brunn's Kleine Schriften I, II, III Berlin.

Budge W. History of Egypt, vol I-VIII, London 1902.

Byzantinische Zeitschrift v. Krumbacher 1905-1906.

Ephesos, Forschungen Bd. I, 1906.

Epigrams select from the Greek Anthology by J. Mackall 1906.

Gerde A. Criechische Literaturgeschichte. Leipzig. (Samm. Cöschen).

Harrison J. E. Primitive Athens as described by Thucydides 1906.

Hephaestionis Enchiridion 1906.

Hermes, Zeitschrift für class. Philologie 1906.

Hoernes R. Paläontologie. (Samm. Göschen).

Hommel F. Geschichte des alten Morgenlandes (Samm. Göschen).

Hoernes R. Urgeschichte der Menschheit (S. Gôschen).

Jahresbericht über die Fortschritte der class. Alterthumswissenschaft 1906.

Inscriptiones Graecae ad Inlustrandas dialectos selectae 1905.

Καββαδία Π. Ὁ Παιώνιος καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Καρολίδου Π. Ἐγχειρίδιον Βυζαντινῆς Ἱστορίας 1906.

Lange H. Chypre. Paris 1879.

Lechat H. Phidias et la Sculpture grecque au Ve siècle 1906.

Λεξικὸν Ἀγγλο-Ἑλληνικὸν Γ. Ἀλεξάνδρου.

» Γαλλο-Ἑλληνικὸν Δασκαλάκι.

Luckenbach H. Erläuterungen zur Wandtafel v. Delphi 1904.

Maisch R. Griechische Altertumskunde (S. Göschen).

Meringer R. Indogermanische Sprachwissenschaft (S. Göschen).

Michaelis A. Die Archäolog. Entdeckungen des 19es Jahrhunderts 1906

Muther R. Geschichte der Malerei I-V (S. Göschen).

Philologus Zeitschrift 1906.

Πολυστράτου. Περὶ ἀλόγου καταφρονήσεως, ἔκδ. Wilke 1905.

Präsek J. von Geschichte der Meder und des Reichs der Länder 1906.

Revue Archéologique 1906.

» des études historiques 1906.

Rheinisches Museum für Philologie. 1906.

Roscher's Lexicon der Griech. u. Römischen Mythologie, Lief. 52-53.

Roth K. Geschichte des Byzantinischen Reiches (S. Göschen).

Schaefer K. Die Baukunst des Abendlandes (Samm. Göschen).

Sitzungsberichte der Königl. Preussischen Akademie der Wissenschaften. 1906.

Stegmann H Die Plastik des Abendlandes (Samm Göschen).

Steuding H. Griechische u. römische Mythologie (S. Göschen).

Sundwall Epigraphische Beiträge zur Geschichte Athens 1906.

Sybel L. Christliche Antike I 1906.

Β'

Κατάλογος βιβλίων δωρηθέντων τῇ βιβλιοθήκῃ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ καταλόγου αὐτῆς (Ἰουλίου 1906) μέχρι τέλους τοῦ 1906.

Analecta Bollandiana 1906.

Ἀποστολίδου Β. Γλωσσικαὶ μελέται. Ἡ σήμερον λαλουμένη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Archaeological Survey of India 1902-1905. Ἐν Καλκούττῃ.

Aorsskrift Uppsala Universitets 1905.

Augier A. Οἱ Χαλκοπρόσωποι. Κωμῳδία, μετάφρ. Ἀγγ. Βλάχου. (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Barrière-Capendu. Οἱ Κουτοπόνηροι. Κωμῳδ. μετάφρ. Ἀγγ. Βλάχου. (Β. Μαρασλῆ).

Brehm. Ὁ βίος τῶν ζῴων. Μετάφρ. Ν. Γερμανοῦ Τόμ. Α'. (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Bulletino di Paletnologia Italiana Anno XXXII 1906.

Cambridge antiquarian Society, Proceedings 1904-1905.

Christ W. Ἱστορία τῆς Ἑλλην. λογοτεχνίας Τομ. Β'. Μετάφρασις Κώνστα-Πολίτου (Β. Μαρασλῆ).

Χρυσοβέργη Γ. Περὶ τῆς ἐν Ζακύνθῳ Ἑλληνικῆς Ἐπιγραφῆς 1834.

Δελτίον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχαιολ. Ρωσσικοῦ Ἰνστιτούτου. Χ. 1905.

Δουμᾶ Α. Τὸ χρῆμα. Δρᾶμα, μετάφρ. Ν. Πολίτου (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Ἐπετηρὶς ἐπιστημονικὴ Ἐθ. Πανεπιστημίου 1905-1906.

Γρηγοροβίου Φ. Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, μετάφρ. Σ. Λάμπρου. (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Hampel J. Archaeolog. Ertesitó 1906.

Hatzidakis G. Die Sprachfrage in Griechenland 1905 (Β. Μαρασλῆ).

Jahrbuch des K. D. Archäolog. Instituts 1906.

Journal of the Anthropological Institute of the Great Britain 1906.

» (the American) of Archaeology and of the fine arts 1906.

» (the) of Hellenic Studies 1906.

Κανδηλώρου Τ. Ἡ δίκη τοῦ Κολοκοτρώνη 1906.

Memoires de la Société Royale des antiquaires du Nord 1905-1906.

Μίλας Ν. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Μετάφρ. Μ Ἀποστολοπούλου 1906 (Βιβ. Μαρασλῆ).

Mitteilungen des Deutschen Archäol. Instituts, Athenische Abteilung 1906.

» » des Deutschen Archäol. Instituts, Römische Abteilung 1906.

Μόμσεν Θ. Ῥωμαϊκὴ Ἱστορία. Μετάφρ. Σ. Σακελλαροπούλου Τόμ. Α', α', (Β. Μαρασλῆ).

Notizie degli Scavi di antichità, comunicate alla R. Accademia dei Lincei 1905-1906.

Παιδαγωγικὸν Δελτίον τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλικοῦ Συλλόγου α'-γ'.

Παρνασσὸς, Ἐπετηρίς. Ἔτος Θ' 1906.

Ψάλτου Σ. Θρᾳκικὰ (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Σαΐξπηρ. Ἰούλιος Καῖσαρ. Μετάφρ. Δαμιράλη (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Σαρδοῦ. Οἱ καλοί μας φίλοι. Κωμῳδία. Μεταφρ. Α. Βλάχου (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Σκαμπιτσέφσκη. Ἱστορία τῆς Ρωσσικῆς λογοτεχνίας. Μετάφρ. Βελλιανίτου (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Σκιᾶ Α. Ἄμυνα κατὰ φιλονικοῦντος θεσιθήρα 1906.

Waldstein Ch. The Argive Heraeum Vol. II.

Zeitschrift für Ethnologie 1906.

Γ'

Κατάλογος βιβλίων ἃ κατὰ παραδρομὴν δὲν περιελήφθησαν ἐν τοῖς ἐκδοθεῖσι τῷ 1897 καὶ 1906 καταλόγοις τῆς βιβλιοθήκης

Comptes-rendus. Academie, des Inscriptions et Belles-Lettres, Τόμ. 23-34.

Ducoudray. Histoire Contemporaine Tom. II, II, III.

Duruy V. Histoire des temps modernes.

Grabreliefs (die attischen) Lief. IX-XV Tafeln CIXXVI - CCCLXXV, 1897 - 1906.

Goetz W. Ravenna 1901.

Justini. Historiae Philippicae.

Keller F. Etablissements lacustres par Gross, Forel e.t.c.

» » Die Keltischen Pfahlbauten in den Schweizerseen.

» » Statistik der röm. Ansiedelungen in der Ostschweiz.

Krell P. F. Geschichte d. dorischen Styls mit einem Atlas 1870.

Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Τομ. Α. Πιν. 1-33. 1906.

Πλέσκα Π. Συγκριτικοὶ πίνακες νομισμάτων μέτρων καὶ σταθμῶν.

Ποστολάκα Κατάλογος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων κ.λ.π.
Ruskin J. The Stones of Venice. New York 1851.
Sitzungsberichte der König. Preussischen Akademie der Wissenschaften 1888-1905.
— Flasch A. Zum Parthenon-Fries.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ 1906.

Αἱ ἐφ' ἔτος ἀνασκαφαὶ τοῦ ἐν Ὠρωπῷ Ἀμφιαρείου ἤρξαντο τῇ 9ῃ Αὐγούστου, διεκόπησαν δὲ Ὀκτωβρίου φθίνοντος. Ἐργασίαι ἐγένοντο ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ χειμάρρου.

Α') Παρὰ τὴν νῦν ἔτι ῥέουσαν ἀρχαίαν πηγὴν καὶ τὸν ναόν. Ἡ κρήνη, ὡς ἐξ ἐπιγραφῶν δηλοῦται, ἐπεσκευάσθη κατὰ τὴν 4ην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἐξῳκοδομήθη δὲ τῷ 333 π. Χ. καινὴ κρήνη. Τὸ ὕδωρ διωχετεύετο εἰς δεξαμενὴν τετράμετρον τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ εἰς λουτρῶνας, οἵτινες καὶ ἐπεσκευάσθησαν τὸ πάλαι σὺν τῇ κρήνῃ. Τὸ δάπεδον τῶν λουτρώνων εἶνε ἐκ λιθίνων πλακῶν ῥαβδωτῶν, φερουσῶν δῆλον ὅτι αὐλάκια παράλληλα, ἵνα ἀσφαλέστερος ᾖ ὁ βαδισμός. Σῴζονται δὲ κατὰ χώραν καὶ δύο λεκάναι, ὧν ἡ ἑτέρα μαρμάρου Πεντελῆς, 1 1/2 μέτρ. τὸ μῆκος. Πρὸς τοῖς κατὰ χώραν λειψάνοις ηὑρέθη μάρμαρον θυρώματος πλέον ἢ 2. 20 μέτρ. καὶ ἄλλο φέρον πλούσιον κόσμον Ἰωνικὸν καὶ Λέσβιον· τὸ μάρμαρον τοῦτο, ἐλλιπὲς τὰ ἀριστερά, συνεδεῖτο ἐν δεξιᾷ, ὡς ἐξ ἀναθυρώσεως δηλοῦται, μετ' ἄλλου, ἔφερε δέ, ὡς ἐκ δύο ἄλλων μικρῶν τεμαχίων ἐμφαίνεται, καὶ ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ γείσου. Τῶν ἄλλων εὑρημάτων μνημονευθήτω ἐνθάδε μαρμαρίνη κεφαλὴ νεανίου, φυσικοῦ μεγέθους, ἠκρωτηριασμένη, καὶ μέρος κορμοῦ ἀναλόγου ἀγάλματος, ὑστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων. Ἡ ἐνταῦθα καταστροφὴ καταφαίνεται ἐξ ἄλλων τε λειψάνων καὶ ἐκ 5 τεμαχίων ἐπιγραφῆς κατὰ καιροὺς εὑρεθέντων, ὧν τρία προσαρμόττουσιν ἀλλήλοις· εἶνε λείψανα προξενίας τῶν Ὠρωπίων τῆς 3ης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. — Διαρκούσης τῆς ἀνασκαφικῆς ἐρεύνης, ἐπάναγκες ἐμερίμνησα καὶ περὶ διασώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων δι' ὑδραυλικῶν ὡς εἰπεῖν ἐργασιῶν· ὁ κίνδυνος ἦτο διττός, ὁ χείμαρρος καὶ ἡ πηγή, ἀνάγκη δ' ἐπεβάλλετο νὰ ἀποκωλύηται μὲν ἐκεῖνος τοῦ εἰσρέειν εἰς τὸν ἀρχαῖον χῶρον, νὰ ἐπιτρέπηται μέντοι ἅμα ὁ ἔκρους τοῦ τῆς πηγῆς ὕδατος. Δι' ὃ καὶ διωχέτευσα διὰ διώρυ-

χος τὸ ὕδωρ εἰς τὸν χείμαρρον ἀνασκάψας μὲν παρ' αὐτὸν ὡς πλεῖστον κατὰ πλάτος, κατασκευάσας δὲ καὶ φράκτην εὐχερῶς κλειόμενον ἐν πάσῃ χρείᾳ· ἔτι δ' ἀσφαλέστερον, ὡς εἰκός, ἐκτελεσθήσεται τὸ πρᾶγμα ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πρὸς ἀνατ. τῆς κρήνης. Ἐγένετο δὲ καὶ πρὸς δυσμὰς αὐτῆς, πρὸς Ν. τοῦ ναοῦ, σκαφικὴ ἐργασία, ἥτις καὶ πρέπει νὰ ἀχθῇ εἰς πέρας· διότι κατερρίφθη μὲν τὸ ἥμισυ τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ χειμάρρου, ὅμως δὲ οὐχὶ ἅπαντα παρεσύρθησαν τὰ αὐτόθι ἀρχαῖα, ἀλλὰ πολλὰ καταπεσόντα εἰς τὸ ἐπικλινές, καλυφθέντα ἐν πολλῷ βάθει ὑπὸ τῆς ἄμμου καὶ τῶν χαλίκων, περισῴζονται. Ἡ ἐπίχωσις καὶ ἐνταῦθα εἶνε πάνυ βαθεῖα, περὶ τὰ 4 ½ μέτρα, αἴσια οἰωνιζομένη. Ἕτερος ἀγαθὸς οἰωνὸς εἶνε τὰ μέχρι τοῦδε εὑρήματα, λείψανα ἀρχιτεκτονικά τε καὶ ἐπιγεγραμμένα καὶ γλυπτά, ἐν οἷς θωρακοφόρου ἀγάλματος στρατηγοῦ ἢ αὐτοκράτορος, ἔτι δὲ δύο βάθρα, ὧν τὸ ἓν ἔφερε πάλαι ἔργα χαλκᾶ τοῦ ἀγαλματοποιοῦ Λεωχάρους, καὶ θρόνος, ἀναθήματα Ἀθηναίων τῆς αὐτῆς οἰκίας, καὶ ἄλλο βάθρον, φέρον δύο προξενίας τῆς 3ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἄλλην ἐλπίδα παρέχει ἡ ἐκδεδομένη ἐπιγραφὴ τῶν ἀργυρωμάτων, ἐξ ἧς δηλοῦται ὅτι πλεῖστα ἀργυρᾶ ἀγγεῖα ἀνέκειντο ἐν τῷ ναῷ.

Β΄) Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου. Ἐκ τῶν προηγουμένων σκαφῶν εἶχον εἰκάσας ὅτι τὰ ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας ἀρχαῖα οἰκοδομήματα ἐχώρουν καὶ εἰς τὸν πρὸς Δ. παρακείμενον ἀγρόν, τὸν τοῦ Σπ. Κοληγεώργα, κατ' ἐμὴν δὲ εἰσήγησιν ἠγοράσθη καὶ οὗτος ὁ ἀγρὸς ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἐφ' ἔτος· αἱ δ' ἐνταῦθα γενόμεναι σκαφαὶ ἐκύρωσαν τὴν εἰκασίαν. Κατὰ τὸ μέσον που τοῦ προεσκαμμένου ἀγροῦ διήκει ἀρχαία μακρὰ ὁδός, ἧς ἑκατέρωθεν συμπλέγματα δωματίων χωριζόμενα δι' ἄλλων ὁδῶν. Ἀνάλογα ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀγρῷ. Μέχρι τοῦδε ἐσκάφη μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ πρὸς Ν. τῆς μακρᾶς ὁδοῦ χώρου, ἀπεκαλύφθησαν δὲ περὶ τοὺς 12 χώρους, ὧν οἱ τοῖχοι σῴζονται εἰς ὕψος 0.50—1.75. Ἐν τρισὶ τῶν δωματίων τούτων ἦσαν τὸ πάλαι πίθοι. Ἐνταῦθα πιθανῶς ἦσαν τὰ καταλύματα τῶν κατὰ τὴν πεντετηρίδα προσερχομένων καὶ τὰ ἐν ἐπιγραφῇ μνημονευόμενα καπηλεῖα, ἐξ ὧν ἐλήφθη μέρος τῶν χρη-

μάτων τῶν ἀναλωθέντων εἰς τὴν εἰρημένην ἐπισκευὴν τῆς κρήνης καὶ τῶν λουτρώνων. Ηὑρέθησαν δὲ πρὸς ἄλλοις τὰ ἑξῆς· κεφαλὴ ἀγαλματίου μαρμαρίνου, τοῦ Ὑγιείας πιθανῶς, καλῆς τέχνης· τεμάχιον λίθου ὀψιανοῦ ἐγλυμμένον τρόπον σμίλης καὶ ἄλλο πυρίτου λίθου· στήλη ἐπιγεγραμμένη στοιχηδόν, φέρουσα προξενίαν ἣν εἶπεν Ἀντίβιος Βιόττου, ἀδελφὸς μὲν ὢν ἐπιψηφίζοντος ἐν ἄλλῃ προξενίᾳ ἐκδεδομένῃ, εἰπὼν δὲ καὶ τὸ προξενικὸν ψήφισμα οὗ ηὑρέθησαν, ὡς ἄνω εἴρηται, 5 τεμάχια· πέρας δὲ ἀξιόλογον εὕρημα εἶνε σφενδόνη δακτυλίου χαλκῆ, ἐφ' ἧς εἶνε ἐγλυμμένος Ἔρως ἀναβαίνων διὰ κλίμακος εἰς δένδρον, φοίνικα, καλῆς τέχνης Ἑλληνικῶν χρόνων. — Τὰ οἰκοδομήματα χωροῦσιν, ὡς φαίνεται, καὶ εἰς τοὺς ἰδιωτικοὺς ἀγροὺς τοὺς ἑκατέρωθεν τῶν δύο ἀγρῶν τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας.—Τὰ εὑρήματα κατετέθησαν ἐν τῷ ἐκεῖ Μουσείῳ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΟΥΝΙΩ 1906.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἤδη ἔτος 1906, αἱ ἐν Σουνίῳ ἀπὸ ἐτῶν διενεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς μνημεῖα τῆς τέχνης πολλοῦ ἄξια: Τουτέστιν δύο κολοσσαῖα ἀγάλματα «Ἀπόλλωνος», ὡς καλοῦνται τὰ ὁμοιώματα ταῦτα τοῦ ἀρχαϊκοῦ τύπου τῶν αγυμνῶν ἀνδρῶν». Πρὸς τούτοις ἀνευρέθησαν καὶ αἱ βάσεις μετὰ τῶν ποδῶν δύο ἑτέρων ἀρχαϊκῶν ἀγαλμάτων, μικροτέρων κατά τι. Τὰ εὑρήματα ταῦτα γενόμενα ἔμπροσθεν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐντὸς ῥήγματος τοῦ βράχου τριγωνικοῦ, εἰς ἀπόστασιν δύο μέτρων ἀπὸ τοῦ κρηπιδώματος τοῦ ναοῦ τούτου, φανερὸν εἶνε, ὅτι προέρχονται ἐκ τῆς μετὰ τὰ περσικὰ γενομένης ἐπιχώσεως πρὸς ἰσοπέδωσιν τοῦ πέριξ τοῦ ναοῦ χώρου, ὡς ἐγένετο καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

Τῶν ἀγαλμάτων τούτων τὸ ἕτερον, ἀκέφαλον εὑρεθέν, ἔμεινε προσωρινῶς ἐν Σουνίῳ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς εὑρέσεως καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κατὰ τὰς προσεχεῖς ἀνασκαφὰς ὁλοκλήρου τοῦ περὶ

τὸν ναὸν χώρου καὶ τῆς κλιτύος τοῦ λόφου, ἔνθα πιθανώτατα εὑρεθήσονται καὶ ἄλλα ἀρχαϊκὰ ἔργα.

Τὸ εἰς Ἀθήνας μεταφερθὲν ἄγαλμα, συμπληρωθέν, ἱδρύθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχαϊκῆς τοῦ Μουσείου αἰθούσης, ἀποτελέσαν διὰ τῶν μεγάλων αὐτοῦ διαστάσεων (ὕψ. μετὰ τῆς βάσεως 3 μ. 25) κόσμον ἐξαιρετικὸν τούτου. Τὸ ἄγαλμα εἶνε, ὡς εἴπομεν, τοῦ τύπου τῶν καλουμένων «Ἀπολλώνων», διαφέρει ὅμως πάντων τῶν προϋπαρχόντων ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν ἐπεξεργασίαν, τὴν κοσμηματικὴν διάταξιν τῆς κόμης αὐτοῦ, καὶ τῶν ὤτων τὴν ἐντελῶς τυπικὴν διάπλασιν. Τὸ ἄγαλμα πληροῖ κενὸν τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ σπουδαιότατον εὕρημα τῶν τελευταίως γενομένων ἐν Ἑλλάδι.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Ἰανουάριον 1907.

Β. ΣΤΑΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΝΑΞΩ

Συνεχίσαντες τὰς ἐν Νάξῳ ἀνασκαφικὰς ἐργασίας προμυκηναϊκῶν τάφων κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, ἐτράπημεν εἰς τὰ Α. τῆς νήσου, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ τῆς Ἀπειράνθου ὅρμου Μουτσούνας ἢ Τριάγκαθα καὶ εἰς τὸν πρὸς Ν. ὅρμον τοῦ Σπεδοῦ τελευτήσαντες.

Τὰ μέρη ταῦτα τῆς νήσου, πετρώδη, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἄγονα καὶ πενιχνά, οὐ βεβαίαν παρεῖχον τὴν ἐπιτυχίαν, οὐχ ἧττον αἱ γενόμεναι ἐργασίαι πολλὰς συστάδας προμυκηναϊκῶν τάφων ἀπεκάλυψαν, μεθ' ἱκανῶν εὑρημάτων, ὧν τινα σπάνια ἢ μοναδικά.

Καὶ πρῶτον μὲν οὐ μακρὰν τοῦ ὅρμου Μουτσούνας ἐν παρακτίῳ πεδίῳ (Κάμπος τῆς Μάκρης) εὕρομεν νεκροταφεῖον ἐκ πεντήκοντα ἓξ τάφων συγκείμενον· νοτιώτερον δὲ συστάδα ἐξ ὀλίγων τάφων (τ. 5) κατὰ τὴν θέσιν Λυγαρίδια· εἶτα ἑτέραν μείζονα (τ. 10) κατὰ τὴν θέσιν Κλειδὸς (ὄνομα ἀναμιμνῆσκον τὴν ἐν Νάξῳ τροφὸν τοῦ Διονύσου Κλείδην), ἄλλην νοτιώτε-

ρον κατὰ τὸν λιμένα Πάνορμον (τ. 5) καὶ τέλος μεγάλην συστάδα τάφων παρὰ τὸν ὁρμίσκον Σπεδὸ (τ. 16).

Οἱ προμυκηναϊκοὶ τάφοι τῆς ἀνατολικῆς Νάξου εἰσὶ καθόλου παρεμφερεῖς πρὸς τοὺς τῆς λοιπῆς Νάξου, κατεσκευασμένοι διὰ μεγάλων ἀκατεργάστων πλακῶν ἐκ σχιστολίθου ἢ τιτανολίθου καθέτως τεθειμένων καὶ δι' ὁμοίων πλακῶν κεκαλυμμένοι (συνήθως μιᾶς, σπανίως πλειόνων). Ἐν τοῖς πλείστοις ὅμως τῶν τάφων τῆς Μάκρης, σπανιώτερον κατὰ τὰς λοιπὰς συστάδας ἀντὶ τοιχίσκου ἐκ πλειόνων λίθων, ἀποφράσσοντος τὴν πλευρὰν τοῦ τάφου τὴν ἀπέναντι τῆς μεγάλης τοῦ τάφου πλευρᾶς (παρ' ἣν κεῖται συνήθως ὁ νεκρός), ὑπάρχει τετάρτη κάθετος πλάξ, ὥσπερ ἐν πολλοῖς τάφοις τῆς Πάρου καὶ Ἀντιπάρου, ἁπτομένη τῶν προσθίων περάτων τῶν δύο πλακῶν τῶν κατὰ τὰ πλάγια τοῦ τάφου. Ὅτι δὲ ἡ πλευρὰ αὕτη τοῦ τάφου ἀπετέλει οἱονεὶ θύραν αὐτοῦ, κλειομένη μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ, πλὴν ἄλλων, μαρτυρεῖ ἡ εὕρεσις κτερισμάτων (μαρμαρίνη φιάλη ἐν τάφῳ Λυγαριδιῶν) ὑπ' αὐτὸν τὸν τοιχίσκον, ὅστις, προσθετέον, ὁσάκις ὑπάρχει εἶναι προφανῶς κατεσκευασμένος ἐν βίᾳ, ἐκ λίθων ἀκανονίστων καὶ τυχαίων, ὡς φραγμὸς μᾶλλον ἢ τοῖχος.

Ἐκ τῶν διαφόρων συστάδων τὸ νεκροταφεῖον τῆς Μάκρης ἀπαρτίζεται ἐκ τάφων ἐνηλίκων καὶ συχνότερον παίδων, ἀνὰ ἕνα περιλαβόντων νεκρόν, ὡς ἔστιν εἰκάσαι, (τῶν ὀστῶν αὐτόθι ὄντων λίαν ἐφθαρμένων, συχνότερον δὲ ὅλως κατεστραμμένων)· ἀλλὰ κατὰ τὰς νοτιωτέρας συστάδας εὑρίσκομεν συνηθέστερον μὲν ἕνα μόνον νεκρὸν ἐπὶ τὸ δεξιὸν πλευρὸν κατακεκλιμένον καὶ μετὰ τῶν κάτω ἄκρων συνεσταλμένων, σπανιώτερον δὲ (μάλιστα ἐν Πανόρμῳ) τριῶν ἢ καὶ πλειόνων νεκρῶν ὀστᾶ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ, ἀτάκτως τὸ πολὺ τεθειμένα ἢ καὶ ὅλως εἰκῇ ἐρριμμένα.

Α'. Τὰ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Μάκρης κτερίσματα ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον πήλιναι κυλινδρικαὶ ἢ σφαιρικαὶ πυξίδες (συνήθως ἄνευ ἴχνους καλύμματος), αἱ μὲν πρῶται κεκοσμημέναι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, δι' εὐθυγράμμων (ἢ κεκλασμένων) χαρακτῶν κοσμημάτων ποικίλως διατεταγμένων, αἱ δὲ δεύτεραι σπανίως. Τοσαῦτα δ' ἦσαν καθόλου τὰ μετὰ χαρακτῶν κοσμημάτων ἀγγεῖα τοῦ νεκροταφείου τούτου συγκριτικῶς πρὸς τὰ ἄκοσμα, ὅσα ἐν οὐδενὶ τέως γνω-

στῷ προμυκηναϊκῷ νεκροταφείῳ τῶν νήσων. Ἀξιοσημείωτος δὲ ἡ ἐν τοῖς τάφοις τούτοις παντελὴς ἔλλειψις πηλίνων προχοΐδων καὶ μαρμαρίνων ἀγγείων, ὡς καὶ παντὸς ἴχνους μετάλλου. Καίπερ δ᾽ ἐλλειπόντων ἄλλων ἐκ μαρμάρου κτερισμάτων, ἐν τρισὶ γειτονικοῖς πρὸς ἀλλήλους τάφοις εὑρέθησαν τρία μαρμάρινα εἰδώλια, πάντα ἄμορφα.

Β΄. Αἱ μικραὶ νοτιώτεραι συστάδες τῶν Λυγαριδιῶν, Κλειδοῦ καὶ Πανόρμου παρέσχον κτερίσματα ὀλίγα: ἀγγεῖα σχεδὸν ἀποκλειστικῶς πήλινα, ἀλλ᾽ οὐδεμίαν κυλινδρικὴν πυξίδα, ὡς καὶ οὐδὲν ἴχνος μετάλλου, πλὴν τοῦ Πανόρμου, οὗ τάφος τις ἐνεῖχεν ὡς μόνον κτέρισμα μικρὸν χαλκοῦν κρίκον.

Γ΄. Ἡ δὲ ἐν Σπεδῷ σκαφή, καίπερ ἧττον πλουσία εἰς κτερίσματα ἢ ἡ κατὰ τὸ 1903, παρέσχε τινὰ τὰ λίαν ἀξιοσημείωτα. Ἐν τοῖς αὐτόθι τάφοις δεσπόζοντα κτερίσματα ἦσαν προχοΐδες, τὸ πολὺ ἄκοσμοι, ἃς εἴδομεν ὅλως ἐλλειπούσας ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Μάκρης, ἐνῷ ἀφ᾽ ἑτέρου ἐνταῦθα ὅλως ἐλλείπουσιν αἱ ἐκεῖ συχνόταται κυλινδρικαὶ πυξίδες. — Ἐκ τούτων ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας μικρὰ προχοῒς κεκοσμημένη διὰ καστανοχρόων γραπτῶν κοσμημάτων, εἰς τρίγωνα καὶ ῥόμβους τὸ πολὺ διατεταγμένα δρυφακτοειδῶς, ἐπὶ πεδίου λευκοκιτρίνου, περιβεβλημένη δὲ ἐπένδυμα ἀργυροῦν (σωζόμενον ἐν μέρει), κατασκευασθὲν βεβαίως κατόπιν, ἀσχέτως πρὸς τὸν ἀρχικὸν τοῦ ἀγγείου κόσμον. Τοιοῦτον ἐπάργυρον πήλινον ἀγγεῖον τῶν χρόνων ἐκείνων, πρῶτον νῦν ἐφ᾽ ὅσον γνωρίζομεν, ἀνευρίσκεται [1]).

[1]) Καθαίροντες ἐσχάτως τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἀπὸ τῆς πληρούσης αὐτὸ γῆς, τέως ὅλως ἀθίκτου, ᾐσθάνθημεν ταύτην ὄζουσαν ἠλλοιωμένου ἐλαίου. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ἀπεστείλαμεν μέρος τῆς γῆς ταύτης εἰς τὸ Χημεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου· ἐπισταμένη δὲ ἔρευνα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Ζέγγελη κατέδειξεν ἀναμφισβητήτως τὴν ἐν αὐτῇ ὕπαρξιν ἐλαίου. Ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ προχοῒς αὕτη εὑρέθη ἐν τῷ τάφῳ, ἐν ᾧ κατὰ τὸ 1903, μετὰ δύο μεγάλων μαρμαρίνων γυναικείων εἰδωλίων τοῦ συνηθεστέρου τύπου, εὑρέθη τριπλοῦς πήλινος λύχνος, βεβαίως λύχνος ἐλαίου (ἔχων τὰς τρεῖς κοιλίας ἐπικοινωνούσας ἀλλήλαις κατὰ τὸν πυθμένα) καὶ ἑτέρα τεθραυσμένη προχοῒς μετ᾽ αὐλοειδοῦς προχοῆς· πάντα δὲ λύχνος καὶ προχοΐδες τῆς αὐτῆς κατασκευῆς καὶ διακοσμήσεως (ἰδὲ Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας ἔτους 1903, σελ. 56 καὶ Πρακτικὰ τοῦ Διεθνοῦς Ἀρχαιολ. Συνεδρίου, ἐν Ἀθήναις 1906, σελ. 220). Ἡ μικρὰ αὕτη προχοῒς εὑρέθη ἔν τινι τῶν γωνιῶν τοῦ τάφου τούτου, οὗ τὴν τελείαν ἐκκάθαρσιν παρεκώλυσε τῷ 1903 ῥαγδαία πεσοῦσα βροχή.

Ἐκ τῶν ὀλίγων μαρμαρίνων κτερισμάτων τῆς ἄρτι ἀνασκαφείσης συστάδος μνημονευτέα ἰδίᾳ τέσσαρα μικρὰ ἄκωλα εἰδώλια ἐν ἑνὶ τάφῳ πάντα εὑρεθέντα, ὧν τὸ πρόσωπον μόνον διὰ κυρτότητος κατὰ μῆκος τῆς κεφαλῆς ἐκσημαίνεται, ἀντὶ τῆς συνήθως κυρτῆς τῶν τελείων εἰδωλίων ῥινὸς καὶ τοῦ ὑπτιάζοντος μετώπου. Ἀξιοσημείωτος ἡ εὕρεσις τοιούτων εἰδωλίων ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ Σπεδοῦ, ὅπερ ἐν τῇ συστάδι αὐτοῦ τῇ ἄλλοτε ἀνασκαφείσῃ (1902) μόνον τέλεια παρέσχε γυναικεῖα μαρμάρινα εἰδώλια.

Ἀξία ἐνταῦθα σημειώσεως ἡ μεγάλη φθορὰ ἀγγείων τινῶν (καὶ μάλιστα μαρμαρίνων τινῶν φιαλῶν), τεκμηριοῦσα προηγουμένην μακρὰν ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ χρῆσιν αὐτῶν.

Λίθινα ἐργαλεῖα μόνον ὀλίγαι τινὲς λεπίδες ὀψιανοῦ εὑρέθησαν, ὡς καὶ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Μάκρης. Ἀφ' ἑτέρου μόνον μετάλλινον κτέρισμα χαλκῆ εὑρέθη σπαθίς, μετὰ τῶν τεσσάρων ἀκώλων εἰδωλίων.

Ἐκ τῶν λοιπῶν κτερισμάτων ἀξιοσημείωτον μικρὸν αὐλοειδὲς ὀστοῦν, φέρον ἐντὸς χρῶμα κυανοῦν, ἔχον δὲ συγκτερίσματα σφόνδυλον ἀτράκτου, δύο λίαν ἐφθαρμένας μαρμαρίνας φιάλας καὶ μικρὸν πήλινον λύχνον.

Τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν κατετέθησαν εἰς τὸ Κεντρικὸν Ἐθνικὸν Μουσεῖον· τὰ δὲ ὁπωσδήποτε διατηρούμενα κρανία καὶ λοιπὰ ὀστᾶ εἰς τὸ Ἀνθρωπολογικὸν Μουσεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Τελευτῶντες, παραθέτομεν συγκριτικὸν πίνακα τῶν τάφων ἐν οἷς πλείονα εὑρέθησαν κτερίσματα.

ΚΛΩΝ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΠΡΟΜΥΚΗΝΑΪΚΟΙ ΤΑΦΟΙ ΝΑΞΟΥ

Μετὰ πλειόνων κτερισμάτων ἐν ἑκάστῳ (1906).

	ΜΑΚΡΗ						ΣΠΕΔΟΣ						
Κτερίσματα....................	τ.α	β	γ	δ	ε	ς	τ.α	β	γ	δ	ε	ς	ζ
Πήλινα. Πυξίδες κυλινδρικαὶ ἄκοσμοι..	—	—	1	1	—		—	—	—	—	—	—	—
» Πυξ. κυλ. μετὰ χαρ. γραμ. κοσμ.	2	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
» Μικρὰ σφαιρ. ἀγγεῖα » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
» Ἀγγ. σικυοειδῆ ὑπόποδα »	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
» Ἀγγεῖον ἀπιοειδὲς..... »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
» Προχοΐδες ἄκοσμοι........	—	—	—	—	—	—	3	—	2	—	3	—	—
» Λύχνος................	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
» Ἰδιόσχημα ἀγγεῖα........	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
» Ἀτράκτου σφόνδυλος......	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Μαρμάρινα. Μικραὶ φιάλαι........	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	1
» Εἰδώλια ἄμορφα......	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
» » ἄκωλα.......	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Ἄλλα λίθινα. Λεπίδες ὀψιανοῦ......	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Μετάλλινα. Σπαθὶς χαλκῆ.........	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Ὀστεΐνα. Ὀστοῦν περιέχον χρῶμα κυαν.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—

ΠΕΡΙ ΤΩΝ
ΕΝ ΕΠΙΔΑΥΡΩ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

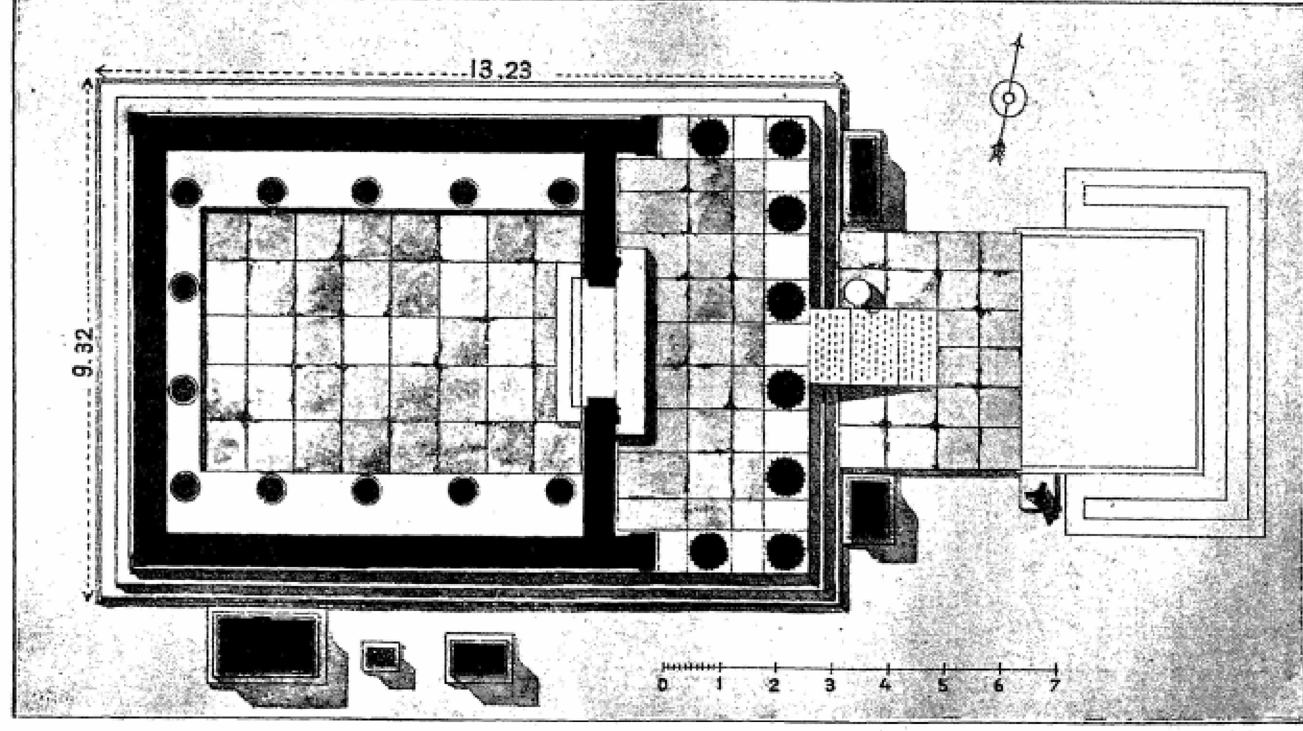
ὑπὸ **Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑ.**

(Πίνακες Α', Β', Γ', Δ')

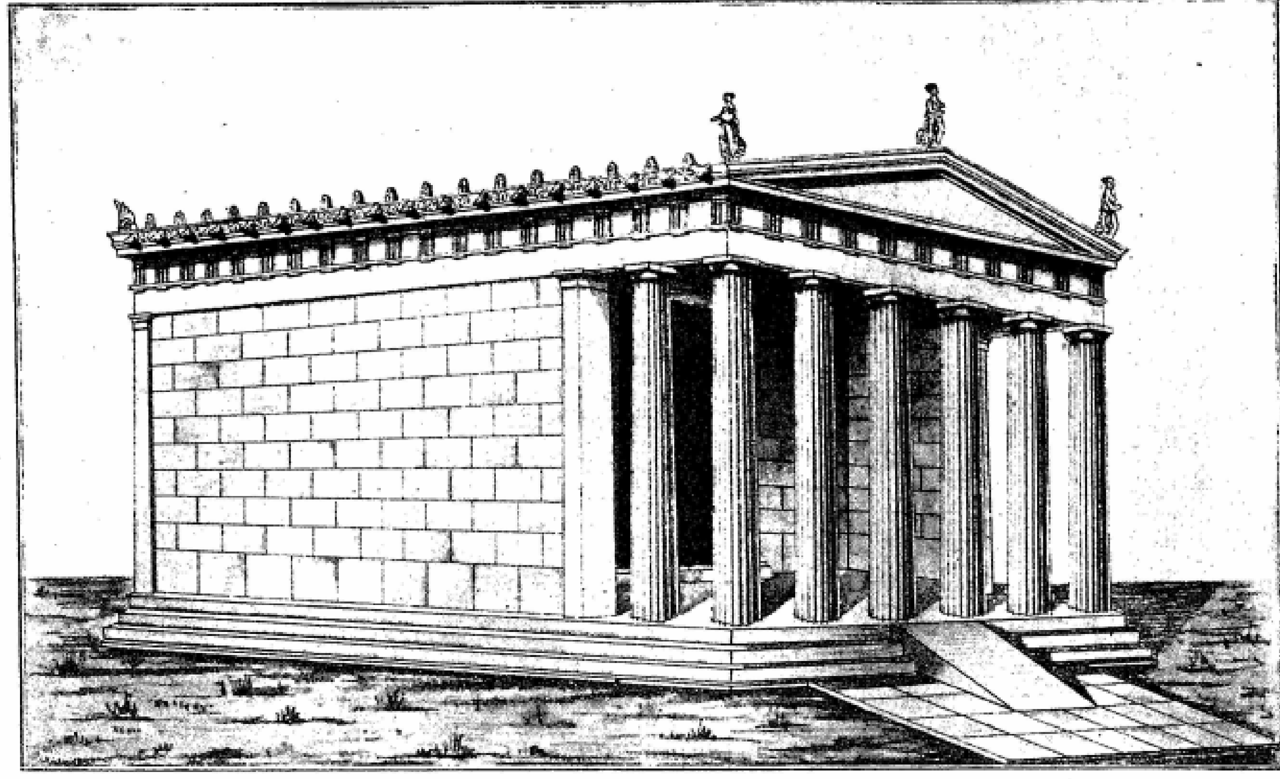
Συνεχίζων ὡς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους δημοσιεύω ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπὸ τοῦ 1903 ἀνασκαφῶν καὶ ἐργασιῶν θέλω πραγματευθῆ ἐνταῦθα περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἄλλων ἐν τῷ Ἱερῷ ναῶν.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰργάσθην πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, εἰς τὴν σύνταξιν τῶν κατὰ τὰ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν μου τούτων σχεδίων, εἰς τὴν συναρμολόγησιν τῶν περισωθέντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὴν δι' αὐτῶν ἀνέγερσιν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἐπιδαύρου μιᾶς τῶν γωνιῶν τοῦ ναοῦ.

Νέον καὶ ἐξαίρετον ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν τούτων εἶνε ἡ ἐξακρίβωσις τῶν κατὰ τὰ ἀκρωτήρια τοῦ ναοῦ. Ὅτε, ἐν ἔτει 1891, ἐξέφραζον τὴν εἰκασίαν (Fouilles d'Epidaure I, σ. 21 κ. ἑ.), ὅτι αἱ τρεῖς παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος εὑρεθεῖσαι Νῖκαι ἀπετέλουν ἴσως ἀκρωτήρια τοῦ ναοῦ τούτου, δὲν ἐπίστευον ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν ποτε νὰ βεβαιωθῇ τοῦτο ἀσφαλῶς. Εἶχον εὕρει ἔκτοτε τὸ ἐν εἰκ. 7 γωνιαῖον τεμάχιον ὑδρορρόης οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ ἔβλεπέ τις καὶ τὴν κοιλότητα, ἐν ᾗ ἦτό ποτε ἐντεθειμένον ἀκρωτήριον, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδικαιοῦτο νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο ἀνῆκεν εἰς ὑδρορρόην τοσοῦτον ἀνόμοιον τὴν μορφήν, οἵα ἡ ἐν εἰκ. 6, εἰς τὴν ὑδρορρόην δηλ. τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐν τούτοις τώρα, συναρμολογῶν πάντα τὰ τεμάχια τῶν εὑρεθεισῶν ὑδρορροῶν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀνεγειρομένου ἐν τῷ

Εἰκ. 1. Κάτοψις τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος (ἀναπαράστασις).

Εἰκ. 2. Ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος (ἀναπαράστασις).

Μουσείῳ τμήματος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ηὐτύχησα νὰ προσαρμόσω τεμαχίῳ ὑδρορρόης τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ τούτου τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος γωνιαῖον τεμάχιον (εἰκ. 8 καὶ 9). Οὕτως ἀνεφάνη ἡ ἀλήθεια, ἐγνώσθη ἡ θέσις τῶν τριῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρεθεισῶν Νικῶν καὶ ἐτοποθετήθη γύψινον ἐκμαγεῖον τῆς μιᾶς τῶν Νικῶν τούτων (ἐκείνης, ἥτις σώζεται σὺν τῇ προσαρμοζούσῃ κεφαλῇ αὐτῆς) ἐν τῇ κοιλότητι τῆς γωνιακῆς ὑδρορρόης. Τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Νίκης προέχον ἔμβολον προσαρμόζει ἀκριβῶς τῇ κοιλότητι. Ἐγνωρίσαμεν ἄρα πρὸς τοῖς ἄλλοις τίνι τρόπῳ καὶ διὰ ποίας μεταβολῆς ἀρχιτεκτονικῶν μορφῶν γίνεται μετάβασις μαρμαρίνης ὑδρορρόης οἰκοδομήματος ἀπὸ τῶν μακρῶν εἰς τὰς μικρὰς πλευράς.

I.

Ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος.

Τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος σώζεται τὸ κρηπίδωμα ἐν καλλιτέρᾳ ὅμως καταστάσει ἢ τὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, διότι σώζονται ἐν αὐτῷ καὶ πολλαὶ πλάκες ἐκ τοῦ δαπέδου (Πίν. Α', εἰκ. 1)· σώζεται δὲ ἐν καλῇ καταστάσει καὶ τὸ ἀνωφερὲς ἐπίπεδον, δι' οὗ ἀνήρχετό τις εἰς τὸν ναὸν (Πίν. Α', εἰκ. 1, Κ)· εὑρέθησαν δὲ καὶ ἀρκετὰ μέλη τοῦ ναοῦ, ἅτινα καθιστῶσι δυνατὴν τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ οἰκοδομήματος (εἰκ. 1 καὶ 2. Πίν. Γ', εἰκ. 1). Διὰ τῶν κάλλιον σωζομένων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, συμπληρωθέντων τῶν κολοβῶν μερῶν διὰ γύψου, ἀνήγειρα ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἐπιδαύρου μέρος τοῦ ναοῦ (Πίν. Δ', εἰκ. 1), τὴν βορειοανατολικὴν δηλ. γωνίαν τοῦ θριγκοῦ μετὰ τῆς ὑδρορρόης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου (σημειωτέον ὅτι τὸ γωνιακὸν ἐπιστύλιον δὲν εἶνε τὸ τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας ἀλλὰ τὸ τῆς βορειοδυτικῆς ἢ νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ τοίχου· ἐποιησάμην δ' αὐτοῦ χρῆσιν ἐν τῇ ἀνεγέρσει τοῦ ναοῦ ἐξ ἀνάγκης, πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐλλείποντος).

Τὸ κρηπίδωμα εἶνε πεποιημένον ἐκ πώρου λίθου, αἱ τοῦ δαπέδου ὅμως πλάκες καὶ τὸ ἀνωφερὲς ἐπίπεδον ἐκ λευκοῦ τιτα-

Εἰκ. 3 Κιονόκρανον τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ (ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς στοᾷ) κιόνων.

νολίθου. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ ναοῦ ἦσαν ἐκ πώρου κονίᾳ κατὰ τὸ σύνηθες ἐπεκεχρισμένου, ἡ ὑδρορρόη ὅμως (αἱ σίμαι) καὶ αἱ ἐπ' αὐτῆς κεραμίδες ἀνθεμωταὶ ἦσαν ἐκ μαρμάρου· ἂν καὶ αἱ λοιπαὶ κεραμίδες ἦσαν ἐκ μαρμάρου, εἶνε ἀβέβαιον, διότι εὑρέθησαν μὲν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ ναοῦ τεμάχια τινα μαρμαρίνων κεραμίδων (δύο τούτων βλέπει τις ἐν πίν. Α΄, εἰκ. 1, ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ δεδηλωμένου διὰ τοῦ Α), ἀλλὰ ταῦτα δυνατὸν νὰ προέρχωνται ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν κεραμίδων ἀνθεμωτῶν. Ἡ στέγη τοῦ ναοῦ ἅπασα ἦτο ἐκ ξύλου.

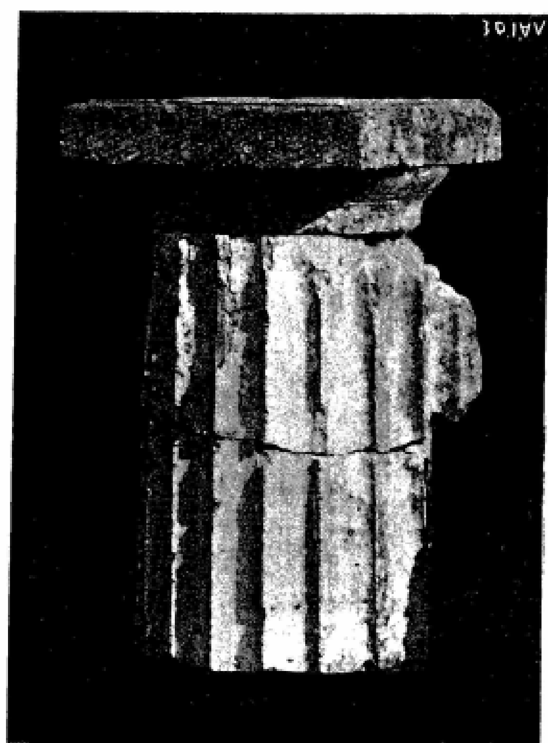
Ὅτι δὲ τὸ προκείμενον οἰκοδόμημα εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ἐδήλωσα ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ (Πρακτικὰ τοῦ 1884 σ. 62) ὁρμηθεὶς ἐκ δύο κυρίως λόγων, τῶν ἑξῆς:

1) παρὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ, πρὸς τὸ ἀρκτικὸν μέρος, ἐντελῶς παρὰ τὸ κρηπίδωμα, σώζεται κατὰ χώραν μέγα βάθρον φέρον μεγάλοις γράμμασιν ἐπιγραφήν: Ἀρτάμιτι (πίν. Α΄, εἰκ. 1, Α)

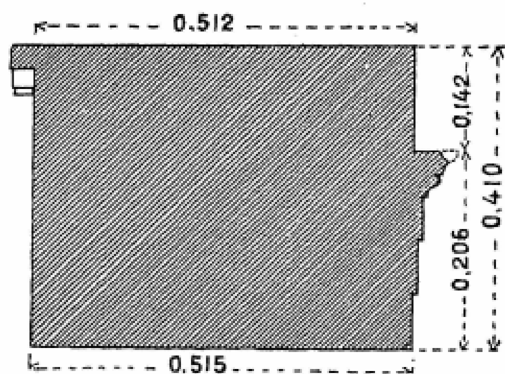
2) Ἐν τῇ ὑδρορρόῃ τοῦ ναοῦ, ἀντὶ τῶν συνήθων κεφαλῶν λεόντων, εἰκονίζονται κεφαλαὶ κυνῶν· γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ κύων σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν θεὰν τῆς θήρας καὶ πρὸς τὴν Ἄρτεμιν Ἑκάτην. Αἱ δὲ κατὰ τὰ ἄκρα τῶν μακρῶν πλευρῶν κεφαλαὶ δὲν ἦσαν, ὡς φαίνεται, κεφαλαὶ κυνός, ἀλλὰ μᾶλλον κεφαλαὶ κάπρου, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἑπομένοις. Ἔχομεν ἄρα καὶ ἄλλο σημεῖον δηλωτικὸν τῆς θεᾶς τῆς θήρας.

Ὠκοδομήθη δὲ ὁ ναὸς μετὰ τὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, κατὰ τὸ β΄ ἥμισυ ὅμως τῆς Δ΄ ἑκατονταετηρίδος, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν αὐτοῦ μορφῶν καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας τῶν τὰ ἀκρωτήρια αὐτοῦ ἀποτελούντων ἀγαλμάτων Νίκης.

Τὸ κρηπίδωμα τοῦ ναοῦ ἔχει μῆκος μὲν 12,23, πλάτος δὲ 9,32, πλάτος δηλ. σχετικῶς πρὸς τὸ μῆκος δυσαναλόγως μέγα. Εἶχε δὲ τρεῖς ἀναβαθμούς, αἵτινες ὅμως δὲν ἐχρησίμευον πρὸς ἀνάβασιν ἐπὶ τοῦ ναοῦ, διότι ἐπ' αὐτοῦ ἀνήρχετό τις διὰ τοῦ συνήθους ἐν τοῖς οἰκοδομήμασι τοῦ Ἱεροῦ ἀνωφεροῦς ἐπιπέδου, ὃ σώζεται ὁλόκληρον. Ἀνερχόμενός τις διὰ τοῦ ἐπιπέδου τούτου

Εἰκ. 4. Τεθραυσμένος σπόνδυλος καὶ κιονόκρανον τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κιόνων

Εἰκ. 5 Τομὴ γωνιακοῦ ἐπιστυλίου τῆς βορειοδυτικῆς ἢ νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ τοίχου.

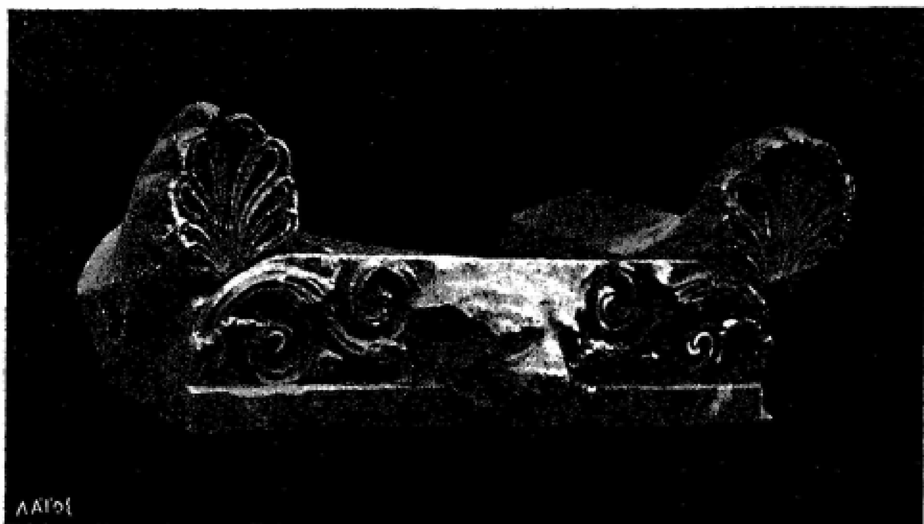
βλέπει δεξιά, ἀκριβῶς παρὰ τὸ κρηπίδωμα τοῦ ναοῦ, στρογγύλην κοιλότητα (ἴδε εἰκ. 1), ἐφ' ἧς θὰ ἦτο ἱδρυμένον τὸ περιρραντήριον. Ἐν τοιαύτῃ ἀκριβῶς θέσει ὑπῆρχε καὶ τὸ περιρραντήριον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καθ' ἃ διὰ μακρῶν ἐξέθηκα ἐν τοῖς τοῦ προηγουμένου ἔτους Πρακτικοῖς (1885, σ. 48 κ. ἑ.).

Ἀναπαράστασις τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ εἰκονίζεται ἐν εἰκ. 1, γενομένη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πάχους τῶν καθ' ἕκαστα κρηπιδωμάτων, τῶν σωζομένων πλακῶν τοῦ δαπέδου καί τινων ἐπ' αὐτῶν διακρινομένων σημείων.

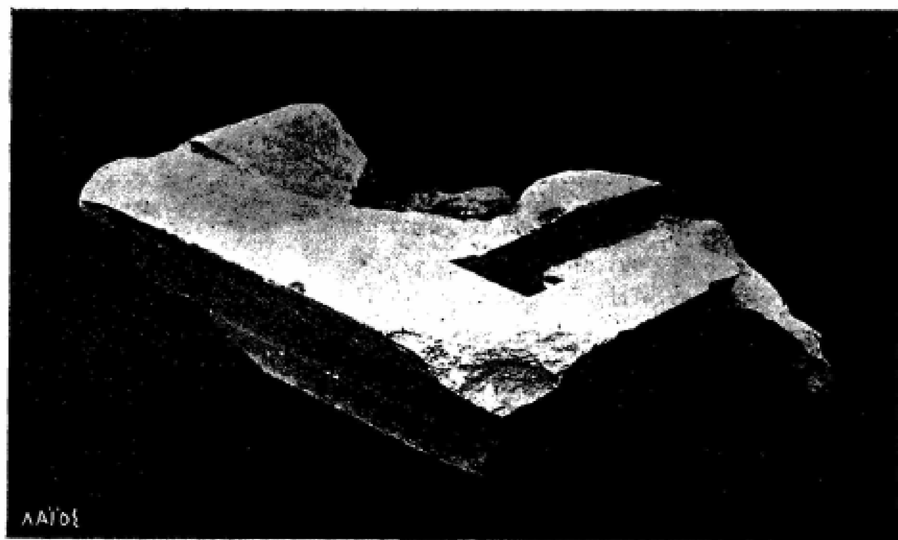
Ὁ ναὸς ἔχει ἰδιόρρυθμον σχῆμα, σύγκειται ἐκ μεγάλου καὶ σχεδὸν τετραγώνου σηκοῦ ἔχοντος οἱονεὶ πρόναον ἀποτελούμενον ἐξ ἑξαστύλου στοᾶς δωρικοῦ ρυθμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ σηκοῦ τοῖχοι δὲν προεξετείνοντο ἐπαρκῶς πρὸς τὸ μέρος τῆς στοᾶς, θὰ ὑπῆρχε μεταξὺ τῆς στοᾶς καὶ ἑκατέρας τῶν παραστάδων τοῦ τοίχου ἀνὰ εἷς κίων, ὡς δείκνυται τοῦτο καὶ ἐκ τῶν σωζομένων πλακῶν τοῦ δαπέδου· εἶχεν ἄρα ὁ ναὸς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὀκτὼ ἐν ὅλῳ δωρικοὺς κίονας.

Οἱ κίονες οὗτοι καὶ ὁ θριγκὸς ἦσαν, ὡς ἐλέχθη, ἐκ πώρου κονίᾳ ἐπικεχρισμένου. Ἐν Πίν. Α', εἰκ. 1, βλέπει τις σπονδύλους τῶν κιόνων καὶ κιονόκρανον· τὸ αὐτὸ κιονόκρανον μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸ σπονδύλων εἰκονίζεται ἐν εἰκόνι 4, ἄλλο δὲ κιονόκρανον καλλίστης διατηρήσεως εἰκονίζεται, ἐν μεγάλῳ μεγέθει, ἐν εἰκόνι 3. Ὁ θριγκὸς (πίν. Γ', εἰκ. 1) εἶνε ὁ συνήθης θριγκὸς τῶν δωρικῶν μνημείων οὐδὲν ἔχων τὸ ἰδιάζον. Χαρακτηριστικωτάτη δὲ καὶ διδακτικωτάτη εἶνε ἡ ἐκ πεντελησίου μαρμάρου ὑδρορρόη (αἱ σίμαι). Αὕτη διαφέρει τῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὁμοιάζει δὲ μᾶλλον πρὸς τὴν τῆς θόλου, ἧς ὅμως εἶνε κατωτέρα ὡς πρὸς τὴν τέχνην· κατ' ἐξαίρεσιν δέ, ἀντὶ τῶν κατὰ τὰς μακρὰς πλευρὰς λεοντοκεφαλῶν, ἔχει κεφαλὰς κυνὸς (εἰκ. 6), ὅπερ ἐγένετο, ὡς φαίνεται, ἕνεκα τῆς τοῦ ζώου τούτου σχέσεως πρὸς τὴν ἐν τῷ ναῷ λατρευομένην θεάν.

Γωνιακὸν ἐκ πεντελησίου μαρμάρου τεμάχιον ὑδρορρόης (εἰκ. 7), ἐν ᾧ σώζεται καὶ τὸ ἥμισυ περίπου κεφαλῆς ζῴου (ὑδρορρόης), προσαρμόζει ἀκριβῶς τεμαχίῳ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ὑδρορρόης τῶν μακρῶν πλευρῶν (εἰκ. 8 καὶ 9). Ἔχομεν ἄρα πλήρη τὴν γωνια-

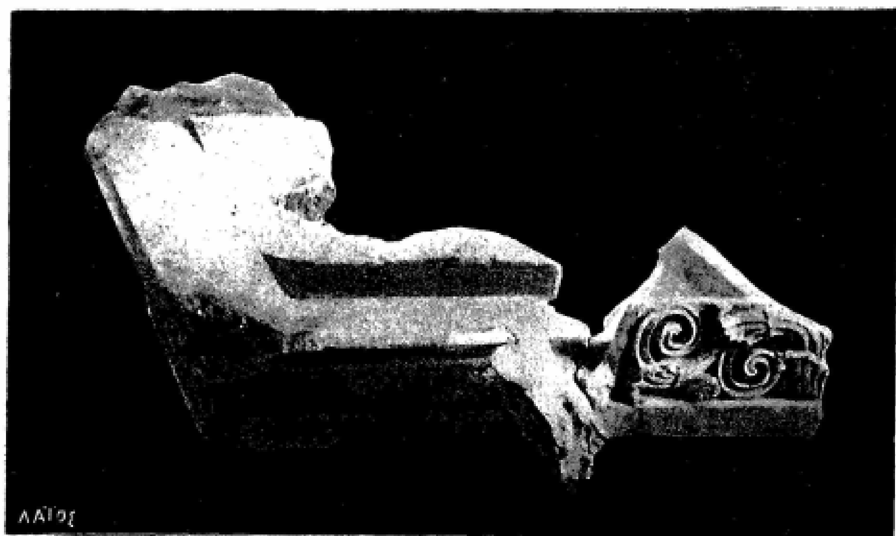
Εἰκ. 6. Ὑδρορρόη μετ' ἀνθεμωτῶν κεραμίδων ἐκ τῆς μακρᾶς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ.

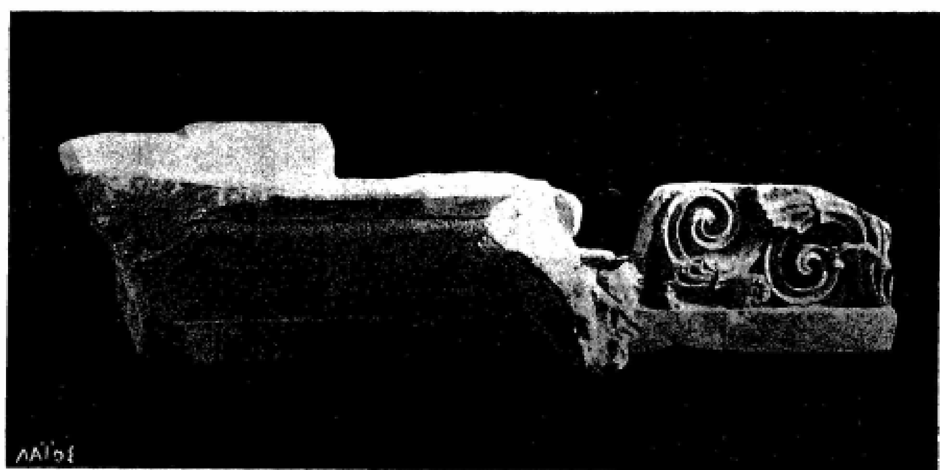
Εἰκὼν 7. Γωνιακὸν τεμάχιον ὑδρορρόης.

κὴν ὑδρορρόην τοῦ ναοῦ, τὴν τῶν μακρῶν καὶ τὴν μικρῶν πλευρῶν, γνωρίζομεν τὴν κλίσιν τοῦ ἀετώματος καὶ μανθάνομεν ὅτι ἐπὶ τῶν τριῶν γωνιῶν ἵσταντο ὡς ἀκρωτήρια αἱ τρεῖς ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἐν Ἀθήναις Μουσείῳ νῦν κείμεναι Νῖκαι (Πίν Δ΄, εἰκ. 2), διότι τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν συμφυὲς ἔμβολον προσαρμόζει τῇ ἐν τῷ γωνιακῷ τεμαχίῳ τετραγώνῳ κοιλότητι, ἐν ᾗ ἦτό ποτε ἐγγομφωμένον τὸ ἀκρωτήριον. Σημειωτέον δὲ ὅτι αἱ Νῖκαι αὗται εὑρέθησαν ἀκριβῶς πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος· ἦσαν ἐντετειχισμένοι ἔν τινι μεταγενεστέρῳ τείχει ἐκ γλυπτῶν, ἐπιγραφῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τὸ πλεῖστον συγκειμένῳ, ἐκτισμένῳ παρὰ τὸν νότιον τοῖχον τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομήματος (ἴδε Πρακτικὰ τοῦ 1895 σ. 51 κ. ἑ.), παρὰ τὸν τοῖχον δηλ. ἐκεῖνον, οὗ μέρος βλέπει τις ἐν πίν. Α΄, (ἐπ' αὐτοῦ βλέπει τις σπονδύλους τῶν κιόνων τοῦ ναοῦ). Ἐν τῷ αὐτῷ μεταγενεστέρῳ τείχει εὑρέθησαν ἐντετειχισμένα καὶ τὸ ἐν εἰκ. 3 κιονόκρανον καὶ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ ναοῦ. Ἡ ἐν τῷ γωνιακῷ δὲ τεμαχίῳ τῆς ὑδρορρόης ἡμιτεθραυσμένη κεφαλὴ εἶνε ὑπὲρ τὸ δέον μακρά, κατ' ἀκολουθίαν δὲν φαίνεται ὅτι ἦτο κεφαλὴ κυνός, ἀλλὰ μᾶλλον κεφαλὴ κάπρου· τοιαύτη δὲ ἦτο καὶ ἡ γνώμη τοῦ γλύπτου κ. Λ. Σώχου, ὅστις συνεπλήρωσε διὰ γύψου τὸ ἐλλεῖπον μέρος (ἴδε πίν. Δ΄, εἰκ. 1). Ἔχομεν ἄρα ἐν τῇ ὑδρορρόῃ καὶ ἄλλο ζῷον σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν λατρευομένην θεάν.

Κατὰ τὰ εἰρημένα αἱ σίμαι τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ εἶνε κεκοσμημέναι δι' ἀναγλύπτων ἑλισσομένων φυλλωμάτων ἀκανθοειδῶν φυτῶν καὶ ἔχουσιν ἐν τῷ μέσῳ μὲν κεφαλὰς κυνός, αἵτινες ἐχρησίμευον ὡς ὑδρορρόαι, ἐν ἑκατέρᾳ δὲ τῶν ἄκρων κεφαλὴν κάπρου. Ἡ κεφαλὴ κάπρου, ἐννοεῖται, δὲν ἐπανελαμβάνετο ἐν ταῖς σίμαις τῶν μικρῶν πλευρῶν, διότι αὗται δὲν εἶχον ὑδρορρόας. Αἱ σίμαι τῶν πλευρῶν τούτων ἔχουσι μὲν τὸ αὐτὸ ὕψος, διάφορον ὅμως σχῆμα ἢ αἱ τῶν μακρῶν πλευρῶν, δὲν ἦσαν κεκοσμημέναι δι' ἀναγλύπτων φυλλωμάτων, ἀλλὰ θὰ εἶχον γραπτὰ κοσμήματα, τὰ αὐτὰ ἴσως φυλλώματα ἢ ἄλλα τινά, ἀνθέμια ἴσως, ἐξαλειφθέντα νῦν. Ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν τοῦ ἀετώματος τῆς ἀνατολικῆς στοᾶς ἦσαν ἱδρυμέναι ὡς ἀκρωτήρια αἱ ἐν πίν. Δ΄ τρεῖς Νῖκαι. Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ δυτικοῦ ἀετώ-

Εἰκ. 8. Γωνιακὸν τεμάχιον προσαρμόζον τεμαχίῳ τῆς ὑδρορρόης τῶν μακρῶν πλευρῶν.

Εἰκ. 9. Γωνιακὸν τεμάχιον προσαρμόζον τεμαχίῳ τῆς ὑδρορρόης τῶν μακρῶν πλευρῶν.

ματος, ἔνθα δὲν ὑπῆρχε στοὰ ἀλλ' ἁπλῶς τοῖχος, δὲν θὰ ὑπῆρχον τοσοῦτον περιφανῆ ἀκρωτήρια, ἀλλ' ἄλλα τινὰ ἁπλούστερα, ἔχοντα σχῆμα ἀνθεμίων ἴσως. Οὕτως ἀναπαρίσταται ὁ ναὸς ἐν εἰκόνι 2.

Πλὴν τῶν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν κιόνων εἶχεν ὁ ναὸς κίονας καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς (εἰκ. 1), παρὰ τὰς δύο δηλ. μακρὰς πλευράς, καὶ παρὰ τὴν εἰς τὸ βάθος πλευράν, τὴν ἀπέναντι τῆς εἰσόδου. Παρὰ τὸ σύνηθες δὲ οἱ κίονες οὗτοι δὲν ἀφίστανται πολὺ τῶν τοίχων· ἰδίᾳ οἱ εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ σχεδὸν ἐφήπτοντο τοῦ τοίχου. Οὗτοι ἄρα θὰ ἐχρησίμευον μόνον πρὸς κόσμον τοῦ τοίχου, ἐν ᾧ οἱ κατὰ τὰς μακρὰς πλευρὰς θὰ ἐχρησίμευον πρὸς τούτοις πρὸς μείωσιν τοῦ μεγάλου σχετικῶς πλάτους τοῦ σηκοῦ, ἵνα καταστῇ οὕτως εὐκολωτέρα ἡ στέγασις τοῦ οἰκοδομήματος. Ἦσαν δὲ οἱ κίονες οὗτοι ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ μόνου καλῶς σχετικῶς σωζομένου καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἐπιστυλίου τῆς βορειοδυτικῆς ἢ νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ τοίχου, τοῦ ἐν Πίν. Δ', εἰκ. 1. Τομὴ τοῦ ἐπιστυλίου τούτου εἰκονίζεται ἐν εἰκ. 5. Ἐκ τούτου μανθάνομεν ὅτι ὁ θριγκὸς τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ εἶχεν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἰωνικὰς τὰς μορφάς· τοιοῦτος ἄρα ἦτο καὶ ὁ θριγκὸς τῶν κιόνων. Εὐνόητον δ' εἶνε ὅτι τὰ ἐπιστύλια τῆς κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν δωρικῆς στοᾶς εἶχον δωρικὰς τὰς μορφὰς καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρα ἐπιστύλιον δὲν δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν στοάν, ἀλλ' εἰς τὸν τοῖχον. Τοῦτο ἄλλως δείκνυται ἐναργῶς ἐκ τοῦ σχετικῶς μικροῦ αὐτοῦ μήκους· δὲν ἔβαινε τοῦτο ἀπὸ κίονος εἰς κίονα, διότι ἔχει μῆκος ἀκριβῶς κατὰ τὸ ἥμισυ μικρότερον ἢ ὅσον πρὸς τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἔχῃ. Εἰς τούτους δὲ τοὺς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἰωνικοὺς κίονας δυνατὸν νὰ ἀνήκῃ τὸ ἐν εἰκ. 10 κιονόκρανον ἐκ πώρου λίθου, ὅπερ εὑρέθη οὐχὶ μακρὰν τοῦ ναοῦ, ἐν τῷ χώρῳ τῷ πρὸς δυσμὰς τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομήματος. Τὸ κιονόκρανον τοῦτο οἱ Defrasse - Lechat ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἀνῆκον εἰς τὸ Ἄβατον (*Epidaure* σ. 133)· ἀλλ' οἱ ἀναγνῶσται τῶν Πρακτικῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους γνωρίζουσιν ἤδη τίνα τὰ κιονόκρανα τὰ εἰς εἰς τὸ Ἄβατον ἀνήκοντα.

Εἰκ 10. Κιονόκρανον τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κιόνων.

Τέλος ρητέον ὅτι πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ναοῦ, πρὸ τοῦ ἀνωφεροῦς ἐπιπέδου, δι' οὗ ἀνήρχετό τις εἰς τὸν ναόν, ὑπάρχει πλακόστρωτον δάπεδον. Ἐνταῦθα ἦτο ἱδρυμένος μέγας, ὡς φαίνεται, βωμός.

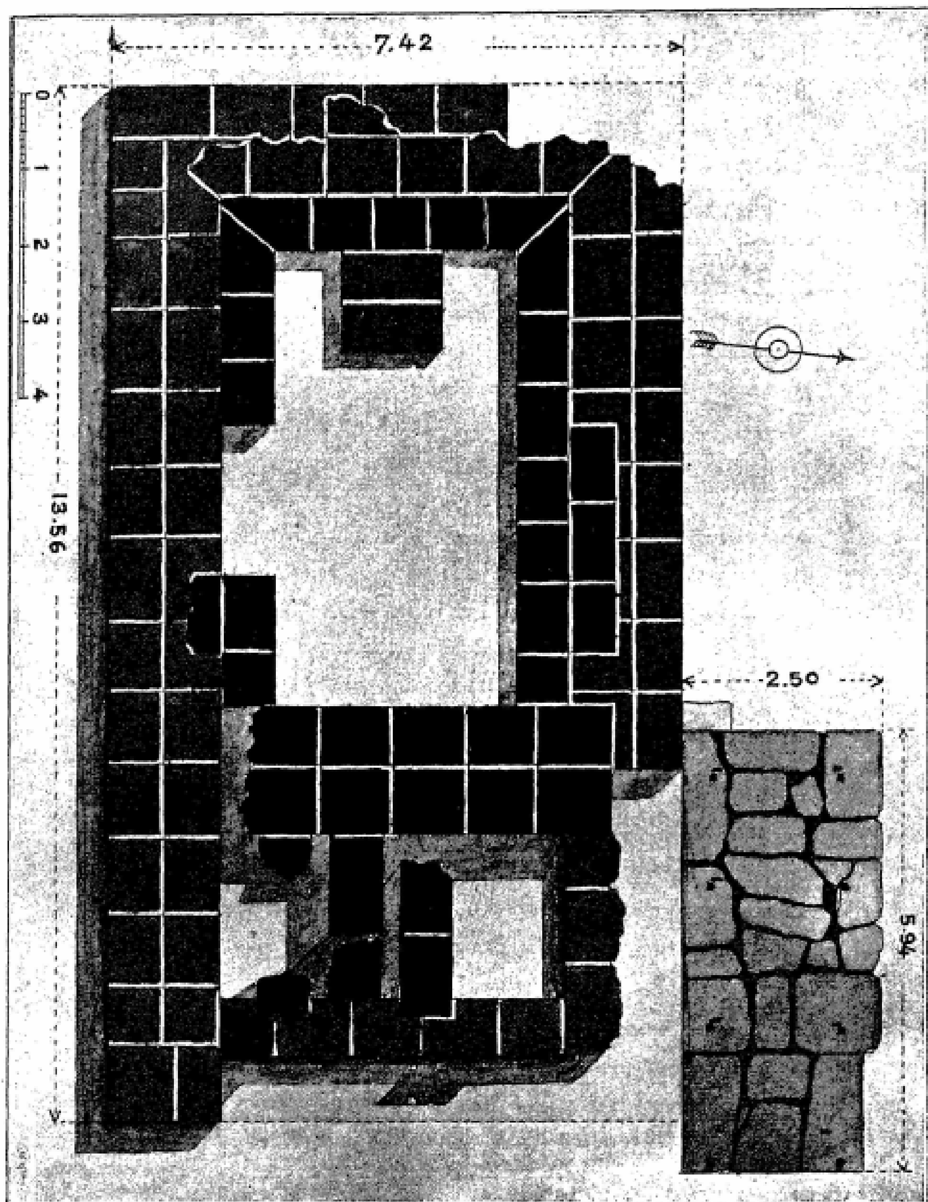
Περὶ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος δὲ ὄντος τοῦ λόγου σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ Ἱερῷ ἐλατρεύετο ἡ θεὰ αὕτη πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ αὐτῆς τούτου, ἀπὸ τοῦ β' ἡμίσεος τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος τοὐλάχιστον. Τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς καθοριζούσης καὶ κανονιζούσης τὰς εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν Ἀσκληπιόν, τὴν Λητώ καὶ τὴν Ἄρτεμιν προσφερτέας ἐν τῷ Ἱερῷ θυσίας.

2.

Ναὸς τῆς Θέμιδος καὶ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης.

Ἐν τῷ ἱερῷ ὑπῆρχε, κατὰ Παυσανίαν (II, 27,6), ἱερὸν Ἀφροδίτης καὶ Θέμιδος. «Ἐντὸς δὲ τοῦ ἄλσους ναός τέ ἐστιν Ἀρτέμιδος καὶ ἄγαλμα Ἠπιόνης καὶ Ἀφροδίτης ἱερὸν καὶ Θέμιδος». Τινὲς ἐνόμισαν ὅτι ἓν ἱερόν, κοινὸν τῇ Ἀφροδίτῃ καὶ Θέμιδι, ὑπῆρχεν ἐν τῷ Ἱερῷ. Ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς ἀορίστου φράσεως τοῦ Παυσανίου ἀμφιβολίαν αἴρει ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα ἐν τῷ Ἱερῷ, ἐκ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος, ὡς φαίνεται, προερχομένη, ἐν ᾗ ἀναγινώσκονται τάδε: Τῶν πώρων τῶν εἰς τὸ Ἀφροδίτιον ἀγομένων Ἡρακλεῖδαι ΘΡ. Τὸ Ἀφροδίτιον τοῦτο εἶνε προφανῶς τὸ κατὰ Παυσανίαν ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἡ Ἀφροδίτη εἶχεν ἴδιον ἱερόν, ἴδιον ἱερὸν θὰ εἶχε καὶ ἡ Θέμις. Πλὴν τῶν δύο ἄρα γνωστῶν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, δύο ἔτι ναοὶ ζητητέοι ἐν τῷ Ἱερῷ. Δύο δὲ ἀληθῶς ἔχουσι νῦν ἀνακαλυφθῆ.

Ναὸς Θέμιδος. Πρὸς βορρᾶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ 85 περίπου μέτρων, περὶ τὸ μέσον τοῦ

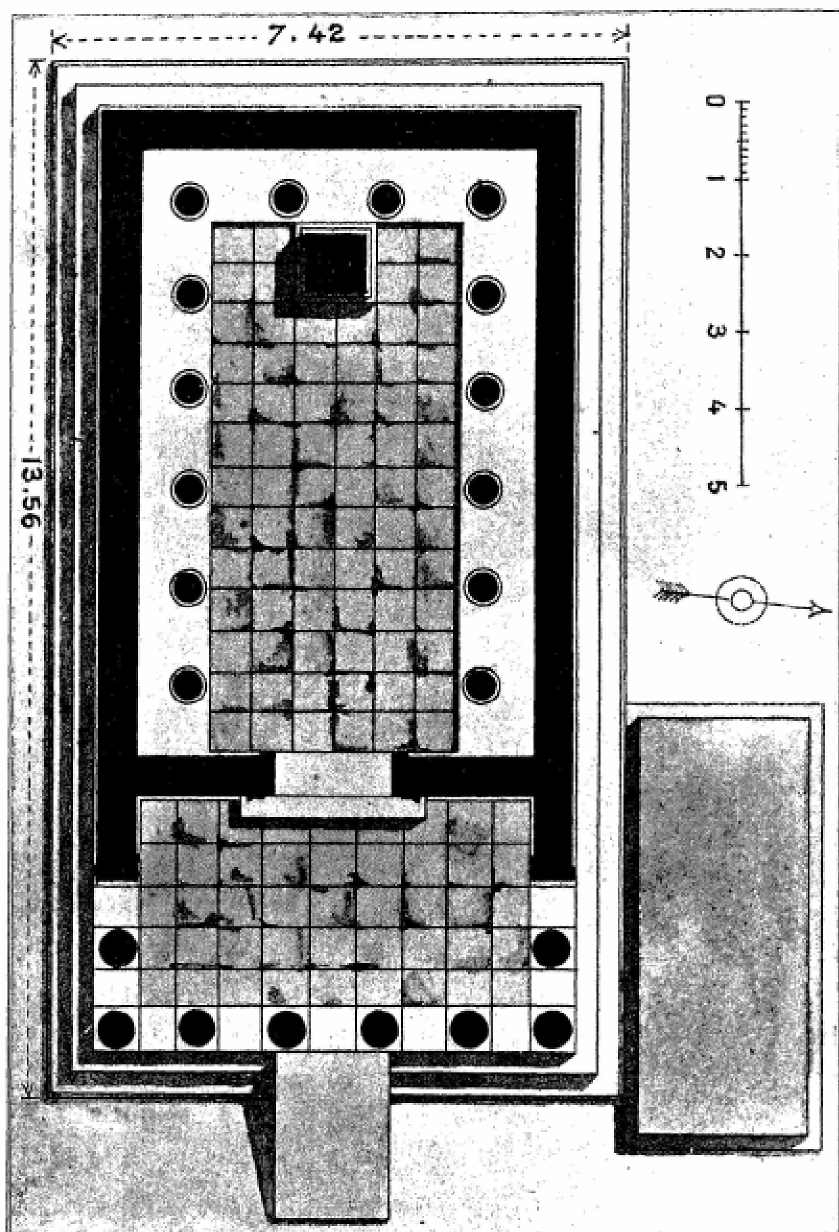
Εἰκ. 11. Κρηπίδωμα ναοῦ Θέμιδος.

χώρου τοῦ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ τῶν Προπυλαίων τοῦ Ἱεροῦ ἀπεκαλύφθη ἐν ἔτει 1892 (Πρακτικὰ τοῦ 1892, σ. 55. Ἀρχ. Δελτίον, 1892, σ. 39) κρηπίδωμα ναοῦ ἐκ πώρου λίθου ἐν κακῇ καταστάσει διατηρούμενον, διότι καὶ ἐνιαχοῦ ἐντελῶς κατεστραμμένον εἶνε καὶ πλὰξ τοῦ δαπέδου οὐδεμία σώζεται. Τὴν σημερινὴν αὐτοῦ κατάστασιν βλέπει τις ἐν εἰκ. 11 καὶ ἐν Πίν. Α, εἰκ. 2. Τὸ μὲν μῆκος αὐτοῦ εἶνε 13μ,56, τὸ δὲ πλάτος 7μ,42.

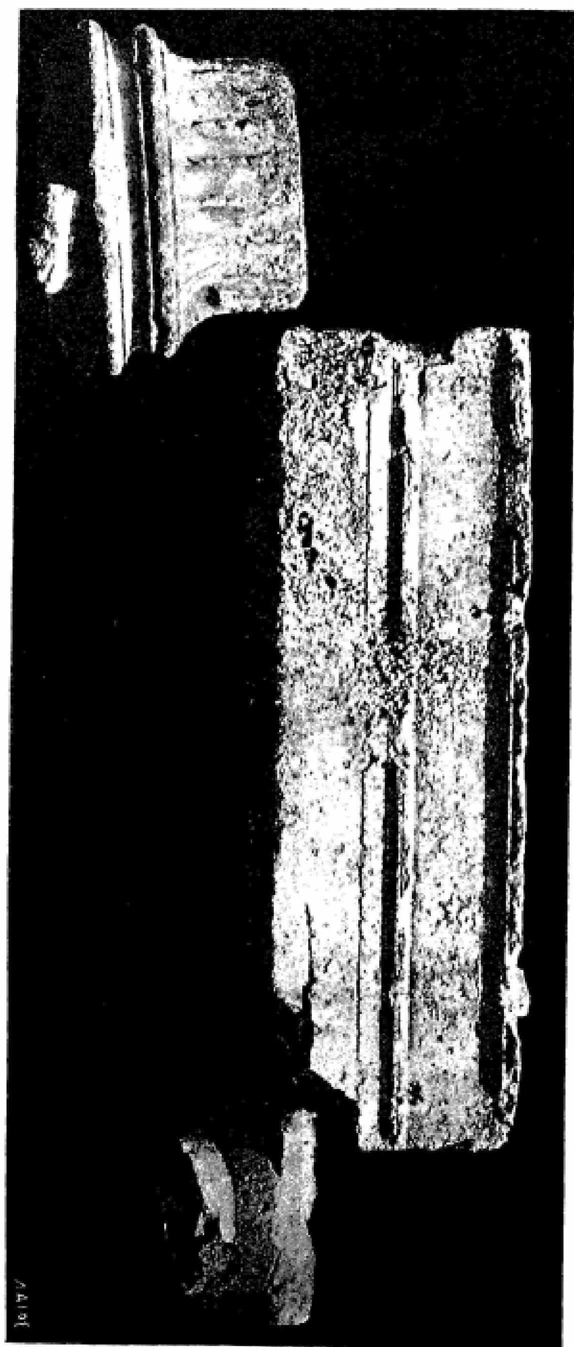
Εἰ καὶ ἐν τοσοῦτον κακῇ καταστάσει διατηρεῖται τὸ κρηπίδωμα τοῦτο, παρέχει ἡμῖν ὅμως τὰ στοιχεῖα, ὥστε νὰ ἀναπαραστήσωμεν τὸ δάπεδον αὐτοῦ οὐχὶ μετὰ δυσχερείας (εἰκ. 12). Ἐν Πίν. Α΄, εἰκ. 2, (ἔνθα εἰκονίζεται τὸ κρηπίδωμα διὰ φωτογραφίας ληφθείσης ἀπὸ τοῦ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ χώρου), διακρίνομεν λίθους ἀποτελοῦντας θεμέλια τοῦ τοίχου (Α΄), ὑπόθεμα στυλοβατῶν ἐσωτερικῶν κιόνων (Α΄) καὶ δύο λίθους ἀποτελοῦντας τὸ ὑπόθεμα τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος (Α΄΄). Φαίνεται ὅτι ὁ ναὸς οὗτος εἶχε τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ σχῆμα, ὃ εἶχε καὶ ὁ ἐν τοῖς ἑπομένοις ναὸς (ἴδε εἰκ. 15), ἀπετελεῖτο δηλ. ἁπλῶς ἐκ σηκοῦ ἔχοντος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν ἑξάστυλον στοὰν καὶ ἀνὰ ἕνα κίονα μεταξὺ ἑκάστου τῶν κατὰ τὰ ἄκρα κιόνων τῆς στοᾶς καὶ τῆς ἀντιστοίχου παραστάδος τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ· εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κίονας, καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, ὥσπερ καὶ ὁ τῆς Ἀρτέμιδος, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι οἱ πρὸ τῆς εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ πλευρᾶς ἀφίσταντο ἱκανῶς τοῦ τοίχου, ὅσον καὶ οἱ παρὰ τὰς δύο ἄλλας πλευράς, δὲν ἦσαν δηλ. ὅλως παρὰ τὸν τοῖχον, ὡς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος. Τὸ ἄγαλμα ἦτο ἱδρυμένον εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ, ἀμέσως πρὸ τῶν κιόνων.

Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οἱ μὲν τῆς στοᾶς κίονες ἦσαν δωρικοῦ ῥυθμοῦ, οἱ δὲ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἰωνικοῦ. Πλησίον τοῦ οἰκοδομήματος εὑρέθησαν τὰ ἐν εἰκ. 13 πώρινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ· ἀλλ' ἂν ταῦτα ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου ἢ ἐκ τῶν πέριξ οἰκοδομημάτων προέρχονται, ἀβέβαιον.

Παρὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς τοῦ κρη-

Εἰκ. 12. Κάτοψις ναοῦ Θέμιδος (ἀναπαράστασις).

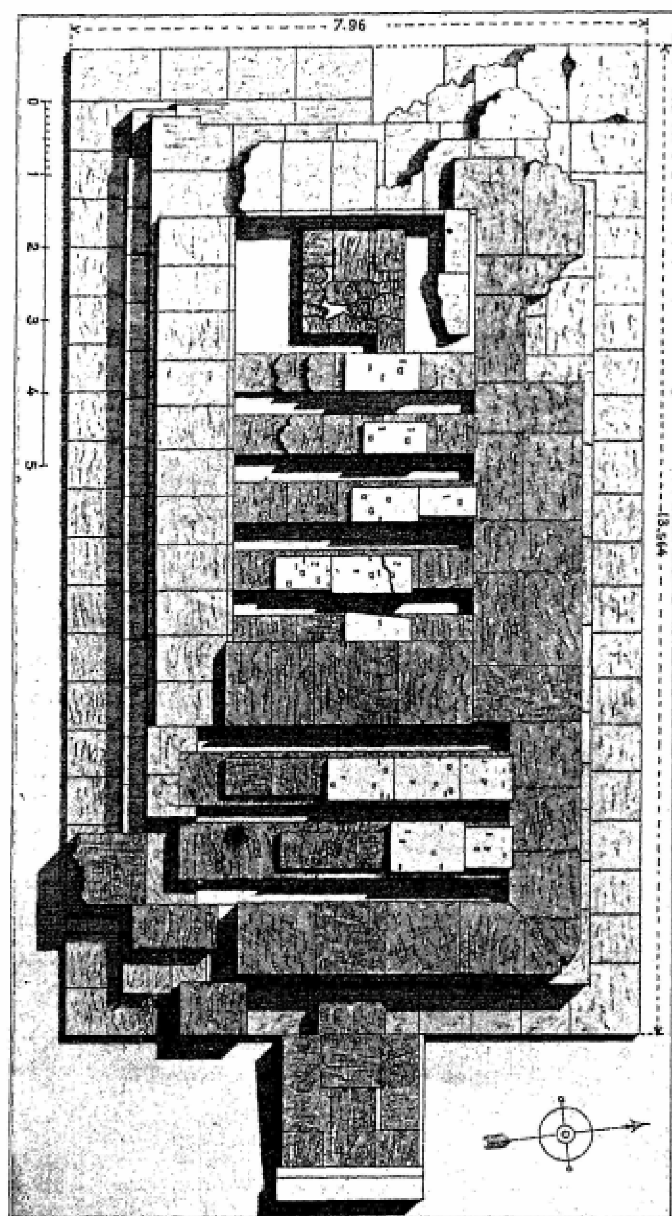
Εἰκ. 13. Ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἐκ πώρου εὑρεθέντα περὶ τὸν ναὸν τῆς Θέμιδος.

πιδώματος σώζεται μέγα δάπεδον ἐκ πλακῶν τιτανολίθου (πίν. Α' εἰκ. 2, Β). Ἴσως ἐπ' αὐτοῦ ἦτο ἱδρυμένος βωμός.

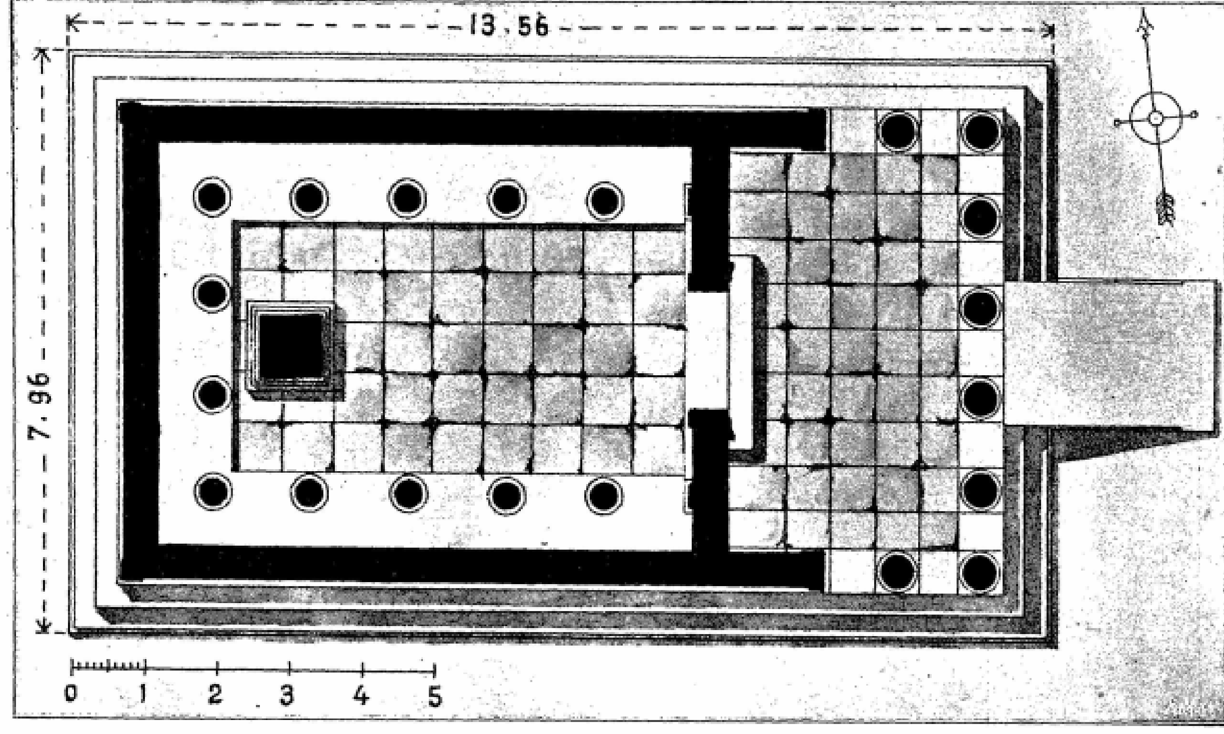
Τὸν ναὸν τοῦτον ἐξελάμβανον μέχρι τοῦ 1900 (Ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ, 1900, σ. 135) ὡς τὸ κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιγραφὴν «πώρων τῶν εἰς τὸ Ἀφροδίτιον ἀγομένων Ἡρακλείδαι ΗΡ» Ἀφροδίτιον· ἀλλ' ἀφ' οὗ κατὰ τὸ 1902 ἀπεκαλύφθη καὶ ἄλλος ἐν τῷ Ἱερῷ ναός, ἔχω λόγον (ἴδε κατωτέρω) ὅπως μᾶλλον τὸν τελευταῖον τοῦτον ναὸν ἐκλάβω ὡς τὸ Ἀφροδίτιον. Κατ' ἀκολουθίαν, τὸν προκείμενον ναὸν ἐκλαμβάνω ὡς τὸν ναὸν τῆς Θέμιδος. Περὶ τῆς Θέμιδος δ' ὄντος τοῦ λόγου σημειωτέον ὅτι κατ' ἐπιγραφὴν ῥωμαϊκῶν χρόνων ὑπῆρχεν ἐν τῷ Ἱερῷ Πυρφόρος Δικαιοσύνης.

Ναὸς Ἀφροδίτης. Κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1902 γενομένας συμπληρωτικὰς ἐργασίας πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὸ τοπογραφικὸν σχέδιον τοῦ ὅλου Ἱεροῦ ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ ὀροπεδίῳ τῷ κατὰ τὴν πρὸς τὸ Κυνόρτιον διεύθυνσιν, νοτιανατολικῶς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ 600 περίπου μέτρων, εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ἀπὸ τοῦ ναοῦ εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Κυνορτίου ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Μαλεάτα ἀγούσης ὁδοῦ, πλησίον μεγάλης ἑλληνικῶν χρόνων δεξαμενῆς, τὸ ἐκ πώρου λίθου κρηπίδωμα ναοῦ (εἰκ. 14 καὶ πίν. Β', εἰκ. 1) ἔχοντος μῆκος 13μ,56 καὶ πλάτος 7μ,96, ἔχοντος δηλ. τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς μῆκος, ὃ καὶ ὁ προηγούμενος ναός, ὁ τῆς Θέμιδος, καὶ πλάτος σχεδὸν τὸ αὐτό. Διατηρεῖται δὲ τοῦτο σχετικῶς ἐν καλῇ καταστάσει, διότι καὶ πλάκες τινὲς τοῦ δαπέδου καὶ τὸ ἀνωφερὲς ἐπίπεδον σώζονται καὶ τὸ ὑπόθεμα τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος διακρίνεται. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ναὸς οὗτος εἶχε τὸ αὐτὸ σχῆμα (εἰκ. 15), ὃ καὶ ὁ προηγούμενος ναὸς καὶ ὁ τῆς Ἀρτέμιδος. Τὸ ἄγαλμα ἦτο ἱδρυμένον εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ, ἀμέσως πρὸ τῶν κιόνων.

Ἄλλα ἀρχαῖα οἰκοδομήματα περὶ τὸν ναὸν τοῦτον δὲν ὑπάρχουσιν, οὔτε εὑρέθη τι, γλυπτὸν ἢ ἐπιγραφὴ ἢ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη· μόνον εὑρέθη, ἀκριβῶς παρὰ τὸ κρηπίδωμα, τὸ ἐν εἰκ. 16 καὶ 17 ὡραῖον ἐκ πώρου λίθου ἰωνικὸν κιονόκρανον, ὅπερ τούτου ἕνεκα

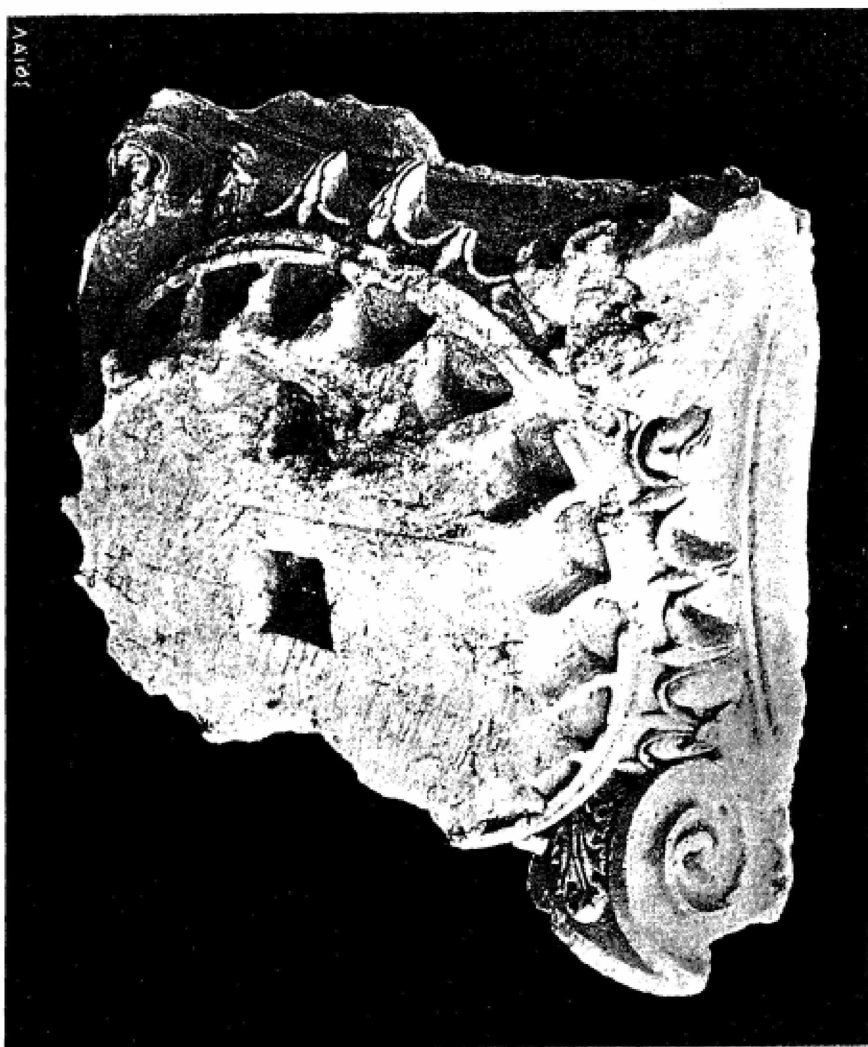
Εἰκ. 14. Κρηπίδωμα ναοῦ Ἀφροδίτης.

Εἰκ. 15. Κάτοψις ναοῦ Ἀφροδίτης (ἀναπαράστασις).

Εἰκ. 16. Ἰωνικὸν κιονόκρανον ἐκ πώρου λίθου.

Εἰκ. 17. Ἰωνικὸν κιονόκρανον ἐκ πώρου λίθου.

δικαιούμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν ναόν, εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἢ εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς κίονας αὐτοῦ. Καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας τῶν τοῦ κρηπιδώματος καὶ τὸ κιονόκρανον δεικνύουσιν ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο θὰ ᾠκοδομήθη κατὰ τὴν Δ´ ἑκατονταετηρίδα.

Τὸν ναὸν τοῦτον, τοσοῦτον μακρὰν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οἰκοδομημάτων ἀπέχοντα, ἐκλαμβάνω ὡς τὸ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν Ἀφροδίτιον ὁρμώμενος ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ατῶν πώρων τῶν εἰς τὸ Ἀφροδίτιον ἀγομένων Ἡρακλεῖδαι Η ΓΔ». Ἡ λέξις ἀγομένων δηλοῖ ὅτι οἱ πῶροι μετεφέροντο μακρὰν τοῦ κέντρου τοῦ Ἱεροῦ, μακρὰν δηλ. τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πολλῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομημάτων, ἔνθα αἱ πολλαὶ οἰκοδομικαὶ ἐργασίαι ἐγίνοντο κατὰ τὴν Δ´ ἑκατονταετηρίδα, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ἐπιγραφῶν.

Πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, εἰς ἀπόστασιν 2μ,85 ἀπὸ τοῦ ἀνωφεροῦς ἐπιπέδου, ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἄξονος τοῦ ναοῦ, ὑπῆρχεν ὁ βωμός, οὗτινος σῴζεται τὸ ἐκ πώρων λίθων ὑπόθεμα. Ἔχει τοῦτο μῆκος 2μ,40 καὶ πλάτος 1μ,10.

Οἱ δύο ναοί, ὁ τῆς Θέμιδος καὶ ὁ τῆς Ἀφροδίτης, ἔχουσι τὰς αὐτὰς διαστάσεις καὶ ἀναλογίας καὶ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς σχῆμα· ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς Ἀρτέμιδος ἔχει τὸ αὐτὸ σχῆμα, διαφέρει κυρίως τῶν προηγουμένων κατὰ τοῦτο ὅτι ὁ σηκὸς ἔχει μέγεθος μὲν μικρότερον, ἢ ὁ τῶν δύο προηγουμένων, πλάτος δὲ μεγαλήτερον. Ἡ ὕπαρξις ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ τριῶν οὕτως ὁμοίων ναῶν εἶνε πρωτοφανὴς καὶ φαινόμενον ἀληθῶς παράδοξον. Εἶνε τοῦτο μία ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις, ὅτι οἱ ναοὶ ᾠκοδομήθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ κατὰ σχέδια τοῦ αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, ἀρχιτέκτονος.

Οἱ Ἐπιδαύριοι εἶχον ἀφθονίαν χρηματικῶν πόρων κατὰ τὴν Δ´ ἑκατονταετηρίδα καὶ οὕτως ἐδυνήθησαν ἐν πάσῃ ταχύτητι νὰ ἐγκαλλωπίσωσι τὸ Ἱερόν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης ἔκτισαν τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ πρῶτον, καὶ εἶτα τὸ Ἄβατον καὶ ἴσως τὸ ἱερὸν οἰκοδόμημα (τὸν μέγαν

βωμὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ), ἀκολούθως τὴν θόλον καὶ τὸ θέατρον καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ἑκατονταετηρίδος τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὸν τῆς Θέμιδος.

Περὶ τοῦ μήκους τοῦ ἀργολικοῦ ποδός. Εἶνε παράδοξον ἀληθῶς ὅτι καὶ οἱ δύο ναοί, ὁ τῆς Θέμιδος καὶ ὁ τῆς Ἀφροδίτης, καταμετρηθέντες, μεθ' ὅσης δυνατῆς ἀκριβείας, εὑρέθησαν ἔχοντες ἑκάτερος αὐτῶν μῆκος 13,56. Εὐνόητον ἐκ τούτου εἶνε ὅτι ὁ ἀριθμὸς οὗτος θὰ εἶνε τὸ ἄθροισμα στρογγύλου ἢ πάντως ἀκεραίου ἀριθμοῦ ποδῶν. Ἀλλὰ τίς ὁ ποὺς οὗτος;

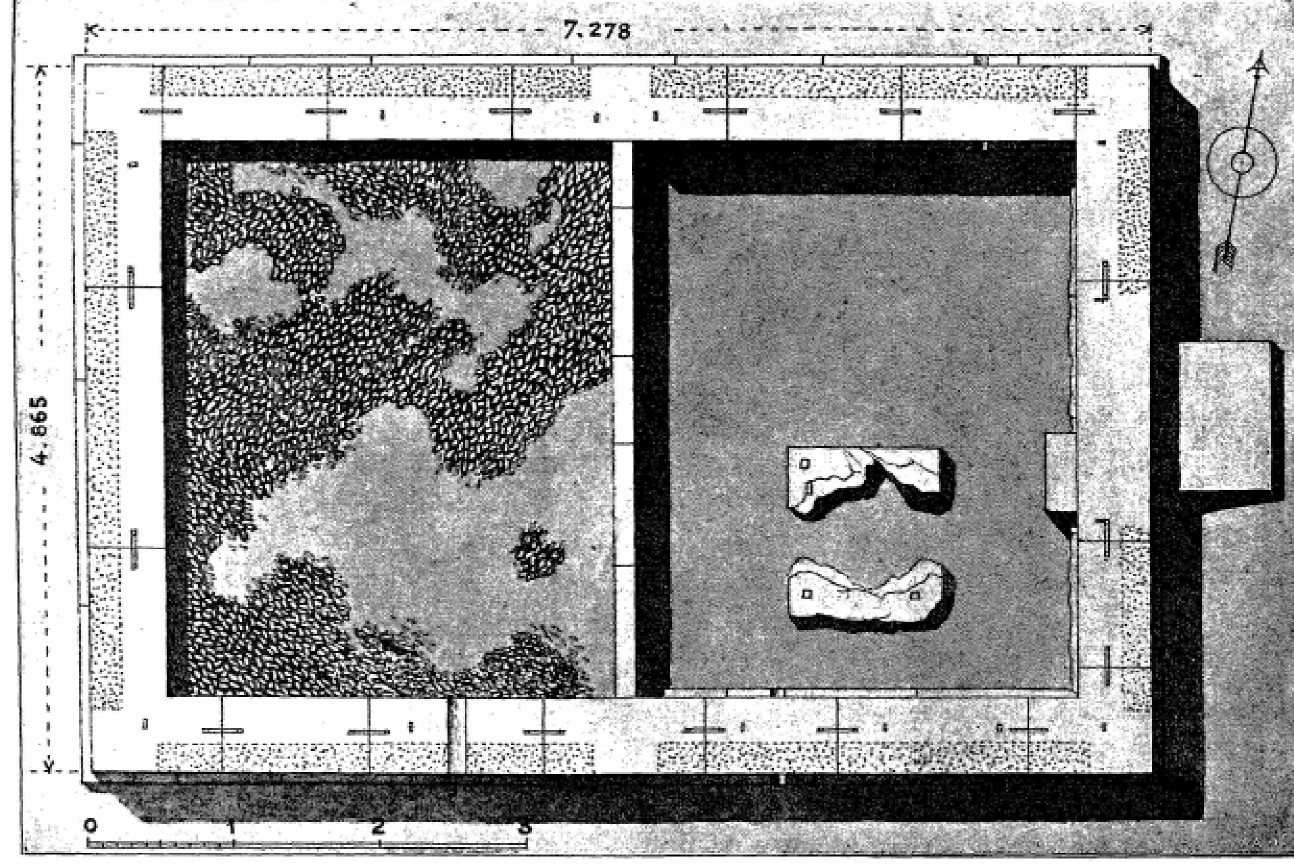
Ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, σ. 109, πραγματευόμενος περὶ τοῦ Σταδίου τῆς Ἐπιδαύρου ἐξήγαγον ὅτι τὸ στάδιον τοῦτο εἶχε πόδα μήκους 0,30108, ἤτοι 0,301, ἄγνωστον δ' ὄντα τὸν πόδα τοῦτον ὠνόμασα ἀργολικὸν πόδα. Διαιροῦντες νῦν τὸν ἀριθμὸν 13,56 διὰ τοῦ 0,301 εὑρίσκομεν πηλίκον τὸν ἀριθμὸν 45. Οἱ δύο ἄρα ναοὶ εἶχον μέγεθος 45 ἀργολικῶν ποδῶν.

3.

Ἄλλοι ναοί.

Ἄγνωστον οἰκοδόμημα. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν, ἀπεκαλύφθη οἰκοδόμημα ἐκ τιτανολίθου ἔχον μῆκος 7,28 καὶ πλάτος 4,87. Σώζονται δ' αὐτοῦ ἡ εὐθυντηρία καὶ μία ἐπ' αὐτῆς σειρὰ λίθων (ὕψους 0,28, πλάτους 0,50), οἵτινες ἦσαν διὰ δεσμῶν συνδεδεμένοι (εἰκ. 18 καὶ πίν. Β', 2) καὶ ἀπετέλουν τὴν βάσιν τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος. Ἡ εἴσοδος τοῦ οἰκοδομήματος ἦτο ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ, ἔνθα ὑπῆρχε τὸ σύνηθες ἐν τῷ Ἱερῷ ἀνωφερὲς ἐπίπεδον.

Διὰ λεπτῶν πλακῶν ἀποτελουσῶν οἱονεὶ λίθινον κιγκλίδωμα χωρίζεται τὸ οἰκοδόμημα εἰς δύο τμήματα, ὧν τὸ μὲν πρὸς ἀνατολὰς ἔχει μῆκος 2,97 τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς 3,07. Τὸ ἔδαφος

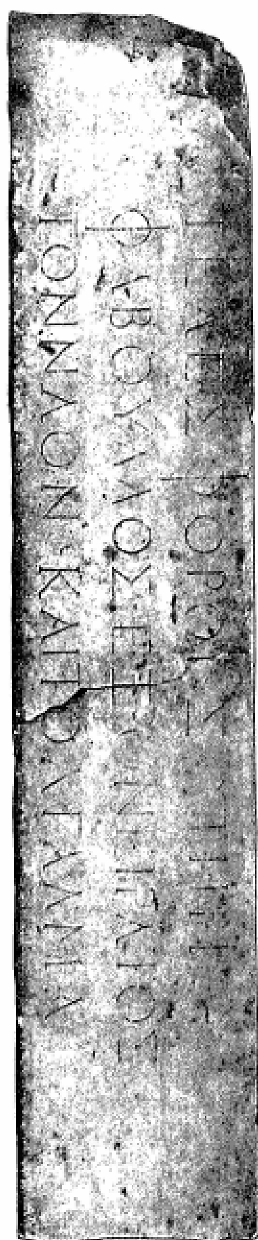
Εἰκ. 18. Ἄγνωστον οἰκοδόμημα.

τοῦ δυτικοῦ τμήματος ἦτο ἐστρωμένον διὰ μωσαϊκοῦ ἐκ κοινῶν λιθαρίων κατεσκευασμένου, οὗ σώζεται νῦν ἱκανὸν μέρος.

Τοιοῦτον ὂν τὸ προκείμενον οἰκοδόμημα δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἴσως ἦτο ἱερόν τι, ἁπλοῦς δηλ. σηκός, ἐν ᾧ ἦτο ἱδρυμένον λατρευτικὸν ἄγαλμα. Κατὰ Παυσανίαν ὑπῆρχεν ἐν τῷ Ἱερῷ ἄγαλμα Ἠπιόνης· ἄγνωστον ὅμως ἂν ἔκειτο τοῦτο ἐν ὑπαίθρῳ ἢ ἐντὸς σηκοῦ τινος. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, δυνατὸν τὸ ἄγαλμα νὰ ἦτο ἱδρυμένον ἐν τῷ προκειμένῳ οἰκοδομήματι. Ἀλλὰ καὶ ἱερὸν «Ἐπιδότειον» καλούμενον, ὑπῆρχεν ἐν τῷ Ἱερῷ, πρὸς ὃ δυνατὸν ἴσως νὰ ταυτισθῇ τοῦτο. Ταῦτα ὅμως εἶνε εἰκασίαι καὶ οὐδὲν ἄλλο, ὥστε τὸ οἰκοδόμημα εἶνε καὶ μένει ἄγνωστον.

Ἐπιδότειον. Ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα ἐν τῷ Ἱερῷ, προερχομένη οὐχὶ ἴσως ἐκ τῆς Δ' ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος, ἀναφέρει δαπάνας ἀνελθούσας ἐν ὅλῳ εἰς δρ. 21,000 πρὸς οἰκοδομὴν Ἐπιδοτείου (ἡ δόκιμος ἄρα γραφὴ διὰ τοῦ ο), ἱεροῦ δηλ. θεῶν οἵτινες ἐκαλοῦντο Ἐπιδόται. Τοιούτου παλαιοῦ οἰκοδομήματος ὁ Παυσανίας (ΙΙ. 27,7) δὲν ποιεῖται μνείαν· καταλέγων ὅμως οὗτος τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου κατασκευασθέντα ἐν τῷ Ἱερῷ οἰκοδομήματα ἀναφέρει καὶ ἱερὸν θεῶν, οὓς Ἐπιδώτας ὀνομάζουσι». Ἂν τὸ ἱερὸν τοῦτο ἦτο νέον οἰκοδόμημα, ἢ ἂν ἦτο αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιγραφὴν παλαιὸν Ἐπιδότειον, ὅπερ καταστραφὲν ἢ καταρρεῦσαν σὺν τῷ χρόνῳ ἀνῳκοδόμησεν ὁ Ἀντωνῖνος, δὲν γνωρίζομεν. Οὐδὲ γνωρίζομεν τίνες ἦσαν οἱ ἐν τῷ Ἱερῷ λατρευόμενοι θεοὶ Ἐπιδόται. Ἐν τοῖς θεοῖς τούτοις κατελέγετο ἴσως ὁ Ὕπνος, διότι οὗτος ἐκαλεῖτο Ἐπιδότης καὶ ὡς τοιοῦτος ἐλατρεύετο ἐν τῷ ἐκ τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἐπιδαύρου ἕλκοντι τὴν καταγωγὴν Ἀσκληπιείῳ τῆς Σικυῶνος, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἄγαλμα αὐτοῦ, καὶ πλησίον ἄγαλμα Ὀνείρου, δαίμονος δηλ. ὅστις κατελέγετο ἴσως καὶ οὗτος ἐν τοῖς Ἐπιδόταις.

Τὸ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν οἰκοδόμημα τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν πρός τι τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ σωζομένων οἰκοδομημάτων, διότι ἀγνοοῦμεν ἐντελῶς τὰ κατ' αὐτό. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ

Εἰκ. 19. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακός.

ἀναγράφονται δαπάναι πρὸς ἐγγλυφὴν τῶν ἐν τῷ οἰκοδομήματι, πρὸς ἀγορὰν ξύλων καὶ ἐργασίαν ξυλίνων μερῶν αὐτοῦ, πρὸς ἀγορὰν κεραμίδων καὶ πρὸς χάραξιν γραμμάτων ἐπὶ στηλῶν· οὐδὲν ὅμως ἀναγινώσκεται ἐν αὐτῇ δυνάμενον νὰ διδάξῃ ἡμᾶς τι περὶ τῶν μορφῶν ἢ περὶ τοῦ σχήματος αὐτοῦ.

Ἀνάκειον. Ἐκ τῆς ἐν Fouilles d'Epidaure, σ. 47 ἀρ. 57, ἐπιγραφῆς μεταγενεστέρων ῥωμαϊκῶν χρόνων μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀνάκειον, ἱερὸν δηλ. τῶν Διοσκούρων. Ὅτι δὲ οἱ Διόσκουροι ἐλατρεύοντο ἐν τῷ Ἱερῷ δηλοῦται καὶ ἐξ ἄλλης ἐπιγραφῆς, τῆς ἐν Fouil. d'Epid. σ. 59 ἀρ. 145.

Ναὸς Τελεσφόρου. Ἐκ τῆς ἐν εἰκ. 19 ἐπιγραφῆς τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων γίνεται γνωστόν, ὅτι ἐν τῷ Ἱερῷ ὑπῆρχε καὶ ναὸς Τελεσφόρου περιέχων ἄγαλμα τοῦ θεοῦ τούτου. Τόν τε ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἀνήγειρε Φάβουλλός τις κατὰ παραγγελίαν τοῦ θεοῦ γενομένην καθ' ὕπνους. Εἶνε δὲ κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ λεπτοτάτης μαρμαρίνης πλακός, ἥτις, ὡς ἐκ τούτου φαίνεται, θὰ ἦτο προσκεκολλημένη τῷ ἐπιστυλίῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ ναοῦ.

Ἡ ἐπιγραφὴ εὑρέθη ἐντετειχισμένη ἐν μεσαιωνικῷ τινι κτίσματι κειμένῳ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Προπυλαίων τοῦ Ἱεροῦ εἰς οὐχὶ μακρὰν ἀπὸ τῶν Προπυλαίων τούτων ἀπόστασιν. Ἐν τῷ αὐτῷ κτίσματι εὑρέθη καὶ ἡ τρίτη μεγάλη στήλη τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἰαμάτων.

Τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ναοὶ (πρὸς τῷ ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ) καὶ τὰ ἱερὰ τὰ ἐν τῷ Ἱερῷ, καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ τῶν περισωθέντων ἐρειπίων καὶ ἐκ τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν πηγῶν. Τὸν ἐπὶ τοῦ Κυνορτίου ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου κτισθέντας ναοὺς δὲν περιέλαβον ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

ΑΙ ΕΝ ΛΥΚΟΣΟΥΡᾼ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Κύριον ἔργον τῆς ἀποστολῆς μου εἰς Λυκοσούραν κατὰ τὸ 1906 ἦτο ἡ οἰκοδομὴ μουσείου ἐπὶ τοῦ χώρου τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς ἐναπόθεσιν ἐν αὐτῷ τῶν ἐν Λυκοσούρᾳ καταλειφθέντων μεγάλων τεμαχίων τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Δαμοφῶντος καὶ τῶν λοιπῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων ἀρχαιοτήτων, καθ' ὅσον τὸ μικρὸν οἴκημα, ὅπερ ἀπό τινων ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας οἰκοδομηθὲν ἐχρησίμευε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἦτο ὅλως ἀνεπαρκὲς καὶ ἔκειτο ἐν ἀκαταλλήλῳ θέσει, ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης μακρᾶς στοᾶς.

Τὸ νέον μουσεῖον ᾠκοδομήθη ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης κειμένου ἐπιπέδου, ἐν περιόπτῳ θέσει, μὴ βλαπτούσῃ δὲ τὴν θέαν τῶν σῳζομένων ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων. Ἔχει χωρητικότητα μέτρων 13 πρὸς 6,50 καὶ δύναται ἀνέτως νὰ περιλάβῃ πάσας τὰς ἐν Λυκοσούρᾳ ἀρχαιότητας, αἵτινες καὶ ἐτέθησαν ἤδη προσωρινῶς ἐν αὐτῷ. Ὑπελογίσθη πρὸς τούτοις ὁ χῶρος τοῦ Μουσείου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ δύνανται νὰ στηθῶσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἀγάλματα τοῦ Δαμοφῶντος ἀνασκευαζόμενα κατὰ τὸ δυνατὸν τῇ βοηθείᾳ καὶ τῶν μικροτέρων ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ εὑρισκομένων τεμαχίων, καὶ γυψίνων ἐκμαγείων τῶν μεγαλειτέρων τεμαχίων του Ἐθνικοῦ Μουσείου, ἅτινα θέλουσι μεταφερθῆ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰς Λυκοσούραν.

Παρὰ τὸ Μουσεῖον ᾠκοδομήθη καὶ μικρότερον οἴκημα πρὸς κατοικίαν τοῦ φύλακος τῶν ἀρχαιοτήτων Λυκοσούρας. Τὸ μικρὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐχρησίμευε προηγουμένως ὡς μουσεῖον, κατερρίφθη, τὸ δὲ ὑλικὸν αὐτοῦ ἐν μέρει μὲν ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν νέαν οἰκοδομήν, ἐν μέρει δὲ ἀπεκομίσθη ἐκτὸς τοῦ χώρου τοῦ Ἱεροῦ τῆς Δεσποίνης.

Αἱ ἐν Λυκοσούρᾳ γενόμεναι κατὰ τὸ 1906 ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἀπέβλεπον κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς συμπλήρωσιν παλαιοτέ-

ρων ἀνασκαφῶν. Οὕτω ἐξηρευνήθη τελειότερον ὁ χῶρος παρὰ τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἱεροῦ τεμένους τῆς Δεσποίνης, ἔνθα ὑπετίθετο, ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου ἠδύναντο νὰ εὑρίσκωνται λείψανα τοῦ ναοῦ τῆς Ἡγεμόνης Ἀρτέμιδος. Δυστυχῶς ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη δὲν ἔφερεν εἰς φῶς πρᾶγμά τι μαρτυροῦν ὁπωσδήποτε περὶ τῆς ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ὑπάρξεως ναοῦ. Τὸ ὑλικόν, ἐξ οὗ ἦτο ᾠκοδομημένη ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, προέρχεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης, ἐκ τοῦ Μεγάρου, ἐκ τῆς πρὸ τοῦ ναοῦ μακρᾶς στοᾶς, ἐλάχιστα δὲ μέλη ἔχουσι ληφθῆ ἐξ ἄλλων κτιρίων, ἅτινα πάντα δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν. Οὐδεὶς λίθος μαρτυρεῖ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἑτέρου ναοῦ.

Ἐπίσης ἀνέσκαψα μικρὸν μέρος ἐν τῇ στενῇ διόδῳ μεταξὺ τοῦ λόφου τοῦ Τερζῆ καὶ τοῦ ἀνατολικώτερον κειμένου μικροῦ λοφίσκου, ἔνθα σῴζεται ὁ περίβολος τοῦ Ἱεροῦ τῆς Δεσποίνης, καὶ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἀρχαιότητες ἢ τοὐλάχιστον ἀρχιτεκτονικὰ μέλη καταπεσόντα ἐκ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ Τερζῆ· ἀλλ' ἐντὸς δύο μεγάλων, βαθέων λάκκων, οὓς ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ἔσκαψα, οὐδὲν τοιοῦτον ἀνεκάλυψα, καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ ἀνασκάψω ὅλον τὸν κατ' ἐκείνην τὴν θέσιν χῶρον. Ὁ τοῖχος τοῦ περιβόλου σῴζεται ἀρκούντως καλῶς, ὥστε νὰ δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ τὴν συνέχειαν αὐτοῦ κατ' ἐκείνην τὴν θέσιν.

Ἐπίσης ἐνόμισα, ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ προβῶ εἰς συμπληρωματικὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Μεγάρου, οὕτω δὲ κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω κάλλιον τὸ σχέδιον τούτου. Πρὸς οἰκοδομὴν αὐτοῦ εἶχε σκαφῆ ὁ βράχος κατὰ τὸ πλάγιον τοῦ λόφου τοῦ Τερζῆ ἔνθα κεῖται τοῦτο. Ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς ὁμοιάζει τὸ Μέγαρον πρὸς τὸν κυρίως βωμόν, ἐφ' οὗ ἐτελοῦντο αἱ θυσίαι, τοῦ περιφήμου βωμοῦ τῆς Περγάμου. Εἶνε κτίσμα περίπου τετραγωνικόν, ἔχον μῆκος μὲν 10 περίπου μέτρων καὶ βάθος περίπου 8 μέτρων. Κατὰ τὴν πρόσοψιν ὑπάρχουσι τρεῖς βαθμῖδες, δι' ὧν εἰσήρχετό τις πιθανώτατα εἰς ἓν χαμηλότερον ἐπίπεδον, τὴν πρόθεσιν· ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου τούτου ἄγουσι δύο μικρότεραι κλίμακες, μία καθ' ἑκάτερον ἄκρον, εἰς τὸν ὀλίγον ὑψηλότερον κείμε-

νον καθ' αὐτὸ βωμόν, τοῦ ὁποίου τὸ δάπεδον εἶνε ἐστρωμένον διὰ χονδρῶν πηλίνων πλακῶν, ὧν ὀλίγαι σῴζονται κατὰ χώραν φέρουσαι ἔτι τὰ ἴχνη τῶν ἰσχυρῶν πυρῶν τῶν θυσιῶν. Ὁ βωμὸς ἀπεκλείετο κατὰ τὸ βάθος διὰ τοίχου ἀποτελουμένου ἐκ δωρικῶν κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον ηὐλακωμένων ἡμικιονίων, τὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων διαστήματα ἐκλείοντο μέχρι τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ ὕψους τῶν κιονίσκων διὰ μεγάλων τεχνικῶς ἐξειργασμένων πλακῶν. Καθ' ἑκάτερον ἄκρον τοῦ τοίχου τούτου τῶν ἡμικιονίων εὑρίσκετο δωρικὴ παραστάς, ἐκορυφοῦτο δ' ὡς φαίνεται, ὁ τοῖχος διὰ δωρικοῦ ἀετωματίου. Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ τοῖχος οὗτος μετὰ τῶν ἡμικιονίων μόνον ἐκ σῳζομένων ἀσφαλῶν σημείων καὶ ἐκ τῶν ἐκεῖ πλησίον κειμένων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν δύναται νὰ ἀναπαρασταθῇ, οὐδὲν δὲ μέρος τούτου σῴζεται εἰσέτι κατὰ χώραν.

Ἑκατέρωθεν τοῦ βωμοῦ, ὡς συνέχεια τῆς βάσεως τοῦ τοίχου τῶν ἡμικιονίων, σώζεται μικρὰ κλῖμαξ ἐκ τριῶν βαθμίδων. Ὄπισθεν δὲ καὶ ὑψηλότερον τοῦ βωμοῦ ὑπάρχει ἀναλημματικὸς τοῖχος, ὅπως βαστάζῃ τοὺς ὑψηλότερον τοῦ βωμοῦ ὄγκους τοῦ λόφου τοῦ Τερζῆ, συνεχιζόμενος ἐπὶ μικρὸν κατ' ὀρθὴν γωνίαν καὶ κατὰ τὰ δύο ἄκρα.

Ἐλπίζω, ὅτι κατὰ τὸ τρέχον ἔτος θὰ δυνηθῶ βοηθούμενος καὶ ὑπὸ ἀρχιτέκτονος νὰ ἀναπαραστήσω τελειότερον τὸ σχέδιον τοῦ σπουδαίου τούτου κτίσματος, οὗτινος παρόμοιον δὲν εὑρέθη εἰσέτι ἐν Ἑλλάδι.

Ἐπίσης συνεπλήρωσα τὴν ἀνασκαφὴν τῶν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ Τερζῆ σῳζομένων μνημείων, ἀνασκάψας τὸν χῶρον πέριξ τῆς ἐκεῖ εὑρεθείσης κρήνης, καὶ ἀποκαλύψας κατὰ μέγα μέρος μακρὸν τοῖχον, ὅστις ἦτο ἴσως ἡ βάσις τῆς ἐκεῖ μνημονευομένης ὑπὸ τοῦ Παυσανίου στοᾶς πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Πανός. Ἐπίσης ἀνέσκαψα ἐκ νέου, θέλων νὰ μελετήσω τὸ σχέδιον αὐτῆς, τὴν ἐν θέσει Συκιὰ ἀρχαίαν κρήνην, ἥτις εἶχεν εὑρεθῇ ἐν προηγουμένῃ ἀνασκαφῇ.

Δοκιμαστικὰς ἀνασκαφὰς ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ τῆς Δεσποίνης εἰς ὀλίγα μόνον μέρη ἐπεχείρησα. Ἐκ τούτων σπουδαιοτέρα ἦτο ἡ ἐν τῷ κτήματι τῶν κληρονόμων Λυμπεροπούλου ἐν τοῖς βορείως,

χαμηλότερον, τοῦ Ἱεροῦ τῆς Δεσποίνης κειμένοις ἀγροῖς. Κατὰ ταύτην ἀνεῦρον τὰ λείψανα μεγάλου Ῥωμαϊκοῦ λουτροῦ, οὗτινος τὰ κάτω μέρη τῶν διαφόρων δωματίων μετὰ τῶν διὰ πλίνθων ἐκτισμένων κιονίσκων τῶν ὑποκαύστων, σώζονται ἀρκούντως καλῶς. Τὸ λουτρὸν τοῦτο, ἀφοῦ ἐφωτογράφησα μέρος αὐτοῦ, ἐπέχωσα ἐκ νέου, κατὰ τὴν μετὰ τοῦ ἰδιοκτήτου συμφωνίαν μου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰανουαρίου 1907.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙᾼ.

Α′) ἐν Παγασαῖς.

Κατὰ μῆνα Ἰούνιον ἐξετελέσαμεν ἐρεύνας ἀνὰ τὰ ἐρείπια τῶν Παγασῶν, ἐσκάψαμεν δ' ἐπί τινας ἡμέρας εἰς τὸ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἄγει εἰς Ἀλμυρόν, καὶ τοῦ παρὰ τὰς πηγὰς «Μπουμπουλήθρα» βράχου, ὅστις φέρει λελαξευμένας βαθμῖδας καὶ οἰκήσεις, οἷαι τῶν ἐν Ἀθήναις βράχων.

Μεταξὺ τάφων, ἀνοικτῶν ἤδη, εὕρομεν ἐγγὺς καὶ τρεῖς ἑτέρους κτιστοὺς διὰ μικρῶν λίθων, τετραγώνους καὶ ἐστεγασμένους διὰ τριῶν μέχρι πέντε μεγάλων πλακῶν.

Οἱ τάφοι οὗτοι, καίπερ κεκαλυμμένοι, εἶχον ἤδη συληθῆ πρὸ πολλοῦ, καὶ οὐδὲν εὕρημα πλὴν ὀστῶν προῆλθεν ἐξ αὐτῶν. Τὸ ἐσωτερικὸν εἶχε χρισθῆ διὰ κονιάματος ἐκ κεράμων ἐφθῶν.

Ἐν τῇ περιοχῇ τῶν ἀρχαίων Παγασῶν θὰ ἐκτελεσθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας περαιτέρω ἔρευναι κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος 1907.

Β′) ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος.

Κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ Αὐγούστου ἐξετελέσαμεν ἀνασκαφικὰς ἐρεύνας πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἱεροῦ

τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος, γνωστοῦ ἐκ τῶν μακρῶν ἰδίως ἐπιγραφῶν, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ Lolling.

Ἐσκάψαμεν δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου «Πετράλωνα» ἐν θέσει «Λωτός» μεταξὺ τῶν καλυβίων Κλεοπάτρας καὶ Κωνσταντίνου Εὐαγγελινάκι, ἅτινα ἀπέχουσιν ἀλλήλων περὶ τὰ 100 μέτρα.

Μετὰ ματαίας ἀποπείρας ἐπί τινας ἡμέρας, καθ' ἃς συνηντῶμεν τοίχους εὐτελῶν μεταγενεστέρων κτιρίων καὶ πλῆθος κεράμων, εὕρομεν εἰς βάθος 2,60μ. τεῖχος ἐπιμελῶς ἐκτισμένον διὰ σκληρῶν λίθων, διῆκον πρὸς Ἀνατολὰς ἐπὶ μῆκος 34μ. ὑπὸ τὴν αὐλὴν καὶ τὴν γωνίαν τοῦ πρώτου καλυβίου· τὸ τέρμα αὐτοῦ κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην εἶναι ἀβέβαιον, ἕνεκα μεταγενεστέρων μεταβολῶν· πρὸς Δυσμὰς ὅμως γωνιοῦται καὶ ἔχει ἐγκάρσιον συνέχειαν ἐξ ὁμοίου τείχους, βαίνοντος πρὸς Νότον.

Μετὰ διάστημα 8μ. περίπου ἀπὸ τῆς Δυτικῆς γωνίας, ὅπερ δὲν ἀνεσκάψαμεν, ἄρχεται δεύτερον τεῖχος κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πρώτου καὶ τῆς ἰδίας κατασκευῆς, ὅπερ παρηκολουθήσαμεν ἐπὶ μῆκος 45μ., χωρὶς νὰ εὕρωμεν εἰσέτι τὸ τέρμα αὐτοῦ, ἐμποδισθέντες ἐκ τῶν πυκνῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ τῶν ἐσπαρμένων ἀραβοσίτων. Ἔχει δὲ καὶ τὸ δυτικὸν τοῦτο τεῖχος παρὰ τὴν γωνίαν ἐγκάρσιον διεύθυνσιν διήκουσαν πρὸς Νότον, ὡς καὶ τοῦ πρώτου, τοῦ ἀνατολικοῦ. Οὔτε ταύτην παρηκολουθήσαμεν ἐπὶ πολύ, ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων.

Τὸ ὕψος τοῦ τείχους οὐδαμοῦ ὑπερβαίνει τὰ 0,80μ.. Ἐπειδὴ δὲ σωροὶ λίθων δὲν εὑρέθησαν ὑπὲρ αὐτό, ἀλλὰ χωμάτων καὶ κεράμων, ὑποθέτομεν ὅτι ἐπὶ μὲν ὕψος 1μ. περίπου εἶχεν ἀρχικῶς κατασκευασθῆ ἐκ λίθων, τὸ δὲ περαιτέρω ὕψος ἐκ πλίνθων ὠμῶν ἐπικεχρισμένων διὰ πηλοῦ, ἐφ' οὗ ἴσως χάριν κοσμήσεως εἶχον ἐπικολληθῆ πλάκες πήλιναι.

Τὸ πλάτος τοῦ τείχους εἶναι 0,60-0,80μ. Ὁ δὲ τρόπος τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ εἶναι ἀρχαϊκός: λίθοι μεγάλοι μετὰ μικρῶν ἔχουσι προσαρμοσθῆ καλῶς ἄνευ συγκολλητικῆς ὕλης καὶ ἄνευ πηλοῦ κατὰ τρόπον μικτὸν μήτε πολυγωνικὸν μήτε ἰσοδομικὸν καθαρῶς.

Κατὰ τὴν παρακολούθησιν τοῦ τείχους, παρὰ τὸ καλύβιον

Κλεοπάτρας Εὐαγγελινάκι ἰδίως, εὑρέθησαν καὶ πολλοὶ πώρινοι λίθοι εἰργασμένοι καλῶς, τινὲς δ' ἐπὶ τοῦ τείχους ὡς μέλη αὐτοῦ, ἀλλ'οὐχὶ ἀπὸ τοῦ κατωτάτου σημείου· ὡς φαίνεται ἐγένετο ἐπισκευή τις αὐτοῦ καὶ ἐτέθησαν κατ' αὐτὴν οἱ πώρινοι οὗτοι λίθοι, ληφθέντες ἐκ κτιρίου τινὸς ἀρχαϊκοῦ, καταπεπτωκότος ἢ ἀχρήστου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπισκευῆς.

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην εὑρέθησαν καὶ πολυάριθμα συντρίμματα μελανομόρφων λεπτῶν ἀγγείων, ἀρίστης κατασκευῆς, ὧν τινα πλυθέντα παρουσίασαν τὰς συνήθεις παραστάσεις τῶν τοιούτων ἀγγείων, μικρὰς ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας γεγραμμένας, ὕφους τῆς 6ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἐπίσης εὑρέθησαν καὶ τμήματα μεγάλων πηλίνων πλακῶν, ὧν τινα πλυθέντα παρουσίασαν ἐγχρώμους παραστάσεις κοσμημάτων.

Ἐπίσης εὑρέθη κατὰ τὴν παρακολούθησιν τοῦ τείχους βάθρον μικρὸν μαρμαρίνου ἀγαλματίου ἐνεπίγραφον τῆς 2ας - 1ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἔτι δὲ πλῆθος χριστιανικῶν τάφων πολλαχοῦ, ἰδίως πρὸς Ἀνατολὰς καὶ ἐγγύτατα τοῦ καλυβίου Κλεοπάτρας Εὐαγγελινάκι.

Ὑποθέτομεν ὅτι τὸ τεῖχος τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν περίβολον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος. Αἱ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας μέλλουσαι νὰ συνεχισθῶσιν ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος 1907, θὰ ἀποκαλύψωσι τὸ περίφημον τοῦτο Θεσσαλικὸν μαντεῖον, ὅπερ φαίνεται ἀκμάσαν κατὰ τὴν 7ην καὶ 6ην π. Χ., καὶ κατόπιν κατὰ τὴν 3ην - 1ην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα.

Γ') παρὰ τὰς Μηλέας τοῦ Πηλίου.

Ἐν θέσει «Πετρωτὸν» ὑπὲρ τὰς Μηλέας καὶ οὐ μακρὰν τῆς εἰς Τσαγγαράδαν ἀγούσης ὁδοῦ, ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ Πηλίου καὶ ἀκριβῶς ὑπεράνω τῆς κοιλάδος τῆς Μπούφας, ἐν ᾗ τὸ ἱερὸν τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος, ἐσκάψαμεν κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου τάφον κτιστὸν διὰ μικρῶν λίθων, κλίνοντα ἄνω εἰς καμάραν, ἥτις ἐπὶ τῆς κορυφῆς φέρει ἀντὶ θολοτύπων συνεκτικῶν ἐπιμήκεις πλάκας.

Δυστυχῶς τὸν τάφον τοῦτον εἶχον ἤδη συλήσει πρὸ πολλοῦ οἱ χωρικοί, ὡς καὶ ἄλλους εἰς τὰ πέριξ, ἐξαφανισθέντας ἐκ τῶν ἐμφυτευθέντων ἀμπελώνων· ἡμεῖς εὕρομεν ἀτάκτως κειμένους μόνον σκελετούς, τὸ ὅλον ἑπτὰ ἀνθρώπων, μετεκομίσαμεν δὲ πέντε κρανία αὐτῶν ἄξια μελέτης ἕνεκα τῶν ἐξογκώσεων αὐτῶν, εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν Βόλου. Ταῦτα ἐκ τῆς καλῆς διατηρήσεως φαίνονται ἐκ μεταγενεστέρας χρήσεως τοῦ τάφου, ἂν εἶναι καὶ αὐτὸς ἀρχαῖος, ὡς φαίνεται. Οὐδὲν ἄλλο ἴχνος εὕρομεν πρὸς προσδιορισμὸν τῆς χρονολογίας. Οἱ χωρικοὶ λέγουσιν ὅτι μόνον χάνδραι καί τινα πτωχὰ ἀγγεῖα ἀβαφῆ εὑρέθησαν ἐν αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις.

Ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς Ἁγίους Ταξιάρχας τῆς Τσαγγαράδας εὑρέθησαν ὅμοιοι μικροὶ τάφοι, μεθ' ὁμοίων κτερισμάτων, ὡς ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ὁ εὑρὼν κ. Ἰωάννης Καρτάλης, φαίνεται ὅτι δι' αὐτῶν δηλοῦται ἡ ὁδός, ἣν ἔθησαν οἱ παλαιοὶ Μάγνητες ἐκ τῆς Ὄσσης καὶ τοῦ Ὀλύμπου διὰ τῆς Ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου πρὸς τὰ ἔσω τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου, ἱδρύοντες προσωρινὰς οἰκήσεις καθ' ὁδὸν ἐπὶ τῶν φύσει ὀχυρῶν σημείων.

Δ') ἐν τῇ κοιλάδι Θεοτόκου (Σηπιάδος) τῆς Μαγνησίας.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ἐξετελέσαμεν μικρὰν ἀνασκαφικὴν ἔρευναν εἰς ἕνα τῶν ἀπέναντι τῆς Σκιάθου ὅρμον, καλούμενον νῦν «Θεοτόκου», ἔνθα εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσιν ἐμφανῆ ἐρείπια ναοῦ δωρίου τοῦ α' ἡμίσεος τῆς 5ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Παρὰ τὸ ἐκκλησίδιον τῆς Θεοτόκου κείμενον ἐπὶ τῶν ἐρειπείων τούτων εὕρομεν τάφον, ὀλίγον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους, χρόνων νεωτέρων, δι' ὃν ἐγένετο χρῆσις πρὸς κάλυψιν καὶ στήριξιν κατὰ τὰς πλευράς, τμημάτων ἀρχιτεκτονικῶν τοῦ ναοῦ, ἐν οἷς τρίγλυφος ἐντελὴς μετὰ συμφυοῦς μετόπης.

Ἐπίσης εὕρομεν βάσεις δύο ἑτέρων οἰκοδομημάτων, τῶν αὐτῶν περίπου τοῦ ναοῦ χρόνων, καὶ ἀξιόλογα τμήματα προμόχθων, κιονοκράνων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἐκ πώρου

πάντων, λίαν ἐπιμελοῦς ἐργασίας, ἔτι δὲ καὶ μικρὸν ἐφθαρμένον ἀντικείμενον ὅμοιον πρὸς θρόνον, σχετικὸν βεβαίως πρὸς τὰ «Θεοξένια», ἀνάθημα δὲ πιθανῶς ὄντα.

Ἐντὸς τοῦ ναΐσκου τῆς Θεοτόκου ὑπῆρχον μαρμαρινά τινα βωμοειδῆ μικρὰ τμήματα μετὰ γλυφῶν κοσμηματικῶν βυζαντιακῶν χρόνων, ἔτι δὲ τμῆμά τι ἐκ μαρμάρου ἐπίσης λίαν ἐφθαρμένον, ἴσως πῆχυς ἀπὸ τοῦ καρποῦ μέχρι τοῦ ἀγκῶνος ἀγάλματος φυσικοῦ μεγέθους.

Ἐπὶ τῆς ἀξιολογωτάτης ταύτης θέσεως θὰ γίνωσιν ἀνασκαφαὶ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς διὰ τοῦ κ. Wace, πρώτου εὑρόντος τὰ ἐρείπια ταῦτα τῇ ὑποδείξει τοῦ ἐν Βόλῳ κ. Θεοδώρου Ζηργάνου, καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ καὶ τῶν δύο οἰκοδομημάτων ὑπάρχουσιν οἱ τοῖχοι καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐπὶ τοῦ παρακειμένου βουνοῦ, ὅστις καλεῖται νῦν «Παλαιόκαστρο».

Ε΄) ἐν Παλαιοχώρᾳ παρὰ τὴν Λάρισαν.

Κατὰ τὰ μέσα καὶ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου ἐκαθαρίσαμεν καὶ ἐξηρευνήσαμεν ἀρκούντως μέγαν κτιστὸν καμαρωτὸν τάφον, ἤδη σεσυλημένον, κείμενον ἐπὶ τῆς πρὸς Νότον τῆς Λαρίσης πρὸς τὴν ἀρχαίαν Κραννῶνα λοφοσειρᾶς, ἐν θέσει «Παλαιοχώρα» ἢ «Σιίτη» παρὰ τὸν λοφίσκον, ἐφ' οὗ νῦν ὑπάρχει ὁροθετικὸν σημεῖον τῆς γεωδαιτικῆς ὑπηρεσίας.

Τὸ πρόσθιον (Ἀνατολικὸν) τῆς καμάρας εἶχε καταστραφῆ πρὸ ἐτῶν. Ὅλος δὲ ὁ τάφος ἔχει κατασκευασθῆ ἐκ πωρίνων μεγάλων λίθων ἐπιμελῶς λελαξευμένων καὶ λείων εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μόνον ἐπιφάνειαν.

Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι ἐσωτερικῶς μὲν 2,87μ. ἐξωτερικῶς 3,77μ.· τὸ δὲ πλάτος ὁμοίως 1,68μ. πρὸς 2,58μ.· καὶ τὸ βάθος 2,80μ. πρὸς 3μ..

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν πρόσοψιν φέρει θύραν, ἐπιμελέστατα κατεσκευασμένην, ἐφ' ἧς προσαρμόζεται θυρόφυλλον ἐκ μεγάλης μαρμαρίνης πλακός, κλεῖον τὸν τάφον.

Τὸ ἐσωτερικὸν ἦτο κεκονιαμένον διὰ μαρμαρώδους λευκοφαίου

κονιάματος· ὡς ὑπόστρωμα εἶναι αὐτὸ τὸ φυσικὸν ἔδαφος, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε πωρίνη κυβικὴ θήκη κάλπης, μετακομισθεῖσα ὑπὸ τῶν συλητῶν εἰς Ἀκ-Σαράϊ τῆς Λαρίσης, ἔνθα καὶ σήμερον εὑρίσκεται παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ Φρουραρχείου.

Κατὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ τάφου εὕρομεν συντρίμματα πολλῶν ἀγγείων τῆς 3ης-2ας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, τοῦ καμπανικοῦ λεγομένου ὕφους, βάσιν χαλκοῦ κατόπτρου, πολλοὺς ἀστραγάλους, ὀστᾶ κεκαυμένα, πάντα καταλειφθέντα ἐν τῇ βίᾳ τῆς συλήσεως· ἐκ τούτων ὁ τάφος φαίνεται ὅτι ἦτο πλούσιος, ἐμάθομεν δ' ὅτι εὑρέθησαν καὶ μεγάλα ἀγγεῖα μετὰ παραστάσεων καὶ ἄλλα πολύτιμα ἀντικείμενα, ὧν τινὰ μὲν ἐπωλήθησαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τινὰ δὲ κρύπτονται νῦν ἐν Λαρίσῃ.

Ἐρευνήσαντες ἐπ' ὀλίγον δοκιμαστικῶς καὶ εἰς τὰ παρακείμενα σημεῖα, εὕρομεν βόθρους καὶ πλάκας ἄλλων τάφων κατεστραμμένων· οὗτοι εἶχον κατασκευασθῇ ἐκ πέντε μαρμαρίνων πλακῶν προσηρμοσμένων καταλλήλως ἐν εἴδει σαρκοφάγου. Τινὲς τῶν πλακῶν σῴζονται σήμερον κατὰ χώραν.

ϛ') ἐν **Παλαιῷ Γαρδίκι παρὰ τὰ Τρίκκαλα.**

Κατὰ τὸ τελευταῖον ἥμισυ τοῦ Νοεμβρίου ἀνεσκάψαμεν τὸν ἐκ σωρευθέντος χώματος μέγαν τεχνητὸν τύμβον παρὰ τὸ «Παλαιὸ Γαρδίκι», εἰς ἀπόστασιν 15 χιλιομέτρων ἀπὸ τῶν Τρικκάλων, περὶ τὰ 50μ. πρὸς ἀριστερὰν τῆς εἰς Λάρισαν ἀγούσης δημοσίας ἁμαξιτῆς ὁδοῦ.

Ὁ τύμβος οὗτος ἔχει σχῆμα κολούρου κώνου, ἐλλειψοειδῶν βάσεων, ὧν τῆς μὲν κάτω ἡ περίμετρος εἶναι 99μ. καὶ αἱ κάθετοι διάμετροι 45μ.×34μ., τῆς δὲ ἄνω 35μ. καὶ 14μ.×6μ. περίπου, διότι εἶναι ἀνώμαλος ἡ βάσις αὕτη. Τὸ ὕψος τοῦ κώνου μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς πεδιάδος εἶναι 6μ..

Ἀνοίξαντες τάφρον 19μ. ἐκ τῆς Βορείου πλευρᾶς πρὸς τὸ κέντρον (πρὸς Νότον), καὶ ἐπὶ πολὺ συναντῶντες μόνον χῶμα πυκνὸν καὶ σκληρόν, εὑρίσκομεν εἰς βάθος 2,50μ. τὸ πρῶτον συντρίμματα ἀποκομμάτων (λατύπας) ἐκ λαξεύσεως λίθων πωρίνων καὶ σταλακτιτῶν, σπάνια δ' ἐκ λευκῶν μαρμάρων.

Προχωροῦντες εἰς βάθος συνηντήσαμεν εἰς τὸ κέντρον σχεδὸν τοῦ τύμβου γωνίαν οἰκοδομήματος μεγάλου ἐκ πωρίνων λίθων ἰσοδομικῶς ἐκτισμένων μετὰ ἀφθόνου συγκολλητικῆς ὕλης ἐκ κονιάματος τετριμμένων μαρμάρων καὶ ἑφθῶν κεράμων· τινὲς λίθοι ἔχουσι μῆκος 1μ —1,60μ., ἀλλ' ἐκ τῆς σήψεως θρυμματίζονται πάντες εὐχερῶς.

Παρακολουθήσαντες τὴν Ἀνατολικὴν πρόσοψιν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, οὐδεμίαν θύραν εὕρομεν ἐνταῦθα, μόνον δὲ ῥῆγμα βιαίως ἐκτελεσθὲν παρὰ τὴν βορείαν γωνίαν εἰς τὸ κατώτατον τῆς προσόψεως. Δι' αὐτοῦ εἰσήλθομεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅπερ εἶναι πλῆρες χωμάτων καὶ πετρῶν, ἐπιμελῶς κεκονιαμένον κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν· τὸ κονίαμα ἔχει βαφῆ πολλαχοῦ διὰ μέλανος στιλπνοῦ χρώματος, ὅπερ εἰς τὴν ὄψιν τοῦ ἡλίου καθίσταται τεφρόν.

Μὴ δυνάμενοι νὰ καθαρίσωμεν τὸ ἐσωτερικὸν ἐκ τοῦ ῥήγματος, διότι ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῶν ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων ἐπεκρέμαντο μεγάλοι λίθοι, ἔτι δὲ οἱ ὄγκοι τῶν χωμάτων τοῦ τύμβου ἐπὶ 6μ., καὶ φοβούμενοι καθίζησιν αὐτῶν ἕνεκα τοῦ ἀσθενοῦς τῆς γωνίας τοῦ οἰκοδομήματος, ἠγάγομεν τάφρον ἐκ τῆς κορυφῆς ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτοῦ. Φθάσαντες ἐξ αὐτῆς εἰς βάθος 5μ., εὕρομεν σεσωρευμένους ὀγκολίθους, ἴσως ἐκ πτώσεως τοῦ μέρους τούτου· μεταξὺ τῶν τοιούτων λίθων πολλοὶ ἔχουσι κατασκευασθῆ ὡς θολότυποι καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ οἰκοδόμημα εἶχε στέγην θολωτήν.

Ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἀδιακόπων βροχῶν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ ἔτους, καὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐργασίας, ἀνεβάλομεν τὴν περάτωσιν αὐτῆς κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἐρχομένου ἔτους ἀφήσαντες δύο φύλακας καὶ ἐπιστήσαντες τὴν ἐπ' αὐτοῦ προσοχὴν τῆς Ἀστυνομίας Τρικκάλων.

Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῶν τάφρων οὐδὲν εὕρημα προῆλθεν εἰς φῶς πλὴν τμημάτων ἀγράφων ἀγγείων μεγάλων καὶ ἑνὸς μόνου τμήματος ὡραίου ἀγγείου φέροντος ζώνας γραπτάς, ἔτι δὲ μιᾶς σφηνοειδοῦς. ἐπιμήκους στάθμης, χαλκῆς, διατρήτου εἰς τὰ ἄνω.

Ἐν τέλει σημειῶ ὅτι τὰ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ καμαρωτοῦ τάφου Λαρίσης εὑρήματα κατετέθησαν ἐντὸς κιβωτίου ἐν δωματίῳ τοῦ Δημαρχείου Λαρίσης, τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Παγα-

σῶν, τοῦ Κοροπαίου Ἀπόλλωνος, τοῦ παρὰ τὰς Μηλέας τάφου, τῆς Σηπιάδος καὶ τοῦ παρὰ τὸ Παλαιὸν Γαρδίκι τύμβου κατετέθησαν ἐν τῇ Συλλογῇ Βόλου (ἐν τῷ Γυμνασίῳ), τὰ ἐκ Φθιώτιτιδος συλλεχθέντα ἐν τῇ Συλλογῇ Ἀλμυροῦ, καὶ τὰ παρὰ τὸν Τύρναβον εὑρεθέντα συνήχθησαν ἐν τῷ Ἑλλην. Σχολείῳ τῆς κωμοπολεως ταύτης καταγραφέντα ἐν Εὑρετηρίῳ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23ῃ Δεκεμβρίου 1906.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ Τῌ ΕΣΠΕΡΙᾼ ΛΟΚΡΙΔΙ, ΕΝ ΑΙΤΩΛΙᾼ ΚΑΙ ΕΝ ΦΩΚΙΔΙ.

---

1. Λοκρὶς Ἑσπερία.

Ἡ νοτία κλιτὺς πᾶσα τῆς ὑψηλῆς πυραμῖδος, ἐφ' ἧς ἐγείρεται τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ Σουλὲ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Λοκρίδι, κατέχεται ὑπὸ ἀρχαίας νεκροπόλεως. Τὸ Παλαιόκαστρον τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ σημερινοῦ χωρίου Σουλέ, πρωτευούσης τοῦ δήμου Εὐπαλίου τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Δωρίδος, πρέπει δὲ πάντως νὰ ταὐτισθῇ πρὸς τὸν ἀρχαῖον Οἰνεῶνα, τὴν δυτικωτάτην πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ ποταμοῦ Μόρνου (ἀρχαῖα Δάφνου) (1) πόλιν τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν. Εἰς τὸ χωρίον Σουλὲ φθάνει τις σήμερον, ὁρμώμενος ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς πελοποννησιακῆς ἀκτῆς Ψαθοπύργου, σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου, καὶ εἰς τὸν δίωρον ἀπέχοντα ἀντικρὺ αὐτοῦ κείμενον ὁρμίσκον Μοναστηράκι διαπεραιούμενος, ὁπόθεν τραχεῖα ἀτραπὸς ἐντὸς ἡμισείας ὥρας φέρει εἰς τὸ χωρίον. Κλιμακηδὸν σχηματιζόμενα ἐπίπεδα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τῆς πυραμῖδος τοῦ Παλαιοκάστρου πρὸς τὸ χωρίον Σουλέ, δεικνύουσι τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἐξ ἧς

(1) Κατὰ Πλούταρχον ἐν *Ἑπτὰ σοφῶν συμποσίῳ* 19· πρὸς δ πρβ. Θουκυδίδην ἐν III 96,1.

σώζονται ὀλίγα μόνον λείψανα κτιρίων καὶ ἀναλημμάτων. Εἰς μικρὸν ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀνέχοντα, σώζονται καὶ ἱκανὰ λείψανα τοῦ περιβόλου αὐτῆς. Ἡ νοτία ὅμως κλιτὺς εἶνε βραχώδης καὶ ἀποτόμως κατέρχεται εἰς τὴν πρὸ αὐτῆς παρακτίαν πεδιάδα, ἥτις ἐνταῦθα ἐν μέρει κατέχεται ὑπὸ ἐκτεταμένου ἕλους. Ἐντὸς τοῦ ἕλους πηγάζει ποτάμιον, Αὔλακας λεγόμενον, τὸ ὁποῖον σχηματίζον κοίτην 3 μ. βάθους καὶ 4 μ. πλάτους χύνεται ὀλίγον μακρύτερα τῆς πηγῆς εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὸ καλούμενον Κόκκινον ἀκρωτήριον. Ὀλίγον ἐντεῦθεν ἀπέχει, κειμένη παρὰ τὸν μικρὸν συνοικισμὸν Χιλιαδού, καὶ ἡ ἀρχαία κοίτη τοῦ ποταμοῦ Δάφνου. Διὰ τῶν προσχώσεων αὐτοῦ, καθὼς καὶ διὰ τῆς συσσωρεύσεως ἄμμου καὶ χαλίκων τῆς θαλάσσης ὑπὸ τοῦ συγκυκῶντος αὐτὴν βιαίου βορειανατολικοῦ ἀνέμου, ἡ ἀκτὴ σημαντικῶς πρέπει νὰ ηὔξησεν ἐνταῦθα κατὰ τὸ διάστημα τῶν μακρῶν αἰώνων ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον. Τὸ νῦν ἕλος ἠδύνατο διὰ τοῦτο ν' ἀποτελῇ εἰς ἄλλους χρόνους εὐρεῖαν λεκάνην ὕδατος, πληρουμένην ὑπὸ τοῦ ἀφθόνως πηγάζοντος ποταμίου Αὔλακα. Διὰ τῆς βαθείας δὲ αὐτοῦ κοίτης θὰ ἠδύναντο εὐκόλως νὰ εἰσπλέωσιν ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν λεκάνην ταύτην πλοῖα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὡς εἰς ἀσφαλέστατον ὅρμον, ἀντὶ τοῦ ἐπισφαλοῦς καὶ πολὺ ἀπώτερον κειμένου τοῦ σημερινοῦ Μοναστηρακίου. Εἰς τὸν ὅρμον τοῦτον τοῦ Οἰνεῶνος προσωρμίσθη ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένης ἐν ἔτει 426 πρὸ Χρ., καθὰ διηγεῖται ὁ Θουκυδίδης, ἐν βιβλίῳ Γ' κεφαλαίῳ 93 ἑ., ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἐν Ναυπάκτῳ Μεσσηνίων καὶ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, ἵνα ἐντεῦθεν ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἐκστρατείαν (1).

Ἡ ἐργασία μου εἰς τοὺς τόπους τούτους κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον ἀπέβλεψε τοῦτο μὲν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πολυπληθῶν τῆς νεκροπόλεως τοῦ Οἰνεῶνος τάφων,

(1) Πρβ. περὶ τούτων καὶ τῶν ἀκολουθούντων: *Bericht über die Ausgrabungen in der Lokris Hesperia und in Prokis* ἐν Athenische Mitteilungen 1906 σελ. 392 ἑ. καί: *Ζητήματα αἰτωλικῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας* ἐν Bulletin de correspondance hellénique 1907 σελ. 270 ἑ.

τοῦτο δὲ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἀφηγήσει τοῦ Θουκυδίδου ἀναφερομένου ἱεροῦ τοῦ Νεμείου Διός.

Οἱ τάφοι εἶνε ἢ ὁριζόντιοι, κεκαλυμμένοι πάντοτε ὑπὸ μεγάλων λιθίνων πλακῶν, ἢ θαλαμοειδεῖς, λαξευμένοι εἰς τὸν σκληρὸν βράχον τοῦ βουνοῦ.

Τῶν πρώτων ἡ ἐξέτασις δὲν παρεῖχε δυσκολίας. Συνήθως ἀναγνωρίζονται ἐκ τοῦ ἐξέχοντος ὀλίγον ὀγκολίθου τῆς νοτίας στενῆς πλευρᾶς αὐτῶν. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶνε ἐπικλινές, οἱ τάφοι εἰσχωροῦσιν ἀρκετὰ εἰς τὸν βράχον καὶ κρύπτονται οὕτως κατὰ τὸ πλεῖστον ἐντὸς πετρῶν, θάμνων καὶ χώματος. Φανερὰ κάπως μένει μόνη ἡ στενὴ αὐτῶν νοτία πλευρά, ἡ πρὸς τὸ κατωφερὲς τῆς κλιτύος. καὶ ἐνταῦθα κεῖται πάντοτε ὀγκόλιθος, ὅστις ἐμποδίζει νὰ καταρρεύσῃ τὸ χῶμα καὶ ἀπογυμνωθῶσιν αἱ καλύπτουσαι πλάκες, στηριζόμεναι ἐπ᾽ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν τειχίων τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν. Μίαν δεκάδα τοιούτων τάφων ἐξήτασα καὶ εὗρον αὐτοὺς πάντας ἀθίκτους. Ἀλλ᾽ ἐκτὸς λυχναρίων ἀσημάντων, θραυσμάτων τινῶν εὐτελῶν ἀγγείων καὶ συνήθως ἑνὸς ἀργυροῦ νομισματίου, τοῦ λεγομένου «ὀβολοῦ τοῦ Χάρωνος», οὐδὲν ἄλλο ἀξιόλογον κτέρισμα εὑρῆκα. Μόνον ἐξ ἑνὸς συνέλεξα μικρὰ τεμάχια ἐρυθρομόρφου ἀγγείου μὲ παράστασιν βακχικήν. Ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, οἱ τάφοι ἀνήκουσιν εἰς τὸν 4ον ἢ 3ον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα.

Καθ᾽ ὅμοιον τρόπον ἀναγνωρίζονται καὶ οἱ θαλαμοειδεῖς ἐκ τῆς ἐν εἴδει ὁριζοντίου τάφου ἐξωτερικῆς αὐτῶν εἰσόδου. Ἐσκάπτετο πρῶτον εἰς τὸν ὑποκείμενον τοῦ ἐδάφους μαλακὸν συνήθως βράχον βόθρος καὶ ἐπὶ βαθμίδων λαξευτῶν πέντε ἢ ἑπτὰ κατήρχοντο μέχρι τοῦ σημείου ὅπου ἀπήντων τὴν παρειὰν τοῦ σκληροτέρου βράχου. Ὁ ὁριζόντιος οὗτος βόθρος ἐκαλύπτετο ἔπειτα διὰ πλακῶν λιθίνων μεγάλων, ὡς οἱ ὁριζόντιοι τάφοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγνωρίζεται ὁμοίως ἐκ τοῦ ὀγκολίθου τῆς πρὸς τὰ ἔξω στενῆς πλευρᾶς. Εἰς τὴν παρειὰν τοῦ σκληροῦ βράχου, λαξευομένου καθέτως ἐν εἴδει τοίχου, ἠνοίγετο κατόπιν μικρὰ θυρίς, τοξοειδὴς ἄνωθεν, καὶ οὕτως ἤρχιζεν ἡ ἐργασία τοῦ ἐντὸς τοῦ βράχου λαξευομένου θαλάμου. Ἡ ὀροφὴ αὐτοῦ ἐσχηματίζετο καμαροειδής· πρὸ τῆς θυρίδος δὲ ἐντὸς τοῦ θαλάμου ἐλα-

ξεύετο τετράπλευρος βόθρος, ὥστε τοιουτοτρόπως ἐσχηματίζοντο τρεῖς κλίναι διὰ τρεῖς νεκροὺς ἐν τῷ θαλάμῳ, ἑκάστη δύο περίπου μέτρων μήκους καὶ πλάτους ὀλίγον ὑπὲρ τὸ ἥμισυ μέτρον.

Δύο τοιούτους θαλαμοειδεῖς τάφους ἀνεῦρον καὶ ἐξήτασα. Ὁ βόθρος ἦτο πλήρης χωμάτων καὶ πετρῶν, κατὰ στρώματα τεθειμένων ἐπίτηδες, ὥστε παραβίασις τοῦ τάφου ἄνευ μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ἐργασίας ἦτο ἀδύνατος. Τοῦ ἑνὸς τὴν ἐν τῇ παρειᾷ τοῦ τάφου θυρίδα εὗρον καλῶς κλεισμένην διὰ μεγάλων ὀρθῶν πλακῶν. Ἀλλ' ὁ θάλαμος, εἰς τὸν ὁποῖον ὀλίγα μόνον χώματα εἶχον πέσει ἐκ τῶν σχισμῶν τῆς ὀροφῆς, εὑρέθη παντελῶς κενός. Ὀλίγιστα λείψανα ὀστῶν ἀνθρωπίνων ἔμενον ἔτι ἐπὶ τῶν κλινῶν, περισσότερα δὲ ὑπῆρχον ἐντὸς τοῦ τετραπλεύρου μεταξὺ αὐτῶν βόθρου μετά τινων εὐτελῶν λυχναρίων καὶ θραυσμάτων εὐτελεστάτων ἀγγείων. Σκελετὸν ἀνθρώπου μετά τινων νομισματίων ἀργυρῶν ἑλληνικῶν καὶ λυχναρίων εὑρῆκα καὶ μεταξὺ τῶν χωμάτων τῆς ἐξωτερικῆς εἰσόδου. Τὴν ἔλλειψιν παντὸς ἀξιολόγου κτερίσματος ἐν τῷ θαλάμῳ ἐξηγῶ ἐκ τοῦ ὅτι ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ πλούσιος πιθανῶς τάφος ἀπεστερήθη, ὡς φαίνεται, τοῦ πολυτίμου περιεχομένου του ὑπὸ τῶν πτωχῶν ἐπιγόνων τῆς οἰκογενείας, ἧς τὰ μέλη εἰς προγενεστέρους χρόνους εἶχον ἐκεῖ ταφῆ, ἢ καὶ ὑπὸ ἄλλων οἵτινες ἐχρησιμοποίησαν δι' ἰδίους νεκροὺς τὸν παλαιότερον τάφον. Διότι ἂν εἶχε συληθῇ ὑπὸ τυμβωρύχων, δὲν θὰ εὑρίσκετο τόσον ἐπιμελῶς κλεισμένη ἡ θυρὶς αὐτοῦ διὰ πλακῶν. Ὅτι δὲ οὐδέποτε εἰς χρόνους νεωτέρους τῶν κλασικῶν τῆς Ἑλλάδος ἐχρησιμοποιήθη αὖθις ὁ ἀρχαῖος τάφος μαρτυρεῖ ἡ κατὰ χώραν εὕρεσις σκελετοῦ ἐν τῇ εἰσόδῳ μετὰ τῶν μνημονευθέντων ἀρχαίων νομισμάτων καὶ λυχναρίων.

Ὁ δεύτερος ὅμως ἐξετασθεὶς θαλαμοειδὴς τάφος, βεβαίως ἐσυλήθη ποτὲ εἰς παλαιοτέρους ἢ νεωτέρους χρόνους, διότι ἡ θυρὶς αὐτοῦ ἦτο προφανῶς παραβεβιασμένη. Ὁ θάλαμος ἦτο παντελῶς κενός. Ἀλλ' ἡ εἴσοδος ἦτο ὁμοίως πλήρης χωμάτων καὶ πετρῶν, κατὰ στρώματα διατεταγμένων.

Ἀνοικτὸν εὑρῆκα τρίτον θαλαμοειδῆ τάφον, κρυπτόμενον μεταξὺ θάμνων καὶ εἰς ποιμένας μόνον γνωστόν, ὡς κρυψῶνα αἰγοπροβάτων.

Πρέπει νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι ὑπὸ χωρικῶν ὁδηγούμενος ἀνεῦρον ἐν τῇ λοκρικῇ παραλίᾳ, δύο ὥρας περίπου ἀνατολικῶς τοῦ Οἰνεῶνος εἰς θέσιν Γούβα, καὶ ἕνα μυκηναϊκὸν θαλαμοειδῆ τάφον, ὅστις ὄχι πρὸ πολλοῦ ἐσυλήθη ὑπὸ χωρικοῦ. Ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ σωζομένων ἔτι μυκηναϊκῶν πρόχων, τὰς ὁποίας μετ' ἄλλων πολλῶν θραυσμάτων ἀγγείων ἐκ τοῦ τάφου τούτου συνέλεξε, ἐπείσθην περὶ τῆς ἀληθείας τῆς πληροφορίας. Ὁ εἰς τὸν μαλακὸν τάφον λαξευμένος θάλαμος, κατάμεστος νῦν χωμάτων, ὁμοιάζει πρὸς μικρὸν σπήλαιον. Κεῖται εἰς ἀκατοίκητον ὅλως διόλου τόπον, ὀλίγον ὑπεράνω τῆς κρημνώδους ἀκτῆς, ἥτις ἐντεῦθεν δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ ὅρμου Μοναστηρακίου. Ἀνασκαφὴν δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐνεργήσω ἐνταῦθα καμμίαν. Ἀνατολικώτερον τῆς θέσεως Γούβας κεῖται ἡ ὁμαλὴ καὶ πλατεῖα κάπως ἀκτὴ Μαραθιᾶς, εἰς ἣν εὑρίσκεται τὸ ἀπέναντι τῆς νησῖδος Τριζονίων κείμενον Παλαιόκαστρον, βεβαίως ἡ ἀρχαία Ἀντίκυρα.

Περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἱεροῦ τοῦ Νεμείου Διός, ἐν ᾧ ὁ Δημοσθένης κατεστρατοπέδευσε ἅμα ἀπιβὰς εἰς τὴν χώραν τῶν Λοκρῶν, σαφῆ νύξιν δίδει ὁ Πλούταρχος ἐν Τῶν ἑπτὰ σοφῶν συμποσίῳ, κεφαλαίῳ 19φ. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν μαρτυρίαν ταύτην πρέπει ν' ἀναζητηθῇ ὄχι μακρὰν τοῦ ποταμοῦ Δάφνου, τὴν προσοχήν μου ἔστρεψα πρὸς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅστις κεῖται ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔξω τῆς χαραδρώδους κοίτης τοῦ ποταμίου τοῦ Σουλὲ Μαντίλας. Διότι ἐντὸς αὐτῆς εἰς οὐδὲν σημεῖον οὐδὲν ἀπολύτως λείψανον ἀρχαίου ναοῦ ἢ ἀρχαίου κτιρίου παρετήρησα, ἀλλὰ καὶ ἂν εὑρίσκετο τοιοῦτόν τι, πάλιν ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ ταὐτισθῇ τοῦτο πρὸς τὸ ζητούμενον ἱερόν, ἐπειδὴ κεκρυμμένον μεταξύ που τῶν βραχωδῶν λόφων τῆς κοιλάδος τῆς Μαντίλας θὰ ἀπεῖχε τοῦτο τοσοῦτον τοῦ Δάφνου, ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σχετισθῇ ἡ μνεία αὐτοῦ πρὸς τὸν ποταμὸν τοῦτον, ὡς συμβαίνει παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ.

Πραγματικῶς ἐγγὺς τοῦ Δάφνου εἰς τὸ κράσπεδον τῆς πεδιάδος αὐτοῦ καὶ μάλιστα ὀλίγον ὑπεράνω τῆς παλαιοτέρας αὐτοῦ κοίτης, ἀμέσως κάτωθεν τοῦ χωρίου Ὀμὲρ Ἐφέντη καὶ παρὰ τὴν κρήνην αὐτοῦ, τὴν μόνην ἄλλως εἰς τὸν τόπον τοῦτον πηγήν, παρετήρησα ἐπὶ ὑψηλοτέρου κάπως ἐδάφους λείψανα ἀρ-

κετὰ τοίχων ἀρχαίων ἑλληνικῶν κτιρίων. Ταχέως δὲ διὰ τῆς σκαφῆς ἐξῆλθεν εἰς φῶς τεῖχος περιβόλου, 25 μ. μήκους ἐν τετραγώνῳ, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἄλλα διὰ μέσου τειχία, χωρίσματα ὡς φαίνεται οἰκημάτων. Δυστυχῶς ἐξ ὅλων τούτων τῶν τοίχων καὶ τειχίων τόσον ὀλίγον ὑλικὸν ἀπέμεινε ἕνεκα τῶν κατὰ καιροὺς καταστροφῶν, ὥστε δὲν κατώρθωσα τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου τοῦ κτιρίου, εἰς ὃ ἀνῆκον ταῦτα. Ἴσως θεμέλιά τινα ἀνήκουσιν εἰς τοίχους ναοῦ. Ἀλλ' ὁ εὐμεγέθης περίβολος δεικνύει ὅτι πάντως πρόκειται περὶ ἱεροῦ τεμένους, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἢ ναὸς ὑπῆρχε ἢ ἄλλο τι λατρείας σημεῖον καὶ οἰκήματά τινα ἴσως ἢ στοαί. Λείψανόν τι γλυπτὸν πλαστικὸν ἢ μέλος ἀρχιτεκτονικὸν οὐδὲν δυστυχῶς εὑρέθη οὔτε ἐπιγραφή, ὀλίγοι δὲ μόνον κέραμοι στέγης. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι ἐνώπιόν μας ἔχομεν ἱερόν τι, τότε ὀφείλομεν νὰ ταὐτίσωμεν τοῦτο πρὸς τὸ μόνον ἐνταῦθα ἀναφερόμενον τοῦ Νεμείου Διός. Ἄλλα λείψατα κτιρίου ἀρχαίου οὐδαμοῦ εἰς τὰ πέριξ ὑπάρχουσιν πλὴν μόνον ἐπὶ τῆς Καστράκι λεγομένης θέσεως, τουτέστι τῆς ἐσχάτης εἰς τὴν πεδιάδα προεκβολῆς τῆς ἀριστερόθεν τοῦ Δάφνου βουνοσειρᾶς. Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε μικροῦ ὀχυρώματος, πύργου ἴσως ἀρχαίου, λείψανα. Ἐπὶ τῆς θέσεως ἄλλως ταύτης εὑρίσκονται τάφοι ἀρχαῖοι.

Διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἱεροῦ τοῦ Νεμείου Διὸς εἰς τὴν περιγραφεῖσαν θέσιν παρὰ τὸ χωρίον Ὀμὲρ-Ἐφέντη ἐξηγεῖται καὶ ἡ πορεία τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ τοῦ Οἰνεῶνος, εἰς τὸν ὅρμον τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτον ἀπέβη μὲ τὸν στρατόν του, πρὸς τὰ αἰτωλικὰ ὅρια. Τὸ μὲν ἱερόν, κείμενον ἐγγύτατα τοῦ ὅρμου, ἦτο καταλληλότατον πρὸς στρατοπεδείαν καὶ ἐπισκόπησιν τοῦ ἐχθρικοῦ ἐδάφους, εἰς τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἀθηναϊκὸς στρατός· ἀκριβῶς δὲ ἔναντι αὐτοῦ ἔκειτο ἐπὶ συνόπτου θέσεως ἐπάνω ὑψηλῆς πυραμιδοειδοῦς ῥάχεως ἡ πρώτη αἰτωλικὴ πολίχνη Ποτιδανία, τὴν ὁποίαν ἅμα τῇ ἕῳ ἄρας ὁ Δημοσθένης ἐκ τοῦ Νεμείου αὐθημερὸν κατέλαβε. Ἡ θέσις αὕτη εἶνε τὸ παρὰ τὸ Σιδεράλωνο λεγόμενον Παλαιόκαστρον, σῶζον ὀλίγον ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀνέχοντα τὰ τείχη τοῦ ἰσχυροῦ περιβόλου.

2. Αἰτωλία.

Ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Θέρμῳ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προβῶ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ θέρος εἰς νέαν ἐργασίαν, διότι ἄλυτον μένει ἔτι τὸ ζήτημα τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἐν αὐτῇ γαιῶν. Ἠρεύνησα ὅμως πάλιν κατ' Αὔγουστον τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν παλαιῶν μου περὶ αὐτοῦ παρατηρήσεων.

Καὶ πρῶτον τὸ ὑπὸ τὸν νῦν στυλοβάτην καὶ τοὺς τοίχους τοῦ σηκοῦ τοῦ ναοῦ ἔδαφος περιέχει μόνον γεωμετρικῶν ἀγγείων τεμάχια· ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία, καθὰ καὶ ἄλλοτε παρετήρησα, ὅτι καὶ τοῦ βωμοῦ τὰ λείψανα, τὰ ὁποῖα ἐν μεγάλῃ ἐκτάσει ὑπὸ τὸν νῦν ναὸν σώζονται, καὶ ἅπαν ἐν γένει τὸ ἐκ φερτῶν χωμάτων στρῶμα τῆς γῆς μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ ἀρχικοῦ ἐδάφους κάτωθεν καὶ τοῦ ναοῦ ἄνωθεν ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων. Ἐπειδὴ δὲ τὰ γραπτὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα τοῦ ναοῦ, τουτέστι αἱ ἐπὶ τῶν πηλίνων πλακῶν μετόπαι καὶ τὰ γεῖσα, αἱ κορωνίδες κ. τ. τ. πήλινα πάντα, ὡς καὶ αἱ γυναικῶν, ἀνδρῶν καὶ Σειληνῶν κεφαλαὶ τῶν ὀρθοκεράμων, ἀνάγουσιν αὐτὸν εἰς τὸν ἕκτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ἄρα πᾶν ὅ,τι κεῖται ὑπὸ τὸν ναόν, τουτέστι ὁ βωμὸς καὶ οἱ ἐν τῷ αὐτῷ στρώματι τοῖχοι παλαιοτέρου τινὸς ναοῦ πρέπει νὰ τεθῶσιν εἰς τὸν ἕβδομον τοὐλάχιστον, ἂν μὴ ἤδη καὶ εἰς προηγούμενόν τινα αἰῶνα.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχήν, τῆς ὁποίας ἔσχατον ὅριον εἶνε ὁ ἕβδομος αἰὼν (terminus ante quem), ἀνήκει βεβαίως καὶ τὸ μέγα ἐλλειψοειδὲς κτίριον κατὰ τὴν βορειανατολικὴν αὐτοῦ γωνίαν καὶ βορείως μᾶλλον αὐτοῦ (ἴδε τὸ σχεδιογράφημα τοῦ ναοῦ ἐν Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τοῦ 1900 σελ. 175), τὸ ὁποῖον ὀρθῶς παρέβαλεν ὅ τε κ. Dörpfeld ἄλλοτε καὶ ἐσχάτως πάλιν ὁ ἐν Ἐρλάγγῃ καθηγητὴς κ. H. Bulle ἐν τῷ παρασκευαζομένῳ νῦν βιβλίῳ περὶ τῶν ἐν Ὀρχομενῷ ἀνασκαφῶν τοῦ 1903-1904 καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἤδη πρότερον ἐν Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τοῦ 1900 σελ. 180 πρὸς τὸ βουλευτήριον τῆς Ὀλυμπίας, πιθανῶς δὲ καὶ πράγματι ἦτο τὸ βουλευτήριον τῶν Αἰτωλῶν ἐν

Θέρμῳ. Τὸ κτίριον τοῦτο ἐκτίσθη βεβαίως πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ ἕκτου αἰῶνος καὶ ἀγγείων θραύσματα εὗρον ἐν αὐτῷ γεωμετρικά.

Ἀμφιβολίαι μοῦ ἐγεννήθησαν νῦν μόνον περὶ τῆς σημασίας τῶν ἐλλειψοειδῶς κατατεταγμένων, ἐντὸς τοῦ ναοῦ κειμένων λιθίνων πλακῶν, αἵτινες βεβαίως ἦσαν βάσεις ξυλίνων στύλων. Τίνος ἆρά γε οἰκοδομήματος; Ἄλλοτε ἐπίστευσα ὅτι οἱ στῦλοι οὗτοι ἐστήριζον τὴν (ὑπὸ κλάδων καὶ ἀχύρων ἴσως μόνον καλυπτομένην) στέγην τοῦ παλαιοτάτου ἐνταῦθα ἱεροῦ χώρου, εἴτε οὗτος ἦτο ὁ βωμὸς ἁπλῶς μετά τινος παρ' αὐτὸν ἱσταμένου συμβόλου ἢ ὁμοιώματος τῆς λατρευομένης θεότητος εἴτε καὶ σηκὸς ἰδιαίτερος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο τὸ σύμβολον τοῦτο ἢ τὸ ὁμοίωμα. (Ἀρχαιολ. ἐφημ. 1900 σελ. 179 σημ. 2). Ἀλλ' ὁ μὲν βωμός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκαίοντο τὰ προσφερόμενα θύματα, δύσκολον εἶνε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐχρειάζετο τοιαύτην στέγασιν, σηκοῦ δέ τινος, ὅστις θὰ περιείχετο ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τῶν ξυλίνων στύλων περιλαμβανομένου ἐλλειψοειδοῦς χώρου, οὐδὲν ἴχνος εὗρηκα, ὁ δὲ ἐπιμήκης τετράπλευρος παλαιότερος ναός, ὁ τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος — διὰ νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὸν ἓν διακριτικὸν ὄνομα — δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι περιεβάλλετο ὑπὸ τοιούτου ἐλλειψοειδοῦς περιπτέρου ἀντὶ ὀρθογωνίας κανονικῆς περιστάσεως, ὅπως καὶ οἱ παλαιότατοι ἑλληνικοὶ ναοί. Ὁ παλαιότερος ἄλλως οὗτος ναὸς τοῦ «ἑβδόμου» αἰῶνος θὰ εἶχε στέγην στερεάν, στερεωτάτην μάλιστα, διότι οἱ καλυπτῆρες κέραμοι καὶ τὰ ἀκρωτήρια τῆς παλαιοτέρας τοῦ ἕκτου αἰῶνος ἐποχῆς, ἅπερ εὑρέθησαν ἐν Θέρμῳ, βεβαίως τοιαῦτα κτίρια, προγενέστερα τοῦ ἕκτου αἰῶνος, ἐστέγαζον. (Ἀρχαιολ. ἐφημερ. 1900 σελ. 192 ἑ. 197 σχῆμα 6). Ἀλλ' αἱ βάσεις τῶν ξυλίνων στύλων τοῦ ἐλλειψοειδοῦς περιπτέρου εἶνε τόσον λεπταὶ πλᾶκες, ὥστε βεβαίως οἱ στῦλοι οὗτοι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἦσαν παχεῖς οὔτε ἑπομένως ἡ ὑπ' αὐτῶν στηριζομένη στέγη νὰ ἔφερε βάρος κεράμων ἀρχαίων, καὶ μάλιστα τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ Θέρμου. Εἶνε λοιπὸν ἀπίθανος ὅλως διόλου πᾶς συσχετισμὸς τῶν ἐλλειψοειδῶς κατατεταγμένων τούτων βάσεων πρὸς τὸν παλαιότερον ναὸν ἀλλὰ καὶ πρὸς οἱονδήποτε ὑποθετικὸν σηκὸν τῆς ἐποχῆς τοῦ γεωμετρικοῦ στρώμα-

τος, διότι καὶ οὗτος θὰ ἦτο κτίριον στεγασμένον μὲ κεράμους βαρεῖς, ὁποῖοι εἶνε οἱ μνημονευθέντες τοῦ Θέρμου.

Ἡ λεπτότης καὶ ἡ μικρὰ διάμετρος τῶν πλακῶν θὰ ἐδικαιολόγουν μᾶλλον τὴν ὑπόθεσιν ὅτι οἱ ξύλινοι στῦλοι, οἵτινες ἐπ' αὐτῶν ἐστηρίζοντο, ἀνῆκον εἰς περίπτερον πρωτογενοῦς τινος ὅλως διόλου οἰκοδομήματος, τουτέστιν ἁπλῆς καλύβης. σχηματισμένης ἐκ κλάδων, καλάμων καὶ διὰ πηλοῦ ἴσως ἐπικεχρισμένης. Ἀλλὰ τοιοῦτον οἰκοδόμημα θὰ ἦτο βεβαίως προγενέστερον τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ μόνης ἔχομεν λείψανα, ἤτοι τὸν ναὸν τοῦ «ἑβδόμου» αἰῶνος καὶ τὸν βωμὸν αὐτόν, ἐνῷ προγενεστέρων αὐτῆς χρόνων. τουτέστι μυκηναϊκῶν ἢ προϊστορικῶν, οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔνδειξιν ἐν Θέρμῳ ἔχομεν· εἰς προϊστορικοὺς δὲ μόνον χρόνους θὰ ἥρμοζε τοιαύτη καλύβη καὶ τοιοῦτον περίπτερον. Ἀλλὰ τότε αἱ βάσεις τῶν στύλων τοῦ περιπτέρου τούτου ἔπρεπε νὰ κεῖνται οὐχὶ εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐπιφάνειαν τοῦ γεωμετρικοῦ στρώματος, ἀλλὰ ὑποκάτω αὐτοῦ, ὅπου τώρα εὑρίσκομεν μόνον τὸ ἀρχικὸν φυσικὸν ἔδαφος. Τοῦτο ὅμως πράγματι δὲν συμβαίνει, διότι αἱ πλᾶκες ἐπικάθηνται ἐπὶ τοῦ γεωμετρικοῦ, 2-3 μ. παχέος, στρώματος καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς τέφρας τοῦ βωμοῦ τῆς περιεχούσης ἄπειρα τεμάχια ὀστῶν κεκαυμένων, προερχομένων ἐκ τῶν θυμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκαίοντο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.

Αἱ δυσκολίαι αὗται μοὶ φαίνονται, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, τόσον ἀνυπέρβλητοι, ὥστε προτιμῶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν δύναμαι κατά τινα πιθανὸν τρόπον νὰ ἐξηγήσω τὴν σημασίαν τῶν ἐν λόγῳ βάσεων, παρὰ νὰ ἐπιμείνω εἰς τὴν ἄλλοτε ὑπ' ἐμοῦ δοθεῖσαν αὐτῶν ἐξήγησιν. Ἐπειδὴ εἰς χρόνους πολὺ μεταγενεστέρους, βαρβαρικούς, ὁ ναὸς κατελήφθη ὑπὸ νεροτριβείου, τοῦ ὁποίου πολλὰ λείψανα σαφέστατα ἀκόμη σώζονται, θὰ ἐτόλμων μᾶλλον νὰ ὑποθέσω ὅτι αἱ ἐλλειψοειδῶς αὗται διατεταγμέναι βάσεις ἀνήκουσιν εἰς νεώτατον ὅλως ἀχυρῶνα ἢ καλύβην, ὁποῖαι καὶ σήμερον ἀκόμη κτίζονται ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ὁμοιόσχημοι ὅλως διόλου. Ἀλλ' εἰς αὐτὰς οὐδαμοῦ παρετήρησα τοιαύτας βάσεις εὐμεγέθων στύλων· διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην θεωρῶ ἀποκρουστέαν, ἂν καὶ ἀπολύτως δὲν γνωρίζω ποίαν ἄλλην δύναμαι εἰς αὐτὴν νὰ ὑποκαταστήσω. Τὸ

μόνον βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ σχῆμα τοῦτο ἐλλειψοειδῶν κτιρίων ἐπεχωρίαζεν ἐν Θέρμῳ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐν γένει. Διότι καὶ πρὸς νότον τοῦ ναοῦ ἀπεκάλυψα ἓν τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον ἐνωρὶς ἤδη ἐσκεπάσθη ὑπὸ ἄλλου κτιρίου, τοῦ βωμοῦ πιθανώτατα τοῦ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ τοῦ ἕκτου αἰῶνος κτισθέντος ('Αρχαιολ. ἐφημ. 1900 σελ. 181), καὶ ἔξω τοῦ Θέρμου ἐντὸς τοῦ νῦν χωρίου Κεφαλοβρύσου παρετήρησα ἐσχάτως ἄλλο κρυπτόμενον μετ' ἄλλων κτιρίων ὑπὸ παχὺ στρῶμα γῆς. 'Αλλ' εἰς οὐδὲν ἐκ τούτων εὑρῆκα λείψανα καὶ περιπτέρου ἐλλειψοειδοῦς. 'Ο ναὸς ὅμως τοῦ Θέρμου παρέχει ἔτι σημεῖα πρὸς ἐξέτασιν, ἴσως δὲ δι' αὐτῆς θὰ διασαφηθῇ βραδύτερον καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν ἀνεξηγήτων σήμερον βάσεων.

'Εκτὸς τοῦ Θέρμου ἐν Αἰτωλίᾳ ἐπεχείρησα ἔρευναν ἐγγὺς τοῦ χωρίου Μουρστιάνου, παρὰ τὸ 'Αγγελόκαστρον, ὅπου πρὸ τριετίας ἀνέσκαψα τύμβον ἀρχαῖον ('Αρχαιολ. ἐφημ. 1906 σελ. 88 Πρακτικὰ τοῦ 1903 σελ. 47-49. Πανταχοῦ γραπτέον Μουρστιάνου ἀντὶ Μουστιάνου). 'Ο τύμβος οὗτος κεῖται πολὺ πλησίον τῆς λίμνης τοῦ 'Αγγελοκάστρου καὶ τῶν λουτρῶν Μουρστιάνου. Τέταρτον τῆς ὥρας δυτικώτερα ἐντεῦθεν ἐντὸς τοῦ δάσους παρετήρησα καὶ ἄλλον τύμβον, τὸν ὁποῖον ἀνέσκαψα μέχρι τινός, ἠναγκάσθην ὅμως πάλιν νὰ ἐγκαταλείψω ἕνεκα ἀσθενείας. 'Ο τύμβος οὗτος κεῖται βεβαίως ἐντὸς ἀρχαίου νεκροταφείου, ἀνήκοντος εἰς πολίχνην, τῆς ὁποίας τὰ λείψανα παρετήρησα ὀλίγον ὑψηλότερα εἰς τὰ πλάγια καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου. 'Αγνοῶ ποία ἦτο ἡ ἀρχαία αὕτη αἰτωλικὴ πόλις ἢ κώμη πλησίον πολὺ τῆς ἀρχαίας Κωνώπης ἢ 'Αρσινόης. 'Ο Πολύβιος ἀναφέρει πόλιν Ἄκρας, τὴν ὁποίαν κατέσκαψεν ὁ Φίλιππος ἐπιστρέφων ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Θέρμου ἐν ἔτει 218 πρὸ Χρ. ἐφόδου, κειμένην δὲ πάντως κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην τὴν μεταξὺ Τριχονίου καὶ Κωνώπης. Ἴσως τῆς πόλεως ταύτης ἡ θέσις πρέπει νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν ἐπὶ τοῦ λόφου ὑπεράνω τοῦ μνημονευθέντος νεκροταφείου.

Τὰ ἐκ Θέρμου καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ εὑρήματα συνήχθησαν εἰς τὸ ἐν Θέρμῳ προσωρινὸν Μουσεῖον.

3. Φωκίς.

Τὰς ἐν προϊστορικοῖς συνοικισμοῖς ἐπιχειρηθείσας τὸ 1904 ἐρεύνας (Πρακτικὰ τοῦ 1904 σελ. 52 ἑ. *Athenische Mitteilungen* 1905 σελ. 133 ἑ.) ἐξηκολούθησα καὶ ἐφέτος ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Φωκίδος κατὰ Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον πλησίον τῶν χωρίων Μάνεσι καὶ Δραχμάνι.

Ἠρεύνησα τὸν νοτιώτερον ἐκ τῶν δύο προϊστορικῶν συνοικισμῶν, οἵτινες κεῖνται πλησίον τοῦ χωρίου Μάνεσι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ Κηφισοῦ ἐγκαταλείπουσα δεξιὰ τὴν ἁμαξιτὴν Ἀταλάντης φέρει πρὸς τὸ Δραχμάνι.

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔκειντο πολλὰ θραύσματα τῶν συχνῶν πανταχοῦ ἐνταῦθα μονοχρώμων χειροποιήτων προϊστορικῶν ἀγγείων. Ἀλλὰ προχωρῶν εἰς βάθος ἀπήντησα σύμπλεγμα τοίχων ἑλληνικῶν χρόνων καὶ ῥωμαϊκῶν ἀκόμη ἢ βυζαντηνῶν μετὰ θραυσμάτων ἀγγείων τῶν μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων, προϊστορικὸν δὲ λείψανον σχεδὸν οὐδέν. Ὡς φαίνεται, τὸ προϊστορικὸν τοῦτο ὕψωμα ἀνεσκάφη κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅτε ἠνοίγοντο τὰ θεμέλια τῶν εἰρημένων ἑλληνικῶν καὶ μεταγενεστέρων ἔτι κτιρίων καὶ τότε διεσκορπίσθησαν τὰ ἐν τοῖς χώμασι σωζόμενα ἔτι προϊστορικὰ ἀντικείμενα.

Ἐξ ἐναντίας πάμπολλα νέα θραύσματα προϊστορικῶν ἀγγείων παρέσχεν αὖθις ὁ ὀλίγον ἔξω τοῦ Δραχμανίου, ἀνατολικῶς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐλάτειαν καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ ἰατροῦ κ. Χέβα κείμενος συνοικισμός· (Πρακτικὰ τοῦ 1904 σελ. 53 ἑ., *Athen. Mitteil.* 1905 σελ. 134 ἑ.). Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἀνήκουσιν ἢ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν τῆς Χαιρωνείας ἐπὶ λευκοῦ ἐπιχρίσματος φερόντων διάκοσμον γραμμικὸν διὰ χρώματος ἐρυθροῦ, στιλπνοῦ, παχυρρεύστου (Πρακτικὰ τοῦ 1902 σελ. 56. Πρακτικὰ τοῦ 1904 σελ. 54. *Athen. Mitteil.* 1905 σελ. 123 τῶν τῆς II Kategorie σελ. 136 Abb. 7) ἢ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν τοῦ Δραχμανίου εἰς πολλὰ εἴδη ὑποδιαιρουμένων καὶ διάκοσμον ἐχόντων διαφορετικὸν διὰ θαμποῦ χρώματος (πρβ. Πρακτικὰ τοῦ 1904 σελ. 55 τῶν τῆς πέμπτης ὁμάδος. *Athenische*

Mitteilungen 1905 σ. 138 ἑ. καὶ 1906 σ. 398). Ὀψιανοῦ μαχαιρίδια εὑρέθησαν ἀρκετά, ἀλλὰ πολὺ ὀλίγα ἐργαλεῖα λίθινα. Καὶ εἰδώλιον οὐδὲν εὑρέθη, ἐν γένει οὐδεμία πλαστικὴ μορφὴ πλὴν μικροσκοπικοῦ κυνὸς πηλίνου, διακρινομένου ἐκ τῆς περὶ τὸν λαιμὸν πλαστικῶς σχηματισμένης ταινίας. Ἐκ τῶν μὲ θαμπὸν μέλαν χρῶμα κοσμουμένων ἀγγείων ἄξια σημειώσεως εἶνε πρῶτον τινὰ ἀναλογοῦντα πολὺ πρὸς τὰ χειροποίητα σύγχρονα τῶν «πρωΐμων μυκηναϊκῶν», κατὰ τὸν κ. Furtwängler, τὰ ὁποῖα παμπληθῆ ἰδίως ἐν Αἰγίνῃ εὑρέθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἄργει, Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν, Ἐλευσῖνι καὶ Ὀρχομενῷ, δεύτερον ἄλλα πολὺ ἐρυθρὸν αἱματόχρουν καὶ λεῖον ἐπίχρισμα φέροντα, ἀναλογοῦντά πως πρός τινα τῆς Θήρας καὶ πρὸς τὰ τοῦ ἕκτου μυκηναϊκοῦ τάφου, (*Ath. Mitteil.* 1905 σελ. 139), Τοιουτοτρόπως ἡ ἀνάπτυξις τῆς κεραμεικῆς τοῦ προϊστορικοῦ τούτου συνοικισμοῦ Δραχμανίου συνδέεται ἐξ ἑνὸς μὲν διὰ τῶν τῆς κατηγορίας τῆς Χαιρωνείας ἀγγείων πρὸς παλαιοτάτην τινὰ περίοδον, νεολιθικὴν βεβαίως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν καὶ ἀνάλογα ἀγγεῖα τοῦ Σέσκλου τῆς Θεσσαλίας (ἀνασκαφαὶ τοῦ κ. Τσούντα), ἐξ ἑτέρου δὲ διά τινων εἰδῶν τῆς κατηγορίας Δραχμανίου πρὸς τὴν προσεγγίζουσαν πλέον τὴν πρώϊμον μυκηναϊκὴν ἐποχήν, πολὺ νεωτέραν βεβαίως τῆς νεολιθικῆς, ἂν καὶ ἄγνωστον πόσον ἐκείνης ἀπέχουσαν περίοδον. Διότι εἰς χρονολογικὰς ὑποθέσεις καὶ σαφεῖς διακρίσεις περιόδων μεγαλειτέρων οὐδὲν ἐνδόσιμον παρέχουσι τὰ εὑρήματα τὰ προϊστορικὰ τῆς Χαιρωνείας καὶ τῶν συνοικισμῶν τῆς φωκικῆς πεδιάδος. Δύο τοὐλάχιστον ἐποχαὶ καὶ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς αὐτὴν δίβαθμος ἀνάπτυξις βεβαίως διακρίνονται. Καὶ αἱ ἐποχαὶ αὗται ἀναμφιβόλως ἀνέρχονται εἰς πρωτογενῆ τινα ὅλως διόλου πολιτισμὸν τῶν λαῶν τῶν δύο πεδιάδων τοῦ Κηφισοῦ, ὅστις εἶνε ὅλως διόλου ἀκόμη συναφὴς πρὸς τὸν νεολιθικὸν αἰῶνα. Ἀλλὰ πόσον παλαιὸς εἶνε ὁ αἰὼν οὗτος εἰς τὰς χώρας ταύτας, ἂν εἶνε καθαρῶς νεολιθικός, καθ' ὃν δηλονότι ἡ χρῆσις τοῦ μετάλλου ἦτο ἀκόμη ἐντελῶς ἄγνωστος, καὶ ἂν εἶνε πολὺ πρωϊμώτερος τῶν χρόνων, καθ' οὓς εἰς τὰς Κυκλάδας π. χ. εἶχεν ἤδη προαχθῆ ὁ πολιτισμὸς τοῦ Αἰγαίου, ἢ ἂν εἶνε σύγχρονος αὐτῶν ὁπωσδήποτε, ταῦτα

πάντα παραμένουσιν ἐντελῶς ἄδηλα, ἐφόσον ζητοῦμεν νὰ κρίνωμεν περὶ αὐτῶν ἐκ τῶν εὑρημάτων τῶν βοιωτικῶν καὶ φωκικῶν τόπων. Οἱ τόποι οὗτοι δεικνύουσιν εἰς ἡμᾶς μόνον μικροὺς συνοικισμοὺς γεωργικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐξηπλοῦτό ποτε ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ πλουσίων πεδιάδων τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας μέχρι τῆς Βοιωτίας. Μεγαλείτερα ὅμως κέντρα τῆς πολιτειακῆς συστάσεως αὐτοῦ ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Φωκίδι δὲν εὗρον· ἴσως καὶ διόλου δὲν ὑπῆρχον τοιαῦτα, ἂν ὁ λαὸς ἔζη ὅλως διόλου κατὰ φυλὰς χαλαρῶς ἄνευ ἰσχυροῦ πολιτικοῦ συνδέσμου· ἴσως ὅμως δὲν ἔλειπον καὶ σπουδαιότεραί τινες θέσεις μεταξὺ τῶν μικρῶν πολυαρίθμων συνοικισμῶν, αἵτινες ἐχρησίμευον ὡς πύργοι καὶ σκοπιαὶ τῶν ἀρχόντων τῶν φυλῶν, καὶ εἰς αὐτὰς βεβαίως τὰ λείψανα τοῦ μεμακρυσμένου ἐκείνου αἰῶνος θὰ ἦσαν σπουδαιότερα παρὰ τὰ πενιχρὰ τῶν μικρῶν συνοικισμῶν. Ἀλλὰ μέχρι τοῦδε τοιαύτη σπουδαιοτέρα θέσις δὲν εὑρέθη. Εἶνε δὲ περίεργον ὅτι καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν συνοικισμῶν μοναδικὸς ὅλως διόλου παρουσιάζεται ὁ τοῦ Δραχμανίου, διότι τὰ τῆς κατηγορίας αὐτοῦ ἀγγεῖα μὲ τὸν θαμποῦ μέλανος χρώματος διάκοσμον δὲν εὑρέθησαν οὐδὲ εἰς τὸν πλησιόχωρον συνοικισμὸν τοῦ χωρίου Μάνεσι. Εἰς τόσον μικρὰν περιοχὴν δὲν εἶνε κἂν ἑνιαῖα τὰ κεραμεικὰ λείψανα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Ἐρευνῶν τὰς ἐκ τοῦ βορρᾶ περιφραττούσας τὴν πεδιάδα ῥάχεις τῶν προβούνων τῆς Ἐλατείας, ὅπου ὑπώπτευσα πάντοτε τὴν ὕπαρξιν παμπαλαίων συνοικισμῶν (*Athen. Mitteil.* 1905 σελ. 135)—οἱ τῶν ἑλληνικῶν χρόνων ἀπαντῶνται ἐνταῦθα συχνοὶ—ἀπήντησα ἐπὶ λοφοειδοῦς ὑψώματος τεχνητὸν τύμβον κωνοειδῆ, κείμενον περὶ τὴν ὥραν βορειότερα τοῦ Δραχμανίου, παρὰ τὴν παλαιόθεν ἐν χρήσει βατὴν ὁδόν, ἥτις ἐντεῦθεν φέρει διὰ τῶν βουνῶν εἰς Θερμοπύλας καὶ Λαμίαν. (Ἡ ἁμαξιτὴ φέρει διὰ Δαδίου ἐκεῖσε). Κάτωθεν τῆς ῥάχεως, ἐφ' ἧς ἐγείρεται ὁ τύμβος, ῥέει τὸ μόνον ῥυάκιον τῆς παρὰ τὴν Ἐλάτειαν πεδιάδος, ὅπερ κατερχόμενον ἐκ τοῦ παρακειμένου βουνοῦ διευθύνεται πρὸς τὸ Δραχμάνι.

Τὸν τύμβον τοῦτον ἀνέσκαψα, καὶ εἰς τὸ κέντρον του εἰς βάθος 3 περίπου μέτρων εὗρηκα τάφον προμυκηναϊκόν. Πρὶν

όμως έτι φθάσω είς αύτόν συνέλεξα θραύσματα άγγείων προελληνικών χρόνων, μονοχρώμων, μεταξύ δε αύτών εν καμαραϊκόν. (Καμαραϊκά εύρέθησαν πολλά έν Όρχομενῷ). Ήδη ήτο άναμφίβολον ότι ό τύμβος ήτο χρόνων προμυκηναϊκών, ότε είς μικρόν βάθος, μόλις ήμίσεως μέτρου, εύρήκα πλησίον σκελετού (άδηλον άν παλαιού ή νεωτέρου) ολόκληρον μέγα άγγείον μέ γραμμικόν διάκοσμον, έκ τών προϊστορικών γεωμετρικών. Ό τάφος δέ ό έν τῷ κέντρῳ καί είς βάθος 3 μ. εύρισκόμενος έκαλύπτετο ύπό σωρού λίθων άρκετά μεγάλου (ἴδε *Athen. Mitteil.* 1905 σελ. 129 έ. περί τού έν Όρχομενῷ μυκηναϊκού τύμβου. Πρακτικά τού 1904 σελ. 36 έ.), τούς όποίους όταν άπεμάκρυνα εύρήκα σκελετόν άνθρώπου είς τήν γνωστήν θέσιν τών προϊστορικών νεκρών τών συστελλόντων τά σκέλη πρός τό στήθος (liegender Hocker κατά τούς Γερμανούς). Ό νεκρός έκειτο έπί στρώματος λευκής γής, τήν όποίαν εύρήκα καλύπτουσαν τό δάπεδον τών καλυβών καί είς τόν προϊστορικόν συνοικισμόν Δραχμανίου, καί σήμερον δέ χρησιμοποιούσι πρός τόν αύτόν σκοπόν, καθώς καί ώς έπίχρισμα τών τοίχων άντί άσβέστου. Παρά τήν κεφαλήν έκειντο δύο άγγεία μεγάλα καί παρ' αύτά παρετήρησα βόθρον μέ τάς παρειάς πάλιν διά τής αύτής λευκής γής έπικεχρισμένας ώς φαίνεται, έντός τού όποίου μετ' άνθράκων καί τέφρας έσώζοντο έτι άπηνθρακωμένοι στάχυες καί κόκκοι σίτου. Τά άγγεία είνε μονόχρωμα μέ ραμφοειδές στόμιον· παρά τό έτερον έξ αύτών έκειτο όστούν μικρού βοός καί μαχαίριον τριγωνικόν. Τρίτον άγγείον λεκανοειδές έκειτο παρά τούς πόδας τού νεκρού. Τά όστά τού κρανίου καί οί σιαγόνες μετά τών όδόντων έσώζοντο όπωσδήποτε στερεά, άλλά τά λοιπά όστά διελύοντο μόλις ψαυόμενα. Δύο ένώτια χρυσά καί δύο έλικτά χρυσά σύρματα, κοσμήματα βεβαίως τής κόμης, εύρέθησαν έτι παρά τό κρανίον τού σκελετού, όστις ώς δήλον έκ τών ένωτίων άνήκεν είς γυναίκα. Τά χρυσά ταύτα άντικείμενα είνε έντελώς σχεδόν όμοια πρός τά έκ τής δευτέρας πόλεως τής Τροίας γνωστά ύπό τού Schliemann άνακαλυφθέντα· ώστε τοιουτοτρόπως δι' αύτών δίδεται καί σχετική τις χρονολογία τής έποχής τού τύμβου, άνήκοντος ώς φαίνεται είς τούς πολύ βεβαίως τών μυκη-

ναϊκῶν προηγηθέντας τῆς δευτέρας πόλεως τοῦ Ἰλίου χρόνους, ἤτοι κατὰ τοὺς συνήθεις ὑπολογισμοὺς εἰς τὴν τρίτην πρὸ Χρ. χιλιετηρίδα.

Ἐπειδὴ πάντως ὁ τάφος οὗτος ἀνῆκεν εἰς ἐπιφανές τι γένος τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐξήτασα εἰς τὰ πέριξ καὶ λείψανα τῆς ποτε ἀκροπόλεως, ἐν ᾗ τὸ γένος τοῦτο πιθανῶς κατῴκησε. Κατάλληλος ὅμως τοιαύτη θέσις δὲν ὑπῆρξεν ἴσως ἄλλη παρὰ ἡ ἀκρόπολις τῆς μικρὸν ἀπεχούσης Ἐλατείας, ἥτις κατέχει τὴν στεφάνην τῆς πρὸς τὴν πεδιάδα προβαλλούσης καὶ δίκην παμμεγέθους σκοπιᾶς εἰς τὸ κράσπεδον αὐτῆς ὑψουμένης ῥάχεως. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἀρχαιότερον στρῶμα τοῦ ἑλληνικοῦ, καὶ μάλιστα ὑστέρου ἑλληνικοῦ, δὲν εὗρῆκα.

Ὀλίγον ἀνωτέρω τοῦ Δραχμανίου παρὰ τὴν αὐτὴν παλαιὰν πρὸς τὴν Λαμίαν ὁδοῦ ἀνέσκαψα καὶ δεύτερον τύμβον κωνοειδῆ, ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος κείμενον. Τὰ ἐν τοῖς χώμασι μέχρι 4 μ. βάθους εὑρεθέντα θραύσματα ἀγγείων ἦσαν πάντα ἑλληνικά, τοῦ τετάρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Ἐπὶ ἑνὸς ἦτο ἐγκεχαραγμένη καὶ ἡ λέξις ΦΙΛΙΑ. Τάφον ὅμως δὲν εὗρῆκα ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ μόνον μικρὰν πυράν, ἄνευ οὐδενὸς λειψάνου ὀστῶν ἢ ἄλλου τινός.

Ἐκ τάφων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ μακροῦ χρόνου καθ' ἡμέραν ληστεύονται ὑπὸ χωρικῶν, χωρὶς νὰ ἐξαντλῶνται ἀκόμη, συνέλεξα πλησίον τῶν ἀρχαίων Ἀβῶν καὶ τοῦ σημερινοῦ χωρίου Ἐξάρχου πλεῖστα ἀγγεῖα ἀττικοβοιωτικὰ καὶ ἄλλα ὡς καὶ πήλινα εἰδώλια ἐκ τοῦ πέμπτου καὶ τετάρτου ὡς φαίνεται πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Οἱ τάφοι οὗτοι οὐδὲν τὸ ἀξιοσημείωτον παρουσιάζουσι· οἱ σκελετοὶ εἶνε ἐντελῶς διαλελυμένοι· οἱ τάφοι πλήρεις χώματος· τὰ ἀγγεῖα κεῖνται περὶ ἅπαν τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ· τὰ εἰδώλια πολλάκις ἵστανται ἐντὸς κογχῶν μικρῶν εἰς τὰ πλευρὰ τῶν τάφων. Ἤνοιξα δέκα περίπου τάφους· τὰ εὑρεθέντα ἀγγεῖα, περὶ τὰ πεντήκοντα ἀκέραια, εἶνε ποικίλων σχημάτων. Ἐπιτυμβία στήλη οὐδεμία εὑρέθη. Εἰς ἕνα τάφον εὑρέθη καὶ μικρὰ χαλκῆ Νίκη. Εἰς ἄλλους ἀργυρᾶ τινα δακτυλίδια.

Ἐπιπολαίως τὸ ἔδαφος ἐξήτασα καὶ πλησίον τοῦ χωρίου Καλοπόδι παρὰ τὴν ἁμαξητὴν τὴν εἰς Ἀταλάντην φέρουσαν. Ἀπεκαλύφθησαν πολλοὶ σπόνδυλοι μεγάλοι δωρίων κιόνων καὶ δά-

πεδα ναῶν πιθανῶς ἢ στοῶν. Ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ μικρὰ ὡς φαίνεται πόλις Κλεωναί, ἀνήκουσα εἰς τὴν Λοκρίδα μᾶλλον, εἶνε γνωστόν. Περισσότερον ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξετάσω τὸν τόπον φέτος.

Τὰ ἀρχαῖα πάντα τὰ εὑρεθέντα ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν Χαιρώνειαν τόποις κατετέθησαν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Χαιρωνείας.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1906.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΩ.

(Ἴδε πίν. Ε').

Ἡ ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐκτελεσθεῖσα ἀνασκαφὴ ἐν Κορίνθῳ ἦτο ἐπακολούθημα ἑτέρας τοιαύτης ἀνασκαφῆς ἐκτελεσθείσης ἐν ἔτει 1892 καὶ σκοπὸν ἐχούσης τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀγορᾶς τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἔνθα ἦσαν πλεῖστα τῶν ἱερῶν κατὰ Παυσανίαν (II, 2,6). Ἐν τῇ περὶ τῆς ἀνασκαφῆς ἐκείνης ἐκθέσει δημοσιευθείσῃ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1892 σελ. 117 καὶ 125 ἐδήλωσα ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθέντα οἰκοδομήματα καὶ ἐν γένει τὰ τῆς ἀνασκαφῆς πορίσματα οὐδεμίαν παρέσχον ἔνδειξιν ὅτι ἡ ἀγορὰ ἔκειτο αὐτόθι, ἔνθα ἀνεζήτησα αὐτήν· ἀλλ' ὅμως καὶ ἄνευ τῆς ἀνασκαφῆς ἡ τοπογραφία τῆς ἀρχαίας πόλεως μοὶ ἐφαίνετο τοσοῦτον σαφὴς καὶ βεβαία, ὥστε δὲν ὤκνησα νὰ βεβαιώσω τὴν αὐτόθι θέσιν τῆς ἀγορᾶς, φρονῶν ὅτι ἡ μὴ ἀνεύρεσις σαφοῦς τινος περὶ αὐτῆς τεκμηρίου ἦτο ἔργον τύχης, ἐπειδὴ καὶ τὰ ἀρχαῖα κτίσματα εἶχον ὑποστῇ ἐξαιρετικῶς δεινὴν καταστροφὴν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, καὶ ἡ δαπάνη τῆς ἀνασκαφῆς ἦτο μικρὰ καὶ ἡ ἐπίχωσις λίαν βαθεῖα. Τεκμήρια στηρίζοντα τὴν γνώμην μου ταύτην ἦσαν τὸ μὲν ἡ γεωλογικὴ κατασκευὴ τοῦ ἐδάφους

καθιστῶσα βεβαίαν τὴν θέσιν τῶν πυλῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως, τὸ δὲ αἱ δύο ὑπὸ Παυσανίου (ΙΙ, 3,2 καὶ 4) μνημονευόμεναι ὁδοὶ αἱ ἄγουσαι ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ Λεχαίου, ὧν τινὰ μὲν λείψανα ἦσαν φανερά, τινὰ δὲ ἦσαν γνωστὰ εἰς πολλοὺς τῶν ἐπιχωρίων σκάψαντας αὐτόθι εἴτε πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς εἴτε παρανόμως πρὸς εὕρεσιν ἀρχαίων τάφων, μὴ φοβουμένους τιμωρίαν τινὰ ἕνεκα τῶν ἀτελειῶν τοῦ ἕως τότε ἰσχύοντος περὶ ἀρχαιοτήτων νόμου. (Πρβλ. Πρακτικὰ 1892 σελ. 112 ἑξ.).

Βραδύτερον ἐν ἔτει 1896 καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ δεκαετίαν ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολὴ ἐπεχείρησεν ἐκτεταμένας καὶ ἱκανῶς εὐτυχεῖς ἀνασκαφάς, καθ' ἃς ἀνεκαλύφθη ὁδός τις ἀρχαία μετὰ θεμελίων οἰκοδομήματος διερχομένου ὑπεράνω αὐτῆς καὶ ἄλλα ἀρχαῖα κτίσματα πολλὰ καὶ λόγου ἄξια, τὸ δ' εἰρημένον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ οἰκοδόμημα φαινόμενον ὅτι εἶνε πρόπυλον παρέσχεν εἰς τοὺς Ἀμερικανοὺς ἀρχαιολόγους τὸ ἐνδόσιμον νὰ βεβαιώσωσιν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἀνακαλύψεως ὅτι εὑρέθη ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς (1). Κατόπιν εὑρέθη καὶ ἡ πολυτελὴς μετὰ ἓξ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένων οἰκημάτων κατεσκευασμένη κρήνη, ἧς ἡ κατασκευὴ ἐφάνη ὁμοία πρὸς τὴν παρὰ τῷ Παυσανίᾳ (2) περιγραφὴν τῆς Πειρήνης, δύο δ' ἐπιγραφαὶ εὑρεθεῖσαι ἡ μὲν ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτῆς, ἡ δὲ πλησίον αὐτοῦ (3) ἐπιστοποίησαν τὴν ταυτότητα τῆς κρήνης ταύτης πρὸς τὴν ἀρχαίαν

(1) Ἴδε Fifteenth annual report of the American school of classsical studies at Athens 1895-1896 σελ. 30 ἑξ. Πρβλ. καὶ τὰς λοιπὰς περὶ τῆς ἀνασκαφῆς ἐκθέσεις καὶ διατριβὰς ἐν τοῖς ἀκολούθοις τόμοις τοῦ περιοδικοῦ American journal of Archaeology, ὧν τελευταία μέχρι τοῦ νῦν εἶνε ἡ ἐν τόμῳ X (Second series, 1906) σελ. 17 ἑξ. Πλὴν τούτων ἔχω ὑπ' ὄψιν καὶ φωτογραφίας δύο σχεδιαγραφημάτων, ἃς μοι παρέσχε φιλοφρόνως ὁ ἐκπονήσας αὐτὰ καλός τε κἀγαθός, λίαν προώρως δὲ δυστυχῶς ἀποθανὼν διευθυντὴς τῆς Ἀμερικανικῆς σχολῆς T. W. Heermance.

(2) II, 3, 3: κεκόσμηται δὲ ἡ πηγὴ λίθῳ λευκῷ, καὶ πεποιημένα ἐστὶν οἰκήματα σπηλαίοις κατὰ ταὐτά, ἐξ ὧν τὸ ὕδωρ ἐς κρήνην ὕπαιθρον ῥεῖ.

(3) American journ. of Arch. II ser. vol. 4 (1900) σελ. 238 = Corp. inscr. Gr. Pelopon. I nº 1606: τὸν ὁρώμενον, ὄντα κόσμον τῇ Πειρήνῃ πα-. Αὐτόθι nº 1604: Στῆσε δέ μ' εἰν Ἐφύρ[η] Πιρηνίδος ἀγχ[ὶ ῥεέθρων] τῆδε. Τρίτη ἐπιγραφὴ αὐτόθι εὑρεθεῖσα καὶ ἐπὶ βάσεως ἀνδριάντος τῆς συζύγου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ Ῥηγίλλης ἐγκεχαραγμένη (Αὐτόθι nº 1599) ἀναφέρει ὅτι ἵστατο «παρὰ χεύματι πηγῶν».

Πειρήνην, κειμένην πλησίον τῶν προπυλαίων τῆς ἀγορᾶς κατὰ Παυσανίαν. Τούτων ἕνεκα οἱ Ἀμερικανοὶ ἀρχαιολόγοι θεωρήσαντες τὰ εἰρημένα τρία τοπογραφικὰ σημεῖα, ἤτοι τὰ προπύλαια τῆς ἀγορᾶς, τὴν δι' αὐτῶν διερχομένην ὁδὸν ἐπὶ Λεχαίου καὶ τὴν Πειρήνην ὡς ἀσφαλῶς δεδομένα, μετεχειρίσθησαν αὐτὰ ὡς ἀφετηρίας πρὸς καθορισμὸν τῶν λοιπῶν αὐτόθι εὑρεθέντων κτισμάτων κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου, ἠδιαφόρησαν δὲ πρὸς τὰ ὑπ' ἐμοῦ βεβαιωθέντα ἕτερα τοπογραφικὰ σημεῖα, ἤτοι τὰς δύο ἐπὶ Λεχαίου ὁδοὺς καὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὅμως νομίζων τὰς εἰρημένας δύο ὁδοὺς καὶ τὰς πύλας ὡς ἀσφαλῆ τοπογραφικὰ σημεῖα ἠξίωσα ἀπ' ἀρχῆς νὰ λαμβάνωνται ταῦτα μάλιστα πρὸ παντὸς ἄλλου ὡς ἀφετηρίαι πρὸς ὁρισμὸν τῶν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν Ἀμερικανῶν εὑρισκομένων κτισμάτων, καὶ ἐάν τινα νεωστὶ εὑρεθέντα τοπογραφικὰ σημεῖα φαίνωνται ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ πρότερον γνωστά, νὰ ἐξετάζεται τίνα τῶν ἀντιτιθεμένων πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς βεβαιότερα. Πρὸς ἐναργεστέραν κατάδειξιν τούτου καὶ ἀσφαλέστερον ἔλεγχον τῆς ἐμῆς γνώμης προέτεινα πρὸ πολλῶν ἐτῶν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ νὰ ἀναλάβῃ τὴν δαπάνην τῆς ἐξεργασίας τοπογραφικοῦ χάρτου τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας Κορίνθου ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ Ἀκροκορίνθου μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἐκτελέσεως ἀνασκαφῆς τινος πρὸς ἀποκάλυψιν μέρους τινὸς τῶν ὁδῶν, ὧν εἶχον παρατηρήσει ἴχνη, καὶ τῶν μακρῶν τειχῶν, ὧν τὴν θέσιν ἐνόμιζον μετὰ ἱκανῆς πιθανότητος εὑρημένην (πρβλ. Πρακτικὰ 1892 σελ. 116). Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνέκρινε τὴν πρότασιν καὶ ἐζήτησε παρὰ τῆς Α. Υ. τοῦ Διαδόχου ὡς γενικοῦ διοικητοῦ τοῦ στρατοῦ νὰ ἀναθέσῃ εἴς τινα τῶν ἀξιωματικῶν τὴν ἐκπόνησιν τοῦ εἰρημένου χάρτου, ἡ δ' Α. Υ. προθύμως ἀποδεχθεὶς τὴν αἴτησιν ταύτην ἀνέθεσε τὸ ἔργον εἰς τὸν ὑπολοχαγὸν τοῦ πυροβολικοῦ κ. Κ. Μαζαράκην Αἰνιᾶνα. Ἕνεκα ὅμως πολλῶν παρεμπεσόντων κωλυμάτων ἐβράδυνε πολὺ καὶ ἡ ἐκπόνησις τοῦ χάρτου καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὑπ' ἐμοῦ προταθείσης ἀνασκαφῆς. Οὕτως ὁ μὲν χάρτης ἐπερατώθη ἐν ἔτει 1903 μετὰ λίαν ἐπαινετῆς ἀληθῶς ἐπιμελείας καὶ εὐσυνειδησίας

ἐκπονηθείς (1), ἡ δὲ ἀνασκαφὴ ἐξετελέσθη μόλις κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1906, συμπληρωθέντος καὶ τοῦ χάρτου κατὰ τὰ πορίσματα αὐτῆς. Τὰς τάφρους τῆς ἀνασκαφῆς, ἅτε ἐν ἰδιωτικοῖς κτήμασιν ἀνορυχθείσας, ἠναγκάσθην νὰ ἐπιχώσω πάλιν, δυστυχῶς δὲ δὲν ἠδυνήθην οὐδὲ νὰ ἐπιδείξω τὰ ἀποκαλυφθέντα εἰς πολλοὺς τῶν ἀρχαιολογούντων, ὡς ἐπεθύμουν (2). Ἐλπίζω ὅμως ὅτι ἐὰν ἐπαναληφθῇ ἡ ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Heermance διακοπεῖσα ἀνασκαφὴ τῆς Ἀμερικανικῆς σχολῆς, θὰ ἀναζητηθῶσιν ὑπὸ τῶν μελλόντων νὰ διευθύνωσιν αὐτὴν τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἀνακαλυφθέντα καὶ θὰ ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ νέου πληρέστερον καὶ εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν, διότι μὴ δυνάμενος νὰ δαπανήσω εἰμὴ μικρότατον μόνον χρηματικὸν ποσὸν ἠναγκάσθην νὰ περιορίσω τὴν ἀνασκαφὴν εἰς τὰ ἀναγκαιότατα. Τὴν γνώμην μου περὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς ἀνεκοίνωσα ἤδη καὶ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐν τῷ ἐνταῦθα συνελθόντι Διεθνεῖ Ἀρχαιολογικῷ Συνεδρίῳ δημοσιεύσας καὶ περίληψιν αὐτῆς ἐν τοῖς πρακτικοῖς αὐτοῦ (3). Ἤδη ἐκτίθεται ἐκτενέστερον.

Τὰ τοπογραφικὰ σημεῖα, ἅτινα ἐχρησίμευσαν εἰς τοὺς Ἀμερικανοὺς ἀρχαιολόγους ὡς ἀφετηρίαι, νομίζω ὅτι δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου καὶ δὲν δύνανται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς αὐτήν. Ὁ Παυσανίας δηλαδὴ (II, 2, 4 ἑξ.) ἀνερχόμενος εἰς τὴν Κόρινθον ἐκ Κεγχρεῶν εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς πύλης, ἧς ἡ θέσις, ὡς θὰ ῥηθῇ καὶ κατωτέρω, εἶνε ἀσφαλῶς γνωστὴ (ἴδε τὸν χάρτην)· μνημονεύει δὲ πρῶτον τὸ μνῆμα τοῦ κυνικοῦ Διογένους κείμενον «πρὸς τῇ πύλῃ», κατόπιν τὸ ἄλσος τοῦ Κρανείου μετὰ δύο ἐν αὐτῷ ἱερῶν καὶ τοῦ

(1) Πρβλ. Πρακτικὰ 1902 σελ. 47 καὶ 1903 σελ. 63.

(2) Οἱ μόνοι τοιοῦτοι ἐπισκέπται τῆς ἀνασκαφῆς ὑπῆρξαν ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων Γ. Σωτηριάδης καὶ ὁ φιλάρχαιος μηχανικὸς κ. Ἠλίας Ἀγγελόπουλος, ὧν ὁ μὲν πρῶτος εἶδε μέρη τινὰ τοῦ εὑρεθέντος μακροῦ τείχους καὶ τὴν δυτικὴν ἐπὶ Λεχαίου ὁδόν, ὁ δὲ δεύτερος μόνον τὴν ὁδὸν ταύτην.

(3) Comptes rendus du Congrès international d'archéologie. Athènes 1905 σελ. 303.

τάφου τῆς Λαΐδος (1), ἔπειτα τὴν ἀγορὰν μετά τινων ἐν αὐτῇ ἱερῶν καὶ ἀγαλμάτων, ἀκολούθως τὴν ἐπὶ Λεχαίου ὁδὸν μετὰ τῶν προπυλαίων, καὶ τέλος ἀναφέρει ὅτι «ὀλίγον ἀπωτέρω τῶν προπυλαίων ἐσιοῦσιν ἐν δεξιᾷ ἐστιν Ἡρακλῆς χαλκοῦς· μετὰ δ' αὐτὸν ἔσοδός ἐστι τῆς Πειρήνης ἐς τὸ ὕδωρ». Κατὰ τὰ πορίσματα ὅμως τῆς ἀνασκαφῆς τῶν Ἀμερικανῶν ὁ ἐκ Κεγχρεῶν ἐρχόμενος συναντᾷ πρῶτον τὴν Πειρήνην (δηλαδὴ τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ περιβόλου αὐτῆς) καὶ κατόπιν τὰ προπύλαια, ταῦτα δὲ δὲν κεῖνται «ὀλίγον ἀπωτέρω» τῆς Πειρήνης καὶ πρὸ τοῦ χαλκοῦ Ἡρακλέους, ἀλλ' εὐθὺς παραπλεύρως τοῦ περιβόλου αὐτῆς. Προσέτι δὲ ἐνῷ κατὰ Παυσανίαν ὁ χαλκοῦς Ἡρακλῆς καὶ ἡ εἴσοδος εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Πειρήνης ὑπῆρχον «ἐσιοῦσιν ἐν δεξιᾷ» (2), ὁ διὰ τῶν νομιζομένων προπυλαίων εἰσερχόμενος οὐδεμίαν εὑρίσκει παρὰ ταῦτα εἴσοδον πρὸς αὐτήν· ὁ δὲ περίβολος τῆς Πειρήνης κεῖται πρὸς ἀριστερὰν τῷ εἰσερχομένῳ διὰ τῶν προπυλαίων καὶ ὁ θέλων νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ ἐξέλθῃ πάλιν ἔξω καὶ τότε θα εὕρῃ δύο εἰσόδους ἀντὶ μιᾶς. Αὐτὸ δὲ τὸ οἰκοδόμημα τῶν νομιζομένων προπυλαίων, καίπερ ἀληθῶς ὁμοιάζον πρὸς τὸ ἐπὶ κορινθιακῶν νομισμάτων ἀπεικονιζόμενον ἁψιδωτὸν κτίριον, δύναται βεβαίως νὰ εἶνε καὶ ῥωμαϊκή τις θριαμβευτικὴ ἁψὶς ἄσχετος πρὸς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ προπύλαια αὐτῆς (3). Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων αὐτόθι

(1) Τὸ Κράνειον, ὡς ἀπέδειξα ἤδη ἐν Πρακτικοῖς 1892 σελ. 111 ὑποσ. 2, ἔκειτο ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, πιθανῶς ὅμως ἦτο κεχωρισμένον ἀπ' αὐτῆς διὰ διατειχίσματος, διότι τὸ γνωστὸν καὶ ἐν τῷ χάρτῃ σημειούμενον μεσαιωνικὸν τεῖχος φαίνεται ὅτι ἔχει ἀνοικοδομηθῆ ἐπὶ τῶν θεμελίων ἀρχαίου ἑλληνικοῦ τείχους ἐκτισμένου διὰ πωρίνων πλινθίδων. Τοῦτο εἰκάζω, ἐπειδὴ ἔμαθον ἐφέτος ὅτι χωρικός τις ἀνεῦρε τοιαῦτα θεμέλια κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ἀνατολικῶς τοῦ Ἀκροκορίνθου κειμένου λόφου, ἐφ' οὗ κατὰ τὴν κλιτὺν ὑπάρχει τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Δυστυχῶς δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀποκαλύψω ἐκ νέου τὰ θεμέλια ταῦτα δι' ἀνασκαφῆς.

(2) Τίνα σημασίαν ἔχει τὸ ἐσιοῦσιν, καταφαίνεται ἐκ τοῦ εὐθὺς ἀνωτέρω λεγομένου «ἐκ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἐξιόντων τὴν ἐπὶ Λεχαίου». Τὸ ἐσιοῦσιν ἄρα δηλοῖ διεύθυνσιν ἀντίθετον τοῦ ἐξιόντων ἐκ τῆς ἀγορᾶς. Ἡ δ' ἐν τῇ ὑπὸ Hitzig καὶ Blümner ἐκδόσει τοῦ Παυσανίου διόρθωσις ἐξιοῦσιν ἀντὶ ἐσιοῦσιν νομίζω ὅτι εἶνε ὅλως ἀστήρικτος.

(3) Περὶ τούτου θὰ γίνῃ λόγος καὶ κατωτέρω.

ἀνακαλυφθέντων κτιρίων πολλὰ δύνανται ἀληθῶς νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἁρμόζοντα εἰς ἀγοράν, οἷον τὰ πρατήρια, αἱ στοαὶ καὶ ἡ πρὸς νότον τῶν νομιζομένων προπυλαίων πλατεῖα, ἀλλ' ἐπίσης ἠδύναντο κάλλιστα νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἀλλαχοῦ που τῆς πόλεως πλὴν τῆς ἀγορᾶς, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἡ Κόρινθος ἦτο πόλις κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανική, ὥστε τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα δὲν ἠδύναντο νὰ εἶνε πάντα περιωρισμένα ἐν τῷ παρ' αὐτὴν τὴν ἀγορὰν τόπῳ. Καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς Πειρήνης ἡ ταυτότης μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε τοσοῦτον βεβαία, ὅσον πιστεύεται, διότι περὶ τούτου οὐδὲν ἄλλο τεκμήριον ὑπάρχει, πλὴν τῆς αὐτόθι εὑρέσεως τῶν προμνημονευθεισῶν δύο ἐπιγραφῶν, ἀλλ' αὗται δὲν ἀνευρέθησαν κατὰ χώραν καὶ δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔχωσι μεταφερθῆ ἄλλοθεν, κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν (II, 3,5) «κρῆναι πολλαὶ μὲν ἀνὰ τὴν πόλιν πεποίηνται πᾶσαν, ἅτε ἀφθόνου ῥέοντός σφισιν ὕδατος». Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν πηγῶν τῆς Κορίνθου δὲν θὰ ἔκειτο μόνη ἡ Πειρήνη ἐν τῷ βράχῳ, ἀφοῦ ἡ ἀνασκαφὴ τῶν Ἀμερικανῶν ἀπεκάλυψεν ἑτέρας δύο κρήνας ἐπίσης ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένας, καὶ ἡ γεωλογικὴ δὲ κατασκευὴ τῆς χώρας ἐπιτρέπει νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλαι ὅμοιαι. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνῷ κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Παυσανίου ἡ εἴσοδος τῆς Πειρήνης φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ὑποτεθῇ κειμένη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου μετὰ τῆς ἀγορᾶς, ἀφοῦ ἔκειτο ἐν δεξιᾷ ἐσιοῦσιν, δηλαδὴ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ πρὸς τὴν ἀγορὰν πλευρᾷ τῶν προπυλαίων, ὁ περίβολος τῆς εὑρεθείσης κρήνης οὐδεμίαν φαίνεται ἔχων εἴσοδον (δηλαδὴ κατάβασιν) ἐκ τούτου τοῦ μέρους (1). Προσέτι ὁ μὲν Παυσανίας μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν σπειλαιοειδῶν οἰκημάτων ἔρρεεν «ἐς κρήνην ὕπαιθρον», ἀλλ' ἐν τῷ εὑρεθέντι περιβόλῳ τὸ ὕδωρ ῥέει εἰς δεξαμενὴν ὕπαιθρον καὶ ὄχι κρήνην. Ὅθεν τούτων ἕνεκα καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχει ἄλλη θέσις, ἐν ᾗ δύναται νὰ ὑποτεθῇ πιθανώτερον ὅτι ἔκειτο ἡ ἀληθὴς Πειρήνη, ὡς θὰ ῥηθῇ κατωτέρω, νομίζω ὅτι δύναμαι νὰ ἐκφράσω ἀμφιβολίαν καὶ περὶ τῆς εὑρέσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν.

(1) Σημειωτέον ὅμως ὅτι ὁ περίβολος δὲν ἔχει ἀνασκαφῆ εἰσέτι καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ, ὥστε δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ καὶ τοιαύτη τις εἴσοδος, καίτοι ἄλλως τοῦτο δὲν φαίνεται πιθανόν.

Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἡ Πειρήνη ὡς τοπογραφικὴ ἀφετηρία δὲν ἔχει πολλὴν σπουδαιότητα ὡς πρὸς τὸ περὶ τῆς θέσεως τῆς ἀγορᾶς ζήτημα, διότι εἶνε ἄδηλον πόσην ἀπόστασιν δηλοῖ ἡ φράσις «ὀλίγον ἀπωτέρω τῶν προπυλαίων» τοῦ Παυσανίου, δύναται κάλλιστα ἡ ἀγορὰ νὰ ἔκειτο ἐκεῖ, ἔνθα τίθεται ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ἂν ἔτι ὑποτεθῇ ὅτι ἡ εὑρεθεῖσα κρήνη εἶνε πράγματι ἡ Πειρήνη.

Ἀλλ' ὅμως ἐνῷ οὕτω αἱ τοπογραφικαὶ ἀφετηρίαι, ἃς μετεχειρίσθησαν οἱ Ἀμερικανοὶ ἀρχαιολόγοι, καταφαίνονται ἀνυπόστατοι ἢ ἀμφίβολοι, τοὐναντίον τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1892 ὑποδειχθέντα καὶ διὰ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ παρελθόντος θέρους ἐπιβεβαιωθέντα τοπογραφικὰ τεκμήρια, νομίζω ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὑπόκεινται. Τὸ ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ Ἀκροκορίνθου μέχρι τῆς θαλάσσης μέρος γεωλογικῶς ἐξεταζόμενον εἶνε πρόδηλον ὅτι ἦτό ποτε ὀροπέδιον, ὡς καὶ ἅπασα ἡ παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον παραλία χώρα τῆς Πελοποννήσου, ἔπειτα δὲ τὸ ὀροπέδιον ἐκεῖνο διαρρηχθὲν διὰ πολλῶν παραλλήλων γεωτεκτονικῶν ῥηγμάτων ὑπέστη κλιμακωτὴν ἐγκατακρήμνισιν πρὸς βορρᾶν, καὶ οὕτως ἐγένετο πεδινὴ χώρα κλιμακηδὸν κατερχομένη πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ὅστις καὶ αὐτὸς δι' ὁμοίων τεκτονικῶν ῥηγμάτων ἐσχηματίσθη. Τὸ κατ' ἐπιπολὴν ἔδαφος τοῦ ὀροπεδίου τούτου ἐπικάθηται ἐπὶ στρώματος πωρίνου καὶ κροκαλοπαγοῦς λίθου ὄχι πολὺ παχέος, ὑποκάτω δ' αὐτοῦ ὑπάρχει παχύτερον στρῶμα ἀνομοιομόρφου μάργης ὑποξάνθου εὐκόλως ἀποσαθρουμένης ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Ὅθεν ἕνεκα τῆς τοιαύτης φύσεως τῶν γεωλογικῶν τούτων στρωμάτων τὰ ἄκρα τῶν βαθμίδων, δι' ὧν ἡ χώρα κατέρχεται πρὸς τὴν θάλασσαν, καταπίπτουσι σχεδὸν ἁπανταχοῦ καθέτως πρὸς τὴν κατωτέραν βαθμῖδα, καὶ ἀποτελοῦσι στεφάνας ἀποκρήμνους, σπανίως δὲ μόνον συμβαίνει ἐκ καταπτώσεων μικρῶν βραχωδῶν τεμαχίων ἐντὸς ῥήγματος ἢ ἕνεκα ὑστέρας μεγάλης ἐπιχώσεως νὰ εἶνε ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους ὁμαλωτέρα. Τοιαῦται ἀπόκρημνοι στεφάναι διακρίνονται ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ Ἀκροκορίνθου μέχρι τοῦ Λεχαίου τρεῖς, ὧν αἱ ἀνώτεραι δύο (Β καὶ Α) ἔχουσιν ἐν μέρει περιληφθῇ ἐν τῷ χαρτογραφικῷ σχεδιάσματι τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1892 (πίναξ Β'), ἡ δὲ κατωτάτη τρίτη (Є) κεῖται πλησίον τῆς θαλάσσης παρὰ

τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου. Ἑκατέρωθεν τοῦ Ἀκροκορίνθου αἱ βαθμῖδες τῆς κορινθιακῆς πεδιάδος διατέμνονται ὑπὸ δύο χειμάρρων σχηματιζόντων ἀποτόμους χαράδρας, ὧν ὁ μὲν πρὸς ἀνατολὰς λεγόμενος τῶν Λεύκων κατέρχεται ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Κορινθίας, ὁ δὲ πρὸς δυσμὰς ἐκ τῶν παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀκροκορίνθου ὑψωμάτων, πολὺ μικρότερος ὢν τοῦ πρώτου. Ἡ περιοχὴ τῆς ἀρχαίας πόλεως κεῖται μεταξὺ τῶν δύο τούτων χαραδρῶν ὀλίγον τι μόνον προεκτεινομένη δυτικώτερον τῆς δευτέρας, ὡς δεικνύουσι τὰ ἴχνη πύλης τινὸς τὰ παρατηρηθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Μαζαράκη καὶ σημειούμενα ἐπὶ τοῦ χάρτου· κατεῖχε δὲ ἅπασαν τὴν ἀνωτάτην βαθμῖδα καὶ τὸ μέσον τῆς δευτέρας, ἄδηλον ἕως ποῦ ἐπεκτεινομένη ἐπ' αὐτῆς πρὸς ἀνατολάς. Ἡ ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἔτει 1892 ἐνεργηθεῖσα ἀνασκαφὴ ἐξετελέσθη ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμῖδος ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς σημερινῆς διὰ τῆς πύλης τῶν Κεγχρεῶν διερχομένης ὁδοῦ, ἐσημειώθη δ' ἐν τῷ χάρτῃ ἡ θέσις τῆς τάφρου Ζ, ἐν ᾗ ἀνεκαλύφθη τὸ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1892 σελ. 125 ἑξ. περιγραφόμενον ἀξιολογώτατον ἀρχαῖον οἰκοδόμημα. Ἡ δ' ἀνασκαφὴ τῶν Ἀμερικανῶν ἐξετελέσθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῆς δευτέρας βαθμῖδος παρ' αὐτὴν τὴν στεφάνην Β ὑποχωροῦσαν ἱκανῶς πρὸς νότον κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. Ἡ ὑπ' αὐτῶν εὑρεθεῖσα ἀρχαία ὁδὸς ἄγει ἐκ τῆς δευτέρας βαθμῖδος εἰς τὴν ἀνωτάτην, τὰ δὲ ὀνομασθέντα προπύλαια κεῖνται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ χείλους τῆς στεφάνης Β. Κάτωθι τῆς στεφάνης Β ἐπ' αὐτοῦ τοῦ καθέτως κατερχομένου πλευροῦ τοῦ βράχου ὑπάρχει ἡ πηγὴ ἡ ἐπονομασθεῖσα Πειρήνη. Ἕνεκα δὲ τῆς ἐκ τῆς δευτέρας βαθμῖδος εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀναβάσεως ἡ ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἀνακαλυφθεῖσα ὁδὸς εὐθεῖαν διεύθυνσιν ἔχουσα κατεσκευάσθη κατ' ἀνάγκην κλιμακωτή.

Ἐπὶ τῶν χειλέων τῶν στεφανῶν τὰ ὄμβρια ὕδατα καταρρέοντα διὰ μικρῶν καταρρακτῶν ἔχουσιν ἐνιαχοῦ διαρρήξει τὸν βράχον τοῦ κροκαλοπαγοῦς στρώματος, ὥστε ἕνεκα τῆς ἀποκοπῆς ἐξ αὐτοῦ μεγάλων τεμαχίων ἐσχηματίσθησαν κοιλάσματά τινα ὁμοιάζοντα πρὸς κόλπους εἰσχωροῦντας ἐντὸς τοῦ ἐπιπέδου στρώματος τοῦ κροκαλοπαγοῦς βράχου. Ἐκ τῶν κοιλασμάτων τούτων τὰ μεγαλύτερα κεῖνται κατὰ τὸ δυτικὸν ἥμισυ τῶν βαθ-

μίδων, πάντα δὲ ταῦτα ἔχουσι σχηματισθῆ ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς βορείας κλιτύος τοῦ Ἀκροκορίνθου συρρεόντων ἔν τινι ἀποτομωτάτη χώνη κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς (1). Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἀνωτέρας στεφάνης Β ἔχει σχηματισθῆ ὑπὸ τῶν εἰρημένων ὑδάτων ἓν μόνον κοίλασμα, ἤτοι τὸ τῆς ἀνασκαφῆς τῶν Ἀμερικανῶν ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν λεγομένων προπυλαίων μέχρι σχεδὸν τοῦ μουσείου (2)· ἴσως ὅμως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τοιαῦτα κοιλάσματα συγκεχωσμένα καὶ ἀφανῆ. Ἐπὶ δὲ τῆς στεφάνης Α τὰ ὕδατα τῆς βορείας κλιτύος τοῦ Ἀκροκορίνθου ἀλλάσσοντα ἑκάστοτε ῥοὴν ἔχουσι σχηματίσει τέσσαρα τὸ ὅλον μεγάλα κοιλάσματα, ὧν μέγιστα καὶ ἀποκρημνότατα εἶνε τὰ δυτικώτερα δύο, ἤτοι τὸ ἐν τῷ σχεδιάσματι τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1892 διὰ τοῦ στοιχείου Γ δεδηλωμένον, ἐν ᾧ νομίζω ὅτι ἔκειτο τὸ στάδιον τῶν Κορινθίων, καὶ τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ μεγάρου τοῦ Κιαμὴλμπέη κείμενον, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ πηγὴ ἡ λεγομένη λουτρὸν τῆς Ἀφροδίτης (3). Διὰ δὲ τοῦ ἔτι δυτικώτερον παρὰ τὴν λεγομένην Παλαιόπολιν κειμένου μικροτέρου κοιλάσματος, ἐφ' οὗ τὸ ἐκ χώματος Βενετικὸν ὀχύρωμα, διέρχεται ἡ ἐκ τοῦ νεωρίου τῶν Βενετῶν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀκροκορίνθου ἄγουσα ὁδός, κατὰ δὲ τὴν ἀρχαιότητα ἴσως διήρχετο ἡ ὑπὸ Παυσανίου (II, 3,6) μνημονευομένη ὁδὸς εἰς Σικυῶνα (4).

(1) Πιθανῶς διά τινος ὑπονόμου διοχετευούσης τὰ ὕδατα ταῦτα ἔξω τῶν τειχῶν ἐξῆλθον ἀπαρατήρητοι οἱ δύο συνομῶται Κορίνθιοι, περὶ ὧν διηγεῖται ὁ Ξενοφῶν ἐν Ἑλλην. IV, 4, 7.

(2) Ὁ ἀρχαῖος ναὸς κεῖται ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς στεφάνης Β, ἧς τὸ ἄκρον φθάνει μέχρι πλησίον τοῦ μουσείου (δηλαδὴ πρὸς δυσμὰς τοῦ μουσείου), ἐνῷ ἡ διὰ τῶν λεγομένων προπυλαίων διερχομένη ὁδὸς καὶ τὰ παρ' αὐτὴν κτίρια κεῖνται ἐντὸς τοῦ κοιλάσματος. Βορειότερον κάτωθι τῆς στεφάνης Β ἐν τῷ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου κοίλῳ χώρῳ ὑπέθεσα ὅτι ὑπῆρχε τὸ θέατρον (Πρακτ. 1892 σελ. 116 ὑποσημ. 3). Αὐτόθι ἐρρίφθησαν ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν τὰ χώματα τῆς ἀνασκαφῆς κατακαλύψαντα τὴν εἰρημένην ἐκκλησίαν, ἀντὶ τῆς ὁποίας ἐκτίσθη ἑτέρα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν ἐπὶ ὑψηλοτέρου ἐδάφους. Ἐν τῷ χάρτῃ σημειοῦται καὶ ἡ νέα ἐκκλησία κειμένη νοτιώτερον τῆς συγκεχωσμένης παλαιᾶς.

(3) Περὶ τῶν δύο τούτων κοιλασμάτων ἴδε τὰ ἐν Πρακτικοῖς 1892 σελ. 114 ἑξ. γεγραμμένα. Ἐφέτος ἀποσυρθέντων τῶν ἐπικαλυπτόντων τὸ μικρὸν ὕψωμα γ χωμάτων παρετήρησα ὅτι τοῦτο εἶνε φυσικὸν καὶ ὄχι τεχνητόν, ὡς ὑπέθεσα αὐτόθι σελ. 115.

(4) Ἴδε Πρακτικὰ 1892 σελ. 117 ἑξ., ἔνθα διέλαβον καὶ περὶ τοῦ νεωρίου

Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων εὐκόλως βλέπει πᾶς τις ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν εὑρεθεῖσα ὁδός, ἐὰν μὲν προεκταθῇ κατ' εὐθεῖαν, ἄγει πολὺ δυτικώτερον τοῦ Λεχαίου καὶ ἔξω τοῦ ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθέντος σκέλους τῶν μακρῶν τειχῶν, ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι διηυθύνετο πρὸς τὸ Λέχαιον καμπτομένη, ἀλλ'ὄχι μετὰ ὑπερμέτρου παρεκκλίσεως, διέρχεται διὰ τῶν παρὰ τὸ μέγαρον τοῦ Κιαμὴλ-μπέη ἀποκρήμνων μερῶν, δι' ὧν εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ διέλθῃ ὁδὸς ἄνευ σπουδαίων τεχνικῶν ἔργων, ἐνῷ οὔτε ἴχνη τοιούτων ἔργων φαίνονται οὔτε χρεία αὐτῶν ὑπῆρχε, ἀφοῦ ὀλίγον ἀνατολικώτερον ἠδύνατο νὰ κατασκευασθῇ τοιαύτη ὁδὸς ἄνευ δυσκολίας. Καὶ οἱαδήποτε δὲ ἄλλη ὁδὸς ἀγομένη κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ Λέχαιον ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθα κατὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς ἔκειτο ἡ ἀγορά, διέρχεται πάντοτε διὰ τοῦ προειρημένου ἀποκρήμνου μέρους τῆς στεφάνης Α, ὥστε ἀφοῦ κατὰ Παυσανίαν (II, 3,4) μία τις ὁδὸς ἦγεν ἐκ τῆς ἀγορᾶς κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ Λέχαιον, εἶνε φανερὸν ὅτι ἡ ἀγορὰ δὲν δύναται νὰ ἔκειτο ἐκεῖ, ἔνθα τοποθετοῦσιν αὐτὴν οἱ Ἀμερικανοὶ ἀρχαιολόγοι.

Ἀνατολικώτερον τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ὑποτιθεμένου Σταδίου ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς στεφάνης Α ἕτερα δύο κοιλάσματα α καὶ α΄ μικρότερα μὲν τῶν προειρημένων, ἀλλ'ἱκανῶς μεγάλα καὶ αὐτὰ (1). Πρὸς τὰ δύο δὲ ταῦτα κοιλάσματα ἀντιστοιχοῦσιν ἕτερα δύο ϐ καὶ ϐ΄ ἐπὶ τῆς στεφάνης Β ἀντικρύζοντα πρὸς τὰ προηγούμενα, εἶνε δὲ φανερὸν ὅτι τὰ μὲν ϐ καὶ α ἔχουσι σχηματισθῆ ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῶν κατερχομένων ἐκ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τοῦ Ἀκροκορίνθου, τὰ δὲ ϐ΄ καὶ α΄ ὑπὸ ῥεύματός τινος κατερχομένου ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ γηλόφων (2). Ἅπαντα τὰ κοιλάσματα

τῶν Βενετῶν κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸ Λέχαιον καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀκροκορίνθου. Τώρα μοὶ φαίνεται ἐξ ἴσου πιθανὸν ἢ καὶ πιθανώτερον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ εἰς Σικυῶνα ὁδὸς διήρχετο διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Μαζαράκη παρατηρηθείσης πύλης.

(1) Τρίτον μικρὸν κοίλασμα α΄΄ κείμενον μεταξὺ τοῦ α καὶ τοῦ ὑποτιθεμένου Σταδίου ἐκλείετο ὑπὸ μεγάλου θολωτοῦ τάφου ἐκτισμένου ἐν αὐτῷ, ὥστε δὲν δύναται νὰ διήρχετο ὁδός τις δι' αὐτοῦ (ἴδε Πρακτικὰ 1892 σελ. 114).

(2) Τὰ κοιλάσματα α, α΄, ϐ, ϐ΄ καὶ Γ ἐσφαλμένως ἄλλοτε ἐνόμισα τεχνητὰ (Πρακτικὰ 1892 σελ. 114). Δύνανται ὅμως ἀληθῶς νὰ ἔχωσι προσαυξηθῇ κατά τι τεχνητῶς. Ἀσφαλῶς ὅμως τεχνητὰ εἶνε τὰ μικρὰ κοιλάσματα τῶν πυλῶν τῶν

ταῦτα εἶνε πολὺ ὀλιγώτερον ἀπόκρημνα τῶν τοῦ δυτικωτέρου μέρους τῶν στεφανῶν Β καὶ Α, παρέχουσι δὲ διὰ τὸ εὐεπίβατον εὔκολον σχετικῶς ἀνάβασιν πρὸς τὰς στεφάνας, διὸ καὶ ἡ σημερινὴ ἐκ Νέας εἰς Παλαιὰν Κόρινθον ἁμαξιτὴ ὁδὸς διέρχεται διὰ τοῦ κοιλάσματος α (1)· ἔξω δὲ τῶν κοιλασμάτων ἡ ἀνάβασις θὰ ἦτο πολὺ δυσκολωτέρα. Δύναται λοιπὸν εὐλογώτατα καὶ ἐκ τῶν προτέρων νὰ ὑποτεθῇ ὅτι διὰ τούτων τῶν κοιλασμάτων κειμένων ἀντικρὺ τοῦ Λεχαίου, διήρχοντο αἱ ἐξ αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν ἄγουσαι ὁδοί, ἃς μνημονεύει ὁ Παυσανίας. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀνέκαθεν δύο ὁδοὶ ἐκ τοῦ Λεχαίου πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὰ κοιλάσματα ταῦτα, ὧν ἡ μία ἐπ' ἐσχάτων κατεσκευάσθη ἁμαξιτή. Τὰ ὕδατα, ἅτινα ἀρχικῶς εἶχον σχηματίσει τὰ κοιλάσματα ταῦτα, οὐδαμῶς ἠδύναντο νὰ βλάψωσι τὰς διὰ τῶν κοιλασμάτων διερχομένας ὁδούς, ἐπειδὴ ἡ ἀρχαία Κόρινθος εἶχεν ἁπανταχοῦ πλέον ἢ ἐπαρκεῖς ὑπονόμους, δι' ὧν διωχετεύοντο ἅπαντα τὰ ὕδατα τοῦ ὀροπεδίου ὑπογείως (2). Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν προειρημένων ἐνδείξεων, ἐξ ὧν ἠδύνατό τις καὶ ἐκ τῶν προτέρων νὰ εἰκάσῃ ὅτι διὰ τῶν ἀντιστοιχούντων κοιλασμάτων α — β καὶ α' — β' διήρχοντο αἱ δύο ἐπὶ Λεχαίου ὁδοί, ὑπῆρχον ἤδη ἐν ἔτει 1892 καταφανῆ ἢ ἄλλως γνωστὰ ἴχνη δύο ὁδῶν, ἃς ἀνασκάψας εὗρον καὶ πάλιν πολλαχοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος.

Ἐκ τῶν δύο τούτων ὁδῶν κάλλιστα σωζομένην καὶ εὐδιάκριτον εὗρον τὴν δυτικωτέραν, ἧς ἀνέσκαψα δύο τμήματα ἐν τῇ θέσει Κρητικά, ἤτοι τῷ παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς στεφάνης Α ἐπιπέδῳ τόπῳ, ἅτινα σημειοῦνται ἐν τῷ χάρτῃ διὰ τοῦ γράμματος π. Αὐτόθι ἡ ὁδὸς αὕτη εὑρέθη σχεδὸν εἰπεῖν ὅλως ἀβλαβής, περιβαλλομένη ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὑπὸ σειρᾶς πωρίνων πλινθίδων, ἐν δὲ τῷ μέσῳ

Κεγχρεῶν καὶ τοῦ Ἰσθμοῦ, διότι αὐτόθι δὲν διέρχονται ὕδατα ἱκανὰ νὰ σχηματίσωσιν αὐτά.

(1) Ὡσαύτως διὰ τοῦ αὐτοῦ κοιλάσματος διήρχετο καὶ ἡ παλαιοτέρα αὐτοσχεδίως κατεσκευασμένη ἁμαξιτὴ ὁδὸς ἡ σημειουμένη ἐν Πρακτ. 1892 πίν. Β.

(2) Ἐπὶ τοῦ κοιλάσματος α εὑρέθη ἐφέτος κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν μία ὑπόνομος. Σήμερον ὅμως, ὅτε αἱ ὑπόνομοι δὲν λειτουργοῦσι, τὸ κοίλασμα α' ἔχει μεταβληθῆ εἰς μικρὰν χαράδραν, δι' ἧς δὲν διέρχεται ὁδός.

ἐπεστρωμένη διὰ λίαν συμπαγοῦς σκιροστρωσίας (macadam) (1). Τὸ ἓν τῶν τμημάτων τούτων, τὸ πλησιέστερον πρὸς τὴν πόλιν ἀνεσκάφη εἰς μῆκος 20 μέτρων, τὸ δὲ πλάτος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν πωρίνων πλινθίδων ἦτο 5,80 ἕως 6 μέτρων. Κατὰ τὸ μέσον τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾶς αὐτοῦ εὑρέθη εἰσέτι ἱστάμενος ὄρθιος τετράπλευρος λίθος, ὅστις ἐξ ἅπαντος ἦτο τὸ κάτω μέρος στήλης μιλιαρίου. Τὸ δὲ δεύτερον τμῆμα ἀπέχον 46 μέτρα ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνεσκάφη εἰς μῆκος 4 μέτρων, τὸ δὲ πλάτος αὐτοῦ ἦτο μέτρων 6,70 ἕως 7. Τὸ πλάτος ἄρα τῆς ὁδοῦ διέφερεν ἑκασταχοῦ, ἀλλ' ἴσως ἡ διαφορὰ προῆλθεν ἢ ἐπηυξήθη ἕνεκα τῆς κατὰ τὴν πίεσιν τῆς σκιροστρωσίας ἐξωθήσεως τῶν παραπλευρίων πλινθίδων. Πλὴν τῶν δύο τούτων ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφέντων τμημάτων ὑπάρχουσι καὶ περαιτέρω πρὸς βορρᾶν φανεραὶ πλεῖσται πώριναι πλινθίδες ἑκατέρωθεν τῆς σημερινῆς ὁδοῦ, ὡς σημειοῦνται ἐν τῷ χάρτῃ, πολλοὶ δὲ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν αὐτόθι ἀμπέλων ἐβεβαίουν ὅτι ἡ αὐτὴ σκιροστρωσία ὑπάρχει καθ' ἅπαν τὸν μῆκος τῆς ὁδοῦ. Πλησίον δὲ τῆς θαλάσσης ὑπάρχει ἐπὶ τῆς στεφάνης Ε κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν μακρὰ ἐντομὴ ἐν τῷ βράχῳ ἔχουσα τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἀναμφιβόλως εἶνε συνέχεια τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ κατεσκευάσθη τεχνητῶς χάριν ἠπιωτέρας καταβάσεως. Αὐτόθι κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς ἐντομῆς ταύτης ὑπάρχει ἀρχαῖος θολωτὸς τάφος ῥωμαϊκῶν χρόνων μετὰ μικρῶν κογχῶν ἐν τοῖς τοίχοις πρὸς ἔνθεσιν τεφροδόχων καλπῶν, ἕτεροι δὲ τάφοι ἔχουσιν εὑρεθῆ πολλοὶ καὶ ἀλλαχοῦ κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς τῆς ὁδοῦ. Ἴσως δὲ καί τι ἱκανῶς μέγα ἐρείπιον κτιρίου κατεσκευασμένου διὰ μικρῶν λίθων καὶ ἀμμοκονίας, κείμενον κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς ὁδοῦ ἐν τῇ θέσει τῇ λεγομένῃ Κρητικὰ εἶνε καὶ αὐτὸ μέγα τι νεκρικὸν μνημεῖον (2). Ἄνωθεν τῆς στεφάνης Α δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀναζητήσω τὴν ὁδὸν ταύτην, εἰμὴ μόνον παρ' αὐτὸ τὸ χεῖλος τοῦ βράχου καὶ τοῦτο μόνον διὰ μικρᾶς τινος σκαφῆς. Αὐτόθι εὗρον τμῆμα σκιροστρωσίας ἔχον πε

(1) Πρβλ. Πινδάρου Πυθ. V 92 ἱππόκροτον σκιρωτὰν ὁδόν· ἴδε καὶ Böckh, Staatshaush. I σελ. 257.

(2) Περὶ τούτων πρβλ. καὶ τὰ ἐν Πρακτικοῖς 112 ἑξ. γεγραμμένα.

ρίπου τὸ αὐτὸ πλάτος πρὸς τὴν ὁδὸν, ἐπικαθήμενον δὲ ἐπ'αὐτοῦ τοῦ βράχου. Παραπλεύριαι πλινθίδες δὲν εὑρέθησαν, εἴτε διότι ἐξ ἀρχῆς δὲν ὑπῆρχον, εἴτε διότι ἐσυλήθησαν ἐν παλαιοτέροις χρόνοις. Καίτοι δὲ ἡ σκιροστρωσία αὕτη δὲν ἀνεσκάφη εἰμὴ εἰς ὀλίγον μόνον μῆκος, ὅμως ἦτο φανερὸν ὅτι δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν πρὸς τὰ κάτωθι τῆς στεφάνης τμήματα τῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ἐστρέφετο πρὸς ἀνατολάς, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ ὁδὸς κατὰ τὴν ἀνάβασιν τῆς στεφάνης ἐκάμπτετο ἀνερχομένη διὰ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κοιλάσματος α, ἐνῷ ἡ σημερινὴ ὁδὸς ἀνέρχεται διὰ τῆς ἀνατολικῆς.

Τῆς δ'ἀνατολικῆς ὁδοῦ τὰ ἴχνη ἐδυσκολεύθην νὰ εὕρω, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνάμην νὰ σκάψω ἐπὶ τῆς σημερινῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἥτις συντηρεῖται ὑπὸ ἐργολάβου δυναμένου νὰ ἔχῃ ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις ἀποζημιώσεως καὶ ἀποδημοῦντος κατὰ τύχην τότε. Ἐγίνωσκον ὅμως τὴν ὕπαρξιν καὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐν ἔτει 1892 ἐκ τῶν πολυαρίθμων τάφων, οὓς εἶδον ἀνεσκαμμένους ὑπὸ τυμβωρύχων ἑκατέρωθεν αὐτῆς καὶ ἐξ ὅσων εἶχον μάθει. Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν ἀναζητήσας αὐτὴν κατὰ τὴν θέσιν Κρητικὰ παραπλεύρως τῆς σημερινῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ ταύτης μέχρι τῆς διασταυρώσεως αὐτῆς μετὰ ἄλλης ὁδοῦ ἀκατασκευάστου ἑνούσης αὐτὴν μετὰ τῆς προηγουμένης ἀνώρυξα ἱκανὰς τάφρους, ἀλλ' οὐδὲν ἀνεῦρον, εἴτε διότι τὰ ἴχνη αὐτῆς ἔχουσιν ἀφανισθῆ, εἴτε διότι συμπίπτει ἀκριβῶς πρὸς τὴν σημερινήν, ὅπερ φαίνεται πιθανώτερον. Ἔπειτα ὅμως ὁδηγηθεὶς ὑπὸ παλαιοῦ τινος τυμβωρύχου ἀνεῦρον τμῆμά τι τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ μὴ συμπίπτον μετὰ τῆς σημερινῆς, κεῖται δὲ τὸ τμῆμα τοῦτο κατὰ τὴν διασταύρωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς ἀκατασκευάστου ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Καραβοστασίου πρὸς τὸ χωρίον Ἑξαμίλιον ἀντικρὺ τῆς ἀγροτικῆς οἰκίας Θεοδώρου. Αὐτόθι κατὰ τὴν πρὸς δυσμὰς πλευρὰν τῆς σημερινῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ 25 μέτρα πρὸς νότον τῆς διασταυρώσεως τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἑξαμιλίου σκάψας ἀνεῦρον στρῶμα σκιροστρώσεως σημειούμενον ἐν τῷ χάρτῃ διὰ τοῦ ρ, ὅμοιον δὲ πρὸς τὸ τῆς ἑτέρας ἀρχαίας ὁδοῦ· παραπλευρίας ὅμως πλινθίδας δὲν εὗρον, διότι τὸ μὲν ἀνατολικὸν πλευρὸν τῆς σκιροστρωσίας

ταύτης κεῖται ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἁμαξιτὴν ὁδόν, τὸ δὲ δυτικὸν ἐντὸς σταφιδαμπέλου τινός, ἐν ᾗ δὲν ἠδυνάμην νὰ σκάψω. Τὸ δ' ὑπ' ἐμοῦ ἀποκαλυφθὲν πλάτος τῆς σκιροστρωσίας ταύτης ἦτο 4 μέτρων (1). Μεταξὺ τοῦ ἀνασκαφέντος τούτου τμήματος καὶ τῆς ὁδοῦ Ἑξαμιλίου ἔχουσιν ἀνασκαφῆ πολλοὶ ἀρχαῖοι τάφοι, οἵτινες ἅπαντες ἔκειντο ὑποκάτω τῆς αὐτῆς σκιροστρωσίας, ὥς μοι εἶπεν ὁ ἀνασκάψας αὐτοὺς τυμβωρύχος, ὥστε εἶνε φανερὸν ὅτι ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἡ ἀρχαία αὕτη ὁδὸς ἢ δὲν ὑπῆρχεν ἢ δὲν διήρχετο διὰ τῆς αὐτῆς θέσεως, ὅπερ καὶ πιθανώτερον. Ἔτι νοτιώτερον φαίνονται πολλαχοῦ κατὰ τὸ δυτικὸν πλευρὸν τῆς σημερινῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ παραπλεύριαι πώριναι πλινθίδες τῆς ἀρχαίας, ἃς ἐνιαχοῦ ἀπεκάλυψα εἰς ἱκανὸν μῆκος διὰ μικρᾶς ἀνασκαλεύσεως. Οὕτω ἀπεκαλύφθη ἓν τμῆμα μήκους 4 μέτρων κείμενον εἰς ἀπόστασιν 175 μ. ἀπὸ τῆς διασταυρώσεως τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἑξαμιλίου. Ἕτερον τμῆμα ἀποκαλυφθὲν ἐπίσης εἰς μῆκος 4 μ κεῖται εἰς ἀπόστασιν 186 μ. πρὸς νότον τῆς στήλης τοῦ 1 χιλιομέτρου τῆς σημερινῆς ὁδοῦ, τοῦτο δὲ τὸ τμῆμα ἔχει καὶ ἕνα ἔτι λίθον ἔξωθεν τῶν παραπλευρίων πλινθίδων ὡς ἀντηρίδα. Πλὴν τούτων δὲ φαίνονται καὶ ἀλλαχοῦ

(1) Σκάψας 40 μ. νοτιώτερον κατὰ τὴν αὐτὴν πλευρὰν τῆς σημερινῆς ὁδοῦ εὗρον ὑπόγειόν τι θολωτὸν οἰκοδόμημα μικρόν, ὅπερ πιθανῶς εἶνε τάφος. Αὐτόθι φαίνεται ὅτι ἡ ἀρχαία ὁδὸς συμπίπτει πρὸς τὴν σημερινήν, ὁ δὲ τάφος ἔκειτο κατὰ τὸ δυτικὸν πλευρὸν αὐτῆς. Αὐτόθι που ἤκουσα ὅτι εἶνε γνωστὴ εἴς τινας τῶν ἐπιχωρίων καὶ ἐγκαρσία τις ἀρχαία ὁδὸς ἑνοῦσα τὰς δύο ἐπὶ Λεχαίου ὁδούς, ἑπομένως ἄγουσα ἐκ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῶν μακρῶν τειχῶν μέρους εἰς τὸ πρὸς δυσμάς. Τοιαύτης ὁδοῦ τὴν ὕπαρξιν μετὰ πυλῶν ἐν ἑκατέρῳ τῶν μακρῶν τειχῶν μαρτυροῦσι καὶ τὰ ὑπὸ Ξενοφῶντος ἱστορούμενα ἐν Ἑλλην. IV. 4, 8 ἑξ. (κατὰ τὰς πύλας ταύτας ἔνθα περ τὸ τρόπαιον ἕστηκεν). Δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ μάθω ἀκριβέστερον τὴν θέσιν τῆς ὁδοῦ ταύτης οὐδὲ νὰ ἀναζητήσω αὐτήν. Λέγεται δὲ ὅτι εὑρέθησαν παρὰ τὴν ὁδὸν ταύτην πολλοὶ καὶ πλούσιοι εἰς κτερίσματα τάφοι. Σημειωτέον προσέτι ὅτι, καθ' ἃ ἤκουσα, ὑπάρχει γνωστὴ σκιροστρωσία καὶ ἄλλης παλαιᾶς ὁδοῦ παραλλήλου πρὸς τὸ ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθὲν δυτικὸν μακρὸν τεῖχος καὶ κειμένης 200 περίπου μέτρα δυτικώτερον αὐτοῦ. Αὕτη καὶ ἂν ὑποτεθῇ συνέχεια τῆς ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἀνακαλυφθείσης, (ὅπερ ὄχι ἀδύνατον, ἀλλ' οὐδὲ πολὺ πιθανόν), δὲν θὰ ἦγεν εἰς Λέχαιον, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀγροὺς ἢ εἰς προάστειόν τι, δύναται δὲ νὰ εἶνε καὶ μεσαιωνικὴ κατεσκευασμένη μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ λιμένος τοῦ Λεχαίου. Οὐδὲ ταύτην ἠδυνήθην νὰ ἐξερευνήσω διὰ σκαφῆς.

κατὰ τὴν αὐτὴν πλευρὰν ἄλλαι τινὲς πλινθίδες βορειότερον καὶ νοτιώτερον τῆς προειρημένης στήλης τοῦ 1 χιλιομέτρου καὶ δὴ ὄχι μόνον κατὰ μίαν, ἀλλὰ καὶ πλείονες ὁμοῦ συνηνωμέναι κατὰ σειράν. Νοτιώτερον τῆς ὁδοῦ Ἑξαμιλίου οὐδὲν ἴχνος τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ φαίνεται, ὀλίγαι δέ τινες μικραὶ ἀνασκαλεύσεις, ἃς ἐξετέλεσα, ἀπέβησαν μάταιαι. Ἐπὶ δὲ τῆς στεφάνης ∈ δὲν ὑπάρχει, ἢ τοὐλάχιστον δὲν φαίνεται κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην οὐδεμία ἐντομὴ ἐν τῷ βράχῳ, οἵα ὑπάρχει ἐν τῇ ἑτέρᾳ ὁδῷ, τὸ ὕψος ὅμως τῆς στεφάνης αὐτόθι δὲν εἶνε πολὺ μέγα, ὅθεν καὶ ἡ σημερινὴ ὁδὸς ἀνέρχεται ἄνευ ἐντομῆς, ἴσως δὲ πρέπει νὰ ὑποτεθῇ καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ τὸ αὐτό. Τὴν ὁδὸν ταύτην ἀνεζήτησα διὰ σκαφῆς προσέτι ἐν τῷ τόπῳ τῷ μεταξὺ τῆς στεφάνης Α καὶ τῆς στεφάνης Β, ἀνεῦρον δ' αὐτόθι σκιροστρωσίαν εἰς τέσσαρας τάφρους, ἐν αἷς τὰ ἀποκαλυφθέντα τμήματα αὐτῆς κεῖνται τὰ μὲν τρία κατὰ τὴν εὐθεῖαν πρὸς νότον προέκτασιν τῆς σημερινῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἓν δέ, ἤτοι τὸ βορειότερον τῶν ἄλλων ρ' πέντε μέτρα ἀνατολικώτερον ἐκείνων, παραλλήλως δὲ πρὸς αὐτά. Ἐπὶ τοῦ βορειοτέρου τούτου τμήματος ὑπάρχει καὶ μεταγενέστερόν τι κτίριον ἐκ πωρίνων πλινθίδων ἀδήλου προορισμοῦ. Παραπλεύριοι πλινθίδες δὲν εὑρέθησαν ἐν οὐδενὶ τῶν τμημάτων τούτων, εἴτε ἐξ ὑπαρχῆς μὴ ὑπάρχουσαι εἴτε συληθεῖσαι. Τὸ πλάτος πάντων τῶν τμημάτων τούτων τῆς σκιροστρωσίας εἶνε 5 μέτρων, τὸ δὲ μῆκος τῶν μὲν τριῶν πρώτων τμημάτων ἐν συνεχείᾳ λαμβανομένων 51 μ., ἁπάντων δ' ὁμοῦ μετὰ τοῦ ρ' 83 μ. Καθ' ἑαυτὸ δὲ τὸ τμῆμα ρ' ἀπεκαλύφθη εἰς μῆκος 7 μέτρων. Μὴ δυνάμενος νὰ ἐπεκτείνω πολὺ τὴν ἀνασκαφὴν δὲν ἐξηκρίβωσα ἂν τὸ τμῆμα ρ' εἶνε συνέχεια τῶν ἄλλων τριῶν, ἐνδέχεται δὲ νὰ εἶνε καὶ στρῶσις οἰκοδομήματός τινος μεταγενεστέρου χάριν τοῦ ὁποίου κατεστράφη ἡ ὁδὸς αὐτόθι. Ἐὰν ὅμως ὑποτεθῇ ὅτι τὸ ρ' εἶνε συνέχεια τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἡ ὁδὸς πρέπει νὰ ὑποτεθῇ καμπτομένη κατά τι ἕνεκα τῆς διὰ τοῦ κοιλάσματος ἀναβάσεως.

Ἀμφότεραι λοιπὸν αἱ ὁδοὶ αὗται ἀνευρέθησαν πολλαχοῦ καὶ εἰς μέγα μῆκος κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε διεύθυνσιν ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν, ὥστε περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν δὲν ἐπιτρέπεται

ἀμφιβολία. Ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεραι ἄγουσιν εἰς Λέχαιον, καὶ μάλιστα ἡ ἀνατολιτικωτέρα εἰς αὐτὸ τὸ κεντρικώτατον μέρος τοῦ ὀρυκτοῦ λιμένος, ὁ δὲ Παυσανίας μαρτυρεῖ ῥητῶς ὅτι μία τῶν ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς Λέχαιον ἀγουσῶν ὁδῶν ἦτο εὐθεῖα, νομίζω ὅτι αὗται πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τοπογραφικαὶ ἀφετηρίαι πασῶν τῶν ἄλλων ἀσφαλέστεραι, ὥστε νὰ δεχθῶμεν ὅτι αὗται εἶνε αἱ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμεναι ὁδοὶ ἐπὶ Λεχαίου καὶ ὅτι ἡ ἀγορὰ ἔκειτο κατὰ τὴν εὐθεῖαν προέκτασιν τῆς μιᾶς ἐξ αὐτῶν. Προεκτεινόμεναι ὅμως ἀμφότεραι κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν πόλιν ἄγουσι 500 καὶ 700 μέτρα ἀνατολικώτερον τῆς θέσεως, ἔνθα οἱ Ἀμερικανοὶ ἀρχαιολόγοι νομίζουσιν ὅτι εὗρον τὴν ἀγοράν. Βεβαίας δὲ οὔσης τῆς θέσεως τῶν δύο ὁδῶν τούτων δὲν ἐπιτρέπεται κατ' οὐδένα τρόπον καὶ ἐξ οὐδενὸς ἄλλου τεκμηρίου νὰ τοποθετῆται ἡ ἀγορὰ ἀλλαχοῦ καὶ ὄχι ὅπου ἄγουσιν αἱ ὁδοὶ αὗται.

Ἐκ τῶν δύο ὁδῶν τούτων ἡ κατὰ Παυσανίαν εὐθεῖα εἶνε ἐξ ἅπαντος ἡ ἀνατολικωτέρα, ἡ ἄγουσα εἰς αὐτὸ τὸ κεντρικώτατον μέρος τοῦ ὀρυκτοῦ λιμένος, διότι καὶ ἂν ὑποτεθῇ καμπτομένη κατὰ τὰς διὰ τῶν κοιλασμάτων β′ καὶ α′ καταβάσεις, πάντοτε ὁ ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς στεφάνης Β βλέπει τὸ Λέχαιον κατ' εὐθεῖαν πρὸς βορρᾶν. Δυνατὸν ὅμως εἶνε ἕνεκα τῆς μετρίας κλίσεως τοῦ ἐδάφους κατὰ τοῦτο τὸ μέρος νὰ κατήρχετο ἡ ὁδὸς διὰ κεκλιμένης ἐπιχώσεως ἄνευ καμπῆς ἢ καὶ διὰ βαθμίδων. Ἡ πρώτη λοιπὸν τῶν ὑπὸ Παυσανίου μνημονευομένων ὁδῶν εἶνε ἡ δυτικωτέρα, ἥτις μετὰ τὴν στεφάνην ∈ δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὸ κεντρικὸν μέρος τοῦ λιμένος εἰμὴ καμπτομένη πρὸς ἀνατολάς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὑπῆρχον τὰ προπύλαια τῆς ἀγορᾶς, ταῦτα πρέπει νὰ ὑποτεθῶσιν ὑπάρχοντα ἀνωτέρω τοῦ κοιλάσματος 6, ἡ δὲ Πειρήνη πρὸς δεξιὰν τῷ δι' αὐτῶν εἰσερχομένῳ. Ἡ εὑρεθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν κρήνη κεῖται ἀληθῶς πρὸς δυσμὰς τοῦ κοιλάσματος 6, καὶ ἐπειδὴ ἡ φράσις «ὀλίγον ἀπωτέρω τῶν προπυλαίων» τοῦ Παυσανίου δὲν δηλοῖ ἀκριβῶς ὡρισμένην ἀπόστασιν, ἡ Πειρήνη δύναται νὰ ὑποτεθῇ κειμένη ὅπου οἱ Ἀμερικανοὶ δέχονται αὐτήν. Πιθανώτερον ὅμως μοὶ φαίνεται ὅτι ἔκειτο πλησιέστερον πρὸς τὸ κοίλασμα 6, ὑπάρχει δ' αὐτόθι ἀληθῶς ἄφθονον πηγαῖον ὕδωρ, ἐξ οὗ τρέφονται δύο τουρκικῆς κατασκευῆς κρῆναι λεγόμεναι τοῦ

Μουρὰτ-ἀγᾶ καὶ τοῦ Τεκέ, σημειωθεῖσαι καὶ ἐν τῷ χάρτῃ (1), βορειότερον δὲ τῶν κρηνῶν τούτων ὑπάρχουσιν οἱ μεγαλύτεροι καὶ δαψιλέστερον ποτιζόμενοι κῆποι τῆς Παλαιᾶς Κορίνθου. Τούτου ἕνεκα ἐξέφρασα ἐν Πρακτ. 1892 σελ. 115 ὑποσημ. 6 τὴν εἰκασίαν ὅτι ἄν τις ἤθελεν ἀκολουθήσει δι' ἀνασκαφῆς τοὺς ὑδροφόρους ὀχετοὺς τῶν εἰρημένων τουρκικῶν κρηνῶν μέχρι τῆς στεφάνης Β, θὰ ἀνεύρισκε τὰ σπηλαιοειδῆ οἰκήματα τῆς ἀρχαίας Πειρήνης, καὶ σήμερον δὲ νομίζω ὅτι ἡ εἰκασία αὕτη δὲν ἔχει εἰσέτι ἀποδειχθῆ ἐσφαλμένη. Διὸ ἐσημείωσα καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν θέσιν τῆς Πειρήνης αὐτόθι.

Πλὴν τῶν δύο ὁδῶν ἐπὶ Λεχαίου ἐσημείωσα ἐν Πρακτικοῖς 1892 σελ. 116 καὶ πιθανά τινα ἴχνη τῶν μακρῶν τειχῶν, ἅτινα ἠθέλησα ἐφέτος νὰ βεβαιώσω δι' ἀνασκαφῆς. Ἐκ τούτων εὐκολωτέρα ἐφαίνετο ἡ ἐξερεύνησις τοῦ δυτικοῦ, οὗ τὴν διεύθυνσιν δεικνύει ἡ σημερινὴ ὁδὸς ἡ κατερχομένη τὴν ἀπόκρημνον κλιτὺν τῆς στεφάνης Α παρὰ τὸ μέγαρον τοῦ Κιαμὴλ-μπέη καὶ ἔπειτα κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν θάλασσαν ἄγουσα διὰ μέσου τῶν ἀμπελώνων. Ἴχνη δυνάμενα νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὸ μακρὸν τεῖχος ἐφαίνοντο ἢ ἐμαρτυροῦντο καθ' ἅπαν τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἐκ τούτων δὲ τὰ φανερώτερα ἐσημειώθησαν ἐν τῷ χάρτῃ, προσέτι δὲ τρία μικρὰ κτίσματα εὑρισκόμενα ὀλίγα μέτρα δυτικώτερον αὐτῆς ἐν τῇ σταφιδαμπέλῳ τοῦ Διονυσίου Νοταρᾶ ἐφαίνοντο ὡς πύργοι. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνεκαλύφθη νοτιώτερον τῶν ἀμπέλων Νοταρᾶ καὶ Ἀνδρεαδάκη ἐν τῇ ἀμπέλῳ Σταυροπούλου καλῶς διατηρούμενον παχὺ κτίριον ἅπαν συμπαγῶς διὰ μεγάλων πωρίνων πλινθίδων ᾠκοδομημένον, σημειούμενον δ' ἐν τῷ χάρτῃ διὰ τοῦ τ2. Τὸ κτίσμα τοῦτο μοὶ φαίνεται ὅτι εἶνε πύργος, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀνασκάψω αὐτό, ἐπειδὴ ἡ ἰδιοκτήτρια τῆς ἀμπέλου ἀπεδήμει καὶ

(1) Τὸ ὕδωρ τῶν κρηνῶν τούτων εἶνε ἕτερον τοῦ ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἀνακαλυφθείσης κρήνης ῥέοντος, ὡς ἐφάνη ἐφέτος κατὰ τὴν ἐνσκήψασαν ἐν Κορίνθῳ τῇ 15 Αὐγούστου σφοδροτάτην καταιγίδα, ἐξ ἧς ἅπασα ἡ ἀνασκαφὴ τῶν Ἀμερικανῶν ἐπληρώθη ἰλύος λίαν ἀκαθάρτου. Τότε αἱ μὲν παρὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ νῦν χωρίου καὶ πλησίον τῆς Ἀμερικανικῆς ἀνασκαφῆς κείμεναι κρῆναι ἐμολύνθησαν πᾶσαι, αἱ δὲ προειρημέναι τουρκικαὶ πηγαὶ ἔμειναν ἀμόλυντοι, ἐξ οὗ ἔγινε φανερὸν ὅτι τὸ ὕδωρ αὐτῶν δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἀνακαλυφθείσης πηγῆς.

ἀνεμένετο νὰ ἐπανέλθῃ καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐν αὐτῇ ἀνασκαφήν, ἀλλὰ παρὰ προσδοκίαν δὲν ἐπανῆλθε μέχρι τέλους τῆς ἀνασκαφῆς. Φαίνεται ἡ νοτιοδυτικὴ αὐτοῦ γωνία, ἐξ ἧς ἔχουσιν ἀρτίως ἀφαιρεθῆ δύο πλινθίδες, τὸ ὅλον δὲ φανερὸν μέρος αὐτοῦ ἔχει μῆκος ἐξ ἀνατολῶν μὲν πρὸς δυσμὰς 5 μέτρα, ἐκ νότου δὲ πρὸς βορρᾶν 3. Ἐκ τῶν μερῶν, ἅτινα ἀνέσκαψα, ἐφάνη ὅτι τὸ μακρὸν τοῦτο τεῖχος δὲν διατηρεῖται καθ᾽ἅπαν τὸ μῆκος αὐτοῦ, ἀλλὰ πολλαχοῦ μὲν καὶ ἰδίως παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς στεφάνης Α ἔχει ἀφανισθῆ τελείως (1), ἀλλαχοῦ δὲ κατέχουσι τὴν θέσιν αὐτοῦ μεταγενέστερα κτίρια ἐκτισμένα διὰ πωρίνων πλινθίδων ἐξ αὐτοῦ βεβαίως εἰλημμένων, καὶ μόνον ὀλίγα τινὰ ἀσφαλῆ μέρη αὐτοῦ διεσώθησαν μέχρι τοῦδε, βεβλαμμένα καὶ αὐτὰ ἢ φέροντα μεταγενεστέρας προσθήκας. Ἐκ τῶν ἐν τῇ σταφιδαμπέλῳ Νοταρᾶ ἄλλοτε παρατηρηθέντων κτισμάτων τὸ ἓν κατέστη ἀφανὲς κατασκευασθέντων ἐπ᾽ αὐτοῦ ἁλωνίων πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος, τὸ δ᾽ ἕτερον κείμενον παρὰ τὸν νότιον τοῖχον τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο λείψανον ἄλλου παλαιοτέρου ἐκκλησιδίου ἐκτισμένου δι᾽ ἀρχαίου ὑλικοῦ· ἤκουσα ὅμως ὅτι εἶνε γνωστὸν παραπλεύρως καὶ βαθύτερον κείμενον ἄλλο κτίσμα, ὅπερ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνασκάψω (2). Τὸ δὲ τρίτον τ1 κείμενον παρὰ τὸ ἄκρον τῶν ἁλωνίων Νοταρᾶ εἰς ἀπόστασιν 13 μέτρων ἀπὸ τῆς ἀνατολικώτερον διερχομένης ὁδοῦ, ἀπεδείχθη ὅτι πράγματι εἶνε λείψανον τοῦ ἀρχαίου μακροῦ τείχους, ἀλλὰ ἔχει προεκταθῆ πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς διὰ μεταγενεστέρων προσαυξήσεων, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐφαίνετο ὡς πύργος, ἐνῷ πράγματι δὲν εἶνε πύργος, ἀλλὰ μέρος μεταξὺ πύργων κείμενον. Τὸ πάχος αὐτοῦ εἶνε 2.40 μ. Δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξερευνήσω αὐτὸ εἰμὴ εἰς ἐλάχιστον μῆκος, ἐπειδὴ τὰ ἁλώνια ἦσαν πλήρη σταφίδος, ἣν ἔβλαπτεν ἡ κόνις τῆς ἀνασκαφῆς. Νοτιώτερον δὲ ἐν τῷ τ3 εὑρέθη μία σειρὰ πωρίνων πλινθίδων ἀποκαλυφθεῖσα εἰς μῆκος 4 ἀκο-

(1) Μετανοῶ ὅτι δὲν ἔσκαψα αὐτόθι ἀνατολικῶς τῆς ὁδοῦ, ὑποπτεύω δὲ ὅτι ἐπλανήθην ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ τείχους καὶ ἴσως τούτου ἕνεκα δὲν ἀνεῦρον αὐτό. Ἀλλ᾽ ὁπωσδήποτε ἱκαναὶ τάφροι ἀνορυχθεῖσαι δυτικῶς τῆς ὁδοῦ οὐδὲν ἔδειξαν.

(2) Καὶ ἀντικρὺ ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς τῆς ὁδοῦ ἀμπέλῳ φαίνεται τοῖχός τις ἐκ πλινθίδων ἱκανῶς μακρός, ὅστις εἶνε ἄξιος ἐξετάσεως.

λουθοῦσα ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν πρὸς τὰ ἄλλα γνωστὰ μέρη τοῦ τείχους, οὖσα δὲ πιθανῶς καὶ αὐτὴ λείψανον τοῦ τείχους ὑπολειφθὲν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἄλλων πλινθίδων. Ἀπέχει δὲ τὸ τ2 ἀπὸ τῆς ὁδοῦ 2,50 μ.. Ὀλίγον τι νοτιώτερον εὑρέθη τετράπλευρον κτίριον μεταγενέστερον ἐκ πωρίνων πλινθίδων ᾠκοδομημένον, ἔχον μῆκος ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν 8,20 μ., ἐξ ἀνατολῶν δὲ πρὸς δυσμὰς 9,10, ὅπερ σημειοῦται διὰ τοῦ τ4. Ἔτι νοτιώτερον κατὰ τὸ τ5 εὑρέθη τὸ κάλλιστον τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ τείχους ἀποκαλυφθὲν τμῆμα αὐτοῦ, σωζόμενον εἰς μῆκος πλέον τῶν 8 μέτρων. Τὸ μέρος τοῦτο εἶνε πύργος συμπαγῶς ᾠκοδομημένος καὶ μέρος τοῦ παρ' αὐτὸν τείχους. Τὸ πάχος μόνου τοῦ τείχους εἶνε 2,60, μετὰ τοῦ πύργου δὲ ὁμοῦ 7,30, τὸ δὲ πλάτος τοῦ πύργου 6,10. Σῴζονται μόνον οἱ κατώτατοι τῶν λίθων καὶ ὀλίγοι μόνον τῶν ἀνωτέρων δόμων. Ἡ ἐργασία εἶνε καλλίστη, οἵα ἡ τῶν μετὰ τὰ Μηδικὰ χρόνων, ἡ δ' ἐσωτερικὴ πλευρὰ τοῦ τείχους ἔχει καὶ ἀρχιτεκτονικὴν διακόσμησιν διὰ σπείρας, οἵαν ἔχουσιν καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ σηκοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Θησείου. Ἄλλη δὲ σειρὰ πλινθίδων λείψανον ἴσως οὖσα καὶ αὐτὴ τοῦ τείχους εὑρέθη 15,50 μ. βορειότερον, ἀλλὰ δὲν ἀνέσκαψα αὐτὴν εἰμὴ εἰς μικρὸν μόνον μῆκος. Ὡσαύτως καὶ νοτιώτερον ἐν τῷ τ6 εὑρέθη μία σειρὰ πλινθίδων, ὡς ἐν τῷ τ3, ἀκολουθοῦσα τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν.

Ἐκ τοῦ μακροῦ λοιπὸν τείχους τούτου δὲν σῴζονται εἰμὴ μικρὰ καὶ ἀπεσπασμένα ἀπ' ἀλλήλων λείψανα, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ ἔχει ἀφαιρεθῇ, ἵνα χρησιμεύσῃ εἰς ἄλλα κτίρια ἀλλαχοῦ που ᾠκοδομημένα, ἢ εἰς κατασκευὴν μικρῶν κτιρίων ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως. Ἀλλ' ὅμως οὐχ ἧττον τὰ ὑπολειπόμενα βέβαια μέρη αὐτοῦ (τ1, τ2, τ5, ἴσως δὲ καὶ τ3 καὶ τ6) τὰ διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἀποκαλυφθέντα, ἀρκοῦσι νὰ βεβαιώσωσι τὴν θέσιν αὐτοῦ, καὶ τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἀρχαίων πλινθίδων τῶν φαινομένων καθ' ἅπαν τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ εἶνε καὶ αὐτὸ ὄχι εὐκαταφρόνητον σημεῖον τῆς ὑπάρξεως τοῦ τείχους αὐτόθι, καὶ ἂν ἔτι ὑποτεθῇ ὅτι πᾶσαι ἀνήκουσιν εἰς μεταγενέστερα κτίσματα, ὅπερ ὅμως ἄδηλον. Τὸ δὲ ὑλικὸν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, τῶν τε μακρῶν καὶ τῶν ἄλλων, εἰκάζω ὅτι ἔχει ἀφαιρεθῇ κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας τειχίσεις τοῦ Ἰσθμοῦ ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς χρόνοις (1).

(1) Περὶ τούτων διέλαβεν ἐκτενῶς ὁ Σπ. Π. Λάμπρος ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι τόμ. Β' σελ. 435 ἑξ.

Τοῦ ἀνατολικοῦ μακροῦ τείχους ἴχνη μοὶ ἐφάνησαν ἄλλοτε πολλοὶ μεγάλοι λίθοι κείμενοι πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἀνατολικῆς ἐπὶ Λεχαίου ὁδοῦ εἰς διπλῆν σειρὰν καὶ εἰς μῆκος 600 περίπου μέτρων ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν, ὡς σημειοῦνται ἐν τῷ χάρτῃ. Ἐβεβαιώθην ὅμως ὅτι εἶνε ὁρόσημα ἀγρῶν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τεθειμένα, καίτοι οἱ λίθοι ἀνῆκον εἰς ἀρχαῖα κτίρια (1). Ὁμοιόν τι ἴσως εἶνε καὶ ἑτέρα διπλῆ σειρὰ λίθων ἐπίσης μακρά, ἀνατολικώτερον ἐν θέσει Ὀστᾶ-Χασὰν κειμένη, ὡσαύτως δὲ καὶ ἄλλοι λίθοι κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἐν τῷ χάρτῃ ἐκτάσεως ἐν ταῖς θέσεσι ταῖς ὀνομαζομέναις Μύλος Χελιώτη καὶ Ἰβραὴμ-ἐφέντη. Μικρά τις τάφρος ἀνορυχθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ὀλίγον ἀνατολικώτερον τῆς πρώτης ἀνωτέρω μνημονευθείσης διπλῆς σειρᾶς λίθων πρὸς νότον τῆς εἰς Ἑξαμίλιον ὁδοῦ καὶ 14 μέτρα βορειανατολικῶς τοῦ ἐν τῷ χάρτῃ σημειουμένου ῥωμαϊκοῦ ἐρειπίου ἀπεκάλυψεν εὐμέγεθες οἰκοδόμημα μεταγενεστέρων χρόνων ᾠκοδομημένων ἐκ πωρίνων πλινθίδων, ὅπερ ἴσως εἶνε συνέχεια τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος, εἰς ὃ ἀνήκει καὶ τὸ ἐν τῷ χάρτῃ σημειούμενον ἐρείπιον. Ἄλλας ἐρεύνας πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀνατολικοῦ μακροῦ τείχους δὲν ἠδυνήθην νὰ κάμω, ἀλλ' ὁπωσδήποτε πιθανὸν νομίζω ὅτι τοῦτο θὰ ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἐπὶ Λεχαίου ὁδοῦ τοσοῦτον περίπου, ὅσον ἀπέχει τὸ δυτικὸν μακρὸν τεῖχος ἀπὸ τῆς δυτικῆς ὁδοῦ ἐπὶ Λεχαίου. Ἑπομένως ὁ μεταξὺ τῶν δύο τειχῶν χῶρος ἦτο ἱκανῶς εὐρύς, ὥστε ἠδύναντο νὰ τελεσθῶσιν ἐν αὐτῷ ὅσα ἐξιστορεῖ ὁ Ξενοφῶν ἐν Ἑλλην. IV, 4,8 ἑξ. (πρβλ. Leake, Travels in the Morea II, σελ. 251 ἑξ.).

Τὰ μακρὰ τείχη, ὡς πολλάκις ἐδηλώθη ἀνωτέρω, ἦσαν ᾠκοδομημένα διὰ πωρίνων πλινθίδων, οὕτω δὲ θὰ ἦσαν ἐκτισμένα καὶ τὰ περιβάλλοντα τὴν πόλιν τείχη κατὰ τὸ κυριώτατον αὐτῶν μέρος, ὡς δηλοῖ μικρόν τι τμῆμα αὐτῶν σωζόμενον κάτωθι τῆς στεφάνης Α πρὸς βορρᾶν τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου ναοῦ σημειούμενον δὲ ἐν τῷ χάρτῃ διὰ τοῦ φ. Τὸ μικρὸν τοῦτο λείψανον, ὅπερ εἶνε ἐπίσης διὰ πωρίνων πλινθίδων ᾠκοδομημένον

(1) Ἐν παρόδῳ σημειωθήτω ὅτι τὸ παρὰ τὴν παλαιοτέραν εἰς Νέαν Κόρινθον ἁμαξιτὴν ὁδὸν καὶ κατὰ τὴν προέκτασιν τῶν ὁροσήμων τούτων κείμενον φρέαρ τὸ σημειούμενον ἐπὶ τοῦ χάρτου εἶνε ἀρχαῖον ἔχον σχῆμα τετράπλευρον καὶ λίαν εὐρύ. Παρὰ τὰ χείλη αὐτοῦ εινε τεθαμμέναι τρεῖς σαρκοφάγοι πώριναι.

καὶ διεσώθη χρησιμοποιηθὲν ἀντὶ κρήνης εἰς διοχέτευσιν πηγῆς τινος (1), δεικνύει ὅτι οἱ Κορίνθιοι φοβούμενοι μὴ ὁ ἐχθρὸς ὑπορύξῃ τὸ ὑποκάτω τοῦ βράχου τῆς στεφάνης ὑπάρχον στρῶμα τῆς μάργης καὶ οὕτω κατακρημνίσῃ τὸ τεῖχος, εἶχον θεμελιώσει τὰ τείχη κάτωθεν τῆς στεφάνης, ὥστε νὰ ἐπενδύωσι τὴν κλιτὺν αὐτῆς· εἰς τοῦτο δ' ἴσως ὠφείλετο καὶ τὸ μεμαρτυρημένον μέγα αὐτῶν ὕψος. Ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν μακρῶν τειχῶν μέρος τῆς στεφάνης Α ἦτο ἐπίσης διατετειχισμένον, μαρτυρεῖται ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλλην. IV, 4, 11: ἐγγὺς τοῦ περὶ τὸ ἄστυ κύκλου). Νομίζω δ' ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς στεφάνης Β ὑπῆρχεν ἕτερον τεῖχος κατεσκευασμένον ἐν παλαιοτέροις χρόνοις, ὅτε ἡ περιοχὴ τῆς πόλεως ἦτο μικροτέρα, δηλαδὴ ὅτε ἡ πόλις ἦτο περιωρισμένη μόνον ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας βαθμῖδος μὴ ἐπεκτεινομένη ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τῶν στεφανῶν Β καὶ Α μέρους. Τοῦτο εἰκάζω ἐπειδὴ φρονῶ ὅτι τὰ προπύλαια τῆς ἀγορᾶς πρέπει νὰ ὑποτεθῶσιν ἐκτισμένα πρὸς ἀντικατάστασιν ἄλλης παλαιοτέρας πύλης πρὸς πολεμικὸν σκοπὸν ἐκτισμένης, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς προπυλαίοις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι ἱεροῦ. Ἐπειδὴ δὲ τοιαῦται πύλαι θὰ ὑπῆρχον κατὰ πάσας τὰς ἔξω τῆς πόλεως ἀγούσας ὁδούς, εἶνε δυνατὸν καὶ ἄλλαι ἐξ αὐτῶν νὰ ὑπέστησαν ὁμοίαν ἀντικατάστασιν, καὶ εἰς τοῦτο ἴσως ὀφείλεται ἡ κτίσις τῆς ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν εὑρεθείσης ἀψῖδος.

Τὰ δὲ τείχη τὰ περιβάλλοντα τὸ Κράνειον ἦσαν ἐκτισμένα ὑπεράνω τῆς στεφάνης, κατεσκευασμένα δὲ διὰ λίθων ἐκ κυανομέλανος σκληροῦ ἀσβεστολίθου, ὡς δεικνύουσι δύο τμήματα αὐτῶν ἀπεικονισθέντα ἄλλοτε ὑπὸ Dörpfeld διὰ φωτογραφίας (2), ὧν

(1) Ἡ πηγὴ αὕτη φαίνεται ὅτι διωχετεύετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς Λέχαιον, διότι σώζεται κατωτέρω μέγα λείψανον ὀχετοῦ λελαξευμένον ἐν τῷ βράχῳ, διευθυνόμενον δὲ βορειανατολικῶς πρὸς τὸ μακρὸν τεῖχος.

(2) Αἱ φωτογραφίαι αὗται εἶνε κατατεθειμέναι ἐν τῇ συλλογῇ φωτογραφιῶν τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος ὑπ' ἀριθ. Korinth. Nº 9-10. Ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ ὑπάρχουσι καὶ δύο φωτογραφίαι τῆς αὐτῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1892 (Nº 7-8), καὶ ἕτεραι δύο τῶν ὑπ' ἐμοῦ παρατηρηθέντων κυκλωπείων τειχῶν τοῦ Ἀκροκορίνθου (Nº 11-12), περὶ ὧν ἴδε Πρακτ. 1892 σελ. 117 ἑξ.

τὸ μὲν εἶνε κατεσκευασμένον δι' ἀκανονίστων ἰσοδομικῶν λίθων, οἷον περίπου τὸ γνωστὸν ἀνάλημμα τῆς Πνυκός, τὸ δὲ διὰ πολυγωνικῶν λίθων κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Δ' αἰῶνος. (Πρβλ. Πρακτ. 1892 σελ. 124 ὑποσημ. 2). Ἴσως ἅπαν τοῦτο τὸ μέρος τῶν τειχῶν ἦτο ἄνωθεν δι' ὠμῶν πλίνθων ᾠκοδομημένον. Ἡ διαφορὰ τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς τῶν περιβαλλόντων τὸ Κράνειον τειχῶν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μέρους αὐτῶν δηλοῖ πιθανώτατα ὅτι τὸ Κράνειον εἶχε μεταγενεστέρως συμπεριληφθῆ εἰς τὸν περίβολον τῆς πόλεως καὶ ἑπομένως καθιστᾷ πιθανωτέραν τὴν ὕπαρξιν τοῦ διατειχίσματος, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω (σ. 149 ὑποσημ. 1). Ἀξιοσημείωτον εἶνε καὶ σπουδαῖόν τι λείψανον τειχοδομίας εὑρεθὲν πρό τινων ἐτῶν κάτωθι τῆς στεφάνης Ε κατὰ τὸ φ', ὅπερ ἴσως εἶνε μέρος τοῦ τείχους τοῦ περιβάλλοντος τὸ Λέχαιον.

Τοιαύτη λοιπὸν ἡ ἔκβασις τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης, ὅσον ἀφορᾷ τὰ τοπογραφικὰ πορίσματα αὐτῆς, ἅτινα ἦσαν καὶ ὁ κύριος σκοπός, δι' ὃν ἐξετελέσθη. Ἀξιοσημείωτος εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Μαζαράκη εὕρεσις ὁδοῦ τινος ἀγούσης παρὰ τὴν κλιτὺν τῆς στεφάνης Α ἐκ τοῦ κοιλάσματος α' ἀνατολικῶς πρὸς τὸν Ἰσθμόν, τὰ ἴχνη ὅμως αὐτῆς τὰ σημειωθέντα καὶ ἐπὶ τοῦ χάρτου εἶνε λίαν δυσδιάκριτα. Κινητὰ δὲ ἀρχαῖα λόγου ἄξια δὲν εὑρέθησαν πλὴν ἐγχειριδίου στρατιωτικοῦ σιδηροῦ μετὰ χαλκῆς λαβῆς διατρήτου, ὅπερ κατετέθη εἰς τὸ ἐν Κορίνθῳ μουσεῖον.

Ἐν τέλει ἐπιτραπήτω νὰ ἐπαναλάβω καὶ πάλιν, ἣν ἄλλοτε ἐξέφρασα εὐχὴν ὑπὲρ συστηματικῆς ἐξερευνήσεως τοῦ λιμένος τοῦ Λεχαίου, ἔργου ἀξιολογωτάτου καὶ πολλὰ δυναμένου νὰ παράσχῃ διδάγματα (Πρβλ. Πρακτ. 1892, σελ. 113 ὑποσημ 1). Δυστυχῶς ὁ λιμὴν οὗτος ὑπέστη ἐπ' ἐσχάτων ἱκανὴν καταστροφὴν ὑπό τινος ἐνοικιάσαντος αὐτὸν πρὸς ἐγκατάστασιν ἰχθυοτροφείου καὶ καταστρέψαντος ὄχι μικρὸν μέρος παρὰ τὴν εἴσοδον. Ἀλλ' ὅμως καὶ παρὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην δύναται νὰ ῥηθῇ εἰσέτι ὅτι τὸ ἔργον διατηρεῖται καλῶς.

Ἐν Ἀθήναις μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 1906.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ

Εἰς ἀπόστασιν ὥρας ἀπὸ τῆς Χαλκίδος παρὰ τὴν θέσιν Μάνικαν σκάψαντες εὕρομεν πεντήκοντα τάφους ἐκ τῶν ὀνομασθέντων Κυκλαδικῶν, οἵτινες εἶνε λελαξευμένοι ἐπὶ λευκοῦ τιτανολίθου εὐκατεργάστου. Σύγκεινται ἐκ δύο μερῶν, ἐκ τῆς εἰσόδου, ἥτις ἔχει σχῆμα περίπου τετράγωνον, καὶ τοῦ κυρίως τάφου, εἰς ὃν εἰσέρχεταί τις διὰ θύρας καλυπτομένης διὰ πλακὸς ἀκατεργάστου ἢ διὰ πολλῶν λίθων. Ὁ κυρίως τάφος ἔχει σχῆμα, οἷον ἔχουσιν οἱ παρὰ χωρικοῖς ἐκ χώματος κατασκευαζόμενοι κρίβανοι, πίθου δηλονότι ἀνεστραμμένου καὶ ἐν τῷ μέσῳ κεκομμένου. Οἱ πλεῖστοι τούτων ἦσαν πλήρεις χώματος διεισδύσαντος εἴτε ἐκ τῆς θύρας εἴτε ἐκ ῥωγμῶν φυσικῶν τοῦ βράχου. Δύο μόνον τούτων περιεῖχον ἐλάχιστον χῶμα καὶ ἐκ τούτων καὶ μόνων ἠδυνήθημεν νὰ γνωρίσωμεν σαφῶς, πῶς ἔκειντο οἱ νεκροί. Ἐν τῷ ἑνὶ τούτων οἱ νεκροὶ ἔκειντο ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν τοῦ τάφου, ὡς ἐδείκνυον τὰ εἰς κόνιν σχεδὸν μεταβεβλημένα ὀστᾶ, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ μόνον ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου πλευρᾶς ὑπῆρχε πλῆθος ὀστῶν τετριμμένων ἤδη· παρὰ τὴν τὴν θύραν ἑνὸς τούτων τῶν τάφων πλήρους χώματος εὕρομεν καὶ ὀστᾶ κεκαυμένου νεκροῦ, ὧν τινα συνελέξαμεν. Οἱ τάφοι, ὡς μαρτυρεῖ τὸ πλῆθος τῶν ὀστῶν, ἦσαν οἰκογενειακοί (ἰδὲ σχῆμα αὐτῶν μετὰ τῆς τομῆς ἐν πίν. Ϛ΄-Ζ΄). Κτερίσματα εὑρέθησαν ἐν μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις τούτων τέσσαρα λίθινα ἀγγεῖα καὶ δύο εἰδώλια ἐκ μαρμάρου, ὧν τὸ ἕτερον γυναικός, πρὸς δὲ τούτοις, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῖς νεωτέροις, καὶ πήλινα ἡμίοπτα, ποικίλα τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα, περὶ ὧν θὰ διαλάβωμεν ἀκριβέστερον ἀλλαχοῦ. Τινὰ τούτων ἔχουσι σχῆμα λοπάδος ἐχούσης λαβὴν ἀπολήγουσαν εἰς δύο ἢ μίαν αἰχμήν· ἔχουσι γάνωμα μέλαν καὶ ὀπὴν ἐπὶ τῆς λαβῆς, ἵνα που ἀναρτῶνται. Πολὺ πιθανῶς ἐχρησίμευον ὡς κάτοπτρα, ὡς καὶ ὁ κ. Τσούντας περὶ τῶν τοιούτων

ἀπεφήνατο πρὸ πολλοῦ. Ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ μεῖζον, φέρει ὄπισθεν κόσμημα τὸν ἥλιον ἴσως εἰκονίζον, ἐκδηλούμενον δὲ διὰ γραμμῶν κεχαραγμένων (ἰδὲ σχῆμα αὐτοῦ ἐν πίν. Η΄). Ἐν ἑνὶ τῶν τάφων τῶν τεχνικωτέρων καὶ ὡραιοτέρων εὑρέθη καὶ χαλκοῦν μαχαίριον (ἰδὲ εἰκόνα ἐν πίν. Η΄) καὶ ἔλασμά τι ἀργυροῦν φέρον ἔτι ἥλους μικρούς. Τὸ εὕρημα τοῦτο δεικνύει, ὅτι ἡ συστὰς αὕτη τῶν τάφων πιθανῶς εἶνε ἡ νεωτάτη πασῶν καὶ προσεγγίζει πρὸς τοὺς Μυκηναϊκοὺς χρόνους. Οἱ νεώτεροι τῶν τάφων ἔχουσιν ἐν τῇ εἰσόδῳ δύο ἢ τρεῖς βαθμίδας, ἐν ᾧ οἱ παλαιότεροι ἢ μίαν δηλουμένην διὰ κοιλώσεώς τινος τοῦ βράχου ἢ οὐδεμίαν.

Παρὰ δὲ τὴν Βρωμοῦσαν σκάψαντες εὕρομεν τάφους Μυκηναϊκοὺς τῶν νεωτέρων χρόνων τῶν προσεγγιζόντων εἰς τοὺς γεωμετρικούς, ὡς ἐξάγομεν ἐξ ἑνὸς ἀγγείου εὑρεθέντος ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ, ἔνθα εὑρέθησαν Μυκηναϊκά. Τὰ εὑρεθέντα ἀγγεῖα εἶνε πιθοειδῆ καὶ ἄλλων σχημάτων, ἔχουσι δὲ κοσμήματα ἐρυθρά· ἐν ἑνὶ τῶν μικροτέρων τούτων πιθοειδῶν ἀγγείων ὑπῆρχε κόνις τις λευκή, ἥτις ἀναλυθεῖσα ἐφάνη, ὅτι εἶνε ἀνθρακικὴ ἄσβεστος· ἴσως ἦτο χρῶμά τι λευκόν. Πρὸς τοῖς ἀγγείοις τούτοις εὑρέθησαν χαλκοῦς ξυρός, χαλκοῦν ἐγχειρίδιον ὀξὺ καὶ δύο λαβίδες ὡσαύτως χαλκαῖ, πρὸς δὲ δύο σπονδυλοειδῆ ἐκ πυρίτου λίθου κοσμήματα.

Ἐν θέσει δὲ Πέϊ εὑρέθη ἱερόν, ἔνθα σκάψαντες εὕρομεν δέκα τρεῖς μικροὺς βοῦς χαλκοῦς καὶ δύο σατυροειδεῖς μορφὰς ἱσταμένας ἐπὶ βάσεως, ὡσαύτως χαλκᾶς. Σημειωτέον ὅτι καὶ τῶν βοῶν καὶ τῶν σατυρίσκων οἱ μὲν ὄρχεις εἶνε ἐξωγκωμένοι, τὸ δὲ πέος ἐστυκός. Ἐνταῦθα εὑρέθησαν καὶ περὶ τοὺς τεσσαράκοντα κόκκους πηλίνους ὅρμου πιθανῶς. Περὶ πάντων τούτων ἀκριβέστερον ποιησόμεθα λόγον ἀλλαχοῦ.

Ἐσκάψαμεν καὶ ἐν τοῖς κτήμασι τοῦ Ἀγγέλου καὶ Τσάλα καὶ τοῦ Κ. Βαρατάση, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς οὐδὲν ἄξιον λόγου εὑρέθη (1).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Δεκεμβρίου 1906.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

---

1) Τὰ εὑρήματα κατετέθησαν ἐν τῷ μουσείῳ Χαλκίδος.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΙΣ ΜΥΣΘΡΑΝ (1906)

Τὸ παρελθὸν θέρος ἐνετάλην ὑπὸ τῆς Γενικῆς ἐφορείας τῶν Ἀρχαιοτήτων, ἵνα, μεταβαίνων εἰς τὸν Μυσθρᾶν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Γεράκι, μελετήσω τὰ ἐκεῖ μεσαιωνικὰ μνημεῖα καὶ πληροφορήσω τὸ Σ. Ὑπουργεῖον περὶ τῆς καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται, «καὶ τῶν δεόντων γενέσθαι πρὸς ὑποστήριξιν, συντήρησιν καὶ εὐπρέπειαν αὐτῶν».

Μεθ' ἡδονῆς εὗρον κατὰ τὴν ἐπιστημονικήν μου ταύτην ἐκδρομήν, τὴν ὁποίαν ἐπεξέτεινα καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Πελοποννήσου, διασωζούσας ἄξια θέας βυζαντινὰ μνημεῖα, — εὗρον, λέγω, εἰς χρώματα καὶ εἰς τύπους ἀρχιτεκτονικοὺς ἀποτυπωμένον, ἓν εὐρὺ κίνημα τέχνης καὶ ἰδέας τῶν τελευταίων αἰώνων τοῦ δύοντος μεσαιωνικοῦ κόσμου τοῦ Βυζαντίου. Κοιτίδα δὲ τοῦ πρὸς ἀναγέννησιν καλλιτεχνικὴν καὶ ἐθνικὴν κινήματος τούτου μαρτυροῦσι τὰ σωζόμενα μεσαιωνικὰ μνημεῖα ἰδίως τὴν χώραν τῆς Λακεδαίμονος.

Εἰς τὰ Χρύσαφα τῆς Λακωνικῆς, ἐν τῷ δήμῳ Θεραπνῶν, καὶ τὴν ἄλλην πέριξ χώραν, ναοὶ ἄξιοι πάσης σπουδῆς διὰ τὰς τοιχογραφίας καὶ τὰς ἐπιγραφὰς περισώζουσι τὴν μνήμην ἀνθήσεώς τινος τῶν χωρῶν τούτων κατὰ τὸν ιδ' αἰῶνα. Μεταγενέστεροι δὲ πολυπληθεῖς ναΐσκοι μαρτυροῦσι τὴν ἄνθησιν αὐτῶν καὶ κατὰ τὸν ιζ' αἰῶνα, διαφυλάξαντες ἄξια παντὸς ἐνδιαφέροντος ζωγραφήματα διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν τότε βίον.

Ἀνὰ τὰ χωρία τοῦ Ἕλους, παρὰ τὸν ῥοῦν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐρώτα, συναντᾷς, ἐσπαρμένα τῇδε κἀκεῖσε, ἄγνωστα λείψανα βυζαντινῶν ναῶν, μόλις διασῳζόντων ἀκόμη πενιχρὰ ἴχνη

παλαιᾶς ζωγραφίας εἰς ὀλίγους διατηρουμένους τοίχους. Εἰς τὸ χωρίον Ζαραφώνα τοῦ δήμου πάλιν Θεραπνῶν, πέραν τοῦ Γερακίου, βυθισμένον εἰς ἐρημίαν ὀρέων, ὅπου οὐδεὶς ἀρχαιολόγου ποὺς ἐπάτησε, σώζονται λείψανα σημαντικὰ βυζαντινῶν ναῶν καὶ τιμαριωτικοῦ ἀρχοντικοῦ κάστρου, γραφαὶ ἀξιοσπούδαστοι ἐπὶ τοίχων τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας. Ἰδίως δὲ εἰς τὸ χωρίον Ἀπιδιὰ τοῦ δήμου Ἕλους, καλῶς διατηρούμενος, ἀλλ' ἐστερημένος τῶν τοιχογραφιῶν αὐτοῦ, βυζαντινὸς ναός, ἀξιομνημόνευτος διὰ τὰ ἔκπαγλα κοσμήματα, ἐπὶ μαρμάρων γεγλυμμένα, ὁποῖα κοσμοῦσι καὶ ἄλλον βυζαντινὸν ναὸν, κατὰ τὴν μεσσηνιακὴν πεδιάδα παρὰ τὴν Ἀνδροῦσαν κείμενον, Σαμαρίναν ἐπιλεγόμενον.

Εἰς αὐτὴν τὴν Ἀνδροῦσαν ὑπάρχει ναΐσκος ἐπιμελῶς ἐξειργασμένος κατὰ τὸν βυζαντινὸν κλασσικὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας. Ὀλίγον περαιτέρω τοῦ χωρίου, πρὸς τὴν Ἰθώμην πορευόμενος, θέλεις θαυμάσει τὸν εἰς τερπνὴν ἐρημικὴν κοιλάδα ὑψούμενον καλλιπρεπῆ ναὸν τῆς Σαμαρίνας, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ θαυμάσια γλυπτὰ μάρμαρα τοῦ τέμπλου, μὲ τὸν εὐπετῆ τροῦλλον, μὲ τὰς περικυκλούσας αὐτὸν στοὰς καὶ τὴν καλλίστην τοιχοδομίαν παράγει θέλγητρον γραφικωτάτου μνημείου, καὶ ἵσταται ἀκόμη ὡς ἓν τῶν καλλιστευμάτων τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν τέχνης.

Ἰδιαζόντως ὅμως τὰ ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ταϋγέτου ἀναπηδῶντα μνημεῖα τοῦ Μυσθρᾶ μαρτυροῦσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐθνότητα ἀφυπνιζομένην τὴν παραμονὴν τῆς μεγάλης καταστροφῆς, εἰς μίαν ὑστάτην, λαμπρότητος ὅμως μεστήν, ἀναγέννησιν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ τὰ μόνα τεκμήρια τῆς ἀναγεννήσεως ταύτης. Καρπὸς τῆς ἀποστολῆς μου ἀπροσδόκητος καὶ σημαντικὸς ἦτο ἡ ἀνεύρεσις, τεθαμμένου εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Πάρνηθος, καὶ ἄλλου Μυσθρᾶ, ἐντελῶς ἀγνώστου,—λέγω τὸ διαδεχθὲν τὰς ἀρχαίας Γερονθρὰς μεσαιωνικὸν Γεράκι.

Εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης λεωφόρου, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ Μυσθρᾶ ἦγεν εἰς τὸ ἐπίνειον αὐτοῦ, τὴν Μονεμβασίαν, σταθμὸν συγκοινωνίας συνεχοῦς τῆς πρωτευούσης τοῦ δεσποτάτου μετὰ τῆς πρωτευούσης τῆς αὐτοκρατορίας, ὑψοῦται εἰς τὴν ἄκραν

ἑνὸς βουνοῦ δικορύμβου τοῦ Πάρνωνος ἀπόρθητον τὸ κάστρον τοῦ Γερακίου. Ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐδέσποζον τῆς πεδιάδος τοῦ Ἕλους, καὶ τῶν κατεσπαρμένων ἐπ' αὐτῶν φυλῶν, ἔστησαν οἱ Παλαιολόγοι τὸ τελευταῖον ἔρεισμα τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μορέως, δεύτερον Μυσθρᾶν καὶ ἀντανάκλασιν αὐτοῦ εἰς τὴν τέχνην. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν τοῦ Ταϋγέτου τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δεσποτάτου ἐφιλοτιμήθησαν οἱ δεσπόται νὰ ἐγείρωσι μίαν μικρὰν Κωνσταντινούπολιν, ἴνδαλμα τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ τῆς τέχνης τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων.

Ἐντὸς τοῦ κάστρου, τοῦ ἐπὶ τῆς μιᾶς ἄκρας τοῦ βουνοῦ ἐκτισμένου, εἰς τὴν ἀπέναντι κορυφήν, κάτω εἰς τὴν σημερινὴν κωμόπολιν,— πλῆθος ναῶν καταγράφων, ἀξίων πάσης σπουδῆς διὰ τὰς τοιχογραφίας καὶ μάλιστα τὰ κοσμήματα καὶ ἐμβλήματα, ἐγείρονται ἀκόμη, ὡς μάρτυρες λησμονημένοι, ἀλλὰ πολύτιμοι τῆς ἀνθήσεως τοῦ Γερακίου κατὰ τὸν ιδ' καὶ ιε' αἰῶνα. Οὐδεὶς τῶν περιηγητῶν, προγενεστέρων ἢ μεταγενεστέρων μνημονεύει τὴν σημαντικὴν ταύτην ἑστίαν φραγκοβυζαντινῆς τέχνης καὶ βίου ἐντόνου, ἡ ὁποία περιέκλεισε καὶ περιέθαλψε τὴν ἀναγεννηθεῖσαν ἑλληνικὴν ψυχὴν τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, κατὰ τὰς ὁποίας ἔπιπτεν ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου.

Μεταβὰς ἐκ τοῦ Μυσθρᾶ τὸν παρελθόντα αὔγουστον διέτριψα εἰς τὸ Γεράκι ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐμελέτησα πάντα τὰ ἐκεῖ μεσαιωνικὰ μνημεῖα ὡς καὶ τὰ ἐν τοῖς περιχώροις, ἀντέγραψα τὰς ἐπιγραφάς, ἀπετύπωσα εἰς πανομοιότυπα καὶ εἰς ἔκτυπα ἐπιγραφὰς καὶ κοσμήματα παντοῖα, ἐφωτογράφησα τοὺς καλλίστους ναοὺς καὶ τοιχογραφίας. Χαίρων δ' ἀνεκάλυπτον ἀνὰ πᾶν βῆμα ὁπόσου λόγου ἄξια ζητήματα τεχνικὰ καὶ ἱστορικὰ προβάλλει εἰς τὸν ἐρευνητὴν τὸ ἐντελῶς ἀγνοούμενον τοῦτο κέντρον μεσαιωνικῆς τέχνης καὶ βίου, τὸ ὁποῖον θέλω καταστήσει ἀντικείμενον ἐρεύνης εἰδικῆς τεχνικῆς καὶ ἱστορικῆς (1).

Περὶ τὴν τεταραγμένην ταύτην ἐποχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ

(1) Περὶ τῆς εἰς Μυσθρᾶν καὶ Γεράκι ἀποστολῆς μου βλ. ***Σπυρ. Π. Λάμπρου***, Νέος Ἑλληνομνήμων, τ. Γ', 1906, σ. 499.

βίου, τῆς ὁποίας ἀπαύγασμα ὑπῆρξεν ὁ Μυσθρᾶς καὶ τὸ Γεράκι, περιστρέφονται τὰ πρὸ μικροῦ ἐκδοθέντα Χρονικά μου τοῦ Μορέως. Ἀπὸ ἐτῶν δέ,— ἤδη ἀπὸ τῆς ἐν τῇ École Normale Supérieure διατριβῆς μου,—καταγίνομαι περὶ τὴν ἀνθηρὰν εἰς γεγονότα ἱστορικὴν περίοδον τοῦ δύοντος μεσαιωνικοῦ καὶ τοῦ ἀνατέλλοντος νεωτέρου ἑλληνικοῦ κόσμου (1). Ἰδιαιτέρως δὲ θέλω ἐνδιατρίψει περὶ τὰ μεσαιωνικὰ μνημεῖα τὰ ἐξερευνώμενα κατὰ τὰς πρὸς τοῦτο ἀποστολάς μου. Περὶ τῶν μνημείων τοῦ Μυσθρᾶ ὑπέβαλον ἤδη ἔκθεσιν μακρὰν εἰς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον, ὅπου μετὰ πάσης λεπτομερείας προτείνω τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῶσιν, ὅπως περισωθῇ ἀπὸ πάσης ἐν τῷ μέλλοντι φθορᾶς ἡ πολύτιμος βυζαντινὴ πόλις.

Τὸ ἔνδοξον ἔργον αὐτῆς ἐπιστέφει ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία στρέφουσα ἤδη φιλόστοργον διαρκῆ τὴν μέριμναν εἰς τὰ μεσαιωνικὰ μνημεῖα. Καὶ δή, μετὰ τὴν ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἀποστολῆς ἐπιστροφήν μου, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ ἐργασίας συστηματικὰς πρὸς συντήρησιν καὶ ἀναστήλωσιν τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ βάλῃ κρηπῖδα τῶν ἐργασιῶν τούτων φαεινοτέραν ἢ ἐγκαινίζον τὸ ἐθνικὸν ἔργον ἀπὸ τοῦ Μυσθρᾶ. Αἱ συστηματικαὶ αὗται ἐργασίαι, αἱ ὁποῖαι σκοποῦσι καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν ἐθνικῶν μεσαιωνικῶν μνημείων, ἀνεξερευνήτων ἀκόμη, καὶ τῶν ὁποίων ἡ Γενικὴ Ἐφορεία τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας μοὶ ἀνέθηκαν τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐποπτείαν,— ἤρχισαν ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔτους τούτου (2), θὰ ἐξακολουθήσωσι δὲ συνεχῶς ὁσονδήποτε χρόνον καὶ ἂν ἀπαιτήσῃ ἡ τελεία ὑποστήριξις, ἡ ἀναστήλωσις τῶν σπουδαιοτέρων μνημείων καὶ ὁ εὐτρεπισμὸς τῆς ὅλης βυζαντινῆς πόλεως. Μετὰ τὰς μερικὰς ἐπισκευὰς τοῦ Δαφνίου καὶ τὴν στερέωσιν τῶν καλλίστων αὐτοῦ ψηφιδωτῶν (ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1894), — βῆμα φωτεινὸν πρὸς τὸν βυζαντινὸν κόσμον,— ἡ διάσωσις

(1) Βλ. ***Αδ. Ἀδαμαντίου***, Τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως, ἀνατ. Δελτ. τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρ. τῆς Ἑλλάδος, τ. Ϛ΄, 1906, σ. 454.

(2) Βραχὺ σημείωμα περὶ τῶν εἰς Μυσθρᾶν ἐκτελεσθεισῶν ἤδη συστηματικῶν ἐργασιῶν βλ. εἰς ***Σπ. Λάμπρου***, Ν. Ἑλληνομν. τ. Δ΄, 1907 σ. 254.

τῶν μνημείων τοῦ Μυσθρᾶ εἶναι ὄχι μόνον ἡ πρώτη συστηματικὴ καὶ ὡς πλήρης σκοπουμένη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπαρχὴ ἐργασίας ἐνδελεχοῦς,— ἐργασίας συντηρήσεως καὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, — ὑπὲρ τῶν χριστιανικῶν καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς πατρίδος. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν ἐποχὴν ἰδίας μνείας ἀξίαν ἀποτελεῖ τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐπιχειρούμενον ἔργον τοῦ Μυσθρᾶ.

Ἐργασίαι τινὲς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν μνημείων τοῦ Μυσθρᾶ ἐγένοντο τὸ πρῶτον τὸ 1895 μετὰ προηγουμένην ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐπιτροπῆς ἐκ μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀγομένου, ἔκτοτε ἤδη, ὑπὸ τῆς σκέψεως, ὅτι «προορισμὸς αὐτῆς εἶναι ὄχι μόνον περὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν χριστιανικῶν καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων νὰ φροντίζῃ». Ὁ ἀρχιτέκτων κ. Ἰ. Μούσης ἐξετέλεσε τότε ἀναγκαῖα ἔργα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ναῶν τῆς Περιβλέπτου, τῆς Παντανάσσης, τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας (Ἀφεντικοῦ) καὶ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ 1895, σ. 16 ἑξ.). Τὰ δ' ἔτη 1897 καὶ 1899 ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία καὶ ἄλλας ἐπειγούσας ἐργασίας, καὶ δὴ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας τῇ φροντίδι τοῦ Σ. Ἀρχιεπισκόπου Σπάρτης καὶ Μονεμβασίας, νῦν Μητροπολίτου, κ. Θεοκλήτου Μηνοπούλου (Πρακτικὰ τῶν ἐτῶν 1897, σ. 29,—1899, σ. 19). Τὴν ἄνοιξιν δὲ τοῦ 1906 καὶ ὁ ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Σωτηριάδης προέβη εἰς ἐργασίας τινὰς ἰδίως προφυλάξεως τῶν ναῶν ἀπὸ τῶν ζώων καὶ τῶν βροχῶν.

Αὗται εἶναι, ἁπλῶς μνημονευόμεναι, αἱ ἐργασίαι, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐκτελεσθῇ εἰς Μυσθρᾶν μέχρι τῆς ἀποστολῆς μου. Εἰς τὰς μερικὰς ταύτας ἐπισκευὰς καὶ ὑποστηρίξεις, τὰς μόνας, πάσας δὲ ἀπὸ τοῦ 1894 καὶ ἐντεῦθεν, γενομένας ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας,— παραλείπω ἐπισκευὰς κακοζήλους ἰδιωτῶν πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ κατὰ χρόνους διαφόρους, ὅτε ἀδέσποτος ἦτο ἡ πόλις τῶν Παλαιολόγων, — προσθέτω καὶ τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἐκτελεσθεῖσαν μερικὴν ἀναστήλωσιν τοῦ ναΐσκου τοῦ Ἁγίου Ἰω-

άννου, απαρχὴν τῆς συστηματικῆς ἐργασίας πρὸς διάσωσιν τοῦ Βυζαντινοῦ Μυσθρᾶ.

Διατρίβων εἰς Μυσθρᾶν τὸ παρελθὸν θέρος ἐνέτυχον κατὰ τὰς μελέτας μου εἰς ναΐσκον ἄξιον πάσης προσοχῆς, καταρρέοντα ὅμως καὶ ἔχοντα ἀνάγκην ἐπείγουσαν ὑποστηρίξεως. Ζητήσας ἄδειαν παρὰ τῆς Γενικῆς ἐφορείας προέβην ἀμέσως κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐγούστου εἰς ὑποστήριξιν τοῦ ναΐσκου, χορηγησάσης τὴν δαπάνην καὶ πάλιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Μικρὸς καὶ ἁπλοῦς τὸν ῥυθμόν, πολύτιμος ὅμως διὰ τὰς τοιχογραφίας του, ὁ ναΐσκος οὗτος τιμᾶται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἅϊ Γιαννάκης λεγόμενος κοινῶς. Μόνος δ' ἐκ πάντων τῶν ναῶν τοῦ Μυσθρᾶ κεῖται ἐκτὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ περιτειχίσματος τῆς βυζαντινῆς πόλεως πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Μητρόπολιν, τὸν Ἅγιον Δημήτριον· πάντες οἱ ἄλλοι ναοὶ κεῖνται πρὸς τ' ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ πρὸς τὸ πρανὲς τοῦ βουνοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκτισμένος ὁ Παλαιὸς Μυσθρᾶς.

Ἡ τοιχοδομία καὶ ἡ τέχνη μάλιστα τῶν τοιχογραφιῶν ἀποδεικνύει τὸν ναΐσκον τῆς αὐτῆς σχολῆς καὶ ἡ Θεοτόκος ἡ Ὁδηγήτρια, ἡ ἐπικεκλημένη τοῦ Βροντοχίου, νῦν δὲ Ἀφεντικό. Ἡ ζωγραφία δὲν εἶναι τόσον λεπτὴ καὶ τόσον εὐρείας ἐμπνεύσεως ὅπως ἡ τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Ἀφεντικοῦ, καὶ πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸν Ἅγιον Ἰωάννην ὀλίγον μεταγενέστερον τούτου, ἤτοι ἀνήκοντα εἰς τὰ μέσα περίπου τοῦ ιδ' αἰῶνος.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ναοῦ εἶναι ἁπλῆ, συνισταμένη ἐκ μιᾶς καὶ μόνης καμάρας ἤτοι κυλινδρικοῦ θόλου, ἐξ οὗ καὶ προσφυῶς δύναται νὰ ἐπονομασθῇ ὁ ναὸς τοῦ τύπου τούτου, ὅπως καὶ λέγεται κοινῶς, μονοκάμαρος. Τὸ ἅγιον βῆμα εἶναι τρίκογχον, χωρίζεται δὲ ἀπὸ τοῦ μεσονάου διὰ τοίχου ἀντικαθιστάνοντος τὸ τέμπλον. Ἡ μόνη δὲ ποικιλία τοῦ μεσονάου εἶναι κόγχαι ἀβαθεῖς καὶ ἀψιδωταὶ τοιχογραφημέναι, ὅπως ἄλλως καὶ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῶν τοίχων, ἠνεῳγμέναι κατὰ μῆκος τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. Εἶναι δ' ὁ μόνος ἐκ τῶν μικροτέρων ναῶν τοῦ Μυσθρᾶ, ὁ σωζόμενος καλύτερον τῶν ἄλλων καὶ ὁ διατηρῶν τι-

νὰς τοὐλάχιστον ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν του. Οἱ λοιποὶ μικροὶ ναοί, οἱ μεταξὺ τῶν ὀκτὼ μεγάλων μετὰ τρούλλου κατεσπαρμένοι, καὶ τῶν ὁποίων οἱ ἐμφανέστεροι ἀνέρχονται περίπου εἰς δέκα, διασώζουσι μόνον τοὺς τοίχους, ἐνιαχοῦ δέ, εἰς τὰς ἐντὸς τῶν τοίχων κόγχας, καὶ ἴχνη ζωγραφίας.

Ἀξία σημειώσεως εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς οἰκοδομῆς τῶν ναῶν τοῦ Μυσθρᾶ ἀπὸ τῶν τοῦ Γερακίου, ὅπου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Μυσθρᾶν, ἔχοντα πολλοὺς μεγάλους τρουλλωτοὺς καταγράφους ναούς, ὑπάρχουσι, παρὰ τοὺς ὀλίγους μεγαλυτέρους, πλῆθος μέγα μικρῶν μονοκαμάρων, καὶ δικαμάρων ἐν σχήματι σταυροῦ, κατακόσμων ἐξ ἁγιογραφιῶν καὶ πλουσίων εἰς παντοῖα γραπτὰ κοσμήματα.

Καὶ ὁ μὲν ῥυθμὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἶναι, ὡς εἶπον, ἁπλοῦς, ὅπως καὶ τῶν πλείστων ναῶν τοῦ Γερακίου· παντὸς ὅμως λόγου ἄξιαι τοιχογραφίαι κοσμοῦσιν αὐτόν, καὶ εἰς τοὺς τοίχους τοῦ μεσονάου καὶ ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν κογχῶν τοῦ ἁγίου βήματος. Ἰδίως ἀξία θέας εἶναι εἰς τὸν Δ. τοῖχον ἡ Σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ψηλάφισις τοῦ Θωμᾶ εἰς τὸν Β., εἰς τὸ τύμπανον δὲ τοῦ τοίχου τοῦ ἱεροῦ ἄνω τῶν Ὡραίων πυλῶν μόλις διαφαινομένη παράστασις τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ὑπὲρ δὲ τὴν μεσαίαν Ὡραίαν πύλην, ὡς καὶ ὑπὲρ τὰς μικροτέρας πλαγίας, διαγράφεται ἀψίς, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι τοιχογραφημένοι καλλίστης τέχνης προφῆται, ἰδιαζόντως ἄξιοι λόγου διὰ τὴν εἰς τὴν μορφὴν ἀπεικονισθεῖσαν κατὰ φύσιν ἐνάργειαν, ὅπως καὶ εἰς εἰκόνας τοῦ Ἀφεντικοῦ. Τοῦ ναΐσκου τούτου γνωρίζομεν καὶ τοὺς ἱδρυτάς, οἱ ὁποῖοι ἐζωγραφήθησαν εἰς τὸ πρὸς τὸ Δ ἄκρον τοῦ Ν. τοίχου ὑπὸ ἀψιδωτὴν κόγχην, κατὰ τὴν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συνήθειαν ἐντὸς κόγχης πλησίον γωνίας τοῦ τοίχου νὰ παριστάνωσι τοὺς ἱδρυτάς. Ἐνταῦθα, ἑκατέρωθεν τῆς Θεοτόκου ὀρθίας καὶ ἐν μέσῳ τῶν τέκνων προσευχομένων, παρίσταται γυναικεία μορφή, ἀριστερὰ ἐν κοσμικῷ καὶ δεξιὰ ἐν μοναχικῷ σχήματι, ὅπως καὶ εἰς τὸ Ἀφεντικὸ ὁ δεσπότης Θεόδωρος Β' ὁ Παλαιολόγος.

Τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐλλείπει, καπεσοῦσα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἡ μεγάλη καμάρα τοῦ μεσονάου, ἡ ὁποία, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν

χαμαὶ κειμένων συντριμμάτων, διατηρούντων ἐνιαχοῦ τεμάχια ζωγραφίας, ἦτο κατάγραφος ἐξ εἰκόνων, ὅπως καὶ αἱ καμάραι τῶν ναΐσκων τοῦ Γερακίου. Τὸ δὲ ἅγιον βῆμα ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἠρειπωμένον, ἑτοιμόρροπον δὲ τὸ σωζόμενον μέρος. Ὁ μεσαῖος μεγάλος μύαξ ἔχαινε διὰ μεγάλης ὀπῆς εἰς τὴν καλύπτουσαν αὐτὸν κόγχην, τὴν σχηματίζουσαν τεταρτημόριον σφαίρας (τὴν ἀχιβάδαν), ὅλως δ' ἠρειπωμένος ἦτο ὁ πλάγιος Ν. μύαξ. Δεινῶς δὲ σεσαθρωμένον καὶ διερρωγὸς διὰ τριῶν μεγάλων ῥωγμῶν, ἦτο τὸ τύμπανον τοῦ τοίχου τοῦ χωρίζοντος τὸ ἱερὸν ἀπὸ τὸν μεσόναον· μόλις δ' ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἀψῖδος τοῦ Ν. μύακος, ἡ ὁποία πάλιν, κατὰ τὸ ἥμισυ σωζομένη, συνεκρατεῖτο ὑπὸ μόνου τοῦ μεσαίου λίθου, τοῦ ἀπετελοῦντος τὴν συνεκτικὴν κλεῖδα τοῦ τόξου τῆς ἀψῖδος.

Πρὸ χρόνου τινὸς ἰδιῶται εἶχον ἀρχίσει ν' ἀνεγείρωσι τὸν Ν. μύακα. Ἡ παρ' ἰδιωτῶν ὅμως γενομένη ἐπισκευὴ αὕτη ἔσωσε μέν, εἶναι ἀληθές, τὸ ἱερόν, παρεμόρφωσεν ὅμως τὴν παλαιὰν καμπυλότητα καὶ ἐδυσχέρανε τὴν μετέπειτα ἐπιστημονικὴν ἐπισκευήν. Νὰ κατεδαφίσωμεν τὸ πρόσθετον κτίσμα, ἵνα ἐπισταμένως ἀνεγείρωμεν αὐτό, ἦτο ἀδύνατον· ὅλον τὸ ἅγιον βῆμα ἤθελε καταρρεύσει. Διὰ μικρᾶς εἰσοχῆς καὶ βαθμιαίας κλίσεως ἐπροσπαθήσαμεν νὰ συμβιβάσωμεν τὴν παλαιοτέραν πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐπισκευὴν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν δοθεῖσαν κοιλότητα καὶ καμπυλότητα εἰς τοὺς θόλους. Κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην παρετήρησα τὴν ἀξίαν σημειώσεως λεπτομέρειαν, ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ οἰκοδόμοι δὲν ἐπεδίωξαν τελείαν συμμετρίαν εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν τόξων, εἰς τὴν καμπυλότητα τῶν θόλων καὶ εἰς τὴν κοιλότητα τῶν κογχῶν. Ἡ ἀσυμμετρία ὅμως αὕτη φαίνεται λελογισμένη μᾶλλον, καὶ δὴ περὶ μικρῶν ναῶν προκειμένου, ὅτε θ' ἀφίνοντο οἱ τεχνῖται νὰ οἰκοδομοῦν ἐλευθέρως, ἵνα παράγηται καὶ ποιά τις κατὰ φύσιν αἴσθησις.

Ὁ μεσαῖος μύαξ συνεπληρώθη, ἀνηγέρθη δὲ ὁ καταπεπτωκὼς πλάγιος, καὶ οὕτω διὰ τῆς οἰκοδομῆς ταύτης συνεκρατήθη τὸ σεσαθρωμένον τύμπανον τοῦ τοίχου τοῦ ἱεροῦ πρὸς τὸν μεσόναον. Ἡ μεσαία ὅμως ἀψίς, ὑπὸ τὴν ὁποίαν οἱ ἀξιόλογοι προφῆται, πάλιν ἔπιπτε· μέγας λίθος, μετὰ τμήματος τοιχογρα-

φίας, εἶχεν ἀποκολληθῆ ἀπὸ τοῦ ὑπεράνω τοίχου, ἦτο δ' ἕτοιμος νὰ καταπέσῃ παρασύρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὅλον τὸ τύμπανον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Ζωοδόχος Πηγή. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀψῖδος προσηρμόσθησαν δύο σιδηραῖ στεφάναι τοξοειδεῖς κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῆς, ὅπου τὸ πλαίσιον τῶν τοιχογραφιῶν, ὥστε νὰ μὴ καλύπτωνται αὗται· συνεδέθησαν δὲ αἱ στεφάναι εἰς τὸ ἄνω μέρος διὰ σιδηροῦ ἐλάσματος, τὸ ὁποῖον πάλιν ἐστηρίχθη πρὸς τὰ κάτω ἐπὶ δοκοῦ διὰ σιδηρᾶς ἀκτῖνος.

Ἡ στερεὰ δοκὸς αὕτη, διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων περιδεθεῖσα, διεπεράσθη κάτω τῶν τριῶν ἀψίδων, τῶν ὑπὲρ τὰς πύλας τοῦ τοίχου τοῦ ἱεροῦ, δι' αὐτῶν τῶν παλαιῶν ὀπῶν, αἱ ὁποῖαι δεικνύουν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὁμοία δοκὸς ὑπῆρχεν. Εἰς τὰς μεγάλας δὲ ῥωγμὰς τοῦ τοίχου ἐνεχύσαμεν ὑδραυλικὴν ἄσβεστον (τσιμέντο), καὶ οὕτω πανταχόθεν καὶ ποικιλοτρόπως συνεκρατήθη ὅλον τὸ ἱερὸν βῆμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐστεγάσθη καλῶς πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς βροχῆς τῶν ἁγιογραφιῶν, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν τοὺς θόλους τῶν μυάκων.

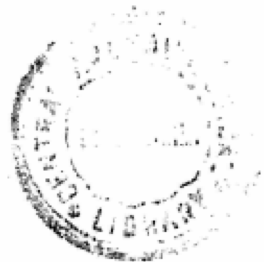
Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τοῦ ναΐσκου διερρωγότες καὶ χαίνοντες τοῖχοι συνεπληρώθησαν κατὰ τὴν οἰκοδομίαν πάντοτε τῶν Βυζαντινῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτοποθέτουν ἀκανονίστους μὲν ἀλλ' ἐμφανεῖς τοὺς λίθους πρὸς τὰ ἔξω, καὶ περιέσφιγγον αὐτοὺς διὰ τῆς ἀσβέστου βαθέως αὐλακιζομένης καὶ πρὸς στερέωσιν καὶ πρὸς χάριν. Διὰ ξυλίνης δὲ θύρας ἠσφαλίσθη ὁ ναὸς κατὰ τῶν φθορῶν τῶν προσγινομένων εἰς τὰς τοιχογραφίας ὑπὸ ζώων καὶ παίδων.

Κατὰ τὰς ἤδη ἀρξαμένας συστηματικὰς ἐργασίας πρὸς ὑποστηριξιν καὶ εὐπρέπειαν τῶν μνημείων τῆς βυζαντινῆς πόλεως τοῦ Μυσθρᾶ, θ' ἀνεγερθῇ καὶ ἡ καταπεσοῦσα καμάρα τοῦ μεσονάου, ἵνα προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τῶν καιρικῶν ἐπηρειῶν καὶ αἱ ἄλλαι τοιχογραφίαι τοῦ ἀπερίττου τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ἀλλ' ἀξιολόγου διὰ τὴν παλαιότητα καὶ τὴν γραφικὴν τέχνην ναΐσκου.

Ἐν Μυσθρᾷ, τῇ 31 Ἰανουαρίου 1907.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

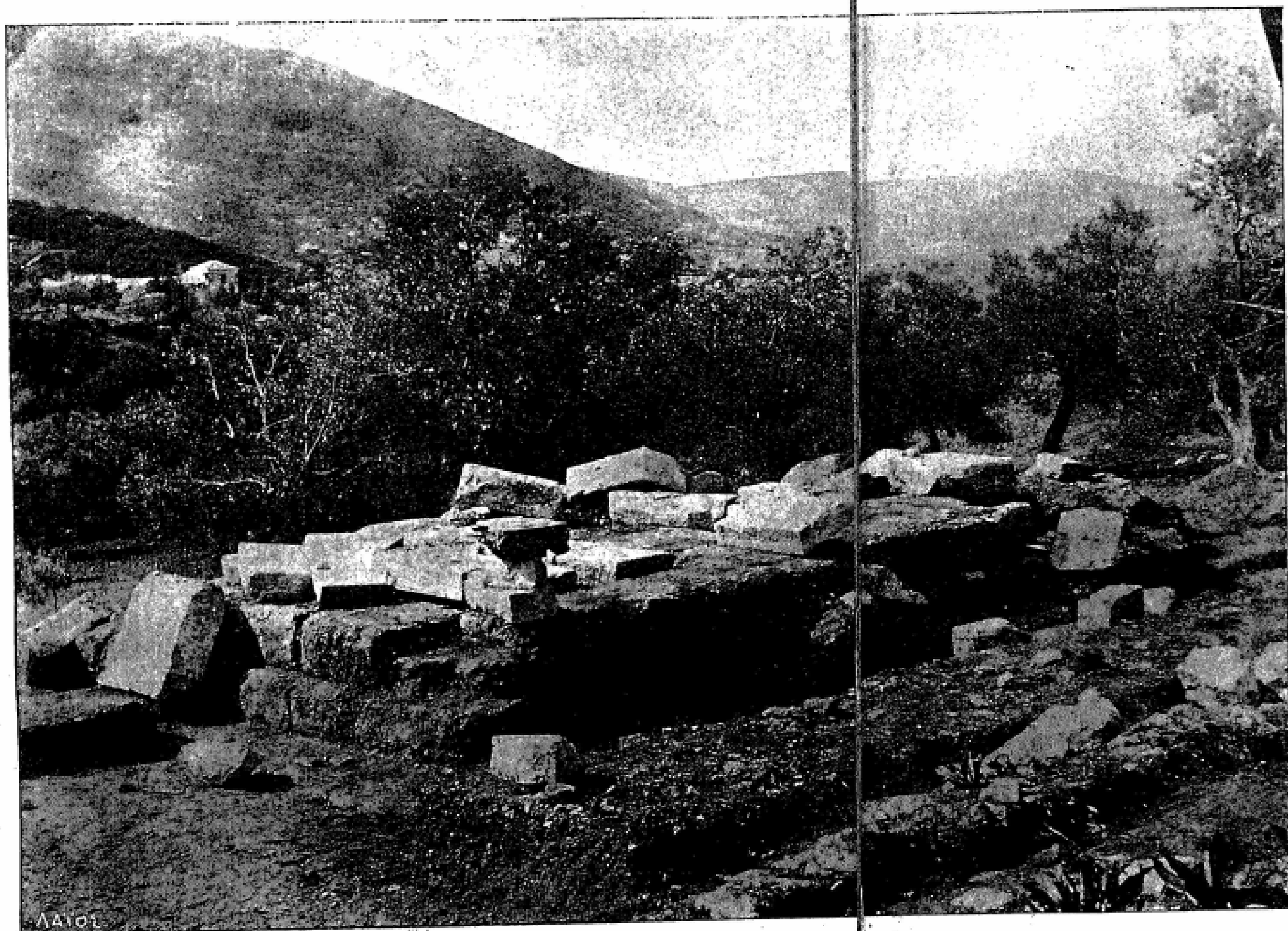

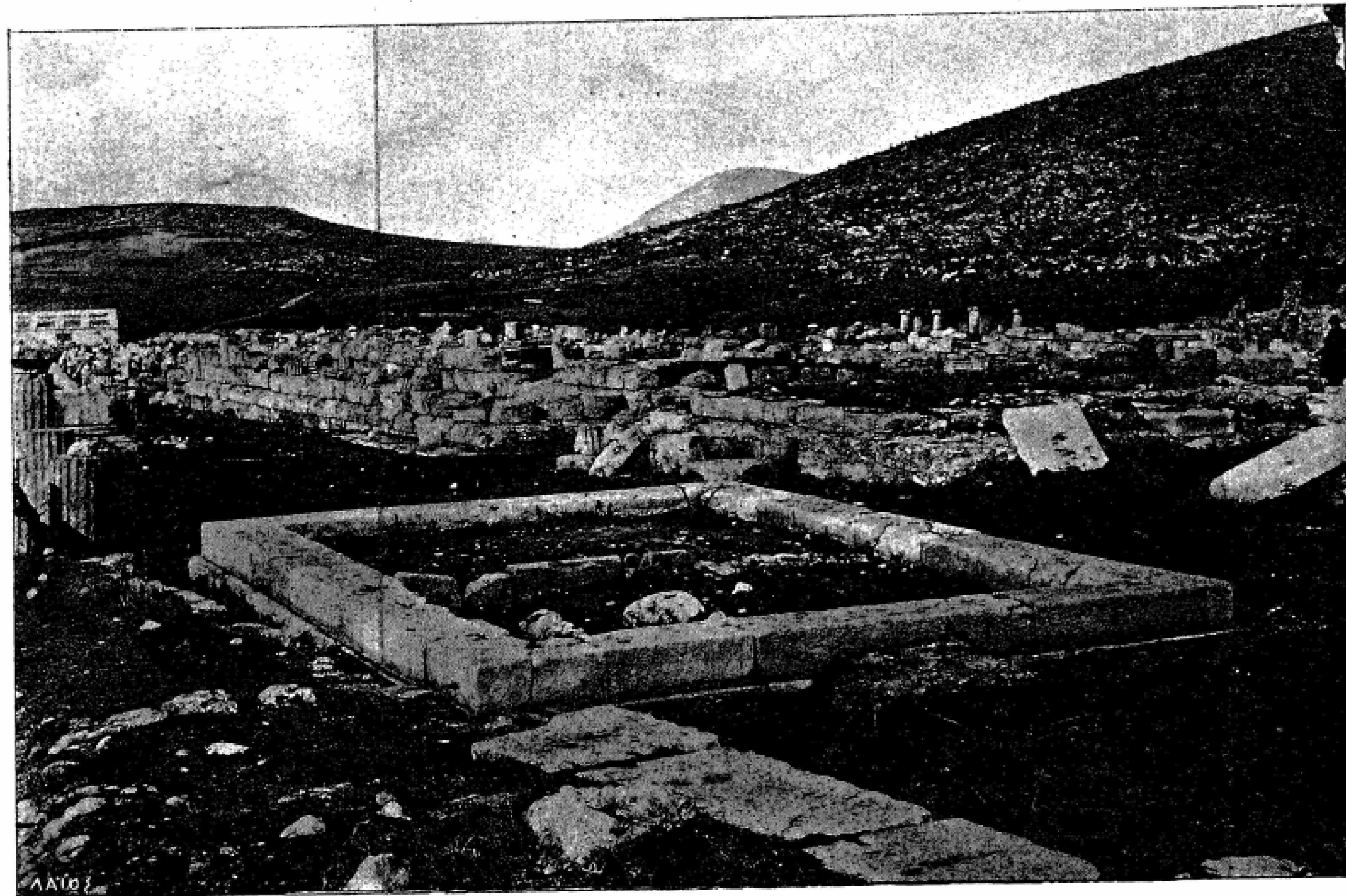
Εἰκὼν 1. Ναὸς Ἀρτέμιδος.

Εἰκὼν 2. Ναὸς Θέμιδος;

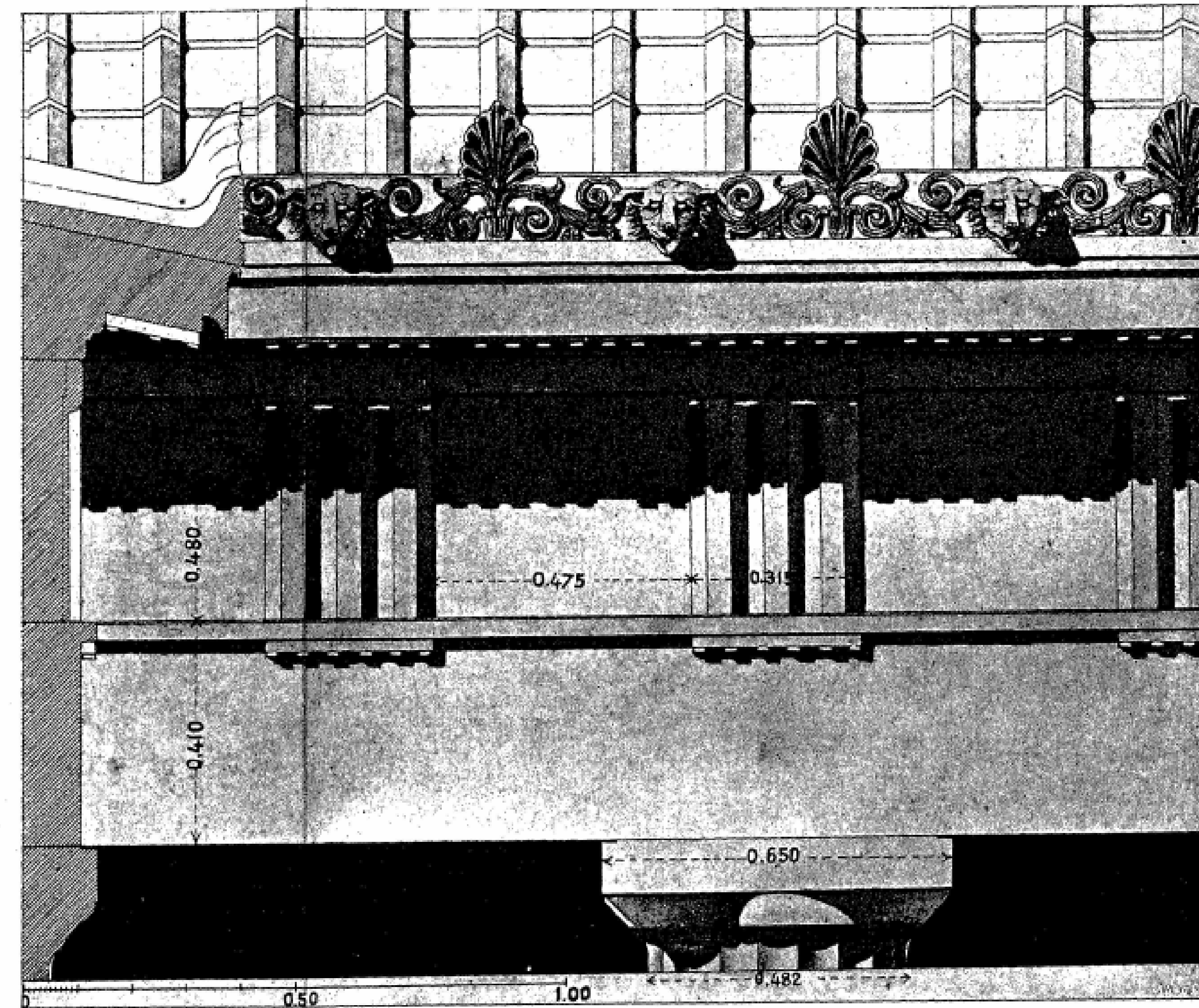

Εἰκὼν 1. Ναὸς Ἀφροδίτης;

Εἰκὼν 2. Κρηπίδωμα ἀγνώστου οἰκοδομήματος.

Εἰκὼν 1. Ἀναπαράστασις προσόψεως ναοῦ Ἀρτέμιδος.

Εἰκὼν 2. Θριγκὸς ναοῦ Ἀρτέμιδος.

Εἰκὼν 1. Ἀνέγερσις βορειοανατολικῆς γωνίας τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος (Μουσεῖον Ἐπιδαύρου).

Εἰκὼν 2. Ἀκρωτήρια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος (Ἐθνικὸν ἐν Ἀθήναις Μουσεῖον).

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

όδὸς ἁμαξιτή
ὁδ. ἁμαξ. ἀνασκευαστέα
ἐκκλησία
κρήνη
φρέαρ
ἄμπελος
ἐρείπια ἀρχαῖα
Β Α Σ στεφάναι
π, ρ, ρ' ἀνασκαφέντα τμήματα τῶν ἐπὶ Λεχαίου ὁδῶν
Β τ λείψανα τοῦ μακροῦ τείχους.

Αἱ λεπτότεραι ὑψομετρικαὶ καμπύλαι δηλοῦσι διαφορὰν ὕψους 2 μέτρων, αἱ δὲ παχύτεραι 10 μέτρων. Τὰ ἐν πίνακι Β' τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1892 σημειούμενα κτίσματα καὶ θέσεις δηλοῦνται καὶ ἐν τῷ παρόντι χάρτῃ διὰ τῶν αὐτῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου.

Καραβοστάσι
Ὀχύρωμα Βενετικόν
Διαβατίκι
ΛΕΧΑΙΟΝ
Σιδηρόδρομος
Ἔπαυλις Ῥέντη
τάφρος θολωτός
Ὁδὸς ἐπὶ Λεχαίου
Ὁδὸς ἐπὶ Λεχαίου εὐθεῖα
θεοδώρου
Ἐρείπιον Ῥωμαϊκόν
Ὁδὸς εἰς Ἑξαμίλιον
Ὀρθόσφηνα
Ὀστὰ-Χασάν
Ὁδὸς Βενετική
Ἁγ. Γεώργιος
Νοταρᾶ
Νικολάου
Ἀνδριανίδου
Μακρὸν τεῖχος
Γεωργακοπούλου
Σταυροπούλου
Κρητικά
Ὁδὸς εἰς Νέον Κόρινθον
Ἀρχαία ὁδός
Ἰμπραὴμ ἐφέντη
ΣΤΑΔΙΟΝ
Ἐρείπια Κιαμπίλβεη
Ἁγ. Ἄννα
Μύλος Χλιαπα
Παλαιόπολις
ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟΝ
Ἁγ. Ἀθανάσιος
ΘΕΑΤΡΟΝ
Μουσεῖον
ΠΕΙΡΗΝΗ
ΑΓΟΡΑ
Ἀνασκαφή
Τάφρος Ζ
Ἀρχ. Ἑταιρείας
Ἁγ. Παρασκευή
Ἁγ. Ἰωάννης
Παλαιὰ Κόρινθος
Παναγία
Τεῖχος μεσαιωνικόν
ΠΥΛΗ ΙΣΘΜΟΥ
ΠΥΛΗ ΚΕΓΧΡΕΩΝ
ΠΥΛΗ ΤΕΝΕΑΤΙΚΗ
ΠΥΛΗ
Χαράδρα τοῦ χειμάρρου τῶν Λευκῶν
Ὀχύρωμα Βενετικόν
N

ΧΑΡΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Κλῖμαξ 1: 20,000

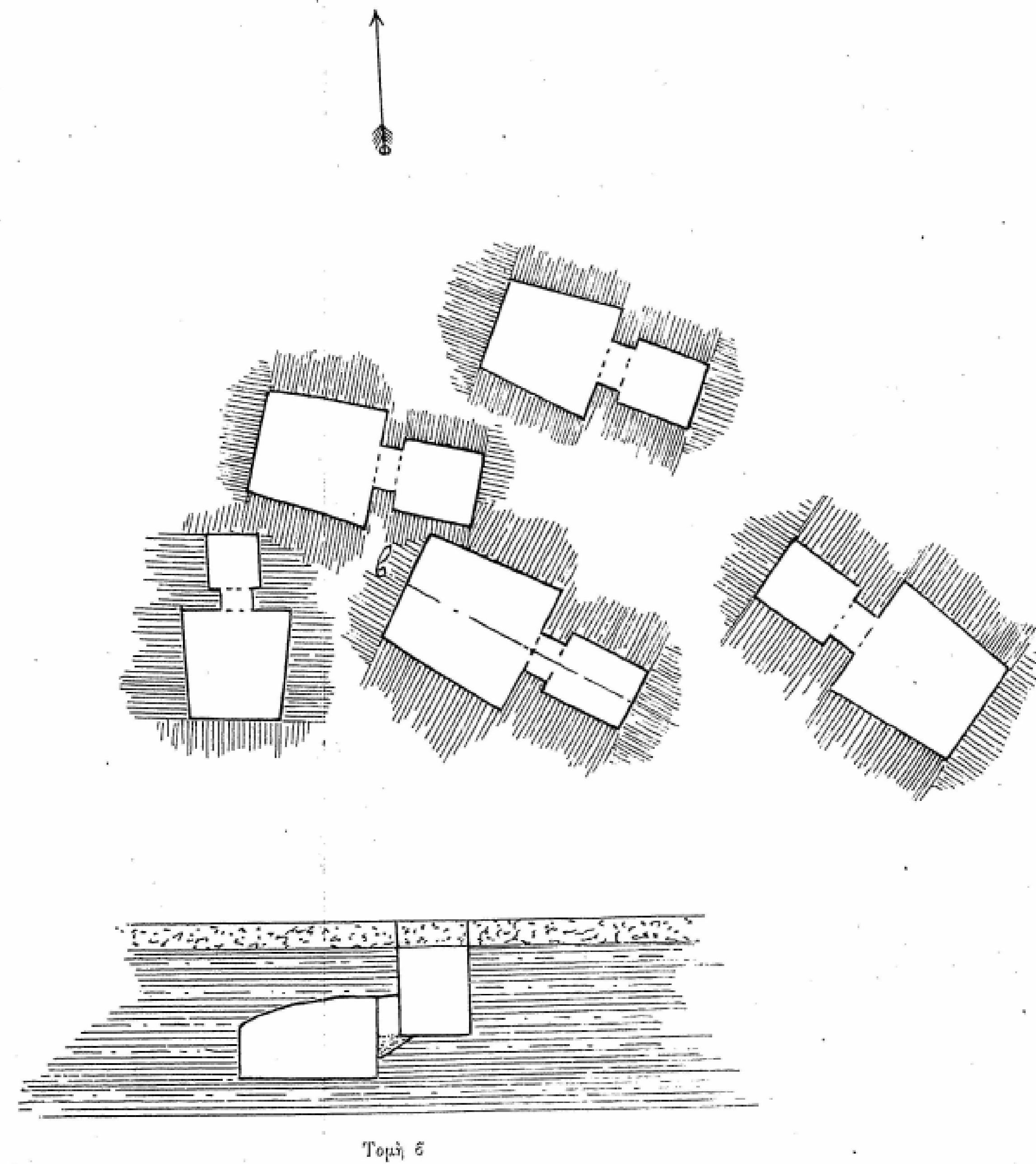

Κ. ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΙΝΙΑΝ ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΕΞΕΠΟΝΗΣΕΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΛΙΘ. Μ. ΕΡΓΙΝΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τομὴ α β

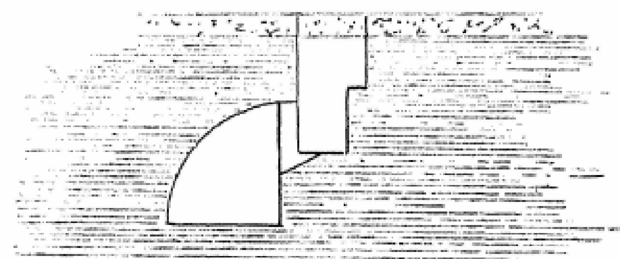
β a

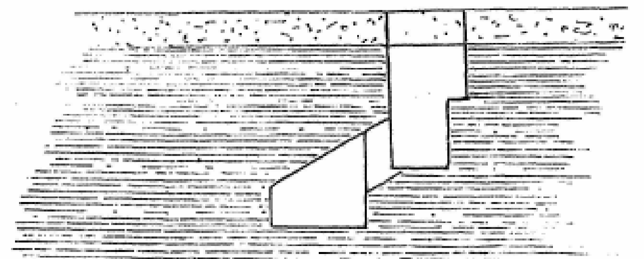
Τάφοι προϊστορικοὶ παρὰ τὴν Χαλκίδα.

ΠΙΝ. Ζ'

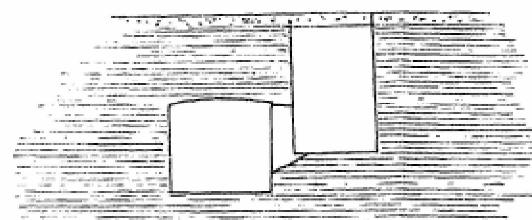
Τομὴ α β

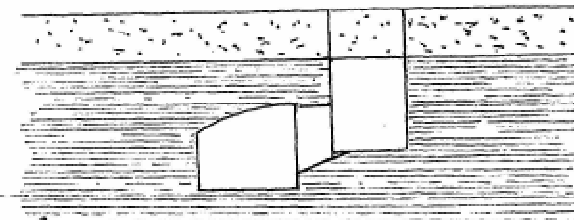
Τομὴ γ δ

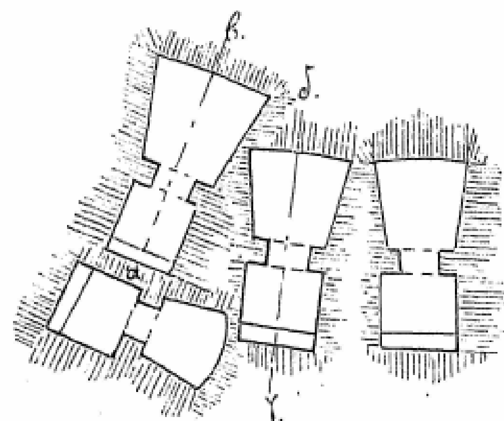
Τομὴ ε ζ

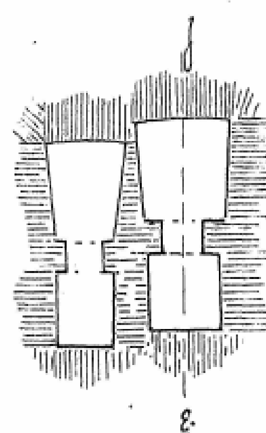

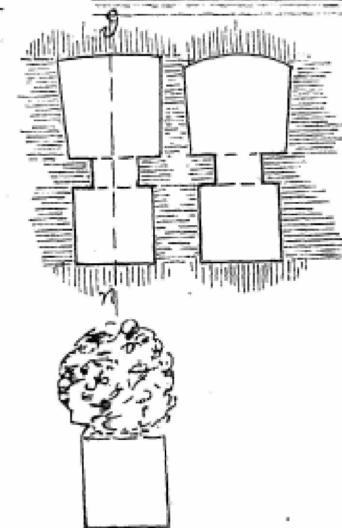
Τομὴ η θ

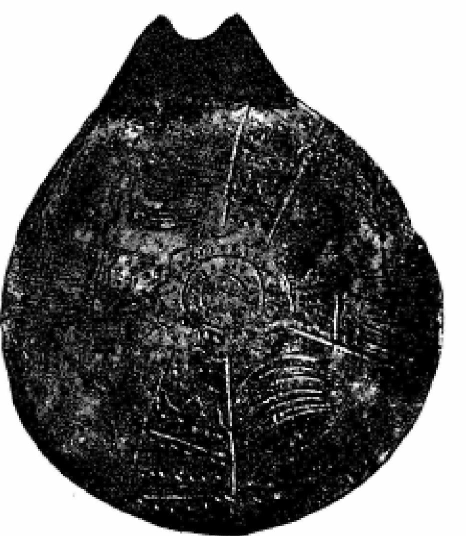

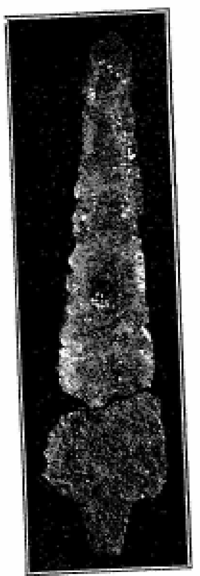

Τάφοι προϊστορικοὶ παρὰ τὴν Χαλκίδα.

ΠΙΝ. Η'

Κτερίσματα τάφων προϊστορικών παρὰ τὴν Χαλκίδα.

